

БЕОГРАДСКЕ ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ

Излази двапут месечно	Београд, 15. децембра 1930.	Год. XLVIII — Бр. 23-24
Годишња претплата 150.— дин. На пола године . . . 80.— дин. Претплату слати на чеков, рачун бр. 54.300 Пошт. Штед. Београд	Уредник: Слободан Ж. Видаковић референт за штампу О. Г. Б.	Уредништво и администрација „Општинских Новина“ Узун-Миркова улица број 1.

Др. Милослав Стојадновић,
и. претседник општине Београдске

За савремено уређење Београда

— **Проблем пошумљавања Београда и околине -- Уређење Савске палине** —

Из читавог сплета важних питања, од којих правилних решења зависи највећим делом савремено уређење наше престонице, нека ми је допуштено да овога пута издвојим свега два: питање најцелисходнијег **пошумљавања околине Београда**, применом метода које су диктоване његовим стварним потребама, а затим **питање уређења Савске палине**, које добија у последње време особиту важност с обзиром на изградњу Савског моста и оживљавање тога краја у опште. О једном и другом питању биће речи у оквиру овога чланка, при чему бих хтео да учиним претходно неколико општих напомена.

Кад је реч о савременом уређењу Београда, онда се морају узети у обзир све чињенице које стварно воде остварењу тога циља. На први поглед уређење престонице приказује се једностраном посматраоцу као чисто технички проблем. Заиста, уређење у колико се у њему испољавају техничке идеје значи њихово материјализирање у читавом низу обрађених површина, улица и тргова, затим кућа, монумента итд. Проблем је, стварно узев, пре и изнад свега технички проблем. Само се не сме губити из вида да је техничко уређење Београда, као и сваке друге вароши, условљено највећим делом читавим низом других чињеница, а пре свега привредно-социјалним, финансијским, политичким и културним у опште. Да би се једна варош наше епохе могла да уреди, услов је да има напредну привреду. Тамо где је привреда замрла техничко уређење не да се извести ни у најмањим размерама, као што је и обратно случај: вароши економског просперитета саме од себе дају услове и за техничко уређење, при чему је вештина само у примени спретних техничких метода. — Уређење вароши претставља крупан социјални проблем, јер

од тога зависи какав ће бити начин живота варошких маса у опште. С обзиром на њихов начин живота на релативно узаном простору треба да међусобни односи социјалних група и појединаца буду уређени до степена пуне сношљивости и да нам обезбеде пуну социјалну равнотежу, тако потребну за помет сваког друштва. Изнад свега стоји финансијски проблем, који је тесно везан за први, економски. Техничко уређење вароши изискује финансијска средства, која, ако се не обезбеде, о уређењу вароши не може бити ни речи. На другој страни пак величина тих средстава и начин утрошка у зависности је од смишљених урбанских метода које ће се применити у случајевима уређења градова. Тако се може једним више утопистичким решавањем улица и регулације у опште унапред условити издавање претерано великих сума, које већ самим тим искључују могућност извођења регулационог плана у опште.

Ако се хоће да онемогући регулација једне вароши, треба само тражити оне утопистичке програме који се унапред могу сматрати као неостварљиви. Такав је случај са уређењем наше престонице. Многи се питају, па и оправдано негодују због учестане промене регулационог плана, докле нико не узима у обзир да је тај план, у вези расписаног конкурса, решен чисто априористички, у већини случајева игноришући чак и саму конфигурацију терена као и све друге моменте који су од пресудног утицаја за правилно уређење једне вароши. Тако су пројектоване улице и булевари на начин више произвољан и као да се у опште не мора плаћати релативно скуп терен за њихово просецање и изградњу. Поступило се тако као да је по среди решавање школских задатака којима се, самим тим што не проузрокују никакве трошкове

сем оних за хартију и други цртаћи прибор, могло давати ма које било решење. Отуда је потекао и план чију неизводљивост у техничком и финансијском погледу не треба нарочито доказивати. Ако би се срачунале све експропријације потребне за уређење Београда на бази регулационог плана, онда би Општини београдској било потребно неколико милијарди само у те сврхе. У много случајева улице су непотребно исправљане, у другим случајевима вршена је експропријација имања за тргове који су без сваког смисла и основе; у трећем ишло се у стварању школских примера до пуне апсурдности, а нарочито уређење прилагођавало искључиво потребама ужег реона који је данас знатно проширен после ступања на снагу Закона о атару Општине града Београда. Овим законом наступила је и потреба других диспозиција у главним сновима регулационог плана. Два пута већа површина свакако мора бити од утицаја и на уређење центра, при чему главне артерије које воде у варош добијају нарочити значај. Отуда је посве разумљиво што је Општина Београдска морала, хтела не хтела, да постепено ревидира генерални план, а она је то уз сарадњу одбора извела до степена непознавања ранијег плана, бар у колико се тиче крајева удаљених од центра. И не само да је првобитни генерални план Београда обрађен погрешно, независно од конфигурације терена, независно од река, путева и изнад свега далеко од стварних економских потреба центра и других крајева, него су се читави крајеви који имају једну одређену намену требали вештачки да претворе у крајеве савим друге намене, противно и терену и приликама тих крајева. Тако на пример Топчидерско Брдо, које је Богом дано да служи као насеље са карактером вароши у врту (Гарденсити) т. ј. вароши која ће имати што више простора и зеленила, у којој ће преовлађивати систем вила, претворено је на силу у обично насеље више велеградског карактера, без икаквог смисла и потребе. У систему вароши у врту, за који се ја овде залажем, нарочито кад је у питању Топчидерско Брдо, не смеју се допустити мале парцеле погрешне обраде а најмање пак изиђивања накарадног облика и са кућама баченим у страну које то Богом дано насеље постепено претварају у Јатаган-малу. На жалост, поједини делови Топчидерског Брда већ су претрпели негативну трансформацију а Јатаган-мала на томе делу слави свој триумф на многим грађевинским блоковима. Отуда такође ништа природније од захтева да се Топчидерско Брдо, у колико се тиче генералног плана, из основе преради и да му се да други облик. Пре свега треба истаћи важност постојећих великих парцела које је бесмислица цепкати, у толико пре што на овоме брду живи велики број патрицијских породица које су у могућности да велике комплексе одр-

жавају не само у погледу чистоће и украшавања зграда, него тако исто и у погледу одржавања шума и паркова. Што је најважније, одржавајући шуме и паркове сопственици доприносе одржавању зеленила озога краја, а то је врло важно како за даљу асанацију наше вароши, тако исто и за крајње решење питања пошумљавања, о чему ће специјално бити речи на другом месту.

Проблем савременог уређења Београда претставља веома компликован проблем и у погледу станбеног питања, као и с обзиром на сам тип кућа који се треба спровести у односу на станбене потребе самог становништва. Врло је важно да ћемо ускоро имати нови Грађевински закон, који ће у облику оквир-закона важити за целу земљу. Он је већ примљен у Врховном Законодавном савету и по поступку који је предвиђен за ове случајеве достављен је Краљевској влади, која ће даље по њему поступити. Допуштена је претпоставка да ћемо ускоро имати тај Закон обнародован, што ће бити једна од нових добити за нашу земљу, а нарочито за напредак наших градова. На основу тога Закона Општина града Београда, аналого осталим општинама, имаће да изради специјалну уредбу за извршење генералног плана, а тако исто и нарочити грађевински правилник по коме ће се у будуће подизати грађевине. Тај правилник са уредбом замениће садањи Грађевински закон, који ће тиме са својим застарелим одредбама престати да важи. Треба нарочито истаћи да је нови Грађевински закон посве модеран и да ће својим битним одредбама пружити најшире услове нашим градовима да се правилно развијају. У наредним данима ми ћемо се специјално позабавити тим Законом, као и дужностима које проистичу из његових одредаба, а нарочито ћемо настати да се што пре остваре потребна уредба и правилник, који су за Београд преко потребни. У вези тога приступиће се и измени генералног плана, а нарочито спровести подела вароши на зоне, с обзиром на намену и природно социјално и економско диференцирање појединих крајева у оквиру грађевинског реона и атара.

Изгледа нам да обрада појединих питања издвајајући их из сплета проблема ове врсте, доприноси у крајњој линији правилном решењу целокупног проблема техничког уређења на новој основи. Зато није случајно што се овога пута заустављамо специјално на проблему пошумљавања околине Београда, а од чисто техничких питања, везаних за регулацију вароши, узећемо за сада као предмет испитивања само Савску падину, чију смо важност горе истакли поред нарочитог истицања важности пошумљавања за даљи, велики напредак Београда и одржавање живота и здравља његовог становништва.

I.

Проблем пошумљавања околине Београда

Не рачунајући Авалу и Кошутњак са мањим делом Топчидера, околина Београда у опште нема шуме. Познато је да је шума пре а добрим делом и за време Турака покривала целокупну територију која је данас без шуме. Околина Београда нарочито била је опасана дивним шумама. Како ова утиче не само на климу него и на само добијање воде једнога краја, то је посве јасно како су Римљани, па и народи после њих који су насељавали Београд, добијали воду путем одлично уређених водовода, чије остатке и данас налазимо у савршеном техничком облику. Та вода добијала се из околних брда, која су данас потпуно без воде. Ми се узалуд питамо од куда и како се је могла да спроведе вода старим цевима кад те воде у опште нема у околини Београда, бар не у количинама које као несумњиве утврђујемо за време Римљана и доцније под Мађарима, Србима и Турцима. Шуме, дакле, поред несумњивог побољшавања климатских услова побољшавају и услове за добијање добре воде, којом је београдска околина раније располагала у далеко већој мери. Упропаштавањем ранијих шума изближе и даље околине Београда не само да је извршен негативан утицај на добијање воде и на климу, која се погоршавала у сразмери јачег излагања београдских насеља негативним утицајима, него тако исто Београд је упоредо са сталним увеличавањем свога становништва у све јачој мери осећао и терет неподношљивих ветрова, од којих је он све до данас остао незаштићен. Шуме су потребне и ради чувања здравља становништва, које је у највећој мери заштићено у насељима која изобилују зеленилом и шумама, како у своме ужем делу, тако исто и у својој околини. Исто тако и са гледишта естетског несравњено су лепша она насеља која пружају синтетичку обраду зеленила са правилном обрадом других грађевинских објеката.

На нама није да доказујемо целисходност једне овако паметне ствари као што је пошумљавање уже и даље околине Београда. Ово у толико мање јер то питање ни за кога није више спорно. Ако би последње био случај онда бих не само ја него и други, далеко позванији од мене за обраду специјалних питања шума, требали да опширно и са више аргумената доказују тачност гледишта о безусловној потреби пошумљавања Београда. Ми полазимо од претпоставке да Београд мора бити пошумљен, затим да је то општа тежња, како меродавних фактора којима је старање ове врсте стављено у задатак, тако исто и целокупног становништва које тим пошумљавањем долази до јаче заштите свога живота и здравља. И на место опширних дискусија теориског карактера ове врсте, боље

је да пређемо на оно главно питање које гласи: *како пошумити ужу и даљу околину Београда.* О томе не само важном него и веома сложеном питању жеља нам је да учинимо неколико конкретних предлога, чврсто верујући да тиме пружамо могућност практичног решења питања пошумљавања не само Београда него, можда, и других насеља, како већих тако и мањих. У колико је мени познато до данас предлози ове врсте нису истицани, тако да ће ми, поред пријатности коју осећам чинећи ове предлоге, бити још већа пријатност ако се овим практичним предлозима омогући што скорије пошумљавање за којим Београд и његово становништво одавно вапију. Не претендујући ни на какву искључивост, најмање у случају где се додирује једно потпуно ново и компликовано питање, ја бих тако исто желео да и други узму учешћа у дискусији која се овим покреће, у питању пошумљавања околине Београда.

Закон о шумама који је новијега датума ствара повољне услове за решење питања пошумљавања, јер он свима својим одредбама тежи да се насељима, па ма где се ова налазила, обезбеди максимум добрих шума. Он исто тако фаворизира и пошумљавање околине Београда да би био грех ако се те значајне одредбе не би искористиле. Не мање су важне одредбе специјалног закона о атару Општине града Београда, који у § 6 ставља у дужност Министарству грађевина, да по претходном саслушању Суда и Одбора Општине града Београда и суседних Општина пропише „Грађевинску уредбу о техничкој изградњи насеља ван атара Општине града Београда, на простору суседних Општина, а нарочито дуж главних друмова који воде у Београд. *Том уредбом одредиће се простор и начин пошумљавања околине Београда.*”

Ако та уредба (као и друге истим Законом предвиђене) није још донета има се објаснити већ наглашеном околности, да смо на прагу доношења Грађевинског закона за град Београд, који у облику оквир-закона поставља сасвим нове норме за регулисавање свих питања из области уређења градова, села, као и насеља у опште. Сад је, рекли смо, тај Закон завршен, тако да ће и све уредбе ове врсте бити донете у складу са основним начелима које поставља поменути Грађевински закон. Али оно што је важно у овом случају, то је смишљеност одредбе коју је наш законодавац по предлогу Суда предвидео а према којој не само да треба уредити Београд, него се истиче и захтев с обзиром баш на потребе престонице и њене правилне изградње, да се и сва околина њена уреди, тако да би тај простор који долази под удар реформе ове врсте имао да обухвати сва насеља до Авале, у приближно истој даљини лево и десно, па чак и насеља преко Саве и Дунава, ово по-

следње у толико пре, јер исушивањем ритова ови добијају сасвим други карактер него што су икада раније имали. О овом последњем питању ја ћу нарочито писати. За сада бих убацио само мисао која до данас није дошла до изражаја, а то је неминовна измена у карактеру насеља на огромном простору између Земуна и Панчева и даље уз Дунав на делу који се сада исушује пружајући тиме могућност да се на томе исушеном делу створе не само невероватно повољни услови за све врсте пољопривреде, нарочито пак за исхрану и снабдевање Београда јефтиним намирницама, него, што је још важније, те исушене површине пружају могућност и за стварање релативно густих насеља. И ма колико ова насеља имала претежно аграрни карактер, бар за дуги низ година у првом периоду развика, ипак се број становника на томе делу непосредне близине може попети на неколико стотина хиљада. Нагло увеличана насеља на делу исушених површина околине београдске биће јак извор за прираштај београдског становништва, па самим тим и за даље увеличавање Београда као вароши и престонице, која ће с те стране нарочито добити нове снаге и импулса. Важно је, веома важно да становништво које ће баш тај исушени део населити да оно буде безусловно регрутовано из изразито националног елемента, што је један од важних услова за будућу снагу престонице па самим тим и државе. Но то је једно специјално питање о коме ћу други пут засебно говорити. За сада само истичем начелно његову велику важност, упозорајући и остале да о томе још сада озбиљно размисле. Уредба, коју помиње закон о атару општине града Београда нормираће, дакле, односе насеља у ближој и даљој околини наше престонице, на простору који је обележен приближно до Авале и даље периферијом чији би центар отприлике био Београд, тако исто одређиће „простор и начин пошумљавања околине Београда“. Овим двама речима „простор и начин“ правилно је постављен проблем на своје право место. Зауоставићемо се пре свега, независно од те уредбе на питању простора, а затим узећемо у разматрање сам начин пошумљавања.

Раније у целокупној дискусији која је вођена по овом питању није дошла до јасног изражаја мисао о томе који се простор има пошумити. Бар у јавности није се чула реч о томе, при чему не могу а да не учиним нарочити комплимент Одбору за пошумљавање, који се је на јединствен начин, без много дискусије и без икаквих самохвалисања бацио на посао пошумљавања и до сада дао изванредне резултате. Тај Одбор једини имао је у виду и пошумљавање ближе околине, у коме је смислу и делао за све време свога постојања. Али Одбор је био толико заузет пошумљавањем

непосредне близине Београда да му је у истини недостајало време па и могућност да се специјално позабави питањем разрађивања пошумљавања даље околине, за које сврхе у осталом није ни средствима изобиловао. — Кад је ту скоро чувени француски професор шумарства г. Тесије био у Београду искористио сам прилику да чујем његово мишљење о простору где би требало стварати шуме у ближој и даљој околини Београда. Љубазношћу која је иначе својствена Французима, г. Тесије дозволио је да га читав два дана водам по околини Београда и да заједнички на лицу места одредимо просторе које би требало пошумити. Прво сам пустио г. Тесијеа, да ми он да своје мишљење, што је и учинио стручношћу којом се иначе одликује овај француски научник. Г. Тесије сматра да се не би морала пошумљавати околина Београда на начин што би се стварале густе шуме на једном простору, који би у форми перифериског појаса обухватио целу околину Београда и то без икаквих прекида. Он је мишљења да би било много боље и естетичније ако би се стварала тако звана шумска острва, која би у својем шареном сплету, а захваљујући постојању таласастих брежуљака који окружавају Београд, дала једну слику несравњене лепоте, поред тога што би се Београд и на тај начин стварно обезбедио пошумљеним просторима и заштитио од ветрова и других неугодности. Он је тако исто мишљења да се овај проблем друкчије не би могао решити него пошумљавањем површина у форми острва, тако да би та пошумљена острва могла бити и једно испред другог као и са свих других страна, са слободним просторима између њих, који би служили за саобраћај као и за насеља, према врстама ових. Професор г. Тесије у главном дели мишљење које сам и ја раније заступао у погледу решења ових питања а нарочито приближује се оном модерном схватању урбанизма за које сам се ја живо залагао и кроз „Савремену Општину“ и кроз читав низ чланака посвећених питању савременог урбанизма. Овако замишљена шумска острва, растурају по целој периферији Београда и даљој околини, претстављају лакше и боље решење од онога које би обезбедило опасивање вароши шумским простором без прекида и на релативно великим површинама. Последње решење могуће је тамо где нису у питању густа насеља, т. ј. где се не ради на пошумљавању околине градова него једино на великим слободним просторима, у крајевима непошумљеним, а нарочито на голетима којима изобилујемо у Далмацији, Херцеговини и Јужној Србији. Београд би, значи, добио велике шуме кроз та шумска острва и стварно обезбедио међупросторе како за насеља разне врсте тако исто и за саобраћај специфично градски, о чему се приликом решења овога питања

мора водити нарочито рачуна. Остаје да се ближе одреде ти простори, што ће Општина учинити у споразуму са Одбором за пошумљавање околине Београда, чију смо агилност и стручност нарочито истакли. Обавеза одређивања простора за пошумљавање резултира из поменутих законских прописа као и из новог Грађевинског закона који предвиђа одређивање тако званих заштитних појасева. Под тим појасевима подразумева се сва она површина која садржи шуме, и зеленило у опште, а која се не може употребити ни за какве друге сврхе него за одржавање што више зеленила па самим тим и за одржавање здравља и живота становништва. Такви простори мораће да се учртају приликом нове обраде генералног плана Београда у његовом перифериском делу који је још необрађен, а нарочито у деловима ван атара града Београда, како то предвиђа поменута уредба у Закону о атару града Београда. И не само да ће имати да се одреди ужи простор за пошумљавање, него тако исто мора се обележити и величина простора, а нарочито она места и они простори чије је пошумљавање апсолутно нужно извести и то што пре ради заштите Београда од великих ветрова као и ради побољшања услова за живот у опште. Сва ова питања, у колико нису детаљно испитана, морају се проучити у току ове зиме, тако да се већ на пролеће може приступити делимичном извођењу програма уређења Београда и у границама средстава којима се данас располаже.

Докле је питање одређивање простора за пошумљавање више теориског карактера и иде у област ужег посматрања стручњака како шумара тако исто и вештог урбанисте, чију компетенцију не смомо оспоравати код питања ове врсте у опште, дотле је питање *начина* пошумљавања, т. ј. питање како стварно доћи до шума, изгледа нам, далеко теже и своди се на читав низ теориско-практичних предлога о којима ће овде бити специјално речи.

Ја сматрам за немогуће оно решење по коме би Општина града Београда (колико се тиче пошумљавања на њеном атару) могла да експроприше или откупи све оне велике комплексе имања који би имали да се пошуме на делу ближе или даље периферије Београда. С тим, дакле, треба бити једном на чисто: Општина је била, јесте и остаће лишена могућности да откупљује огромне комплексе земљишта у циљу пошумљавања. Кад се овако ствар посматра, онда изгледа да се овај проблем у опште не да решити. Само на делу атара Општине града Београда, који се простире дужином Лаудановог Шанца, а обележен је на овде приложеном плану као зона пошумљавања, било би потребно око 25—30 милиона динара. Општина нема те па-

ре и неће их имати ради остварења оваквог једног идеала из области савременог урбанизма. Но питање пошумљавања Београда, чак и на случај да се овај готово најважнији крај на Лаудановом Шанцу пошуми, ипак не би било решено, јер постоји *потреба* пошумљавања и других простора који *опасују* Београд и имали би се засадити шумама у облику поменутих шумских острва и других врста зеленила. Ако би за велике комплексе терена на Лаудановом Шанцу било потребно 25—30 милиона динара, онда је ван сваке сумње да нам је за пошумљавање остале околине у атару Општине града Београда потребно најмање још три пута толико, т. ј. *сума од 75—90 милиона динара*. При томе мислимо само на откуп земљишта, али не и на све друге издатке скопчане око добијања и постављања садница, затим нивелисања терена, обраду путева и т. д. Трошкови су, значи, далеко већи са додатком ових издатака који су у тесној вези са пошумљавањем околине. Стојећи пред овим нерешљивим проблемом могло би се готово пасти у очајање и рећи да је пошумљавање околине Београда у смислу тезе која се заступа од свију оних који желе да околину пошуме ствар пуне немогућности. Та тешкоћа увеличава се у сразмери даљег проширења вароши, што проузрокује нагло скакање цена земљишта на периферији, тако да ће из дана у дан те суме бити ван сваке сумње све веће, па самим тим отежано а готово и онемогућено пошумљавање. Ако узмемо да метар квадратни кошта најмање 20 динара (на периферији), и ако се за ову суму данас тешко може добити ма какво имање, то није претерано рећи да ће ова сума у току наредних година бити утростручена, тако да би се на место садањих 100 милиона имало да изда у току неколико година најмање 300 милиона динара. Ако би се замислила стагнација цена на периферији, т. ј. да процес еволуирања Београда ка велеграду не би био од пресудног утицаја и на формирање ренте на периферији, онда наша прва калкулација о потреби суме од близу 90 милиона динара давала би доста основе за оптимистичко расположење. Нажалост, обрнуто је случај. Кад овако стоје ствари онда излази да би и обележавање простора потребних за пошумљавање било готово измишљено, јер нама није потребно да се теоријски проблем реши, него да се ради становништва и његовог здравља и практично изведе. Како се год ствари посматрају једно остаје апсолутно тачно: *под овим околностима и са средствима којима располажемо, проблем стварања шума апсолутно се не да решити и у колико би се то учинило, то би било безначајно и не би одговарало оним потребама и тежњама које желимо да остваримо ради живота и здравља београдског становништва.*

Размишљајући о овоме проблему мени се учинило да сва невоља долази отуда што земљиште које би се употребљавало за пошумљавање, с обзиром на умртвљеност капитала који би се утрошио за откуп истих, не може да добије карактер економских добара која би се ма како и у ма ком било виду могла да ставе у промет, као добра и на тај начин бар донекле, ако не потпуно, дође до суме која се улаже у сврхе пошумљавања. Строго узев, а нарочито са гледишта здравственог старања, *новац утрошен на шуме није бачен новац*, јер доприноси одржању и побољшању здравља становништва. Али он у најмању руку јесте новац који је утрошен тако да се до њега никада више не може доћи. Разлика је да ли ће се нешто урадити зашто су само привремено потребне паре на да се из тога извуку после добити које служе за отплату учињеног дуга, или ће се новац утрошити без икаквих могућности да утрошене суме поврате у ма којој било форми. Како смо ми народ релативно сиромашан који оскудева у новчаним средствима, а нарочито наше Општине не могу се похвалити са обиљем новца, то се самим тим намеће потреба других решења за која ми се чини да су згедно нађена у следећим предлозима.

Ја узимам пре свега за пример поменути најважнији део до Лаудановог Шанца у непосредној близини ново подигнуте Звездаре. На слици 1. обележен је тачкасто простор који је до сада пошумљен. Одмах изјављујем да су то имања која су пошумљена, али још нису сва експроприсана, тако да се за извештај број тих имања мора да положи одговарајућа сума. Већ на први летимичан поглед пада у очи распарчаност пошумљеног земљишта, али не кривицом Одбора за пошумљавање. Одбор је пошумио оно што му је ставила Општина на располагање. Он би још даље ишао да је добио потребно земљиште за то, а како му Општина то није могла да пружи, он је у опште обуставио пошумљавање у овом делу Београда. Овде је незгодно што се ишло само до границе старог Лаудановог Шанца, која се поклапа са старом границом атара, докле је у сврхе пошумљавања и заштите од ветрова потребно да се сада пређе и на другу страну Лаудановог Шанца, што би изазвало потребу даљег откупа земљишта. Ова скица пошумљених површина коју сам извео за поменути део вароши интересантна је иначе у сваком погледу и изгледа документује најдрастичније потребу решења на други начин. На место тога ја бих предложио систем поделе простора које би требало пошумити на три зоне. У првој зони могла би се подићи чиста шума. У другој зони шума комбинована са вилама богатих породица којима би се обрада парцела уступила не само ради подизања својих вила, слободних са

свих страна, него тако исто и ради пошумљавања тих парцела на начин и у обиму како се то буде прописало Уредбом о пошумљавању околине Београда и специјалним прописима. Ова друга зона изгледа ми да је најинтересантнија с обзиром на решење за које се ја овде залажем. Докле код прве зоне Општина мора да купи земљиште тако да би се, стављајући се на уже егзистичко гледиште, могло да сматра с правом да је овде један посао доста скуп и *à fond perdu* докле друга зона даје безброј могућности за парцелисање имања и продају њихову баш у циљу пошумљавања на начин који унапред обезбеђује решење питања, па чак и извештај рентабилитет Општине, до кога она свакако не би желела доћи кад је по среди трансформација наше вароши у далеко бољу и хигијеничнију. Овде у другој зони површине се замишљају са великим парцелама од 2.500—3.000 м². Услов је да се подижу куће у виду шумских вила и да буде, поред ужег слободног простора око кућа, остала површина засађена лепом шумом. Преимущество је у томе што би сам сопственик примио на себе старање за сађење шуме и за њено одржавање, која би се самим тим одржавала много боље него да то чини Општина. Са своје стране Општина и Одбор за пошумљавање могли би пружити олакшице око набавке садница, или, кад су у питању богати људи, које и узимамо у комбинацију за откуп ових парцела, свакако да би се овде вршило индивидуално засађивање шума, које би у толико било лепше и различитије јер би сваки тежио да створи нешто оригинално, чиме би се до невероватности и сам крај улепшао, а изнад свега постигао би се резултат да целокупан простор друге зоне буде пошумљен готово неосетно па још и боље него што је случај у првој зони.

Парцеле друге зоне могу ступити у промет као економска добра у свако време, т. ј. сопственик њихов суверено би располагао тим парцелама као и сваком другом, но с тим, што би се правилником и уредбом који ће се донети имало да јасно одреди где и у ком облику у другој зони има на парцелама да се очува карактер шуме, боље речено *пошумљених паркова*, јер ће шуме на тим парцелама стварно и бити модерно уређени паркови. Кад тако стоји ствар у питању друге зоне, онда излази да би Општина могла слободно да направи један зајам ради откупа огромних комплекса имања који се одређују за пошумљавање, па да та имања парцелише према плану за који се овде пледира, затим би имала да изгради приступне путеве и остало, на тај начин да подигне вредност имања у најмању руку на троструку. Другим речима, ако би она откупљивала ова примитивно обрађена имања од 20—30 динара, несумњиво да би могла после продавати сопственицима та

иста имања за двоструку или троструку суму, а нарочито ако их учини лепо приступачним и да им везу са осталим крајевима. Ма колико да елиминишемо при овоме онај спекулативни моменат ја мислим да би Општина код оваквог рада могла доћи и до једног прихода који би је оспособио да лакше приступи експропријацији или слободном откупу имања прве зоне, т. ј. оних имања која би служила за чисту шуму. Питање чисте шуме у првој зони важно је за то што би та шума имала да се резервише за излете, непосредна уживања и поправку здравља грађана, докле би они од друге зоне имали посредне користи, управо оне ради којих се и замишља пошумљавање, у циљу заштите од ветрова и побољшања здравља становништва уопште. Овим двома зонама овако схваћеним ја сам додао и *трећу зону*, у којој су парцеле мање но оне у другој зони и могу да се крећу од 700—1000 или 1500 м². У овој *трећој зони куће би се подизале у свему по систему вароши у врту (Гарден сити)* са комбинацијом зеленила (шума и других садница) које би се извело до крајњих граница. Самим тим што би обрада кућа на овим парцелама била условљена слободним површинама, по систему вароши у врту и са нарочитом обрадом што већег зеленила, нешто што би било специфично наше, можда и са усвајањем онога типа кућа који нам *пружа моравски стил*, тако да би и *трећа зона стварно била пошумљена*, а у односу према другој и првој то би пошумљавање било у извесној поступности, која је и разумљива а мислим и довољно доказана на овом месту како у погледу финансиском тако исто и техничком.

Ради доказивања могућности пошумљавања околине Београда на овај начин, ја сам спремио и две скице које се овде прилажу. Из скице 1 види се садање рекао бих хаотично стање на делу атара код Лаудановог Шанца, који чини један од најлепших крајева Београда. Нигде ни са једне стране није величанственији поглед на Београд, Земун, Саву и Дунав, него што је случај са овога виса, који би, и да није одаљчан моменат пошумљавања, требало уредити на сличан начин и тиме створити једну у истини праву знаменитост Београда, која би била привлачност не само за Београђане него и за све странце који у Београд долазе. Слика 1 показује и сву добру вољу Одбора за пошумљавање коју поново истичемо нарочито с обзиром на све тешкоће на које је Одбор наилазио да би дошао до остварења свог циља на коме он и даље упорно ради. Самим тим што је један знатан део већ пошумљен тиме је одређен и правац рада на овом делу који апсолутно мора да се даље пошумљава. На томе плану такође се виде и облици парцела, чија је експропријација остала неостварена све до данас и која

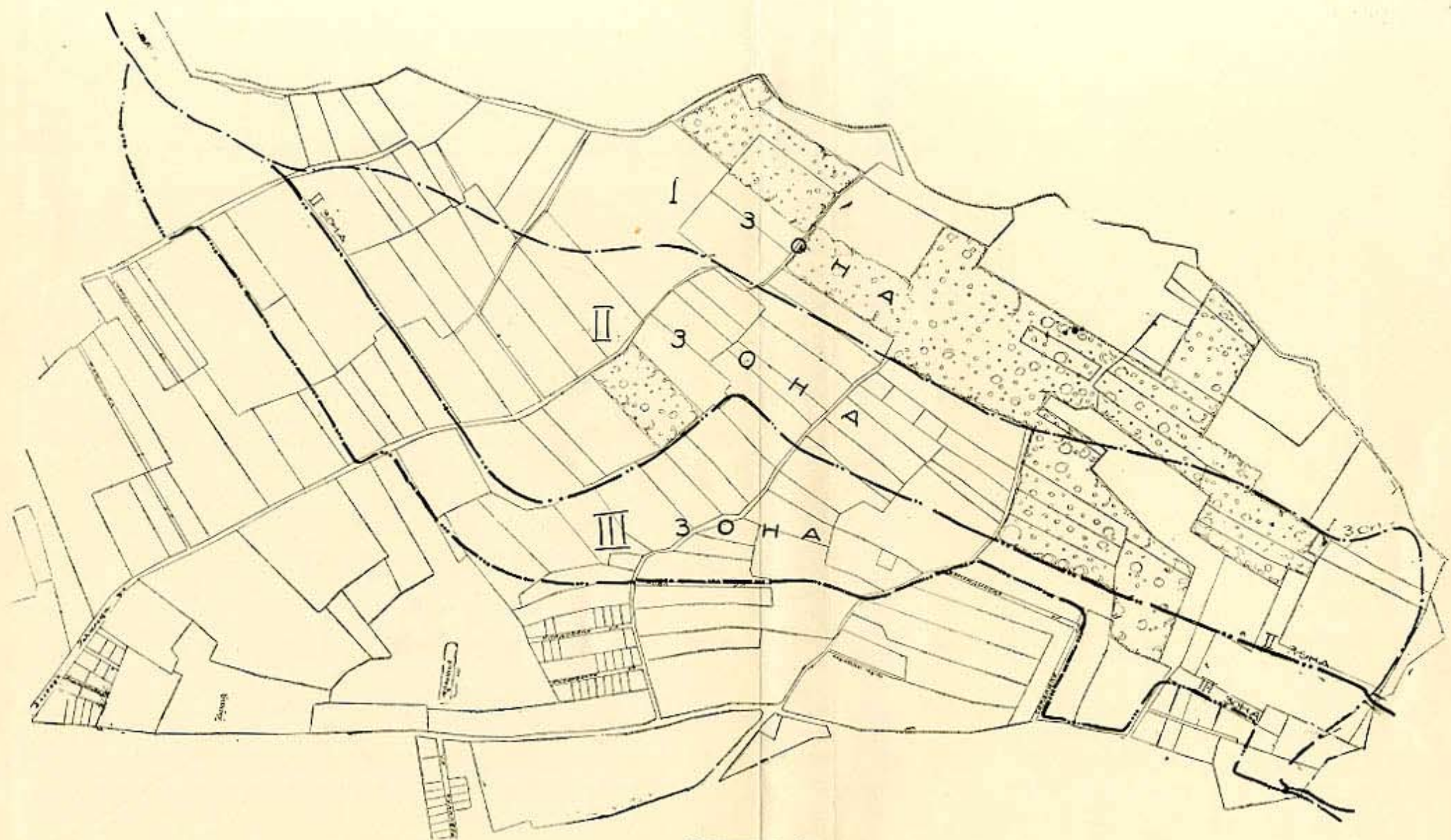
по моме и општем уверењу неће никад моћи да се изведе у оскудици финансиских средстава. Слика 2 обухвата апсолутно исти простор само је потпуно нова техничка обрада коју ја предлажем. Сам овај план на слици 2 толико је јасан да не треба нарочито коментаришање. У погледу диспозиција самих зона оне нису случајне. Граница прве зоне, ако се упореди са првом зоном на слици 1, обухвата највећи део већ пошумљеног терена. Један мањи део већ пошумљеног терена остао би у другој зони. Мишљења сам да прва зона која обухвата чисту шуму не би требало да се смањује, зато што би ту стварно узев био национални парк, у коме би становништво несметано правило излете и опорављало се после замора у самом граду. (У тој зони велики комплекс заузима Звездара са споредним зградама, што је на плану такође обележено). Прва зона отприлике имала би за откуп 307.120 м². Ако просечну вредност узмемо најмање 20 динара по метру квадратном, то излази да би за ту зону имало да се плати 6.142.400.— динара. Израда путева који су на плану обележени, Звездара и многи други моменти који доприносе повећању ренте на томе делу територије чине скупа да се вредност земљишта упадљиво пење, тако да би и ту морало да се калкулише на бази цена од највише 30 динара по метру квадратном, т. ј. Општина би имала да изда у те сврхе 8—9 милиона динара. Шума би се имала обрадити тако да се обезбеди површина за путеве који су већ пројектовани, а нарочито за пут поред Звездаре и преко самог гребена, који би за туристе наше и целог света чинио једну веома привлачну тачку, јер пружа изглед несравњене лепоте. У вези тога пута, а нарочито подобности услова да се очува леп изглед са тога виса, требало би синтетички обрадити и систем пошумљавања, са местимично отвореним просторима, а тако исто комбиновати и са којом мањом шумском кућицом, затим једним рестораном на самом вису и тако даље. Мишљења сам да би из зајма који би се закључно у сврхе откупљивања друге и треће зоне и с обзиром на несумњиву разлику у ценама терена, која ће се појавити после испуњавања услова о којима смо већ говорили (израда путева, осветљења и т. д.), — била пружена могућност и за отплату имања која би се експроприсала у првој зони. У осталом ако то у потпуности не би био случај не чини ништа да Општина извесну жртву поднесе у те сврхе. Друга зона је ван сваке сумње нешто најоригиналније и најлакше изводљиво у овом случају. У колико дуже размишљам о томе све ми је јаснија, па самим тим и лакше изводљива идеја стварања друге зоне, уз комбинован систем вила засађених шумом на парцелама које не би смеле бити испод 2.500—3.000 м² најмање. У

осталом и ту се не би могло да поступа школски, држећи се унапред одређене површине у милиметрима него би приликом даљих подела парцела на комплексима тако откупљеним имало да се местимично индивидуално одреде површине које би у неким зонама биле и веће, а можда за који метар и мање, што ће зависити од комбинације путева који ће се у те сврхе извести. На пошумљеним парцелама од 3.000 м², а евентуално и више (узимајући у обзир жеље богатих купаца који могу узети 2—3 таквих парцела) могу се подићи идеалне виле са слободним простором око оних, ради добијања што више светлости и сунца, докле би се спретном архитектонском обрадом површине око кућа, а нарочито срећном комбинацијом садница добио један парк, који би у исто време и у потпуности представљао и пошумљавање површине, — ја верујем лепше него што су обично пошумљени простори, за то што би специјална архитектура паркова дошла ту до нарочитог изражаја приликом синтетичке обраде архитектуре и зеленила око кућа, за које верујем да ће имати јединствен облик и да ће бити веома добар мамац за све наше богаташе, који ће се отимати да своје виле подигну баш на тим парцелама и тако обезбеде себи максимум уживања а својој деци живот и удобност највећих размера. Право је Општине да јефтино откупљене парцеле прода по који динар скупље, и тиме покрије своје трошкове учињене ради стварног улепшавања тих крајева. На тај начин она би смела да се одмах упусти у закључење једног зајма који би свакако од Државне хипотекарне банке био фаворизиран кад се ради о остварењу једног овако великог циља, докле би се отплате тога зајма вршиле од сума које би она добила продајом тих нових парцела, евентуално пружајући и самим сопственицима могућност отплате истих у ратама, како би за себе у потпуности обезбедила отплату сопствених анuitета. — Потреба подизања треће зоне резултира из богом даних подобности самога терена на томе делу вароши, који не би трпео други ситем до ли онај Гарден-сити и она је сасвим довољно доказана у овом случају, којим би се омогућило стварно пошумљавање једног великог дела територије београдске која се жели да пошуми, а што је иначе потпуно неизводљиво, али тако исто омогућило и модерно уређење Београда у свом најлепшем делу. Мање парцеле у овој трећој зони везују се за сам карактер те зоне. По унапред одређеном плану морале би се подизати куће у тој зони, а нарочито би имала да се обезбеди површина са обавезом сопственика да исту засади зеленилом. У осталом та обавеза није ни мало тешка кад по себи чини једну пријатност, а уз то је за здравље становништва од неоцењиве вредности. Није такође случајно

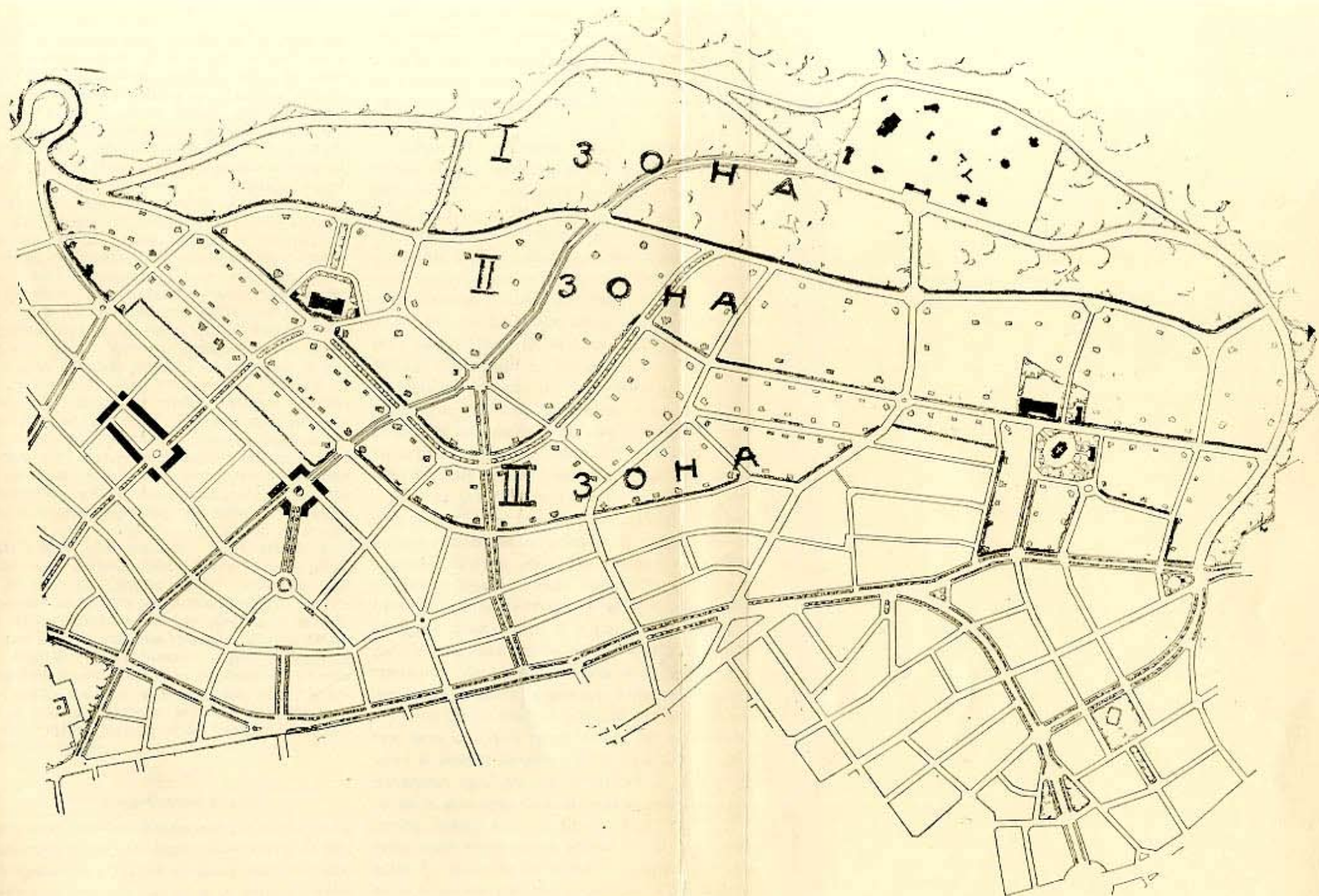
што је трећа зона повучена до улица које су у новом плану обележене и издвајају од других суседних насеља. Код одређивања граница треће зоне руководио сам се чињеницама да су до тих граница, на жалост, већ створена накардна насеља, тако да би ово стварно било, поред свих других преимућства, спасавање једног од најлепших крајева Београда те да се не продужи његово уништавање у форми Јатаган-мале.

Уређењем овако великог комплекса терена створила би се, поред велике шуме, и насеља која су пре свега ретка и која би служила у истини као украс наше престонице, па свакако и била повод да нам и иностранство позавиди на способности у организацији овога посла. Право је и нужно да и ми на овим странама испољимо што већу стваралачку моћ нашег народа, у толико пре јер тек кроз ту културну утакмицу и победу у њој долазимо до најјаче заштите својих националних права.

На послетку још неколико краћих напомена о значају пошумљавања на овај начин и с обзиром на остале крајеве Београда које треба пошумити. Аналого овде истакнутим начелима могло би се приступити пошумљавању и других крајева, с тим што би се задржала једна ужа зона чисте шуме, уз комбинацију осталих које обезбеђују пошумљавање од стране сопственика и стварање крајева са оним максимумом зеленила које се тежи да обезбеди и кроз нови Грађевински закон. Тако би се на пример *Баново брдо* могло да пошуми на исти начин, у толико пре што се зона са тако званом чистом шумом већ налази у Топчидеру а нарочито у Кошутњаку, докле би друга зона у смислу тезе коју заступам у овој расправи била одмах уз границе садањег Кошутњака па даље ка Михајловцу, а трећа зона простирала би се ближе ка Сави и друмовима који поред ње воде. *Баново брдо* има све услове да буде једно од најлепших насеља Београда, а оно се данас накардно изграђује и постепено претвара у колонију са карактером Јатаган-мале. Ја не видим могућност да би се тај крај пошумио на други начин до ли на овај за који се овде пледира. Слично томе има да се поступа у колико су у питању и други крајеви. Томе иде на руку и срећна околност да смо приликом доношења Закона о атару Општине града Београда успели да истакнемо стварање читавих крајева у форми Гарден-сити, па ће се применом тих начела обрадити и цео крај на Дедињу и околини, с тим што свака парцела мора овде имати најмање 1000 м², затим систем вила слободних са свих страна и са зеленилом, које ће као што у осталом и сам Закон изрично тражи дати томе крају карактер вароши у врту. Ово је први пут да се у нашем законодавству говори о стварању

Слика 1

Слика 2

сличних насеља, што ће бити поздрављено како у нашој земљи тако и у иностранству, које се живо интересује и за све врсте наших насеља, а нарочито поборници покрета за стварање градова у врту, који врше највеће утицаје на техничку изградњу градова како у Енглеској тако исто и на самом Континенту. Тако на пример нема ни мало бојазни да ће изграђивање делова на Дедињу и дела код Топчидера одвести стању упропашћивања насеља у тим крајевима, него ће се, то можемо унапред рећи, очувати у потпуности карактер вароши у врту са зеленилом и шумом, која ће у тесној вези са Топчидером, Кошутњаком и Раковичком шумом дати целокупном крају један од најлепших изгледа. Овај начин подизања насеља, који је дошао до изражаја на Дедињу и околини ишао би у област оних насеља која смо нарочито обрадили у претходном излагању код наше треће зоне. Овде су летимично набацили идеје и конкретни предлози, чију остварљивост, мислим, не треба нарочито доказивати, а ствар је посебне студије која ће се свакако и наставити на бази овде учињених предлога па самим тим одвести и стању стварно пошумљене околине Београда, — једна лако остварљива идеја која је све до јуче изгледала нестварљива. Овде се у осталом ради не о простом пошумљавању него о *коренитој измени у карактеру насеља*, саобраћавајући их све више начелима технике, хигијене и науке у опште, на коме пољу бих ја желео да и наш стваралачки дух покаже своју несумњиву способност. Питања урбанизма за нас су нова, бар за широке слојеве нашег друштва, али ја мислим да се она даду лако решити ако се само буде озбиљно водило рачуна о могућностима измене нашег града у далеко бољи као што је то диктовано како обзирима према Београду, тако исто и обзирима према целој нашој нацији, чија се снага, полет и величина огледају добрим делом и у ономе што она буде испољила на пољу изградње и напретка Београда.

II.

Уређење Савске палине

У почетку ми смо нагласили да треба ради доказивања тачности једног гледишта из области урбанизма извући из комплекса тешких питања првенствено она која су сама по себи важна а уз то могу да послуже као образац за решавање свих осталих питања. Решавајући њих као најважнија ми на прост и лак начин доказујемо могућност решавања и других питања која су са овима основним у тесној вези. Једно од таквих важних питања је ван сваке сумње и питање уређења Савске палине, нарочито у ужем и најглавнијем делу

који се простире од доњег дела Калимегдана, па онда идући Карађорђевог улицом на простору који је обележен том улицом па затим паралелно Савом и даље ка Жељезничкој станици. Тај простор између обале реке Саве и Карађорђевог улице изгледа ми да чини Гордијев чвор за решење једног крупног питања урбанизма, о коме ће овде бити специјално речи.

Цео крај који чини Савску палину као да је био изван домаћа јавног комуналног старања у погледу његове техничке изградње. Између осталог и све улице у томе крају остале су технички необрађене и некалдрисане. У последње време Савска палина је предмет нарочитог старања, а за кратко време успело се да обраде готово све главне улице, чија је модерна обрада у основи изменила карактер тога краја. Тако на пример израда Зеленог Вена, Призренске, Босанске, Поп Лукине, Карађорђевог улице и т. д., затим спајање Карађорђевог са Зеленим Веном модерном улицом која ће имати и трамвајску везу, — све то одаје максимум напора и показује корениту измену краја коме предстоји, ван сваке сумње, сјајна будућност. Што је битно у свему раду овако великих размера у овом значајном и старом делу нашег Београда долазе у веома згодан час. Управо сви ти радови претходе једном, рекао бих историском претходу који је наступио у животу наше престонице, а нарочито у погледу Савске палине. О томе важном моменту треба нарочито говорити. Ја ћу овога пута додирнути само неколико важних момената, који би, аналого осталим питањима из области урбанизма могли бити предмет специјалних студија. Нарочито је важно да оно што је главно код ових излагања не буде изостављено. А главно је то да је *цео крај Савске палине добио сасвим други значај него што га је икада имао у развићу наше престонице* током XIX и овога столећа. То мање-више важи и за крај на Дунаву о коме ћу говорити засебно и на другом месту. Да се вратим, дакле, на Савску палину.

Некада је живот Београда, што је сасвим разумљиво, еволуирао у правцу сталног померања од Саве и Дунава ка Славији, затим ка Авали и Мокром Лугу и т. д. Београд је био погранични град а његово ширење било је искључено у радијалном правцу, т. ј. није се могло ни помишљати на ширење Београда

у све правце, најмање пак преко Саве и Дунава. Ове две реке, дакле, сирецавале су да Београд прекорачи на другу страну, што је било у његовом интересу, у интересу његовог правилног развитака и напретка који резултира из Богом даних услова под којима се развија наш Београд, варош јединственог положаја и велике будућности. По кат-кад у неком историском периоду пружана је могућност обостраног развијања, т. ј. ширења Београда на обе стране. Тако на пример кад га је Принц Евгеније Савојски освојио 1717 године, онда је поред уређења Београда на овој страни био уређен и крај на коме је данас Савска плажа. Ту где се он данас налази била је велика тврђава која је била спојена са београдском тврђавом, а тако исто једна тврђава налазила се на Великом војном острву и десно на другој страни Дунава (на панчевачкој страни), која је тврђава са осталим узгредним зградама чинила комплекс утврђења за одбрану Београда. Ово интересно и, рекли бисмо, типично ширење Београда на једну и на другу страну река карактеристично је баш због тога што има карактер чисто војнички. У наслону на ове историске констатације морамо признати да се данас наставља ширење Београда у истоме правцу, но с тим што је сада карактер насеља у основи измењен: на место војних дошли су други грађевински објекти који служе привредним, социјалним и другим културним сврхама, а тврђава београдског града уз сталну пацификацију земље већ сада је добила у највећем делу карактер модерног парка, докле је потпуно изгубила ону ранију ужу стратегиску вредност. Повлачење њесарове војске из Београда крајем 1739 године Аустрија је примила обавезу рушења величанствених утврђења на другој страни Саве и Дунава, тако да од њих данас нема ни трага ни помена, а весели купачи на Савској плажи не наслућују ни грађевине ни догађаје који се одиграваху на томе месту. Кад су Турци у своје продирању на Север спојили територију северну са јужном, Београд у урбанском погледу није био везан за крајеве са друге стране река. Та веза у колико је и била, била је сасвим безначајна, управо чисто стратегијска и постојала је у подизању мањих мостова који у осталом нису могли бити ни од каквог утицаја на развитака вароши у чисто урбанском погледу. Доцније за

време Срба Београд је остао чисто погранични град, чиме ми објашњавамо његово ширење аналого приморским градовима даље од воде. Али и ту упоређење са приморским градовима не би било на своме месту са разлога што су приморски градови најживљи на обалама докле је, захваљујући специфичном односу мале Србије према агресивној Аустроугарској империји, Београд стварно био лишен могућности да се слободно и неметано економски развија на обалама Саве и Дунава и поред тога што је живот у томе крају одавао извештај економски напредак, свакако у мањим размерама. Природно је, логично и сасвим у складу са економским и свима другим интересима Београда да варош буде најживља у своје најважнијем делу поред Саве и Дунава као што је то већ у мањим или већим размерама и бивало у појединим историјским периодима. После рата Савска падина није дошла до свога природног, рекли бисмо историског изражаја, него је живот у томе делу био релативно слаб. То показује и висина саме ренте која је увек добар барометар за оцену кретања економског живота сваке вароши или појединих њених делова. Као израз тога стања видимо да и поред спајања територије са обе стране Саве и Дунава, т. ј. после нашег ослобођења и уједињења, непосредни утицаји нису се могли испољити на формацију Савске падине и на њен технички развитака у првим поратним годинама. Београд је и на даље носио типично обележје сталног померања центра, који је, као што смо већ објаснили у ранијим расправама, некада био у Доњем граду (доба старог Сингидунума) затим се померао Кнез Михајловом улицом код старог „Гранд Хотела“ где је сада Академија Наука, па онда ка Теразијама и даље брзо ка Славци, Макензијевој улици и т. д. И ако су, дакле, сви Богом дани и историски услови били такви да се изврше корените измене у карактеру Савске падине, а њена важност врати на стару историску основу појединих периода, важност коју јој у осталом додељује сам положај и значај двеју река, ипак Београд у поратним годинама није искористио услове за нормално оживљавање крајева поред Саве и Дунава. Ово последње наступиће, и већ је наступило, изградњом моста на Дунаву, који ће спајати Панчево и Београд и моста на Сави

који ће спојити Земун, па самим тим створити и све услове за једну недељиву Општину. Изградња мостова, да то опет подвучем, значи читаву револуцију у животу наше престонице, а довршавање њихово и предавање истих саобраћају толико је важно и изазваће такве позитивне промене у животу наше престонице да би за те догађаје требало везивати и све друге реформе у колико се односе на Београд и суседне Општине. Већ први радови на Савском мосту, у вези предузетих техничких радова од стране Општине, учинили су да је наступио упадљиви пораст цена земљишта па је самим тим и онај спољни знак, или како пре рекох барометар, наговестио позитивне промене које наступају у томе крају. И ако живимо у доба привредне кризе, за коју верујемо да је пролазна, ипак је вредност земљишта знатно скочила, и, по моме дубоком уверењу, еволуција живота тога краја, у колико се тиче цене терена, изражаваће се у сталном скакању цена земљишта савске падине која иначе изобилује свима трговачким, привредним, техничко-саобраћајним и другим преимућствима. Тиме и питање центра вароши улази у сасвим нову фазу развитака. Крајеви и улице београдске који су, у делу Савске падине, били у извесном опадању и већ одавали карактер потпуно мирних крајева, наједаред оживљавају, враћајући се на онај изражај своје снаге који је у природи потпуно измењених односа и услова под којима се развија наша престоница. Но то су све питања о којима би се дало засебно говорити, докле је моја првобитна жеља да излагања сведем на истицање свега неколико главних момената.

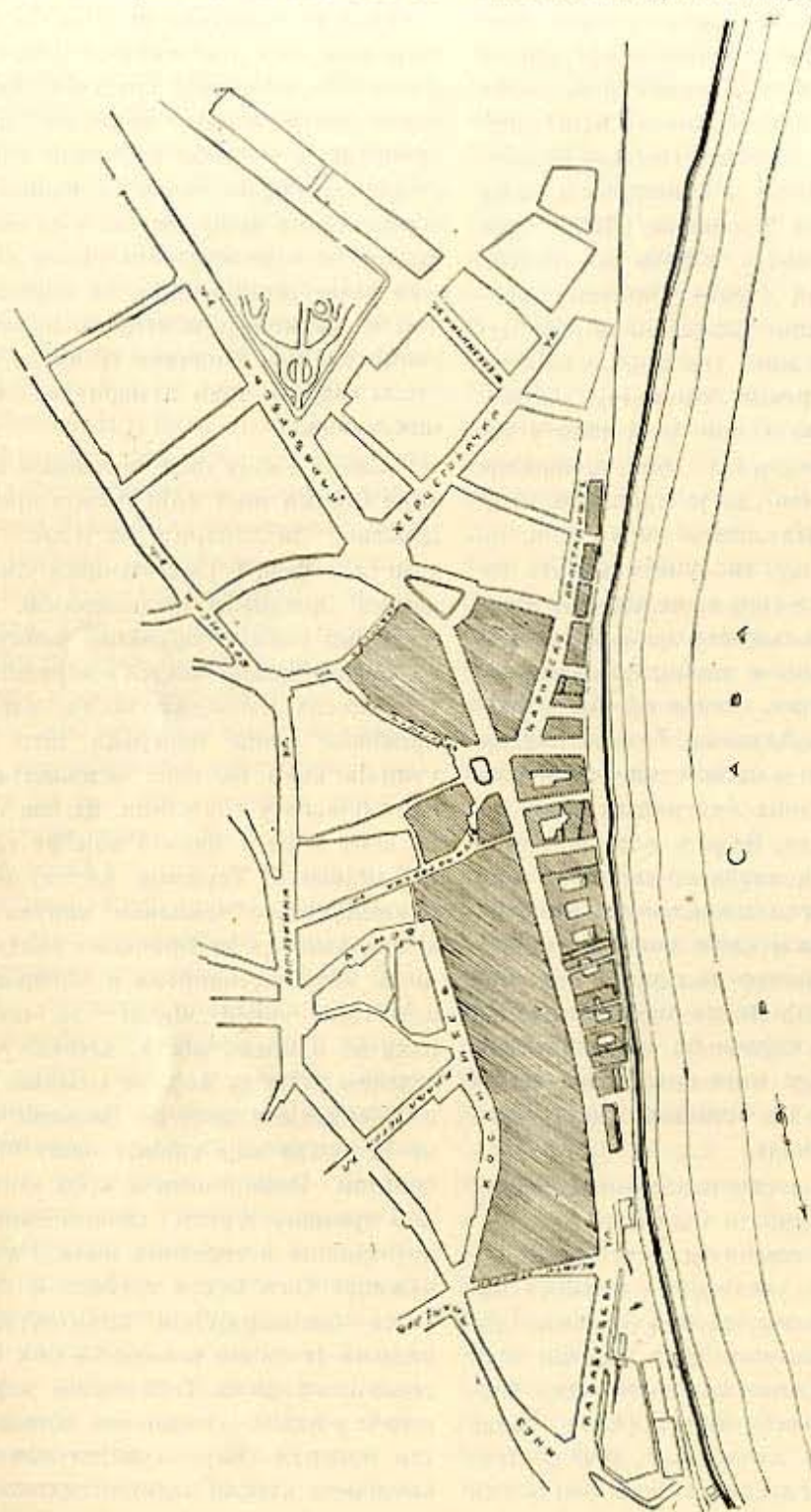
Мислим да се из ово неколико начелних намена како о важности Савске падине, тако и о коренитој измени која је наступила с обзиром на њену увеличану важност изградњом моста и иначе, сасвим довољно доказује и огромна важност дела вароши који смо мало пре обележили на данас густо изидаком простору између Карађорђевог улице па све до Саве и даље ка другој страни новог моста поред Саве. Слика 3 коју сам у ту сврху спремио показује садање стање Савске падине у поменутом делу. У приликама више заостале привреде наше раније епохе овај крај са оваквом обрадом могао је да се замисли. Карађорђевог улица могла је бити

тесна онда када су воловска кола транспортвала робу из Београда за удаљена места Србије, а тако исто и облик блокова и парцела као и целокупна регулација могла је носити још увек оне типичне одлике једног сразмерно заосталог градског живота. Но и поред свега морамо признати да је између привреде и потреба Београда тога доба постојао несумњив склад са начином техничке обраде овога краја, па чак и са начином истовара робе и целокупним радом који се обављао више минијатурно. Ја нарочито подвлачим ту хармонију између економских потреба ранијих епоха и начина техничке обраде како самих зграда, тако и парцела, блокова и самих улица.

Слика 4 коју овде прилажем показује нам нови Савски мост који избија преко садашње Државне штампарије на један велики трг који се ствара у Поп Лукиној улици пред садањом Државном штампаријом, а затим непосредно улази у Бранкову улицу, која ће, ја то смело тврдим, имати у наредним годинама, т. ј. после изградње моста, карактер једне најживље улице Београда, што ће бити од утицаја како на цену земљишта тако и на цену локала у тој улици, па чак и од утицаја на саму обраду палата које ће се у томе делу појавити. Теразије на тај начин остају удаљене свега неколико минута од Савског моста, тако да ће Бранкова улица идућих година, више проширена и улепшана, служити и за тако звани „корзо“ за шетње Београђана до и преко моста, захваљујући величанственом погледу који се открива на тој страни. Теразије у делу до Балкана чине вратнице Београда које спајају нашу престоницу са богатом Војводином и кроз коју ће у кратком времену јурити свакодневно на хиљаде аутомобила и теретних кола. Можда би се и важност тога места требала и споља да нагласи одговарајућом архитектуром. Са тих разлога ја лично никако не бих био за то да се ма шта ради на Теразијској тераси пре него што се у идућим годинама оствари у потпуности програм спајања са Земунском и та тераса као и цела Савска падина тек онда дође до свога природног изражаја, коме крају узалуд сада тежимо да дамо бољи архитектонски облик. Ја мислим да није задатак наше генерације да све проблеме реши, него неке проблеме, а ту долази и Теразиска тераса, треба оста-

вити и нашим наследницима да они са више смисла и у јачем складу са новим потребама то учине. Но да се вратимо на оно што је

Цео поменути простор између Карађорђевог улице и Саве, као и десно од моста, требало би апсолутно експроприсати и створити

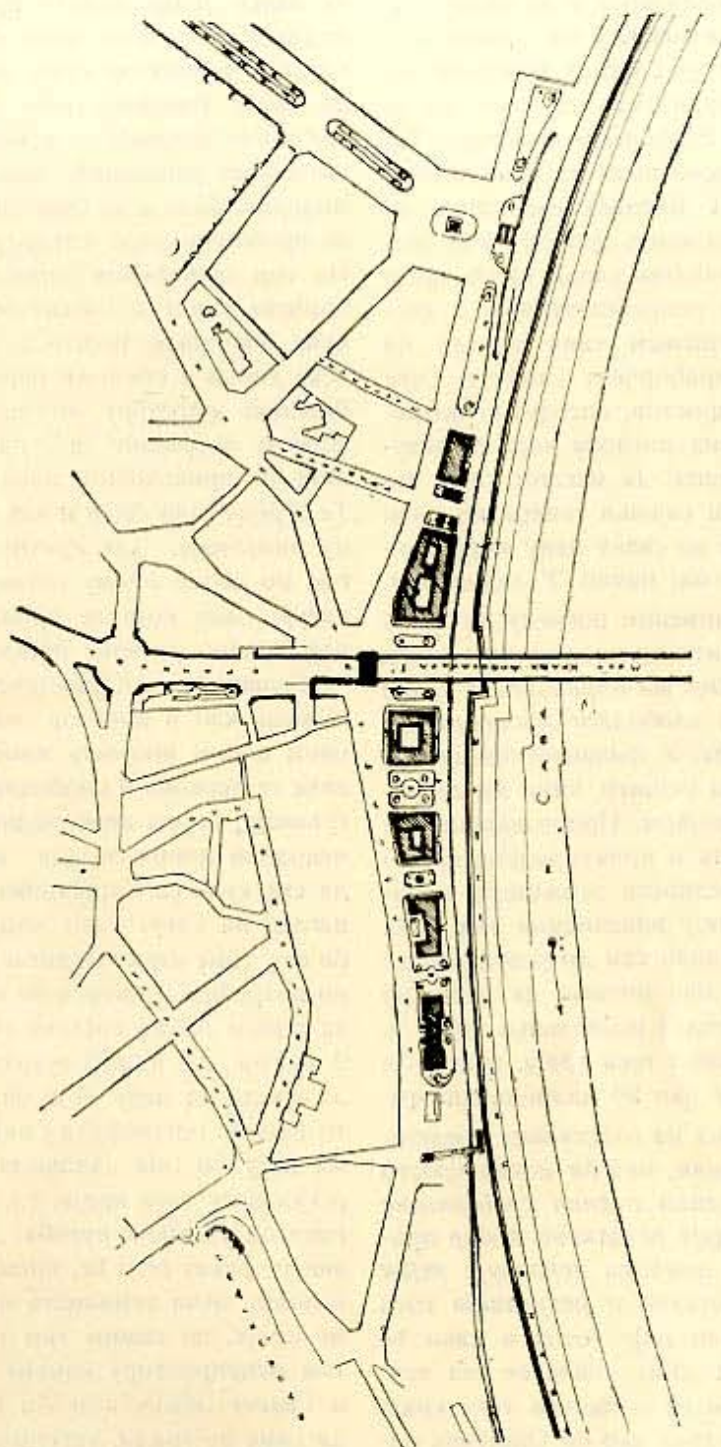
Слика 3

главно, а то је обрада назначеног простора између Карађорђевог улице и Саве. Моји би предлози, у колико се те обраде тиче, били у следећем.

чисту површину. Кад се то учини онда би требало на тим слободним просторима подићи неколико зграда са свих страна слободне и окружене парковима, које уз то не мо-

рају бити високе, а служиле би искључиво за потребе које се везују за пристаниште, потребе публике, трговаца, путника и грађанства у опште. Тиме би у неколико речи био

цифичним потребама Савског пристаништа. Потребно је да ово и ближе докажемо, како у привредно-финансијском, тако исто и у техничком, па и естетском погледу.

Слика 4

изнет цео програм рада у овоме крају, т. ј. да Општина све те куће експроприше, тако сама дође у посед целокупног тога земљишта и на њему подигне или уступи за подизање неколико зграда, које би служиле спе-

Пре свега *Карађорђева улица овако тесна апсолутно је неупотребљива за саобраћај. Проширење те улице намеће се само од себе те чини и нужним експропријацију свих имања за која се овде пледира ради стварања*

слободне површине између Карађорђевог улице и савске обале. На приложеној скици 4, која иде уз чланак да би се боље демонстрирала лакоћа извођења овога програма, види се ток Саве као и обала која је на овом плану унутра увучена, за разлику од садање обале, јер је за регулацију Савског пристаништа усвојено да обала буде увучена тако да се тиме добије више у слободном простору. Тај простор се такође јасно види на приложеном плану. Проширењем Карађорђевог улице на двоструку ширину најмање, добила би се једна веома лепа саобраћајна улица уз то чисто меркантилистичка и репрезентативна, а експропријацијом и рушењем свих зграда на простору између Карађорђевог улице и Саве добио би се један простор, апсолутно потребан за обављање свих послова који се везују за само пристаниште. Ја мислим да је немогуће да се задржи садањи генерални план у томе делу, него се по сваку цену мора приступити измени на овај начин. У техничком, саобраћајном и економском погледу не да се ништа лепше замислити од решења које предлагем на бази проширења Карађорђевог улице и стварања потпуно слободног простора све до саме Савске обале. У финансиском погледу ствар би се могла решити, чини ми се, такође неописаном лакоћом. Проучавајући ово питање на лицу места и прикупљајући аутентичне податке о вредности земљишта, о киријама које се плаћају власницима тих кућа као и све остало, дошао сам до резултата да би Општина могла ово питање да реши на начин што би закључила један мањи зајам за просту куповину имања тога краја, а што би изнело сада највише око 20 милиона динара. Али на место да сама из сопствених средстава отплаћује овај зајам, она би могла просто не рушећи за неколико година грађевинске објекте који иначе дају релативно добар приход, па да од тих прихода исплаћује зајам закључен у сврху откупа и регулације тога краја. Како мост још није готов и како ће проћи две до три године докле се сва техничка питања у вези са уређењем тога краја не уреде, то би био грех ако би Општина одмах приступила рушењу грађевинских објеката, који би је оспособили за отплату дуга ради извођења овога програма. Претпоставимо случај да она на тај начин и не исплати целокупну суму дуга, али ће у сваком случају

највећи део, у најмању руку две трећине, моћи да исплати за неколико година помоћу прихода од кирија, које ће наплаћивати она као сопственик свих тих зграда. Не чини ништа да за овако један велики програм Општина и поднесе трошкове који би износили једну трећину целокупне суме, па евентуално и мало више. Размишљајући даље о питањима ове врсте открива се и нехотично лака, нова могућност регулације тога краја на сасвим модерној бази а да Општину не кошта ни једне пребијене паре. Ствар је и сувише проста. На том очишћеном простору између Карађорђевог улице и Савске обале, где би се све куће порушиле, пошто се прошири Карађорђевог улица и обележи парк, на томе тако добивеном простору могле би се резервисати извесне површине за зграде које сам отприлике на приложеном плану црно обележио. Те зграде могу бити и мање но што су на плану назначене. Али претпоставимо случај да оне по своме обиму остану као што нам показује план који се прилаже. И у том случају главно решење остаје непромењено.

Главно је да Карађорђевог улица буде проширена као и простор око Савске обале. По овом новом пројекту између тих кућа налазиће се паркови и слободни прилази који омогућавају, поред непосредних користи од ових неколико нових зграда које би се подигле, да све куће са Карађорђевог улице, имају леп изглед на Саву. Тако замишљене зграде које би се у томе парку подигле и иначе су апсолутно потребне. Општина би издвојена земљишта за зграде према систему ов. плана могла кроз 2—3 год., т.ј. пошто поруши постојеће зграде, да прода по цену која би, не претерујем ако то кажем, одговарала у најмању руку оној суми коју би она издала за експропријацију и регулацију тога краја, т.ј. за ослобођење његово од садањих ругоба. Да то буде меродаван је факат што ће, према већ утврђеној чињеници, цена земљишта нагло да скаче у томе крају, па самим тим и цена земљишта у том међупростору између Карађорђевог улице и Савске обале, које би Општина, на случај да сама не гради, уступила приватним за подизање зграда специфичне намене. Десно од моста такође је потребна обрада аналогно његовој левој страни, но с тим што се на бази ових предлога оставља могућност за безброј решења у погледу обраде самих зграда и њи-

ховог искоришћавања. На овај начин, као што показује план на слици 4, и Савски мост са својим стубом дошао би до несравњено лепшег изражаја, тако да би претстављао једну монументалност, и рекао бих, привлачност Београда великих размера, докле ће он према постојећем стању остати прикривен и више накарадан према неспретним диспозицијама простора и зграда по садањем плану. Проблем се, значи, финансијски апсолутно да лако решити, а да он у естетском, саобраћајном и економском погледу показује несравњено већа предности о томе не треба нарочито говорити.

Са тих разлога не би требало допустити изграђивање нових кућа у међупростору од Карађорђевог улице до обале, него би требало прибегнути одмах решењу за које се овде пледира, а које је тако лако изводљиво да би био грех ако би се овај најважнији крај Београда оставио у овом накарадном облику, што би у даљим штетним последицама у потпуности онемогућило искоришћавање Савског пристаништа за сврхе којима оно треба иначе да служи. О осталим детаљима овога плана може бити накнадно речи. Овде сам начелно изнео могућност обраде, од које ја лично не бих одступио, сматрајући поново да би био грех ако се овако изводљиве ствари не би извеле на добро Београђана и Државе. У моменту када се говори о изградњи кеја и свих других грађевинских објеката на Савском пристаништу последњи је моменат да се узме у рад и омогући коренита измена регулације Савске обале до Карађорђевог улице, ово у толико пре и лакше јер се овако лепа замисао да извести са минималним трошковима.

У оба случаја који се додирују у овој крајој расправи доказана је могућност остварења циља шумљавања околине Београда без икаквих опасности по општинске финансије, а тако исто чак и за ланке у овим питањима доказана је до пуне очигледности могућност корените измене целокупне регулације од Карађорђевог улице па све до саме Савске обале. Да резимирамо оба случаја.

1.

Пошумљавање околине Београда живот-но је питање за његово становништво у са-

дашњости и будућности. Ово се апсолутно не да извести под околностима које ће и на даље т.ј. за дужи низ година искључивати сваку могућност да општина одвоји велике суме у те сврхе. Пред осталим крупним и нерешеним задацима проблем пошумљавања биће по правилу запостављен бар у колико његово извођење остане у комуналној надлежности. На другој страни стални пораст вредности земљишта вароши која напредује отежаваће све више извођење овог програма, што је разлог да му се што пре приступи, брзином и озбиљношћу које намећу животни интереси наше престонице. На место стварања т. зв. чисте или само — шуме треба приступити извођењу овог комбинованог система шумских зона са поступношћу програмског рада у погледу величине парцела, густине шуме, домова и техничке обраде у опште. Добијањем читавог низа стварно пошумљених, великих парцела са вилама које пружају, поред удобности становања несравњене лепоте, још и подобности да их општина прода и тиме отплати дуг који је на себе свалила ради пошумљавања околине значи, са ужег гледишта финансирања тога посла, бити паметан посредник између зајмодавца и нових сопственика којима ће пасти у део та ретка срећа да станују у једном тако подесном шумском крају. Са гледишта чистог урбанизма значи да је општина најправилније решила један од најглавнијих проблема, т.ј. проблем насеља која, нарочито на периферији, носе карактер циганског вашара. Нигде нећемо наћи куће тако накарадних облика као што их пружа на жалост периферија Београда. Из горњих насеља које се овде предлаже створио би се образац за бољи рад, а то би имало утицаја не само на изграђивање нашег Београда него и на подизање градских насеља у опште. — Систем шумских зона на бази предлога који се у ов. случају односи на комплекс око Лаудановог шанца треба проширити и на осталу околину Београда чије унакажавање иде до пуне бесмислице. При томе не могу довољно да истакнем важност чињенице да се овде не ради толико о једностраном пошумљавању него, пре и изнад свега па томе да проблем насеља реши на други, рационалнији и, рекао бих човечнији начин — за разлику од садањег начина ружног и нечовечног у исто време.

II.

Питање Савске падине додирнуто је у овом краћем излагању само у онолико у колико се односи на њен главни део нове регулације сада потпуно загушеног простора између Карађорђевог улице и реке Саве. Чишћењем тога простора од свих садањих зграда добило би се решење које намеће привредно-саобраћајна и културна важност Савске падине. Ако би тај простор и на даље остао затворен онда би тиме директно био упропашћен крај коме у даљем развоју Београда припада прво место. Посматран кроз призму ових широких интереса а узимајући у обзир пробитачност предлога по коме се упадљивом лакоћом може доћи до средстава потребних за остварење циља трансформације пом. простора у неспоредиво бољи, — цео проблем који смо овде убацили добија сасвим други значај. С обзиром на наш положај и стање у опште из кога ниче целокупна комунална делатност као и однос општине према другим чињеницама треба по сваку цену бежати од оних решења која унапред оптерећују Београђане огромним издацима и на тај начин умањују ефекат реформа које се желе да спроведу. Тако не иде да се баци дваестак или више милиона на чишћење пом. краја од оних престарелих и ружних зграда, јер ми тих пара немамо, али би зато био грех ако се не би дошло до остварења истог циља на начин који нас не би ништа стао. И овде би се општина, у колико се финансирања тиче, појавила као добар по-

средник између сопственика и новчаног завода који би ставио средства на расположење у те сврхе, — то и ништа више не би се од ње тражило. Проблем се, значи, решава лако финансијски (као и у првом случају). Што се тиче техничког решења оно чини један проблем за себе за које држим да је такође у овим предлозима нашло своје решење.

Нека би ово начелно третирање дало потстрека и другима да се позабаве питањима ове врсте, што је у свестраном интересу, нарочито пак у интересу коначне обраде питања из лепе и нове области урбанизма. Но пре него што бисмо и приступили решавању једног проблема треба признати његово постојање и важност.

Наша је слабост добрим делом у томе што још нисмо ни поставили многе проблеме, највећа пак слабост је, ван сваке сумње, у томе што их више пута решавамо непостављајући их у опште правилно и што не успевамо да проникнемо у њихову суштину. О уређењу Београда треба говорити са љубављу — али и са разумевањем. Да ово последње буде услов је начелна дискусија коју овим отварамо са жељом да се чује и друга страна. „Београдске Општинске Новине“ и покренуте су да би допринеле расветљавању многих нејасних питања, да би поставиле многе ствари на своје право место а, изнад свега да служе великим интересима нашег Београда. Не претерујем ако кажем да су оне у потпуности одговориле своме високом задатку.

Рад. Драшковић,
Инспектор Министарства Финансија

Потреба неговања стручног подмлатка за службу у Општини Београдској

До пре две непуне деценије чиновници за општинске управе, како у провинцији тако и у престоници, регрутовани су у главном од пострадалих трговаца и житеља општинских који нису били способни ни за какву другу службу. Послови су били мање више једноставни, па према томе и приступачни свакоме, а с друге стране, општина је сматрала и за своју дужност, да те своје грађане на неки начин обезбеди, јер у то време по општинским буџетима није било овако раскошних партија за помагање сиротиње и социјалних установа, пошто се није имало ни смисла ни знања за то.

С обзиром на ондашње време и прилике, такви су чиновници донекле отправљали послове, мада никада нису могли задовољити потребу и некада мале београдске општине!

Мало по мало, Београдска општина се, како са својим привредним установама, тако и уопште, благодарећи наглom порасту становника, развила у толикој мери, да данас представља државу у маломе, јер данас расходи по буџету општине београдске чине суму од Динара 367.931.859.—, док су укупни расходи по државном буџету бивше Краљевине Србије за 1914 годину износили Динара 214.320.670,23. Сасвим је природно, да и службеничко питање, са толиким буџетом прихода и расхода, мора данас представљати читав проблем.

Не само да се данас не може ни замислити у београдској општини чиновник са напред поменутих својствима, већ се упражњена места попуњавају са људима који поседују свеодце наших и страних највиших школа.

Промена стања која је пре две године настала у државној управи, донела је бољитак и у београдској општини. Као што питање државних чиновника представља за државу један првокласан проблем, пошто од тога, какво ће бити чиновништво једне државе зависи живот, напредак па и снага те државе, исто тако и општинска првокласна брига мора бити да уреди питање свога чиновништва, јер у колико то питање буде савршеније решено, у толико ће дотична муниципија бити напреднија и савременија. Уопште, ово начело важи за све установе. Квалитативно чиновништво јесте први услов, да та установа цвета, а оно ће то бити, ако му се поклони потребна пажња. Ово опште правило Београдска општина је потпуно схватила, и пре свега позабавила се овим питањем. Специјално, дакле, томе питању општинских службеника, у овом периоду, поклоњена је пуна пажња, и реформе које су у том погледу учињене представљају једну лепу тековину.

Свакоме је још у живом сећању оно време, када је чиновник општине београдске живео од данас до сутра. Са променом општинске управе мењао се је и читав чиновнички кадар, и преко ноћ остајала је на улици многобројна војска тих бедника. Истина, и ти чиновници нису били то у правом смислу те речи. Већина њих били су без икакве претходне школске спреме, и једина квалификација, која се је за њих тражила, били је — партиска карта!

Услед те околности и честе прсмене чиновника, посао није могао бити отправљан онако како је то требало, нити је у послу би-

ло континуитета. Вечито страхујући за свој положај, чиновник се је забављао једино мишљу, да се што боље обезбеди. Да ли ће овај, који буде дошао после њега, моћи лако и без компликација продужити онде где је он прекинуо, није га се тицало. Напротив, ако је осетно да му се под ногама тле измиче, гледао је да ствари што више занетља и замрси. То је била освета за изгубљено место.

Благодарећи томе, дешавало се је да општина не зна шта и коме дугује, шта и од кога потражује, шта и где има од своје сопствености. А кад је код тих битних питања ствар тако стајала, може се мислити какав је хаос морао владати у администрацији уопште. Дефракције и корупција из београдске општине биле су врло често предмет јавности и штампе па и пословица. Људи од вредности, и моралне и интелектуалне, женирали су се због таквих прилика које су тада владале да ступају у општинску службу и онда, када је та служба за њину животну егзистенцију значила спас. Радије се живело и о белом хлебу, него што се улазило у такву средину.

Данас је стање у општини београдској сасвим друкчије. Уклоњено је и постепено се још увек уклања оно што је било баласт у сваком погледу, и што нема било моралних било школских квалификација за службу у општини, која данас представља исто што и државна служба.

Затим је донет статут Општине града Београда, који је, безмало, копија Закона о државним чиновницима и осталим службеницима грађанског реда. Њиме је материјално стање чиновника знатно побољшано, а потом, мање-више, постављен је свако на своје одговарајуће место; а што је најглавније, обезбеђен им је опстанак у општинској служби, под условом, разуме се, да своје дужности отправљају савесно и часно.

Статут Општине града Београда, донет на основу чл. 4. Закона о изменама и допунама у закону о општинама, а у вези чл. 3 Закона о изменама и допунама у законима о општинама од 12 фебруара 1929 године, одговара потпуно принципима једне модерне европске општине. Поред организације и поделе службе, која је тако лепо извршена, одредбе које тангирају општинске службенике, претстављају за ове велику добит. Чиновник

нема више да брине да ли са променом општинске управе неће и он излетети напоље. Ослобођен дакле те бригае, може се сав посветити послу. Са те стране, општинска управа је обезбедила рад, ред, правилан ток и експедитивност у пословима. После ове констатације хтели бисмо јој на срце ставити још једну дужност, која би само ишла у прилог општих интереса општинских.

Подмладак стручни, коме се свуда поклања специјална пажња, требао би да и у персоналној политици општине београдске нађе свога израза.

Чл. 62. Закона о чиновницима и осталим службеницима грађанског реда од 1 септембра 1923 предвиђа квалификације које дају кандидатима првенство при ступању у државну службу, односно при попуњавању виших упражњених места. Само су услови, који се ту набрајају, врло релативни и растегљиви. Тако се тражи за кандидата, поред најбоље годишње оцено у последње три године, и „највеће стручно и животно искуство, карактер и извесна нарочита спрема“. Није означено ко ће то ценити и на основу чега. Али и оваква одредба даје згодан оквир за разраду тога питања у правилницима појединих министарстава.

Код кандидата за почетничке положаје услови су конкретније изражени. Ту се „првенство оснива на бољим школским и стручним сведоцима и уверењима о дотадањем општем владању“.

И ако се Статут општине београдске не позива на ове одредбе, ипак се оне подразумевају, и извиру из прописа Статута. Чл. 7. Статута даје такође могућности да се правилницима детаљно пропише стручна спрема и остали специјални услови за примање у општинску службу, односно за унапређење у више групе или на више положаје. Тај члан, поред општих услова предвиђених за пријем у државну службу по Закону о чиновницима, тражи и „специјалне услове предвиђене овим Статутом, Законом о општинама или појединим правилницима о организацији појединих одсека“. Идући чланови прописују школске квалификације за поједине категорије, слично као и Закон о државним службеницима, а чл. 10. ствара могућности за одабирање кандидата по нарочитим усло-

вима и специјалној стручној спреми. Било би корисно да се овај члан што пре и што боље разради специјалним правилницима и да се начин одабирања детаљније и конкретније утврди.

Уосталом, Општинска управа, којој свакако највише на срцу лежи напредак у послу, може и сама себи ставити у дужност, да при постављању особља пазе на те специјалне и стручне услове, као и да путем нарочитих правилника обезбеди потребан број места за стручни подмладак, т. ј. за оне младе и способне људе који би, ступајући у општинску службу, улазили у њу ради каријере, исто онако као што улазе и у државну службу. Ово је нарочито важно за образовање старешинског кадра.

Као што смо то и горе приметили, раније општинске управе, поред чиновника, доводиле су са собом и старешински кадар, регрутован обично од својих начелних пријатеља, који су у већини случајева долазили из других струка или слободне професије. Није чудо, што те старешине у своме раду нису показивале никаквих резултата; чак су стварали и хаос, јер нису били обавештени ни упознати са послом, који је био нов за њих. Уместо да дају директиву сигурно и слободно, они су се, не познавајући ствари, збуњивали, саплетали, колебали, и сасвим је природно да је морало долазити до пометње. Није била ретка појава, да су на места важна и угледна довођени људи не само без одговарајуће школске спреме, већ и без икаквог

животног искуства, па чак и без моралних квалификација. То је било под свима управама ранијих режима. До душе, не може се рећи, да је ова пракса била у принципу водећих у тим режимима и да су они то са одушевљењем спроводили, али су те несретне партијске прилике биле такве, да се они, и поред можда најбоље воље, нису могли одупрети разним утицајима од стране својих присталица, од којих је, уосталом, и њихов положај зависео.

Ето, зато је потребно регрутовати тај стручни подмладак и припремити га за старешински кадар, јер ће тада општинској управи бити много лакше да на упражњено место неког старешине доведе већ припремљеног и сигурног чиновника, за кога на том месту неће бити ништа ново и који ће без великих напора и сасвим спретно, продужити онде где је његов претходник стао.

Колико је то важно и у интересу општинске администрације и послова, није потребно доказивати. Искуства се има тако много, да би тај принцип неговања стручног подмлатка требало спровести са највећом пажњом.

Данашња општинска управа, која има пуно смисла за комуналну политику и којој свакако највише лежи на срцу просперитет и експедитивност у пословима општине београдске, забавиће се овом идејом, и надамо се, привести је у дело, што ће бити још један знак више њеног разумевања и мудрости.

Рационална организација социјалне помоћи у београдској општини

II.

РАЦИОНАЛНА ПОМОЋ

Рационалност у указивању помоћи састоји се у томе, да се са минималним средствима постигне највећи резултат, у овом случају највећа могућа помоћ.

Као што смо у ранијем чланку видели, две су врсте социјално слабијих којима се указује помоћ:

Прво, они који су за рад неспособни стално (инвалиди), или привремено (болесни), или су то деца још неспособна за рад, или стари који су такође неспособни за привређивање услед старости. Они не представљају никакав привредни елемент и падају потпуно на терет другима. Наше старање треба да буде управљено на то, да деца што мање умиру и да што пре и што солидније буду спремна за привређивање; да способност за рад и привређивање што дуже траје; да се што мање болује и умире (пре времена) и да буде што мањи број инвалида (од слабости — хроничних и неизлечивих болесника, нарочито од туберкулозе) као и пре времена старца!

Други су они, који су за рад потпуно способни и здрави, али немају посла и због тога и они падају на терет другима, или су осуђени на гладовање и сваку другу оскудицу, услед чега чешће и теже оболевају и тиме постају неспособни за рад и увећавају ону прву групу социјално слабијих.

У ранијем чланку изнели смо да су превентивне мере такође од велике важности и да се помоћу њих може такође вршити рационална социјална помоћ. Најбољи пример за ово нам даје алкохолизам. Познато је да радници највише страдају од алкохола и да је један од најважнијих задатака борбе противу алкохолизма, баш рад на сузбијању алкохолизма код радног света и сиротиње.

Ако општина не буде предузимала никакве мере за сузбијање алкохолизма, биће последица, да један велики број алкохоличара

услед обољења, неспособности за рад, преране смрти, душевних болести, разних изгреда, злочина, проституције, повећања и погоршања других болести, нарочито венеричних, осиромашења, упропашћења породичног живота, незбринуте породице и деце, пада на терет Општини и друштву и стаје их не само огромне суме новца за њихово лечење, издржавање, судске трошкове, дангубе и друго, већ они представљају сталну опасност за друге становнике чији живот и имање сваког часа могу да угрозе.

Ако дакле Општина, друштво и држава хоће рационално да указују социјалну помоћ својим грађанима, они би у овом случају били дужни да превентивним мерама сузбијају алкохолизам. Превентивне мере би биле разноврсне; прво да помажу приватну иницијативу и организације које то већ добровољно и с највећим одушевљењем и вољом раде. На жалост, Београдска општина као и многе друге, већ дуг низ година у своме буџету не уноси ни пет пара као помоћ друштвима трезвености, а која би, са сразмерно мало средстава, могла врло много да ураде, да шире поуке, држе предавање, растурају летке, листове, брошуре, слике и да раде на спасавању пијаница и њихових породица и т. д.

Друга превентивна мера за сузбијање алкохолизма била би да се помогне производња и потрошња безалкохолних пића и отварање безалкохолних локала: млекарница, здрављачка, безалкохолних ресторана, и т. д., и у исто доба да се забрани отварање нехигијенских и у сваком погледу убитачних ракициница, бифеја, продавница ужичких производа (ракије) смештених по подрумима и ћумезима у центру и на периферији, а које највише похађају радници и у којима често остављају и последњу своју пару.

По статистици општинској Београд је попио прошле године преко 15 милиона литара разних пића, док је само нешто више потро-

шено млека. Значи, да су београђани дали на пиће близу 300 милиона динара или да је просечно сваки београђанин издао преко 1000 динара на алкохол док за млеко не даје ни 200 динара!

Превентивне мере дакле требало би да иду затим, да се смањи потрошња алкохола и повећа потрошња здравих и корисних намирница, у првом реду млека и воћа. То би у исто време била и велика добит и за саму народну привреду.

Осим ове, примера ради наведене превентивне мере, има и других (противу туберкулозе, венеричних болести, деце смртности итд.), и о њима би се имало опширно говорити. Овом приликом, да у кратко видимо и неколико установа које би представљале стварну и рационалну помоћ.

До сад је Београдска Општина помагала своју сиротињу у виду бесплатне лекарске помоћи, лекова и новчане помоћи у хитним случајевима или стално. Буџет ове помоћи износио је за санитет и социалну политику 11,404.432 динара, од чега долази половина на личне издатке а цела сума представља само 25-ти део од целокупног буџета, док на пример иста позиција у буџету Бечке општине износи читаву четвртину (види „Општинске новине“ бр. 21 од прошле године чланак Д-р Радишића). Из овога видимо да је буџет социалног старања код нас пре свега сразмерно врло мали, а затим, да се он посве нерационално троши, јер на превентивне мере готово се ништа не даје, а и оно што се даје, даје се само у виду милостиње у готову и то без обзира, болеснима и здравима, што представља један од примитивних и застарелих облика социалне помоћи.

Као стварна и рационална помоћ сиромашном београдском становништву била би организација *јевтиније исхране* у опште. Поводом тога питања можемо само да укажемо на чланак г. В. Миленковића у 17 и 18 броју „Општинских новина“ и да препоручимо предлоге које је он учинио за *задружно снабдевање животињских намирница*. Али пошто задружна свест београдског становништва није ни из близа толико развијена, да може сама узети иницијативу, то је потребно да Општина једним делом узме и помогне задружно

организовање на тај начин, што би и сама постала задругар са једним великим улогом који би се скупио у виду *задружног приреза*, узетог од свих грађана, јер за један обиман задружни посао потребан је и већи капитал. У исто време да би се задружна организација помогла, било би потребно да се од општинске трошарине ослободе све задруге које би снабдевале Београд намирницама. Та мера би принудила све произвођаче да постану задругари, а губитак на приходима од трошарине накнадио би се приходима од задружних улога, које би општина наплаћивала. Свакако, ову *задружну општинску организацију* требало би извести у сарадњи са Главним Задружним Савезом и свима другим набављачким и потрошачким задругама. На сличан начин, могуће је извести и уопштити и лечење и снабдевање лековима, онако како то чине данас *здравствене задруге*. У том случају, требало би да сви становници Београда постану *обавезно* чланови здравствене задруге, и питање лечења било би најбоље решено. Свима болесницима без разлике било би обезбеђено лечење и лекови, лекари би били материјално обезбеђени према својим квалификацијама и послу, и престала би несолидна конкуренција и дипломираних и недипломираних надрилекара. Овом питању требало би посветити нарочиту студију, али у начелу, оно заслужује нашу пуну пажњу и ми желимо да за њега заинтересујемо све наше меродавне факторе.

Исто тако и установа *општинско-задружних радионица* које постоје у другим градовима, и у којима раде сви они, који немају посла, и којима се на тај начин указује помоћ, место да им се дели милостиња! Овакве радионице (кројачке, обућарске, столарске, плетарске, лимарске, шиварске итд. итд.) радиле би у првом реду за сиромашне грађане по цени коштања, и на тај начин би их посредно помагале.

И као год што је у задругарству безгранична делатност, тако исто би била и делатност ових задружно-општинских установа.

Овом приликом смо само у главним цртама указали на неколико начина рационалне помоћи, која би се могла указивати не само сиромашном, већ у опште целом становништву.

Д-р Ђ. Брајовић, лекар

Београдско сметлиште

Улице Позоришна, Херцег Стевана и Милетићева изводе на место звано „Пиштољ Мала“. Кад се приближавамо том месту, идући тим улицама, или Кнез Милетином, осећамо неку тешку и непријатну атмосферу. За нас београђане јасан је узрок томе, кад знамо да се тамо налази терен за истовар и остављање београдског сметлишта и да се ту распадају разне материје, одајући смрдљиве гасове.

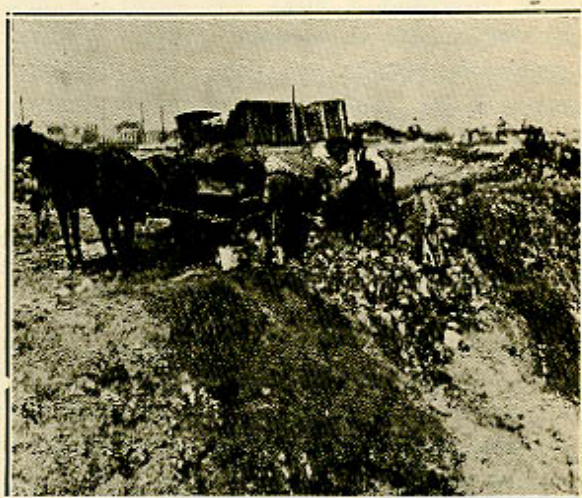
Један странац пак, кад би се нашао у том крају наше престонице, помислио би на атмосферу загађену стрвинским смрадом, јер је врло слична овој.

Посматрајући неколико дана терен и рад на њему, нашао сам много интересантности за хигијенски и социјални значај престонице, те ћу укратко описати и изнети што се и како тамо ради.

Терен за истовар и остављање сметлишта. — То је један комплекс земљишта, источно од електричне централе, између железничке пруге и саме вароши са друге стране. Местимично је поравњен са слојем донешене земље, али је већим делом нераван. Те неравнине долазе од мањих и већих гомила штапског ђубрета, кућевног сметлишта и разних отпадака. Прекривене су читавим слојевима мува, и одају најразличитије смрдљиве гасове од распадних продуката.

На овом терену се налазе и неколико рупа — јаруга у чијем се дну види загасита уљава и страховито смрдљива течност, која се ту скупља цедећи се и таложећи из слојева сметлишта око њих наслаганих. — Ове јаруге су за резерву да се у њих наслаже сметлише и

ђубре преко зиме, пошто је тада терен неприступачан за кола која доносе сметлиште. — На средини самог терена подигнуте су три бараке: канцеларија надзорника рада, стан чувара, и трећа, за нас најинтересантнија, је

Истовар сметлишта

локални магацин „Обнове“ — Друштва за искоришћавање сировина. Ово друштво има неки уговор са београдском општином, да може издавати дозволе радницима и радницама за скупљање разних отпадака из ђубрета и сметлишта. Таквих дозвола „Обнова“ је издала око двадесет и обавезала двадесет радника-ца да једино код ње могу продавати скупљени материјал. Није без интереса, за јавну хигијену и социјално стање наше вароши, посматрати живот и рад тих бедника и бедница на оваквом страшном земљишту и у оваквој загушљивој атмосфери. Ту се живи и ради данима и сатима у циљу зараде за оп-

станак живота. Рекло би се, да се у овако смрдљивим гомилицама сметлишта не може наћи ништа од вредности. Међутим, ту се скрива извор за зараду и опстанак стотинама сиротиње наше вароши. Сем ових двадесет радника-ца, који имају слободан приступ на терен, тамо долазе стотинама одраслих и деце од ране зоре до мрака, па често и ноћу са свећама и лампама, да би из ових гомилица сметлишта извукли нешто за продају код „Обнове“ или неке фабрике вате и хартије у Београду. Раде боси и са голим рукама; претресају сметлиште, гурајући се и грабећи поједине отпатке. Видео сам страшних приказа, где деца испод 10 и 15 година старости наиђу у сметлишту на неки отпадак животних намирница — хлеб, месо или бостан —

ријал, прљав, мере и продају, па наслажу у магацин ове бараке, која је прекривена рожевима мува и неприступачна од смрада покупљених предмета.

Пиштел-мала: Шустер из сметлишту

Деца на пробирању сметлишта

па га онако прљавог једу. Зар то није сигуран извор инфекције тако младих организама?! Како ради овај свет ту? — Чим наиђе неки камион или кола препуна сметлиштем, ова маса појури, гушајући се, ко ће пре почети истоварање и како ће више нешто пронаћи. Кад се кола отворе, све руке падну на сметлиште и за трен ока цело је претресено и одабрано све оно што се продати може. Они ту налазе разне крпе, употребљени завојни материјал, дроњке и т. д.; разне металне отпатке — гвожђе, цинк, бакар, месинг, олово и плех —; хлеб, кости, стаклене флашице и т. д. Тако скупљен материјал продају претставнику „Обнове“, који се налази преко целог дана при поменутој бараки. Беле крпе морају голим рукама да оперу на каналу који иде од електричне централе, а остали мате-

„Обнова“ врло нерадо даје податке и обавештења о начину набавке и искоришћавања ових отпадака, али сам дошао до неких детаља. Заступник њен купује на терену ниже наведене артикле по назначеним ценама од радника-ца и који имају и који немају дозволу. Ево које отпатке и по којим ценама купује:

	1 кгр.
Беле опране крпе	дин. 2.—
Старе неопране крпе — дроњке	„ 0.50
Прљаве кости са одбитком 10% на блато	„ 0.50
Старо гвожђе	„ 0.30
Плех	„ 0.15
Бронзу од фуруна	„ 0.40
Бакар	„ 10.—
Олово	„ 6.—
Месинг	„ 6.—
Цинк	„ 2.50

На тај начин и под тим условима ови радници и раднице, поред минималних цена и при површном мерењу, зараде просечно дневно сваки по 15 динара.

За јавну хигијену Престонице такође је важно и интересантно то, како „Обнова“ транспортује овај материјал са терена. — То се ради врло просто и без икакве предострожности. Прљаве кости са безброј мува, прљави и смрдљиви дроњци као и сви други отпацци товари се на отворена шпедитерска кола и тако кроз варош терају до канцеларије „Обнове“. Тамо то пресују у нарочиту бурад и прелију карболном содом па тако ша-

љу фабрикама за прерађивање. Знајући да се све цревне инфекције преносе преко посредства мува, а туберкулоза преко ваздуха, јасно је, да овакав рад преставља велику опасност по здравље становништва тога краја. Сем тога пачина преношења смрада, а са њим условљене инфекције, ови радници-це носе извесне отпатке (које „Обнова“ не купује) као хлеб, стаклене флашице и вегетабилне остатке у варош, да их тамо продају.

Локални магацин „Обнове“

На самом сметлишту се могу видети чопори свиња и паса, који ту налазе материјал за исхрану преврћући наслаге сметлишта. Ту долазе бледи и испијени шегрти-шустери, да накупе старих ципела за прераду и продају. То су младићи, који са жуљевитим и голим рукама иду у потеру за старим и одбаченим ципелама, преврћући ту ужасну прљавштину, те тако тај материјал носе у своје радионице, да би од тога израдили „ново“.

Не мање је важно и интересантно изнети начин на који се преноси и истоварује београдско сметлиште.

На самом терену стално раде 7 људи, два надзорника и 5 радника, чији је задатак да помогну при истоваривању и распоређивању сметлишта, и најзад, што је више могуће, да га прекрију слојем земље. (То прекривање земљом се увело у праксу од скора, што је у неколико ублажило страшну слику терена).

Чистачка колона О.Г.Б. располаже са 17 камиона и 25 кола за пренос сметлишта и уличног и кућног. Од ових аутомобила и кола једино три нова блиндирана аутомобила одговарају условима јавне хигијене. Они по-

седују аутомат у виду пропелера, помоћу кога увлаче при утоваривању, а избацују при истоваривању сметлишта. Потпуно су затворени. Међутим сви други камиони и кола су старог система са дрвеним поклопцима и оградама кроз које цури вода из компримираног сметлишта, и одајући непријатан смрад, не могу остати непримећени кад пролазе београдским улицама. Често пута долазе на терен претрпана кола са отвореним поклопцима. — Разумљиво је и јасно, колико је то неестетски и противно условима модерне хигијене. Сви ови аутомобили и кола доносе по два пута дневно сметлиште на описани терен. Сваки аутомобил, поред шофера, има по 4 радника за кућно, а по два за улично ђубре, а сва кола, поред кочијаша, прате по три радника. Када неки аутомобил или кола дођу на терен, надзорник даје знак, где треба да се истоваре. За њима одмах појуре маса света, да би што пре дошла до за њих драгоцених, разних отпадака. Чим се отворе кола, сви пожуре голим рукама и босим ногама, да преврћући сметлиште, пронађу неку ствар. Пошто се тако донето сметлиште претресе, радници га прекрију слојем земље.

Квантитет и квалитет сметлишта

Сва кола и аутомобили дотерују сметлиште по два пута дневно на сметлишно истовариште. Узмимо да 17 камиона донесе наједанпут сваки по две тоне..... 34 тоне, а 25 кола свака по од $\frac{1}{2}$ —1 тоне..... 20 тона, то је = 54×2 .

Дакле, округло узевши, на терен самог сметлишта, сем чистог шталског ђубрета, падне дневно око 100 тона.

Сметлиште садржи 90% сагорљивих и за распаѓање способних материја: кости, хартије, крпа и разних вегетабилних продуката, а 10% несагорљивих и за распаѓање неспособних материја: земље, песка и разних металних отпадака.

Хигијенске прилике и здравствено стање становништва, које живи непосредно до терена за истоваривање сметлишта

Милетићева улица, крај Позоришне и Херцего Стевана, изводе нас на терен. Становници ових улица су стално осуђени на осећање смрада са терена и на борбу са мувама. Њихови станови не могу да се проветравају, јер увек морају прозори и врата бити затворени. У том крају влада маларија и туберку-

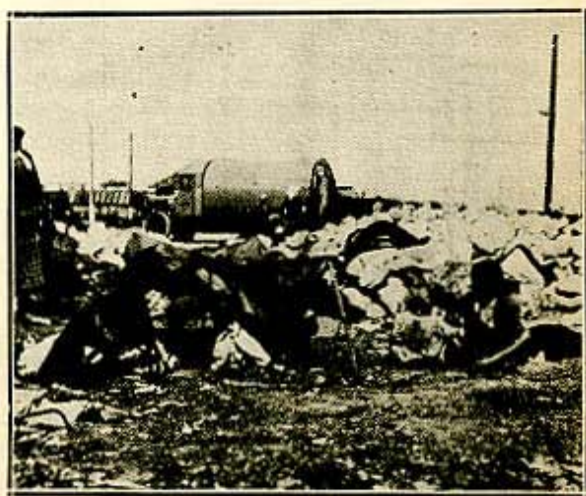
лоза, а често и разне цревне инфекције, нарочито код деце. У току ове године у Милетићевој ул. бр. 20 и 22 било је 5 смртних случајева од туберкулозе.

За илустрацију констатација наведених у овом кратком реферату, учинио сам неколико интересантних снимака на самом терену, који су довољни да престаје живу слику прилика и начина рада на сметлишту, као и живот на овом опасном терену и у његовој непосредној околини.

Још сам лекарски прегледао 20 радника, који са дозволом „Обнове“ стално раде на сметлишту, и резултате тога прегледа са кратким напоменама приложио сам уз свој опсежан реферат, послат хигијенском одељку општине београдске. То је већином свет, који се налази и налази под грозним хигијенским приликама те је на такве прилике и навикао. Сваки радник-ца изјављује да је здрав-а, сигурно из бојазни да им се не забрани приступ на сметлиште. Истина је, да нисам нашао код ових двадесет ни један случај отворене туберкулозе, али сматрам да је њихов рад далеко опаснији по њихову децу и околину него за саме њих.

Закључак

Из наведених констатација долазимо до закључка, да овакав начин смештања београдског сметлишта ствара и претставља

Обитаваоци сметлишта

стални и непрекидни извор за разношење инфекције, а поред тога страховито шкоди самом Београду у естетском и хигијенском погледу. Нарочита је опасност за онај крај чији су станови у непосредној близини овог терена.

Д-р Сима Д. Тошић,
помоћник Сан. Референта
Дирекције Травваја и Освет.

Хигијена варошког саобраћаја

У сплету разноврсних проблема велико-варошког живота, проблем саобраћајне хигијене истиче се као један од важнијих. Тај проблем, који се изводи у границама прописаних саобраћајних правилника, треба осветљавати упоредо са осталим хигијенским потхватима, којима се позвани и меродавни труде да постигну задовољавајући ниво здравствености наше престонице. Да би се имао пун успех у уређењу хигијенских прилика варошког саобраћаја, потребно је, пре свега, имати исцрпна и правилна схватања о важности овога проблема, који треба, у заједници са осталим урбанистичким проблемима, решавати целисходно. Ко и сва питања, која се односе на општу, а поготово на социјалну здравственост, и питање саобраћајне хигијене императивна је брига садашњице, у толико пре кад је у питању великоварошки саобраћај, који игра видну улогу у манифестацији живота тога града. Опште здравље заједница, установа, народа и држава неоспорно много зависи од правилног разумевања и практичне примене хигијене као такве, која, у том случају, у свима правцима живота доноси неминовне користи и багодети човеку.

Саобраћајно-трамвајске прилике наше престонице, услед невероватно брзог напретка у свестраном развићу града Београда, рапидно су се развијале и временом постале толико сложене, да су меродавнима стално стављале пред очи нове проблеме и нова питања, за која предратна саобраћајна служба није знала, или није имала потребе да зна. Та питања и ти нови проблеми, који су се силом развића саобраћаја наметали, решавани су сукце-

сивно и сразмерно развићу (порасту) самог саобраћаја, тако да данашње стање саобраћајно-трамвајских прилика у многосте, ако не и апсолутно, задовољава захтеве савременог живота наше престонице.

Један од многих проблема, који успешно и агилно решава Дирекција трамваја и осветљења, јесте проблем саобраћајно-хигијенских прилика у престоници. Ма да је рад на томе пољу у току — делимични успеси и до сада су несумњиво постигнути.

У стварима саобраћајне хигијене истичу се првенствено два главна питања:

- 1.) Хигијена саобраћајних сретстава; и
- 2.) Хигијена саобраћајног особља.

Да размотримо прво питање хигијене саобраћајних сретстава и све оно што би било у узрочној вези с њим.

Познато је да саобраћајна сретства, — можда у истој мери као и саобраћајно особље, — под неповољним хигијенским приликама, могу да постану ревносни разносачи свих могућих инфективних болести. Будући у непрестаном покрету и циркулацији артеријама једног великог града, саобраћајна сретства примају у себе разноврсну публику, која се таре о површину кола, аутобуса, и на тај начин са површине тих објеката својим оделом скида и односи на себи многобројност кужних клица разноврсног порекла.

Дакле, саобраћајна сретства — трамваји, аутобуси — будући у сталном трењу с публиком, у којој се налазе врло често и лица са заразном болешћу, која махом, услед нехата и небрижљивости, не пазе довољно на околинину, — постају често не само изворима за-

разе, већ и њеним преносиоцима. Дирекција трамваја и осветљења умањује могућност заразе хигијенизирањем саобраћајних сретстава и непрекидном пажњом и ревизијом постижава пуну чистоћу својих објеката. Али то можда није довољно. Остало би у крајњој линији још да се реши питање права возње, на трамвајима специјално, оболелих лица, чије стање претставља директну здравствену опасност за околину. Код нас то питање није још регулисано. Чак до скоро ни покретано.

У томе правцу требало би да се најозбиљније ради и да се пронађе неки начин, који би то питање у потпуности регулисао. Тај би начин имао да буде и практично изводљив и деликатан у толикој мери да не повреди осетљивост и достојанство грађанина који би био у питању. Решити ово питање несумњиво је прилично тешко, с обзиром на наш менталитет, наша схватања и висину наше свести о значају здравља наших ближњих. Али, ако би се уложила добра воља и ако би се ово питање осветлило са свију страна, увидело би се да га треба у интересу општег здравља престонице решавати исто онако као што су решена и сва друга питања, значајна за опште народно здравље.

Питање хигијене саобраћајног особља, које је свакодневно запослено на трамвајима и чија служба диктује тесан додир са огромним бројем грађана, који дневно прострују кроз трамвајска кола, важно је исто тако као и питање хигијене саобраћајних сретстава. Не само додир, трење, већ и директна размена артикала (новац-карте) постоји између кондуктера и путника, што овом питању даје првенствену важност. Постоји мишљење да метална новца има ту особину, да умањује бациларно дејство; то међутим никако не треба примити као тачно. Јасно је да постоји узајамна опасност инфекције између путника и кондуктера који за примљени новца даје путнику трамвајску карту. Трамвајски кадар, кондуктери нарочито, у овом погледу подлежу врло строгим прописима о издавању карата трамвајским путницима. Дирекција трамваја и осветљења у смислу ових прописа бди будан надзор над овом радњом и строго каж-

њава виновнике. Исто тако Дирекција је установила повремени здравствени преглед целокупног трамвајско-саобраћајног кадра, и све оно што је по мишљењу дирекцијских лекара у здравственом погледу опасно, отстрањује се од службе за време док опасност постоји. Нарочита пажња обраћа се на случајеве акутне туберкулозе, и свима таквим саобраћајним службеницима забрањује се рад за време болести а они се упућују на лечење у Окружни уред. У Саобраћајној школи Д. Т. и О., поред стручних предавања, саобраћајном кадру сваке се године држе предавања из хигијене, и на тај начин се ово особље хигијенски васпитава и упознаје са разним узроцима болести и са мерама за отклањање тих узрока. Та предавања особље слуша пажљиво и радо. У исто време, на тим предавањима упозоравају се трамвајски службеници да на раду морају бити избрижани, чисти, углађени, хигијенски беспрекорни. У овом погледу постоји надзор и сваки случај огрешења о хигијенске прописе кажњава се. У вези са хигијеном држе се предавања о штетности утицаја алкохолних пића на здравље, а ту скоро основана је и заједница трезвености „Ослобођење“, за све службенике Дирекције, чији су чланови процентуално највише из саобраћајно-трамвајског реда службеника.

Све ове мере и сва ова настојања Дирекције трамваја и осветљења уродила су плодом. На хигијенизирању саобраћајних сретстава и саобраћајног особља урадило се доста, а тај рад интензивно се наставља. Оваквим радом несумњиво ће се постићи сврха и решити један велики део проблема хигијене варошког саобраћаја, који је за две трећине становника Београда претежно трамвајски. Остало би још да се реши проблем сагорљивих гасова, којима аутомобилизам на свима тачкама престонице пуни атмосферу и она се тиме свакако чини убитачном за плућа Београђана. Ово питање, мислим, није у надлежности Дирекције трамваја и осветљења, али би требало да се позвани осврну и на то питање, пошто стручна литература говори да су сагорљиви гасови аутомобилских мотора, у највећем броју случајева узрок плућног рака!

Надрилекарство и варошка сиротиња

Београдске Општинске новине, одлично уређивани часопис за комуналну политику, данас су уједно и један од највиђенијих про-тагониста на мучном и још увек незавршеном делу социјалног старања. Наравно у центру овога веома компликованог и одговорног рада стоји брига за економски слабе чланове данашњег друштва, од којих су најпречи и силом околности најнаметљивији — сиромашни болесници. Питање правилног лечења свих, а нарочито питање хигијенске хоспитализације и исхране неимућних и хроничних болесника, питање је хумане савести и части културног доба у коме живимо. Зато нека су поздрављена прегнућа најпозванијих, т. ј. наших државних и општинских власти, да бризи о здрављу наших сиромашних грађана даду што шири полет, да бар у неколико олакшају свирепу судбину оних, према којима су и при-рода и околности живота били мање издашни и милостиви... Сумануто коло завитлано око златног телета материјалистичке данашњице ипак није захватило многе и многе, који за људску беду имају не само срдачна саосећања, него и воље и времена за рад на доброј и ефикасној помоћи. Више топлих апела, много искрених позива за помоћ нашло је места у ступцима „Општинских новина“... А да не би речи без дела биле мртве, већ се приступило остварењу циљева, које су појединци већ много пута означавали у „Општинским новинама“ својим вредним пером и својим енергичним захтевима. Похвалном акцијом „Општинских новина“, Лиге за борбу против туберкулозе и београдске јавности, иницијативом неких дневних листова, заузимањем Општине Београдске приступа се стварању санаторијума за грудоболие, а у недалекој будућности подићи ће се општинска болница. Ова ће, поред великог броја општинских амбуланти за бесплатну и хитну помоћ, поред добро организоване хигијенске службе и брига за одојчад, старце, изнемогле, незапослене и др., корисно послужити градском Санитету и у многоме олакшати смештај многобројних сиромашних болесника, који су због оскуди-

це у местима принуђени да се сваког дана враћају са капије Опште Државне Болнице!

Далеко од дречеће рекламе, нечујан, не-трајан и поштен рад позваних државних и општинских органа: лекара и нелекара, рад у сагласности са позитивним тековинама модерне медицинске науке, прави је пријатељ и једини чувар здравља нашега народа. Ове истине треба да буду свесни сви, а нарочито сиромашно становништво наших градова! Специјално пак великих као Београд, где је сиротиња најмногобројнија. Треба загледати у београдска болничка одељења, клинике, лабораторије, институте, домове народног здравља, амбуланте и друге социјално-медицинске установе престонице, у којима наши лекари, спасавајући хиљаде живота, раде дану и ноћу... па ће одмах бити јасно да таква напоран рад за малену месечну награду, не може носити печат похлепне и лаке зараде, већ обележје узвишеног хуманитета и преданог рада до самоодрицања. Ни један лекар на свету — а најмање болнички — нема милионе, као Џајлајс и његови „ћаци“, нити је то могуће стећи поштемим и савесним научно-медицинским прегледима и лечењем болесника. Такво фабрично „лечење“ свих болести (управо фабрично чишћење цепова), таква медицински „рад“, за којим долази само шкргут зуба и проклетство преварене варошке сиротиње, не може бити циљ ни једног правог лекара. Јер изузетци нису у стању да укаљају чисту повесницу једног сталежа, који је и величини ове земље и благостању читавог нашег друштва допринео бар толико колико и други сталежи.

Дужност је свих интелектуалних вођа народа, у првом реду лекара, да чувају скупе тековине данашње медицинске науке, која је изграђена поштемим настојањима, освештана традицијама вековног труда, усавршавана напорним истраживањем истине, у часном служењу научном позитивизму, идеалима чисте љубави према човеку, колективном здрављу и благостању. Дужност је и сваког свесног грађанина, нарочито сиромашних, да, про-

никнути културом времена и свесни дивних тековина модерне технике и науке уопште, не примају на веру „чуда“ појединих ловаца богаства и људи неспособних за моралан и научни рад. „Чудотворна моћ“ свакојаким друштвених паразита и малоумних надрилекара са дипломом или без дипломе, са периферија или из центра града, храни се и јача благодарећи једино наивној вери масе у њихово „чудо“, које никада није издржало ни најблажу научну критику. Вођа модерних надрилекара, Џајлајс из Галспаха, са својег гледишта поступа сасвим умесно кад своје пацијенте, регрутоване већином из широких маса сиромашног становништва са велеградских периферија, држи у мраку незнања своје „методе“, јер је свестан, да је блеф, који му пружа огромна богаства, много пута пропао под ножем научне анализе и објективног критичког мишљења: *Васермана, Аркоа, Нидермајера, Поланда, Витмана, Форгеса, Стокласа, Лазаруса* и других познатих светских научника. Лик с правом тврди да ће плиткоумни трабанти старога лисца Џајлајса учинити своме учитељу медвеђу услугу, ако покушају да галспашку опсену „објасне“, т. ј. истерају на научну чистину, што би значило демаскирање добро смишљене лажи и ликвидацију једног неморалног и рафинованог гешефта са блаженом простотом, људи, чије се злехуде зараде, крваво стечене у загушљивим фабрикама и данашњој експлоатацији, тако вешто улевају у касе ових великоварошких мађионичара!

Епидемија модерног надрилекарства, која је због своје привидне јефтиноће захватила понављаче сиромашни градски staleж, у истини претставља врло скупо лечење с обзиром на опасност по народно здравље и живот, како то убедљиво доказује Лазарусова статистика жртава услед зрачења Џајлајсовом „методом“ (види даље). Сем тога није за пребрегавање ни велика економска штета, коју превареним пацијентима наноси лечење по разним надрилекарским „методама“. За свако је жаљење на пример наша београдска перифериска сиротиња, која ускраћује себи добру храну да би се „лечила“ гледањем у електричне варнице и разнобојне лампе у мрачној соби мађионичареве филијале. Један добар ручак за туберкулозног вреди више него годину дана шарлатанског „зрачења“ чудотворним буздованом!...

Да би се могао бранити од надрилекарског варања, наш свет, а нарочито онај економски мали човек, треба да буде ближе упознат са карактером и мотивима рада, а нарочито са „успесима“ великих непријатеља човечанства, а то су

МОДЕРНИ НАДРИЛЕКАРИ.

Нема науке која би тако живо интересовала људе као медицина. Баш због тога што у центру својих стремљења има старање о здрав-

љу појединаца и читавог друштва, лекарска је наука од свих осталих човеку најближа јер долази у непосредну и најинтензивнију сарадњу са нагонском себичношћу индивидуума и његовом природном тежињом да добрим здрављем укрепи своју садашњост и осигура солидно здравствено наслеђе будућим генерацијама. Зато се о медицини највише и свагде дискутује, радо се размишља о прошлости њених напора и с нарочитим интересовањем прати сваки њен напредак... „Јер нико не омрзну на своје тело, него га храни и греје“ — вели апостол.

СВАКО ХОЋЕ ДА САВЕТУЈЕ И ЛЕЧИ...

Па ипак, мало је људи који ће свој однос према медицинској науци ограничити само интересовањем. Већина се тиме не задовољава. Шта више многи лаици сматрају себе за позване и спремне да своје оболеле ближње помажу „саветима“ па и „лечењем“. Лаичка наклоност ка саветовању и лечењу је позната особина дубоко укоренења у природи многих појединаца. Мало је таквих лаика, који ће себи ускратити задовољство да својим оболелим пријатељима и познаницима посаветују и препишу какав веома добар лек, који је већ неком помогао. Понеки од ових самозваних лекара, — напомињем опет, они живе данас већином на широкој градској периферији, — имају чак и своју патентирану „тајну“ лечења, какву чудотворну методу, која је много пута од научника била већ остављена као бесмислена, па и штетна. Сетимо се само Пољшака и његовог чуда од лечења. Лечено је рака давно одбаченом оловном машћу. Ретко ће који од нестручњака предавати математику, компоновати, вршити функције књиговође, инжињера, адвоката, па и каквог занатлије, али је много непозваних и неспремних, који се не устручавају да на један ненаучан, вехементан, дрзак и много пута фаталан начин, дирају у навеће благо човеково, у његов живот и здравље. Наравно, лаковерни, непросвећени грађани, па и они међу образованим, који су склони авантурама и вери у чудо... прве су и најчешће жртве оваквих свезнајућих и волшебних шарлатана.

Славни интерниста *Томајер* радо је пред слушаоцима понављао анегдоту о једном цару, којег је дворска будала убедила да је најраспрострањенији и најбољи занат лекарски. „Ја сам се учинио, рекао је он цару, као да ме боли зуб. Привезао сам прекр образа мараму и стао на раскрсницу. Сваки који је прошао поред мене, посаветовао ми је по нешто“. Само што су у овој анегдоти савети били свакако бесплатни...

Када би се за сваку болест тражио прави лекар благовремено, не би било ни полувине запуштених, застарелих и неизлечивих болести. Многа је болест постала таква, јер је у првим данима, када је било највише наде на оздрављење, била третирана од свакоја-

ких самозваних лекара: баба-врачара, бербера, вештака за наметање ногу и руку, травара, ковача, бивших апотекарских слугу и болничара, који умеју да пуштају крв, све знајућих суседа и пријатеља и сваке друге врсте народних лекара. Не треба ни истицати да ови надрилекари не само што нису у стању да озбиљну и злу бољку отклоне, него је често својим бајањем, „лечењем“, „операцијама“, а у данашње време струјом и лажним „зрацима“ погоршавају и запуштају, и тиме болесника доводе у безнадно стање, у коме се после тога и опробани лекари с муком сналазе. Много је болесника — нарочито сиромашних грађана, лечених најпре од самозваних лекара, морало да пропадне, захваљујући лаковерности света и несавесности надрилекара. Па ако се и не упропасте здравствено многи, који наседају на лепак шарлатанства и преваре, губе драгоцену време и мучно стечени новац, који дају за привидне и штетне услуге. Паре бесциљно и лудо бачене у цеповете оваквим фушерима, никада се толико не жале као новац који је домаћи лекар с муком и добром савешћу зарадио спасавајући болесника често од очигледне смрти...

Пре рата било је мало лекара, па се тиме објашњавало тражење надрилекарске помоћи. Данас, у доба снажења свеколиког прогреса, нема недостатка у лекарима. Бар га нема у великим градовима као што је Београд.

Али, нажалост, ни у надрилекарима. Ови су шта више у великој моди. Некаква мистична вера у чудо, а можда и мржња према лекарима, гони малограђанина да поред великог броја добрих и спремих стручњака тражи надрилекара. Томе се не треба чудити. Има много решења која понеком модерном човеку данашњег друштва диктира примитиван, атавистички човек, који прикривен рухом цивилизације и обуздан културном свешћу дрема у дубинама природе свакога од нас, али по неки пут ипак проговори у тренутцима безвољне малодушности и очајања.

Човеку су од вајкада импоновале тајанствене силе, које су, наравно, у људској фантазији, дејствовале најпре кроз мађионичаре, бербере и видаре рана, да би се преко разних особања, хоца и баба-врачара, прешло на модерне Цајлајсе, Полшаке, Суворине, Садиковиће, Куленовиће, Хелере и др. надрилекаре. Од ових, понеки отреситији узимао је у помоћ егзактне физичке резултате, да би са својим занатом био »sub signo scientiae«. Тако у XVIII. веку, када је био пронађен магнет, Мезмер надрилекар искористио је магнетизам за своју методу лечења, те су, ето, још онда биле приређиване сеансе „чудотворног“ лечења, које доста потсећају на галспашке сензације са њиховим високо-фреквентним струјама, које дејствују заједно са алфа и гама радио-хелиоактиничким зрацима, које још више, него овим називом, збу-

њују свет „чудом“ минутних дијагноза и секундних лечења свих могућих болести. Нема сумње да ће и модерна епидемија Цајлајсове методе ускоро изветрити, али ће се тада ипак наћи какав још модернији Цајлајс, који ће, можда, још бомбастијим називом некаквих ултра-пенетрантно-надреално-космичких зракова, доводити у забуну лаковерне ланке, као и оне који мисле, да од науке немају више ништа да очекују и у којих је одавно „зашао ум за разум“.

„СВЕ ЗНАЈУ И СВЕ РАЗУМЕЈУ“

Па шта је узрок ових заразних појава, већином градских, које данашње културно друштво управо срамоте и понижавају? „Јавност је и сувише готова да слуша гласове нестручњака. Ови на демагошки начин, и без икаквог осећања одговорности, разносе то што су прочитали, можда само из каквог научног речника, и то, наравно, без разумевања. Ово им није потребно, јер за њих не постоје никакви тешки и неразрешиви проблеми. Они „све знају и све разумеју“: Јер ново теле не боји се тигра — вели једна оријентална пословица. На другој страни успеху надрилекарства помаже и сама психа масе, чије су преставе често детињски наивне природе и заразне мање-више за свакога, који се пусти да без критичког мишљења у ту масу утоне. Зато и није чудо, што су и у нас, у Београду, многи изрази негодовања, кораци, објективне резолуције и меморандуми остали усањени као гласови многих вапијућих.

Треба жалити што по гдекада и штампа заборавља на своју културно-просветитељску улогу те понеким надрилекарима и њиховим „чудима“ разноси незаслужену славу. Тиме се наноси велика штета највише сиромашном свету паћеника, који се буквално исцрпљују и здравствено и економски. Не треба губити из вида да и модерно надрилекарство, нарочито Цајлајсово шарлатанство користи једино Цајлајсу и компанији. Поједини чак и угледни листови бранили су Садиковића, Суворина, Полшака, а нарочито модерну звезду надрилекарства недоученог аустријског „инжињера“ Валентина Цајлајса из Галспаша.

НАДРИЛЕКАРИ „СПЕЦИЈАЛИСТЕ“, НАРОДНИ „ХИРУРГИ“, „ИНТЕРНИСТЕ“, „ГИНЕКОЛОЗИ“, „ПСИХИЈАТРИ“, НАДРИЛЕКАРИ „РАДИОЛОЗИ“

Од вајкада је било надрилекара у свету. У нас, у Чехословачкој и већини културних држава закон гони њихов преступан рад. Неке земље, на пример Немачка па и Америка, трпе их док не нанесу штету болеснику, за које случајеве и њихови закони предвиђају строге казне. У аустријским градовима, где није законски допуштено, у ствари надрилекарство цвета! То је прави рај самозваних лекара помоћу кога се чак и економски проблем решава на рачун лаковерног света, а по принципу док се једном не смрдне другом не сва-

не. Јер су се многи лакомислени и заведени вратили из Галспаха кућама разочарани, са запуштеном болешћу и празном кесом, која је често била пуњена од продаје крова над главом... *Поклонство Џајлају означава не науку већ љубав према одвратној системи лаког богаћења.* Незнатно, понајчешће привидно и привремено побољшање, вреди ли да буде плаћено ценом пуне материјалне пропасти?

Надрилекарни обично „све знају и све могу да лече“. Па ипак и међу њима постоји нека врста поделе по специјалностима. Према подацима које је навео Базала, у Босни су јако одомаћени *надрилекарни „хирурзи“*, који оперишу старцима мрену у очима (катаракта) или „вешто“ разбијају каменчиће у мокраћној бешици, секу чиреве, ваде зубе и т. д. Своје „операције“ они врше амбулантно: свуда и на сваком месту, наравно без појма о потреби чистоте, а када се операција заврши тровањем крви, онда је у очима пацијената криво све друго само не дрскост, незнање и нечистоћа надрилекара. Једна врста оваквих надриоператора, који се врбују понајвише из редова паланачких брица и трљача, баве се искључиво пуштањем крви, чиме лече све могуће болести: пунокрвност, главобољу, рака, малокрвност и све што год хоћете... дакле, пуштају крв и код онога коме би је требало додати.

Други опет „народни хирурзи и видари“ све ране лече лаписом (паклени камен). Једним истим комадом лаписа трљају и мажу све ране у једном месту не знајући да тиме преносе опасне па и смртоносне инфекције с једног болесника на другог. За сада толико о народним операторима.

У *надрилекаре „интернисте“* („специјалисте“ за унутрашње болести) могли би доћи народни травари, бивши болничари и слуге по апотекама, паланачке бабе - „вештакинје“ и т. д. Са неколико стручно-неиспитаних трава, прашкова и чајева, помоћу неколико облога са водом, блатом, балегом и т. д., ови надрилекарни исцрпљују сву терапију многобројних обољења противу којих се често тешко боре чак и опробани лекари и дугогодишње праве специјалисте. *Нико од паметних неће веровати у лечење ових самозваних специјалиста*, макар и годинама проводили своју опасну праксу. Па ипак има још много у народу оваквих свесних или бесвесних штеточина. Жалосно је али је факат да и сама периферија Београда многобројно обилује овим врло штетним друштвеним кукољем.

Прелаз од ових надрилекара интерниста ка групи народних *надрилекара психијатра* (специјалиста за нервне и душевне болести) чине бабе врачаре, перифериске тетке, чародејке, вештакинје које чарају, врачају, бацају

угљевље, зову духове и т. д. На тај начин лече од падавице („велика болест“), дрхтања, страха, несанице, породичних грчева (еклампсија) и осталих болести, које нису у моћи и домени народних интерниста. На „результате“ оваквог лечења није се вредно ни освртати. Нарочиту врсту народних „психијатара интерниста“ представљају понеке хоце у Босни. Ови лече на тај начин што најпре саслушају болесника, затим исписују из корана неке речи (цитате) на комадић хартије и ове записе стављају пацијентима на оболело место да болест прође. Покаткад је потребно да се овакав запис стави у какву „свету воду“, коју болесник мора да испије да би што пре оздравио... Кад понеки паметни хоца нареди да болесник мирно лежи и на запис ставља мокру облогу и ова „метода побожног записа“ може да помогне, наравно, највише због лежања и облога...

Веома је на гласу са свога зла „*народно акушерство*“ и „*гинекологија*“. Ово је надрилекарство у нашем народу готово најранијег порекла; оно је најраспрострањеније и по живот најопасније. Не само по селима већ и по великим градовима — као што из свакодневне београдске клиничке праксе знамо — постоје многе „бабе“, назови бабице, бабе „трљачице“, „видарице“, бабе „докторице“, канли-хебе (кржаве бабице), па и свакојаке „веште жене“, које на дрзак, бруталан и увек прљав начин отварају женама материце да би изазвале побачај (М. Јовановић — Батут). За ово употребљују највише гушчија пера, игле, дуге ексере, вретена, разно корење, штапчиће и т. д. Па и неке школоване бабице искоришћују за ову сврху своје инструменте. Ову је врсту надрилекарства тешко спречити, јер жене често ни на смртном одру неће да издаду своје убилачке „помоћнице“. Жене које после оваквих „операција“ и остану у животу, у огромној већини пате од дугих, скувих и неизлечивих обољења материце и околних органа...

Све ове надрилекарске специјалности имају своје знамените и познате у маси представнике, које су, нажалост, чак и по неки културни људи подржавали па и сада помажу. Ту долазе: Садиковић, интерниста, Тегелтија — који лечи од змијског уједа, Куленовић — надрилекар за умоболне, београдски Суворин, који гладовањем код несрећних Београђана постиже некакво небудозно и неодређено „чишћење“ органа, које није ничим потврђено са гледишта савремене физиологије и биологије; Полшак који је раком оболело ткиво мазао некорисном и одбаченом оловном машћу те је болест само напредовала. Сви су они довољно познати и последњих дана изгледа у потпуности онемогућени у своје „раду“, те се на њима нећемо задржавати.

(Свршиће се)

Д-р Марија Вајс, лекар

Значај дечје колоније за заштиту варошке деце

Питање Дечје Заштите је данас један од најактуелнијих проблема свих народа, јер снага и развиће једне државе оснива се на телесно и душевно здравом нараштају. Многи су народи још у прошла времена знали, да заштита детета није само хуманитарни акт, него да је то политикум и чешће срећемо у историји институције, које су биле намењене заштити деце. Исправно и дубоко схваћена је Дечја заштита тек у последње време и она је тековина новог доба, која иде упоредо са развићем Педијатрије — (наука о физиологији и патологији детета). И ако се дечја заштита чини на први поглед скупа, ипак је заштита систематски и стручно вођена и економска добит за општину и државу. Јер институције дечје заштите не делују само непосредно на запуштено децу најнижих слојева грађанства, него шире у свом делокругу знање о дечјој хигијени у најширим круговима народа, делују просветно и уштеде на тај начин хиљаду и хиљаду непотребних жртава дечјих живота.

Дечја заштита може да прихвати дете према потреби на разне начине, и то било у затвореној, полуотвореној или отвореној заштити. Затворена заштита је она, која се пружа детету у дечјем дому, где се за дечје здравље као и душевни развитац брине искључиво једна јавна институција. Полуотворена заштита је она, која прихвати дете у једној јавној институцији само неколико часова дневно, на пример оно време док је мајка радом својим заузета ван куће, а остало време проводи дете у својој породици. Отворена пак заштита је она, која оставља дете у својој или

у туђој породици, али бди над здравственим и душевним развитаком детета, било путем својих саветовалишта за матере било својим сестрама-посетиљама. У отворену заштиту рачунамо и дечје колоније. Колоније за одојчад и малу децу су социјално-хигијенске установе организоване око дечјих диспанзера. Колонијама је задатак, да сместе своје штићенике код добрих хранитељица у околини диспанзера, да осигурају хранитељицама плаћање за неговање деце и да стручним надзором, поучавањем хранитељица и прегледом деце осигурају својим штићеницима здрав развитац у отвореној заштити.

Ово збрињавање деце у страним породицама или код хранитељица има своје корење донекле још у старом веку, када је онај, који је нашао једно дете, имао право да га задржи за себе и да га одгаји! У средњем веку давали су разни домови, који су примали нахочад, малу децу на село код хранитељица где су она остала до навршене 7. године. Тако су и разни градови давали незбринуту децу у породице и на пример приликом прегледа старих рачуна швајцарског града Базела из године 1342 види се, да је плаћао за негу сваког детета у туђој породици по 19 шилинга. Нажалост давао је овај начин збрињавања у току столећа врло рђаве резултате и смртност ове деце била је велика, пошто су хранитељице биле без икакве контроле, те су било из незнања било из користољубља упропаћивале здравље и морал великог броја својих штићеника. Као хранитељице долазиле су у обзир и мајке-дојиље, или чак шта више жене-дојкиње, које су примале туђу одојчад, да

их доје и гаје, а њина деца била су већ по-
одрасла. Ове жене, да не би имале других тро-
шкова, храниле би децу искључиво својим
млеком, и тако су јадна деца често пута и
поред сисе пропадала, јер или је дојкиња и-
мала одвећ мало млека, или због једностране
исхране, или због болести дојкиње. Тек први
пут у Француској 1835. године захтева један
лекар из Tours-а да се посвети већа пажња
деци збринутој у туђим породицама као и
питању дојкиња. 1874. године примљен је по-
знати „Loi Roussel”, који је постао извршан
1877. године и чији је садржај укратко овај:
„Свако дете, млађе од 2 године, које живи
ван родитељске куће, стоји под надзором оп-
штинског надлештва. Према потреби Мини-
старство унутрашњих дела именује лекаре,
који воде надзор над овом децом. Деца се
морају посећивати одмах по пријему у поро-
дицу, а доцније сваког месеца једанпут. Сва-
ке године треба да се израђује статистика
смртности деце у 1. години живота. Исто та-
ко стоје под надзором све личности, које се
баве одгајивањем туђе деце”. И ако је било
испочетка великих тешкоћа, да се овај закон
примењује у целој земљи, ипак се је време-
ном показала велика благодат Loi Roussel-а.
Нарочито пошто се лекарски надзор ове де-
це, који је у закону само узгред предвиђен, по-
казао као најважнија чињеница овог закона, и
свугде, где је лекар стално водио рачуна о
овој деци, смањила се смртност деце према
статистикама од године до године. У току
времена није више био потребан надзор ове
деце са стране лаичких комисија и оне су
престале са својим радом. Француска дечја
заштита је своју делатност развијала у вели-
ком обиму (мери) на селу. Основала је по се-
лима диспанзере и груписала око њих куће
хранитељица, које не смеју бити удаљеније
од извесног броја километара. Млађа и ма-
ње отпорна деца смештају се код искусних
хранитељица у близини диспансера, а остала
деца према слободним местима. Дете треба
да остане што дуже времена код исте храни-
тељице, и само нарочити случајеви дозвоља-
вају промену места. Овај рад на селу даје од-
личне резултате и показује, да је жена на се-
лу приступачна модерним захтевима дечје
хигијене. Тако потврђује на пример и град
Лајпциг, који се може сматрати као колевка
рационалног збрињавања деце у отвореној
заштити у Немачкој, у својим кроз дуги низ

година вођеним статистикама, да је овај на-
чин збрињавања деце, т. ј. стварањем тако
званих дечјих колонија, од нарочитог знача-
ја за дечју заштиту. Отворена заштита је
природнија за дете од затворене, пошто се
дете гаји у породици. Отворена заштита је
јевтинија од затворене, јер се са у пола ма-
њим трошковима може детету обезбедити
правилан телесни и душевни развитак. Заш-
тита у дечјој колонији не значи само обез-
бедити живот ограниченом броју колониј-
ских штићеника, него значи просвећивање
широких народних маса, ширење знања о
дечјој хигијени у оном делу грађанства, ко-
ји је најмање упућен. И статистике доказују,
да је у квартовима великих градова или на
оним селима, где су годинама радиле добро
вођене колоније, нагло опадала смртност не
само колонијске деце, него и оне деце, која
су живела код својих родитеља. Јер честим
саветовањем у саветовалишту и код куће, по-
моћу практичних упутстава сестре-посетиље,
развио се цео кадер жена-хранитељица,
које одлично негују одојчад. Њином приме-
ру следеју онда и њихове рођаке и сусетке.

Последњих деценија, а нарочито послед-
њих десет година, основане су у Београду
разне установе, којима је циљ дечја зашти-
та, која је једна од најразвијених грана кул-
туре код нас. Ове установе основане су де-
лом од државе, делом од општине, делом са-
мом приватном иницијативом. Тако имамо
данас у Београду неколико дечјих диспанзе-
ра, дечјих болесничких одељења, школских
поликлиника, обданишта као и Централни за-
вод за здравствену заштиту матера и деце
под вођством професора Д-р Матије Амбро-
жића. Овај завод бави се са свим проблеми-
ма здравствене заштите матера и деце и ње-
гов програм обухвата целокупан рад на том
пољу. Поред одељења затворене, полуотво-
рене и отворене заштите основана је крајем
1929. год. прва колонија за одојчад и малу
децу при овом заводу. Колонија је везана са
диспанзером завода. Оснивање ове колоније
од великог је значаја за нашу Дечју Зашти-
ту. У Београду расте од године до године
у вези са развијем Београда као велеграда
број брачне и ванбрачне одојчади, која нема-
ју крова. Дечји домови могу да примају пре-
ма броју слободних места, ону одојчад, која
су на реду, али после неколико месеца јавља
се проблем, куда сад са овом децом, јер она

се морају ван дома сместити, пошто рад у дому не сме застати и он треба да је спреман за пријем нове, млађе одојчади. Рад последњих година показао је, да се је само мали број ове деце узимао под своје, а куда са осталом децом. Сем тога она одојчад, која нису била тако срећна, да нађу крова у деčјем дому, смештају се код жена, које ову децу примају, хране и негују без икакве контроле. Често сам се уверавала у току година, да је одојче здраве мајке, која је служила, била путујућа глумица или имала друго занимање, било смештено код туберкулозне старице или је пак мајка сместила дете код неке додуше здраве али врло сиромашне жене, у почетку је плаћала за дете, но после 2—3 месеца хранитељица није више могла наћи мајку. Лако је замислити судбину ове одојчади. Стога је било неопходно потребно за наше прилике, да се и код нас почиње што пре и у што већој мери збрињавање деце у отвореној заштити. При збрињавању деце у туђим породицама и при оснивању деčјих колонија не сме се изгубити из вида први захтев истинске деčје заштите т. ј. да по могућности што дуже времена сачувамо везу између мајке и детета. Највећи број деце, која се јављају за пријем у колонију су вабрачна деца. Ванбрачне мајке морају обично да сnose све трошкове за свој опстанак, а уједно треба да доје и негују своју децу. У тешкој животної борби, коју човек једва сам може успешно водити, скоро је сигурно да таква жена без помоћи мора подлећи и да је деčји живот у великој опасности. Има код нас институција, које могу у ограниченом броју, да приме мајку са новорођенчетом и да их држе под својим кровом, док се дете не оснажи и док себи мајка не нађе неку зараду. Али онда у великом броју случајева мајка одвоји своју децу. Једина веза са њеним дететом је обавеза, да треба плаћати за његово издржавање. Сви, који раде у таквим институцијама знају, шта то значи за добру мајку, да после неколико месеци заједничког и осигураног живота у деčјем дому одвоји своје напредно дете од својих груди. И за такве истинске мајке пружа деčја колонија могућност новог занимања. У место да таква мајка, коју су меродавни за време њеног боравка у дому имали прилике да упознају, узме неку службу и одвоји своје де-

те од себе у једну институцију деčје заштите, где ће делом она, делом јавност сносити трошкове за дете, она може да себи уреди стан помоћу јавне потпоре и да постане хранитељица. Чак шта више она је већ научила исправну негу детета у деčјем дому и сестри-посетиљи биће лако с таквом женом радити, која је месецима видела и успехе правилне деčје неге, и која је научила своје дужности према детету. Према њеној способности може се таквој жени поред њеног рођеног детета поверити још једно или двоје туђе деце на негу. Са сразмерно малим трошковима збринула би се 3 детета, а једном би била и сачувана веза са мајком. Јер ништа не везује мајку уз дете, колико њихов заједнички живот. Немогуће је, да се осигура толиком броју деце добар развитак и напредак у затвореној заштити, колики број деце се може сместити у добро организованој отвореној заштити. А треба да се узме у обзир и сва предност, коју нам пружа отворена заштита. Дете живи у породици, дете се може сместити и у сеоску породицу (у околини Београда), где има знатно боље здравствене услове за живот. При организацији деčјих колонија има се водити рачуна, да их буде што мањи број у граду, а што већи на селу. Онда ће значај деčјих колонија за деčју заштиту тек доћи до пуног изражаја. Овим радом шири се знање о хигијени детета на селу и у граду и најзад омогућава се са истим новчаним средствима помоћ знатно већем броју деце. Развијањем сеоских колонија ствара се могућност здравствене заштите не само нашој ванбрачној или сиротној деци, која из материјалних или социјалних разлога немају своју породицу, него и оној деци, која додуше имају своју породицу, али су у истој изложена инфекцији туберкулозе, што је најчешћи случај у Београду. Ако се такво дете одмах по рођењу одвоји од својих болесних родитеља и да у сеоску колонију, онда се је много учинило и у општој борби против туберкулозе. Јасно је, да су нам неопходне и институције затворене заштите, као и њихова веза и сарадња са отвореном заштитом и да прихвате болесну и здравствено нарочито угрожену децу. Пропагирањем деčјих колонија омогућиће се збрињавање великог броја незаштићене београдске одојчади и мале деце.

Драг. О. Новаковић,
шеф
таксено-привредног отсека О.Г.Б.

БЕОГРАДСКЕ ПИЈАЦЕ

У Београду је пре ратова, балканског и европског, било свега три пијаце за продају животних намирница и то: „Велика Пијаца“, пијаца „Цветни Трг“ и „Палилулска Пијаца“. Рибља је пијаца за време лета била на Дунаву код Електричне Централне, а зими на старој „Великој Пијаци“ и „Цветном Тргу“.

„Велика Пијаца“ налазила се је на простору између старе Управе Града, — Југовића улице, наспрам старог Универзитета, Васине улице, где је сада Академски Парк;

„Цветни Трг“, на простору између улице Краља Милана, Његушеве и Студеничке, — сада М. Гарашанина, и најзад;

„Палилулска Пијаца“, на простору између Битољске, Јове Илића и Добре Митровића улице.

Пијаца „Цветни Трг“ и „Велика Пијаца“ биле су, а и сада су у рукама Београдске општине, а „Палилулска Пијаца“ била је у рукама друштва „Милошевац“, али, како је истекао рок експлоатације од стране поменутог друштва, то је иста пијаца прешла у руке општине 1928. год. Сем ових пијаца постојале су и „Сточна Пијаца“, на простору између Краља Александра улице и Београдске, сада Хартвигове улице; затим „Житна Пијаца“, која сада не постоји, на Свето Николском Тргу, на углу Сарајевске и Моравске, и „Сењска пијаца“, која се налази на простору између Шумадијске и Војводе Мишића улице, код Крагујевачког Ђерма.

Означене пијаце биле су потпуно неуређене и претстављале су ругло за Београд као престоницу.

Рад на свима напред поменутих пијацама

пре ратова био је веома велики и једва је могао задовољавати потребе становништва, јер је број пијаца био у несразмерном односу, управо веома мали за тадање бројно стање грађанства.

После ослобођења рад је на истим пијацама био још мањи, тако рећи ништаван, па, слетствено томе и приходи су били мизерни. Узрок је томе што је народ, како у току ратова, тако и за време окупације, економски био потпуно исцрпљен, а за привреду онеспособљен, услед чега је наступила општа немаштина код произвођача, нарочито сељака, појачана још и оскудицом у теглећој и млечној стоци. Сељак, дакле, ни за себе није могао довољно производити, а камо ли довозити и на пијаце за продају. На рад и промет на пијацама, сем напред наведених узрока, од јаког су утицаја била још и по све упропашћена комуникациона средства: железнички тунели, мостови, друмови, разни споредни путеви, као и оскудица у подвозним сретствима: железницама, паробродима, моторним чамцима и т. д.

Повратак избеглица на своја, ратом порушена и опустела огњишта и прилив великог броја пословних људи из унутрашњости у цели зареде, као и оних, који су дошли у Београд за време окупације и ту се настанили стално, све је то тако јако утицало, да се почела водити уцењивачка трговина над становништвом, које је иначе економски и финансијски било посве исцрпљено и тако је путем те трговине била усредсређена продаја на пијацама само у неколико руку, у рукама људи, код којих се новац преливао.

Да би се стало на пут тој срамној послератној трговини, Општина је узела на се улогу снабдевања грађанства животним намирницама по реонима, и на тај начин су посредници између произвођача и потрошача били приморани да попусте у ценама и живот је на пијацама био нешто живљи и сносљивији.

јаца „Зелени Венац“, „Каленићево Гувно“, и најзад пијаца „Цветни Трг“.

„Јованова Пијаца“ отпочела је рад 1. октобра 1926. године, пијаца на „Зеленом Венцу“ и „Каленићевом Гувну“ 1. новембра 1926., а „Цветни Трг“ као реновиран продужава свој рад 10. децембра 1928. године.

Јованова пијаца

Такво је стање пијачно било у 1919. и 1920. години. Но, са 1921. годином, кад су се комуникациона средства колико толико поправила, а железничка транспортна средства и пловни парк нешто увећао, тада је живље коракнуо рад на пијацама, јер је било омогућено и произвођачу, да, користећи превозна средства, железницу, лађу, оправљене друмове и мостове, донесе свој производ на пијацу лично сам и прода своје производе по јефтинију цену, али ипак по већу зараду, него што је исте морао раније продавати посреднику у селу, уз минималну продајну цену. На тај начин било је угодније и произвођачу и потрошачу и приходи општински су се увећавали.

Неуређеност, мали број пијаца као и повећање бројног стања становништва у Београду, неминовно је изискивало потребу што бржег подизања нових пијаца.

На тај начин су подигнуте нове, модерно уређене пијаце: „Јованова Пијаца“, (пошто је уклоњена стара „Велика Пијаца“), затим пи-

ПРЕГЛЕД ПИЈАЦА ПОСТОЈЕЋИХ У БЕОГРАДУ

1. Пијаца у Јовановој улици

А. Површина пијаце износи:

1. — Павиљон	166.07 м ²
2. — Павиљон	274.05 м ²
3. — Павиљон	111.55 м ²
4. — Павиљон	142.89 м ²
5. — Павиљон	193.92 м ²
6. — Павиљон	68.27 м ²
7. — Павиљон	52.55 м ²

Целокупна површина свих павиљона мери 1.009.26 м²

Б. Предрачуна сума износила је:

а) Припремни радови: планирање терена, израда бетонских темеља за павиљоне и т. д. Дин.	357.398.30
б) поплоч. целокуп. пијаце „	1,756.804.26
в) израда дућана - павиљона „	4,429.237.81
Целокупна сума за пијацу у Јовановој улици	Дин. 5,543.440.35

В. Дућана има 44 и 31 аркада и то:

а) Дућана месарских	28	месечни износ таксе дин.	38.060.—
„ рибарских	8	„ „ „ „	8.200.—
„ за млеч. производе	6	„ „ „ „	5.185.—
„ цвећарских	1	„ „ „ „	760.—
„ празних	1	„ „ „ „	—
Укупно:	44	„ „ „ „	52.205.—
б) Аркада има 31 и то:			
„ пиљарских	25	„ „ „ „	11.710.—
„ за продају брашна	3	„ „ „ „	980.—
„ за продају јаја	1	„ „ „ „	210.—
„ празних	2	„ „ „ „	—
Укупно:	31	месечни износ таксе дин.	12.900.—
Месечни износ таксе од дућана и аркада је :			65.105.—

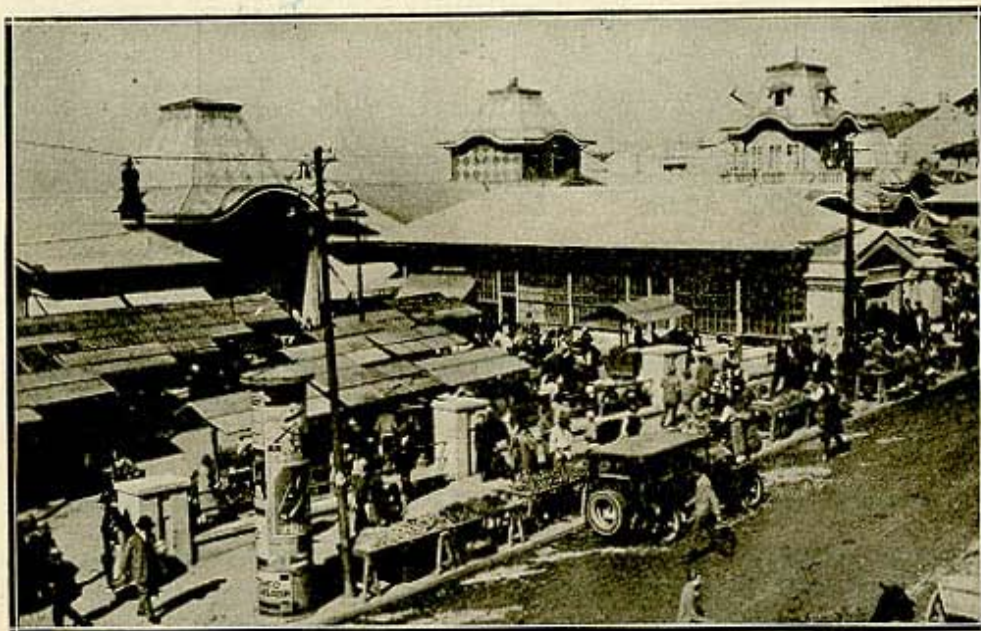
II. ПИЈАЦА НА ЗЕЛЕНОМ ВЕНЦУ

А. Површина пијаце износи:

1. — Коловоз површина . . .	804.65 м ²
2. — Под зградама површина	530.71 м ²
3. — Тротоара	2.567.25 м ²
4. — 46 дућана има	1.027.06 м ²

Б. Предрачунска сума износила је:

а) Припремни радови: планирање терена, израда бетонских темеља за павиљоне, оградивање пијаце и т. д.	690.773.99
б) Поплочавање целокуп. пијаце	1.009.296.45
в) Израда дућана — павиљона	4.670.917.87
Целокупна сума за пијацу на Зеленом Венцу	6,370.988.31

Пијаца „Зелени Венац“

В. На пијаци „Зелени Венац“ има свега локала 47 дућана и под аркадама 33, и то:

а) Дућана месарских	22	месечни износ таксе дин.	30.324.—
„ рибарских	2	„ „ „ „	1.965.—
„ за млеч. производе	5	„ „ „ „	3.715.—
„ пиљарских	17	„ „ „ „	6.500.—

Дућана цвећарских	2	месечни износ таксе дин.	805.—
„ за продају јаја	1	„ „ „ „	360.—
„ хлебарских	1	„ „ „ „	350.—
„ празних који се већном издају дневно	30	„ „ „ „	—
Укупно: 80 месечни износ таксе дин. 44.019.—			

III. ПИЈАЦА НА КАЛЕНИЋЕВОМ ГУВНУ

Б. Предрачунска сума износила је:

А. Површина пијаце износи:

1. — Коловоз површина	372.00 м²
2. — Тротоари	1.384.24 м²
3. — Продавнице	416.85 м²
Целокуп. површина мери:	2.819.85 м²

а) Припремни радови: планирање терена, израда бетонских темеља за павиљоне и т. д.	91.255.41
б) Поплочавање целокуп. пијаце	707.576.16
в) Израда дућана — павиљона	3,230.076.67
Целокупна сума за пијаце „Каленића Гувно“	Дин. 4,028.911.24

В. Дућана има 26 и 18 под аркадама и то:

а) Дућана месарских	11	месечни износ таксе дин.	14.143.50
„ рибарских	2	„ „ „ „	2.820.—
„ за млеч. производе	3	„ „ „ „	2.930.—
„ празних	10	„ „ „ „	—

Укупно: 26 месечни износ таксе дин. 19.893.50

б) Аркада има 18 и то:

„ пиљарских	13	„ „ „ „	2.419.—
„ за продају јаја	3	„ „ „ „	490.—
„ празних	2	„ „ „ „	—

Свега: 18 месечни износ таксе дин. 2.900.—

Месечни износ од дућана и аркада је свега . . . дин. 22.802.50

IV. ПИЈАЦА НА „ЦВЕТНОМ ТРГУ“

Б. Предрачунска сума износила је:

А. Површина пијаце износи:

1. — Корисна површина дућана	357 м²
2. — Корисна површина дућана	20 м²
3. — Корисна површина дућана	50 м²
Укупно:	427 м²

Зграда кошта	1,410.000.—
Тезге за млекар. производе	30.000.—
Укупно Дин.	1.440.000.—
Додатак за одржавање у току 3 године 2%	Дин. 86.400.—
Свега Дин.	1,526.400.—

В. Дућана има 21 и 16 тезги, које се издају по месечној такси и то:

а) Дућана месарских	18	месечни износ таксе дин.	46.458.75
„ рибарских	2	„ „ „ „	5.084.10
„ деликатесних	1	„ „ „ „	800.—

Укупно: 21 месечни износ таксе дин. 52.342.85

Тезги, које се издају по месечној такси, има на овој пијаци свега 16. Износ месечне таксе, рачунајући по 30 дана у месецу, износи дин. 11.550.—

Укупно месечни износ такса

од дућана и тезги је свега „ 63.892.85

Закупна цена за напред означене дућане плаћа се у виду таксе и то по ТБр. 397. тач. 1. таксене тарифе по 1.50 дневно од квадратног метра за месарске и рибарске радње; а за млекарске радње по 1.— динар.

Сем ове таксе по решењу Суда АБр. 7297 од 22-IV-1927. године, наплаћује се за дућане на „Јовановој Пијаци“, „Зеленом Венцу“ и „Каленићевом Гувну“ поред редовне таксе у 1.50 по ТБр. 397. I и II још и на име амортизације уложеног новца око подизања и уређења пијаца и то:

I. На „Јовановој Пијаци“ за месарске и рибарске радње још по дин. 0.52, за млекарске дин. 0.36, за цвећарске дин. 0.33, и за про-

давце воћа по дин. 0.40 дневно од 1 квадратног метра.

II. На „Зеленом Венцу“ за месарске радње по дин. 0.40; за рибарске дин. 0.34; за млечне производе дин. 0.30; за продавце воћа дин. 0.33; за продавце цвећа још по дин. 0.36 дневно од 1 квадратног метра.

III. На „Каленића Гувну“ за месарске радње по дин. 0.33, за рибарске по дин. 0.40, за млекарске радње по дин. 0.28, и за продавце цвећа још по дин. 0.15 дневно од једног квадратног метра корисне површине дућана.

колико уравнотежила у односу наспрам осталих пијаца, Суд општине града Београда, по писменој претставци Месарског удружења решењем својим Бр. 4555 од 21-II-1930 год., учинио је предлог општинском Одбору, да се амортизациона стопа нешто уравнотежи на тај начин, што ће се месечни износ за локале на „Цветном Тргу“ смањити са 40% за месарске, рибарске и млекарске радње.

Од стране Одбора одређена је била комисија, која је проучила ово питање, и, пошто је поднесен извештај Одбору, исти је

Пијаца „Цветни Трг“

Са пијацом „Цветни Трг“ оптерећење је по 1 м² сасвим другојачије стајало, дакле плаћала се је редовна такса као и обично од 1 м² по дин. 1.50 сходно ТБр. 397. т. I. и то: за рибарске и месарске радње, више амортизација 3.32, што чини укупно 4.82 дневно по 1 м², а за продавнице млечних производа 1.— дин., на име редовне таксе по ТБр. 397. т. II. и 1.30 амортизација, свега 2.30.

Дакле, такса је на свима новим пијацама једна иста, али амортизациона стопа је за „Цветни Трг“ била за близу осам пута већа од осталих пијаца, због тога, што је амортизациони рок био за „Цветни Трг“ свега три године, по решењу Суда АБр. 5283 од 21. XI. 1928. год., док је за остале пијаце био 24 године, те је у толико и амортизација била мања, јер је рок дужи.

Но, да би се амортизациона стопа у не-

решио на својој седници ОБр. 7033 од 28 марта 1930 године, да се напред означене закупне дневне цене смање и то: за месарске и рибарске са 40% од укупног износа и млекарске са 40%, с тим, да то снижење има да важи од 1. априла 1930. године.

Сем напред означених пијаца Београдска општина има још:

1. — Пијацу „Смедеревски Ђерам“, која има 2 зидана рибарска дућана;
2. — „Бајлонову Пијацу“ која има 2 зидана рибарска дућана; и
3. — „Палилулску“ која има 8 месарских и 1 рибарски дућан.

Ове су пијаце и данас доста неуређене.

Уз предлог буџета за сваку буџетску годину предлажу се потребне суме за уређење истих.

„Сењску Пијацу“ код Крагујевачког Ђер-

ма требало би уклонити, јер је то ругло за престоницу и јако пада у очи странцима, који одлазе на Авалу на гроб Незнаног Јунака. Учињен је предлог, да се на општинском имању, код кафане „Мостара“, на месту где се налази фабрика керамика, смести и сењска и житна пијаца на модерној основи и са шталама за преноћиште стоке, зашто би се плаћала општини извесна сума поред редовне таксе.

таксене тарифе, одобрене решењем Министра финансија Бр. 12327 од 30. априла 1924. године у смислу члана 24. Закона о државној трошарини, таксама и пристобама, а на предлог Суда и одбора општине града Београда Бр. 6774 и 6775 од 20. и 21. марта 1924. године, заснован на повећању такса из одељка „Л“ таксене тарифе од Тар. Бр. 333—407. односно до 412.

Ова се наплата обавља преко пијачних

Пијаца „Смедеревски Ђерам“

Код сквера, а на углу Сарајевске и Милоша Великог улице, требало би подићи такође једну малу пијацу за становништво улица: Сарајевске, Моравске, Милоша Великог, Војводе Мишића, Топчидерског брда и Сењска.

Обављање службе на пијацама:

Обављање службе на пијацама врши пијачни одељак, који по члану 5. под IV. Статута општине града Београда потпада под таксено-привредни отсек заједно са кланичним одељком.

Старешина одељка је референт за пијаце.

Служба на пијацама обавља се у смислу прописа предвиђених „Пијачним Редом“ за град Београд, који је одобрен од стране Одбора решењем АБр. 36104 од 12. новембра 1926. године и решењем Министра Унутрашњих Дела СБр. 279 од 5-II-1927. године.

Наплата таксе у корист општинске касе врши се на пијацама по Тар. Бр. 396. и 397.

инкасаната и надзорника пијаца под непосредном контролом таксено-привредног отсека.

Пијачних надзорника има по буџету за 1930. годину 9, предвиђених по партији 12. позиција 14; пијачних инкасаната 16, по партији 12. и позицији 15.

Сем овог особља у пијачно особље долазе и пијачни контролори, којих има три, предвиђени по партији 12. попозиције 16. као и друго ниже особље.

Пијачно радно време регулисано је §§ 6., 7., 8. и 9. „Пијачног Реда“ који гласе:

„На свима пијацама вршиће се продаја животних намирница и то:

Од 15. марта до 15. маја од 5 до 12 часова.

„ 15. маја до 15. августа од 4 до 12 час.

„ 15. августа до 15. новембра од 5 до 12 часова.

„ 15. новембра до 15. марта од 7 до 12 ч.

Недељом се врши продаја само до 11 час.

§ 7. У очи Божића и Ускрса, продаја на пијацама се врши преко целог дана. У овим празницима на пијацама се неће вршити никаква продаја.

§ 8. За спремање непродате робе дозвољава се време од 30 минута. После 12 часова најстрожије се забрањује свака продаја робе на пијацама.

§ 9. Продајно време на пијацама могу само изменити надлежни органи, ако то потреба изискује“.

прихода, који мора да води сваки надзорник, увек, у свако доба, може видети, колико је наплаћено сваког дана на име такса и колико месечно укупно, чега пре у опште није ни било, те се код надзорника пијаца никакав преглед није могао ни видети, који би пружао јасну слику кретања прихода.

Прикупљени приход према изданом наређењу од стране шефа отсека надзорници пријављују таксено-привредном отсеку особеним рефератом за књижење и особеним за

Пијаца „Бајлонова“

Продајна места за поједине производе на свима пијацама, одређује Суд општине београдске по пропису § 11. поменутог пијачног реда и нико их други не може мењати нити уступати другом без одобрења Суда, како је то иначе предвиђено и § 14.

Таксу у готовом новцу наплаћују пијачни инкасанти и предају надзорнику пијаци, који им пријем оверава на последњем попуњеном листу признаничне књижице са ознаком предане суме, датума и својеручним потписом. Та се целокупна наплаћена такса као и она, коју надзорник пијаце наплати за пијачне локале, као што су месарске, рибарске радње и радње за продају млечних производа, уводи у ново-устројени дневник прихода, у који се уноси целокупни приход од дневних пијачних такса а особено за локале у одговарајућу рубрику, тако, да се из дневника

благајну таксено-привредног отсека и то сваког дана. Књижење у отсеку се врши тек онда, пошто надзорници путем добивених привремених признаница истог дана докажу одељку за контролу прихода при отсеку, да су пријављену суму прихода и предали коме треба. Тако исто раде и варошки инкасанти са том разликом, што новац предају сваког дана по новчаној књижи. Обрачун се врши сваким 15 дана и привремене признанице се повлаче, а у новчаној књижи благајна потарђује износ целокупне примљене суме за свих 15 дана у месецу, што важи за пијачне инкасанти и надзорнике, а, што се тиче варошких инкасаната, они врше обрачун месечно.

Свака предаја и пријем новца подлежи визи државне месне контроле при Београдској општини.

Предлог за уређење пијаца

Све постојеће пијаце не одговарају свима потребама економским, хигијенским и естетичним. У буџет за 1930. годину по партији 64. позицији 5. одобрена је и унесена сума од 250.000.— динара за уређења пијаца у Видинској и Битољској улици, а за остале пијаце није унесено ништа. Са горе унесеном сумом не могу се извести потребни радови ни на уређењу саме пијаце у Видинској улици, где треба извести: нивелисање, канализацију, бетонирање, као и подизање потребних зграда. За уређење постојећих пијаца као и за подизање нових пијаца потребно је сваке године унети много веће суме.

Какви су и колики су ти радови, види се из ниже изложеног:

1. — ЈОВАНОВА ПИЈАЦА:

Ова је пијаца највећа, али је уоквирена — у једном квадрату, веома је сужена и без довољног простора, тако да се на њој не може вршити неометано промет. Поред тога је тешко приступачна људству и већем довозу хране и осталих потреба за пијацу, јер једном једином Јовановом улицом упућен је сав саобраћај, те се може замислити, колика је гужва и кркљанац, када кроз њу треба да се у пијацу унесе силна роба, као и да уђе 4—6000 и више људи — купаца и продаваца свакодневно. Са тих разлога ова пијаца мора да се прошири, а њено је природно проширење у правцу улице Краља Петра, између улице Јованове и Симине, чиме би пијаца добила један велики простор и изашла на три улице: Јованову, Симину и Краља Петра. Поред овога треба настати, да се ова пијаца покрије и то првенствено стакленим кровом — надстрешницом. Кад се буду ови радови свршили, онда тек може бити речи и о њеном унутрашњем преуређењу.

2. — ЗЕЛЕНИ ВЕНАЦ:

Ова је пијаца нова и пре три године подигнута, али не одговара потребама у свему, јер нису израђене ледењаче и подземни подруми. Зато треба, да се прошири тереном, на коме се налази туберкулозни диспансер. Овај терен ће остати слободан, јер се диспансер руши и на њему треба изградити ледењаче и подруме, јер је сам терен згодан за ове просторије и тако ће се поправити грешка, која је учињена приликом подизања ове пијаце и тиме ће се остварити једна неопходна хигијенска и економска потреба а и Општина би имала лепе приходе.

3. — ПИЈАЦА КОД БАЈЛОНОВЕ ПИВАРЕ.

Она је постављена на ледини и зими је као и у свако доба непогоде сва у блату, а лети на суши, сва у праштини. Треба првенствено извршити нивелисање, спровести ка-

нализацију, бетонирати и оградити. За ову пијацу као и за Палилулску унесено је у овогодишњи буџет 250.000.— динара за њихово уређење. Ова је сума мала да подмири уређење ове две пијаце, али би требало предузети првенствено на њој најпотребније радове. Умољено је грађевинско одељење, да на Бајлоновој пијаци почне са радовима на њеном уређењу.

4. — ПАЛИЛУЛСКА ПИЈАЦА

Ако би остала на истом месту, треба је бетонирати, оградити и старе грађевине и дашчаре уклонити, а на место њих подићи нове. Ако би се пак морала уклонити са садањег места, треба је подићи на простору код „Возног Парка“.

5. — ПИЈАЦА „СМЕДЕРЕВСКИ ЂЕРАМ“

Са њом је исти случај као и са пијацом Бајлоновом и са њом треба тако исто поступити.

6. — ПИЈАЦА „КАЛЕНИЋА ГУВНО“

Ова је нова пијаца, која врло добро ради, али је мала, те је треба проширити тереном, на коме се налази дрвара „Задруге државних службеника“, пошто се у сезонским данима пијаца преноси на околне улице, што смета саобраћају и изазива сукобе, а поред тога, онемогућена је финансијска и санитетска контрола.

7. — ПИЈАЦА „ЦВЕТНИ ТРГ“.

Скоро је реновирана, али мала по простору, више је пренесена на околне улице. Ова пијаца по генералном плану отпада, зато треба за њу одредити место. У њеној близини све до садање „Сењске пијаце“, нема погодног места, те би се једино овај терен за пијацу могао употребити.

8. — СЕЊСКА ПИЈАЦА

Ова пијаца лежи на главном путу за Авалу и гроб „Незваног Јунака“, којим свакодневно пролазе странци и домородци поклоници и чини врло рђав утисак. За њу је раније учињен предлог, да је треба изместити на Општинском имању, где се налази керамичка фабрика на раскрсници Војводе Мишића улице и Топчидерског друма, сприну кафане „Мостар“.

9. — СТОЧНИ ТРГ.

Овај би трг требало бетонирати и оградити, тако да има свега један улаз због контроле за наплату пијачне таксе. У кругу трга има две штале, које могу да приме једва 260 грла, а како је долаз много већи, то стока остаје под ведрим небом и често пута утерује се у оборе ситне стоке, који се обори кваре и ломе, те је неопходно потребно приступити подизању и треће штале.

10. — ПИЈАЦА КОД СТАРОГ „МОНОПОЛА ДУВАНА“

Осим горе наведених постојећих пијаца, појавила се потреба за установљивање пијаце на Сењаку и Чукарици. Одређена комисија од стране Суда прегледала је места и о томе поднела извештај и то: „Да је за пијацу за Сењак и околину једино згодно место на углу Сарајевске и Моравске улице, где је пређе била житарска пијаца.

11. — ПИЈАЦА НА ЧУКАРИЦИ

Пијаца на Чукарици је посве мала и смештена је у улици „Високој“. С обзиром на бројно стање становништва и околно насеље, ова је пијаца посве мала и не може задовољити потребе грађана у одговарајућој мери.

За то је учињен предлог Суду за успостављање пијаце великог обима, где би поред пијаце за продају животињских намирница, биле смештене: сењска и житна пијаца.

Комисија образована решењем Суда Обр. 1254. од 30. септембра 1930. год. ради одређивања места за успостављање Чукаричке пијаце, састала се 3. октобра 1930. год. на Чукарици и одмах прегледала терен, који је означен у реферату Пијачног одељка ПБр. 135. од 5-И-1930. год. као и у акту Одељка за Чукарицу Бр. 316. од 9-И-1930. год. за установљење пијаце, а који се терен налази иза бифеа „Жарково“, са десне стране друма, који води за Обреновац; даље између обреновачке железничке пруге и обале реке Саве. Цео је овај терен празан, изузев неколико приватних барака и дрвара на њему. Ово је место по своме положају врло подесно за пијацу и то већу и ширег обима, јер је пространост терена већа од 20.000 м², а приступачно је са главног друма Београд—Обреновац, железничке пруге, Савске обале и главне Чукаричке улице.

Овај је терен према обали у низини и изложен плављењу, те би његово спремање за пијацу мањег обима, само за потребу Чукарице, тражило велике инвестиције, а она, у тако мањем обиму, не би пружила рентабилитет, да покрије трошкове око изградње.

Цело ово питање да се посматрати и са ових чињеница:

Општина мора да реши питање о изменама садање сењачке пијаце и о подизању житарске пијаце. Садања сењачка пијаца лежи готово у центру вароши, више Славије, на главном путу за Авалу идући на гроб „Незнаног Јунака“. Њој ту више није место, а треба спречити и даљи долазак кола натоварених сеном, сламом, кречом и т. д. кроз престоницу из хигијенских и естетичких разлога. За сењску пијацу треба одредити место пред улазак у варош, а то би место могло бити само напред означено. На овом месту би требало

установити и житарску пијацу, као и пијацу за продају свакодневних намирница. Када се узме, да пред Општином стоје питања о изградњи три пијаце: сењачке, житарске и Чукаричке, за које је тешко наћи особена места за сваку понаособ и сваку особено подизати, онда је најкорисније и најрентабилније на овом месту концентрисати све ове три пијаце.

На једном делу овог плато-а треба подићи сењску пијацу са великом колском вагом, као и пресом за сено и сламу, тако да се купљено сено и слама на пијаци уноси у варош пресовано у балама за које би пресовање општина имала леп приход. До ње одредити место за житарску пијацу, коју Београд сада нема, а која је из економских потреба града неопходна и корисна. На њој подићи магацине за вагонску робу. Непосредна близина железничке пруге и обале реке Саве ову би пијацу подигле, да би била главна извозничка пијаца за сву околину Београда, Посавине и Колубаре.

На трећем делу овог плато-а подићи пијацу за свакодневне намирнице.

На овај начин би се добило од три пијаце, једна велика и рентабилна пијаца; варош би била чистија и уштедило би се на службеном особљу, а Општина би, место да утроши знатне суме на подизању три особене пијаце, свакако са мањом сумом или толико истом, подигла једну велику и корисну пијацу, како за потребе грађанства, тако и за своје интересе.

12. — ПОВРЕМЕНА ПИЈАЦА КОД „КАРАБУРМЕ“

Више кланице, између улице Браће Илића и сокачета који води за штофару г. В. Илића, постоји једна повремена, мала, локална пијаца. Ова пијаца ради само суботом од подне и служи, да радницима околних фабрика пружи намирнице у времену, кад они приме своју зараду и кад друге пијаце не раде. Из овога се види да је потребно, да ова пијаца постоји.

Она се сада налази на земљишту које је Општине вишњичке, али се одавде мора уклопити из хигијенских разлога а то су ови:

На самом овом земљишту, на коме је пијаца, налази се нужници околних зграда, неуређени и по све нехигијенски.

Терен је сав прљав и блатљав, а како се налази поред друма, то га засипа прашина и целу околину дави смрад из нужника и друмског јендека, који је пун нечистоће и жабокречине.

Да би се радницима овог краја дала могућност, да се и даље снабдевају суботом по подне намирницама, ову пијацу треба изместити на имање Браће Ивковића, на коме су они оставили простор за пијацу а који боље одговара хигијенским условима, јер је ван

друма, у чистој средини и на чистом плацу, с тим, да се на овој пијаци не сме продавати месо, месни производи и хлеб.

ИЗГРАДЊА ПИЈАЦЕ НА ЧУКАРИЦИ

За овако и на овом месту подизање пијаце, треба, према прорачуну техничког референта, узети земљиште 10—20.000 м.². Земљани радови — насипање, стали би до 500.000.— динара. Камен и зидање камене оgrade 300 хиљада динара. Један део бетонирања 400 хиљада динара, други део калдрмисан 250 хиљада динара, канализација и водовод 150 хиљада динара, укупно 1.600.000.— динара.

За подизање магацина на житарској пијаци и пијачних зграда (надзорништво, кантар, магацин) 500—600.000.— дин. Свега 2 милиона и 200 хиљада дин. Оволика би се сума од прилике требала утрошити на подизању пијаце.

По извештају шефа Саобраћајног одељења, Општина има 2.000 м.² претеклог камена у Раковици, који би се за ове радове могао употребити, и, како се тај камен има да пренесе у Београд, то би, ако би се овај предлог о подизању пијаце усвојио, требало камен одмах пренети на Чукарицу, јер би се после морао платити пренос из Београда до Чукарице, што би знатно повисило трошкове.

Од свију пијаца најпотребније је приступити што пре проширењу Јованове пијаце и подизању и уређењу пијаце на „Смедеревском Ђерму“ и „Бајлонове пијаце“, јер какве су данас не може се дозволити да остану и на даље.

Мишљења смо да је неопходно потребно, да се у буџет за 1931. годину унесе што већа сума, како би се могло што пре приступити извођењу свију напред

побројаних радова на уређењу постојећих и подизању нових пијаца, од којих би општина имала веће приходе а сам град модерно уређене пијаце.

Преглед остварених прихода са свих пијаца дневних као и месечних пијачних такса за локале наплаћиваних по ТБр. 396 и 397. таксене тарифе:

У 1920. год.	дин.	1.150.894.47
„ 1921. „	„	2.679.524.90
„ 1922. „	„	4.886.788.25
„ 1923. „	„	6.112.228.30
„ 1924. „	„	6.536.104.70
„ 1925. „	„	7.021.499.45
„ 1926. „	„	7.155.134.95
„ 1927. „	„	8.795.606.14
„ 1928. „	„	7.966.934.59
„ 1929. „	„	11.566.572.07
за прво полгође „ 1930. „	„	5.554.158.50
Свега динара:		69.425.446.32

Као што се види из предњег прегледа прихода из ранијих година од 1923. године, пијаце су давале приходе годишње толико, колико је у 1929. и 1930. год. остваривано за једно полгође, дакле близу 50% мање.

Несумњиво је, да су се овакви резултати нарочито у 1929. години могли појавити као последица подизања нових пијаца и корените реорганизације Таксено-привредног отсека и посве јаке дисциплине и контроле, која је спроведена из дана у дан на лицу места, на пијацама од продавца до продавца, на обали Саве и Дунава, над градским наплаћивачима и контролорима у и ван канцеларије, као и посве интензивним радом без обзира на време у самој отсеку, у коме је била велика несрећност и пренатрпаност, нарочито по предметима ранијих дуговања, почев од 1920. године, којих је било веома много.

Арх. урбаниста Драг. М. Поповић

Урбанизам у Сједињеним Америчким Државама

(Наставак)

II

План Chicago архитекте Daniel-a Burnham-a заслужује највећу пажњу. Рађен је са толико знања, воље, пажње и подробности да се може сматрати као једини примерак те врсте у својој грани. Архитекта Burnham узео је био, наравно, себи помоћнике: архитекту Bennett-a и сликара Jules Guérin-a. На крову двадесетоспратне куће Railway-Exchange, у којој је у 11-ом спрату био биро архитекте Burnham-a, постављена је нека врста опсерваторије да би се из птичије перспективе могли посматрати поједини делови града. Plan of Chicago се данас налази у градском уметничком музеју и има 112 цртежа, беспрекорно израђена. Commercial Club је дао за његову израду 80.000 долара а архитекта Burnham је изјавио да је морао из свога џепа да дода још 20.000 долара да би могао завршити посао, тако да план кошта укупно 100.000 долара или 5,670.000 дин.

За разумевање замисли и плана потребно је познавати и саму варош. Chicago је данас варош од 3,000.000 становника и лежи на Michigan језеру, правом мору, јер је оно 550 км. дугачко и 160 км. широко. Chicago са својих 30 приватних железничких друштава је највећи железнички центар на свету. И ако водени канали, који треба да га вежу са Атлантским океаном, нису још готови, тонажа промета робе у његовом пристаништу је 8½ милиона тона годишње и може да се равна са прометом у Ливерпулском пристаништу.

Град је одавно показивао тежњу за побољшањем и увећавањем. 1885 године (са

80.000 становника само) да би се поправио однос у канализационом паду општина је морала терен од неколико квадратних километара да подигне за 7 стопа и да буквално оне куће које су лежале на њему подигне за исту висину у ваздух.

14 година доцније 1899 створен је од Chicago „Urbs in horto“. Начињен је такав систем паркова и улица засађених дрветом, да је дуго времена град остао најлепши и најздравији у целој Америци. 1900 је било решено питање да се канализациона нечистоћа, која се дотле изливала у језеро, одведе једним гигантским каналом у реку Illinois, која преко Mississippi води у Мексикански залив.

Ипак су сви ти радови били рађени на парче, једног одређеног унапред спремљеног плана није било, а јака урбанизација и необично развијена трговина су императивно захтевали једно опште решење свих питања. Стало се на гледиште да се цео Chicago — не само поједини делови — потпуно преуреде, да се предвиди град за 13 милиона становника и да целина створи утисак најлепшег града новог света. Арх. Burnham није радио само Chicago, он је у опште познат као најбољи американски урбаниста, био је у комисији за Washington-ски план, радио је извесне делове за Cleveland и San-Francisco али му је Chicago-plan круна његовог рада.

Chicago има изванредан положај; требало је, уз познавање локалних прилика, бити и велики уметник па створити план који ће умети искористити и природне лепоте поло-

жаја. Поред одличног техничког решења, план је и право уметничко дело.

Шта је технички добивено њиме? Ево како једна американска урбанистичка ревија приказује главне особине тога плана: „Предвиђено је проширавање и просецање улица у укупној дужини од 160 км. Тиме је створен специјални централни систем улица (улице које иду ка центру града); предвиђено је уре-

и он је, да би добио нов Chicago, узео радиус од 60 енг. миља (око 90 км.) и њиме описао полукруг да би добио 4.000 миља² (око 10.000 км²). То је захтевало да спољни појас (улица) буде дуг око 400 км. У старом граду морало се просећи 160 км. дијагоналних улица (од 15—70 мет. ширине).

Занимљива су та американска просецања. Код нас је то једна засад огромна препрека,

Philadelphie, Fairmonnt Parkway пре просецања 1907 год.

ђење кружних саобраћајница у 3 појаса, трећим појасом ствара се парк од 520 ха површине. Тај парк крај језера Michigan продужује се за 8 км. на југ све до Grant parka који је у центру града. Остављено је око 20.000 нових ха за слободне површине (шуме, спортска игралишта, скверове и т. д.), предвиђено је ново пристаниште са 14,5 км. нових докова; специјалне студије су рађене за означавање места ради постављања разних грађевина“.

Chicago је са својих 2.000.000 становника (у време израде плана) имао 490 км², скоро за 50% више него Велики-Берлин са својих 35 општина укупно (Groß Berlin има 310 км²) и са својих 4.000.000 становника. Па ипак се архитекти Burnham-у то учинило недовољно

поглавито из административних па после и из финансијских разлога по општину.¹⁾ Међутим и поред тога што су општине у U.S.A. доста

¹⁾ Докле год се код нас не уведе један специјалан Закон за експроприацију, који би предвидео установљење нарочитих одбора (жири-а) чија се надлежност не би сводила на пештачко мишљење него из доношење правних пресуда о томе да ли је потребно према намераваним радовима извршити експроприацију дотичног објекта и уз какву накнаду, докле год се не осигура тренутна исплата процењеног добра, дотле ће се у том питању рамати. Ипак огромни материјални трошкови онемогућаваће брзо извођење урбанистичких идеја. Данашњи начин вршења експроприације је социјално неправедан јер он доводи до жртвовања извесних облика приватне својине да би се извршеним радовима не само улепшао спољни облик града већ и увећала вредност једном великом броју других приватних имања. (Пример: Општина

богате, оне имају као моћно средство уза се и посебне добро уређене законе о експропријацији и апропријацији.

Сем тога њихове општине уживају и приватну помоћ. Тако је н. пр. део Fairmont Parkway-а који је просечен у Philadelphie према плану г. арх. Jacques Gréber-а, проф. на урбанистичком Институту у Паризу, захтевао уклањање 187 великих кућа и избацавање 295

ћају да би општина створила боље и брже везе са њиховом станицом. Време је новац. Суме које су потрошене на просецање и проширење улица у Chicago пењу се на десетине милиона долара.

Пројекат плана Chicago се нарочито бави и једним другим проблемом: т. зв. districting и zoning. Он дели град на више зона које означавају разне квартове одређене за разне

Philadelphie, Fairmont Parkway, после пресецања 1919. Обе слике снимане са исте тачке.

породица из њих. Трошкове су поред општине поднеле и приватне банке а нарочито приватна железничка друштва. Та друштва плаћањем новог парка подиже цену издавања приватних станова који су у околним зградама. Општина има право да тражи од кућевласника накнаду. Зато извођење појединих радова не може падати на терет свих грађана, који ће имати несумњиво сви посредне користи него правично је да се један део трошкова за ове радове подмири путем наплате пореза на повишење вредности оних објеката који су се непосредно користили извршеним радовима.

(У Француској систем *recolement des plus-values*, у Енглеској систем *od of betterment*).

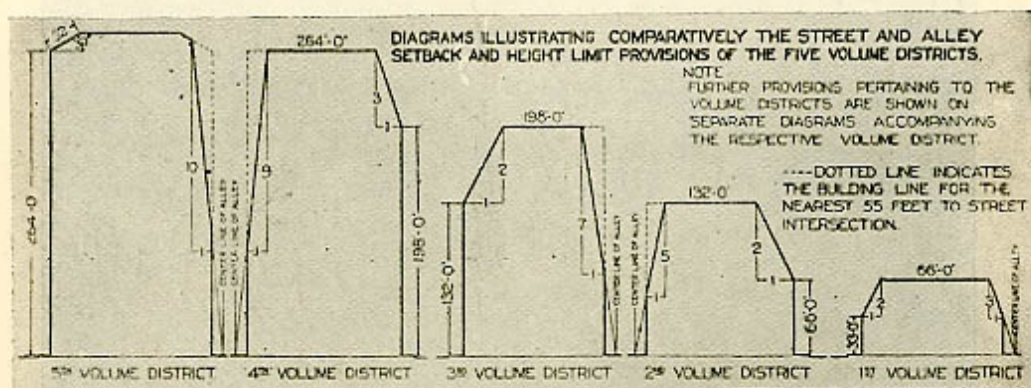
Тим zoning-ом се предвиђају следеће ствари: 1.) нарочити трговачки квартови у којима није допуштено подизање фабрика, 2.) потребан терен за индустрију, који је у погодној вези са воденим и сувим саобраћајем тако да доцније проширење тог терена не иде на штету града, 3.) дели град на одређене квартове, којом поделом одређује облик нових грађевина према локалним условима и уметничким потребама, 4.) одређује нарочите терене који се ослобођавају сваке грађевинске уредбе а одређени су за велику индустрију, високе пећи и стокве грађе, 5.) регулише

висину зграда према њиховој употреби са жељом да им осигура довољну количину ваздуха и сунца, да смањи пренасељеност и да олакша саобраћај, 6.) предвиђа локалне трговачке квартове који су у непосредној близини са квартовима за становање, 7.) тражи за квартове за становање мир, лепоту и погодан терен избацујући из њих трговине, јавне гараже, фабрике и индустријска предузећа, 8.) брине се да ти квартави добију што више ваз-

тога Burnham-ов план треба сматрати као спасоносну чињеницу по Chicago.

Остварење овог плана није било инспирисано идеолозима већ људима који су били увек у додиру са економским потребама: трговцима Franklin-ом, Norton-ом, Wacker-ом и другим чија имена звуче исто тако као и имена Colbert-a, Наполеона III и Haussman-a.

Нагласићемо још да је потребан подстрек за његово остварење дала и међународна из-

Chicago, Zoning, 5 разних висина зграда

духа и сунца, 9.) предвиђа за предграђа велика дворишта и захтева да се подижу куће које се не наслањају једне на друге и 10.) тежи да одржи подједнаке висине у грађењу, али с тим да свака зона има другу висину.

Детаљно излагање плана о његовом систему паркова, улица и њихових профила, сити-а и т. д. одвело би нас у опсежну његову критику. Ми смо хтели овде да споменемо само најглавније његове замисли; као дела своје врсте он може увек да служи за пример свима градовима. После великог пожара 1871 године зна се да је Chicago увећавао годишње своје становништво за 65.000 становника. Ако не изгубимо из вида неке методичке покушаје у циљу његовог уређења, али само скромне покушаје, можемо сматрати да је то био град који се у опште развијао без икакве регулације у правом смислу те речи. Баш због

ложба у Chicago-у да се тај план сматра као производ потоње еволуције првих идеја о улепшавању града. Тај процес је излучио из себе на једном конкретном примеру и у великом обиму потпуну примену свих модерних урбанистичких идеја. План је производ човечијих мисли и напора којима се могу додати ове речи Patrick-a Gedde-a: „Our town plans are not merely maps but also symbols, a notation of thought which may concretely aid us towards bettering the towns of the present, and thus preparing for the nobler cities of a not necessarily distant future.”¹⁾

¹⁾ Наши градски планови нису само карте, они претстављају и симболе. Они изражавају мисао са којима се стварно може побољшати савремени град и спремити један идеалан град (сити) за будућност која није тако удаљена.

(Наставиће се)

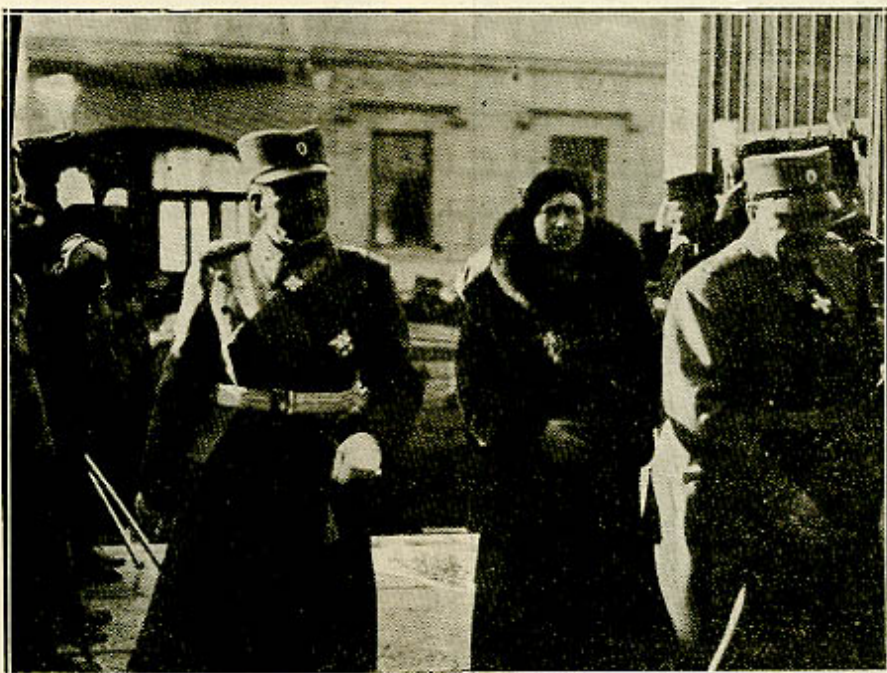
ДРУШТВЕНА ХРОНИКА

Прослава Првог Децембра у Београду

Први децембар, дан проглашења јединства свих југословенских крајева, остаће увек у нашој историји као најкрупнији датум. Тај датум симболизује резултате гигантске борбе разједињених делова југословенског народа кроз столећа и столећа. Он је синтеза свих победа кроз нашу историју, остварења свих жеља и идеала. Било је још крупних датума у нашој историји, али су ти датуми претстављали само деломично остварење народних идеала. Први децембар 1918 сједињује у себи све победе Љутовиди Посавског, Томи-

Београд је дочекао први децембар сав искићен заставама. Тротоари од Двора до Саборне цркве били су пуни света још од ране зоре. Пред Саборном црквом почасна чета.

На богослужењу чинодејствовао је Патријарх Варнава са владикама Мардаријем и Михаилом и са неколико протојереја. Свечаној служби присуствовали су Њ. В. Краљ Александар, Њ. В. Краљица Марија, Кнез Павле и Кнегиња Олга, затим председник владе генерал г. Петар Живковић са члановима Министарског савета, Министар двора г. Бошко

Њихова Величанства Краљ и Краљица улазе у Саборну цркву.

слава, Душана Силног и Твртка I. Све успехе из наше историје сплели су у један чврт и заокружен венац Петар Први Ослободилац и Његов јуначки Син Александар I Карађорђевић.

Тај важан датум прослављен је и ове године свечано и спонтано у Београду као и у целој земљи. Његов значај подвучен је снажно и у страној савезничкој штампи, нарочито француској и чехословачкој. Чехословаци су дочекали овај дан као свој национални празник, јер исте победе савезничког оружја које су довеле до југословенског уједињења, довеле су и до ослобођења и уједињења Чехословака.

Јефтић, у име Београдске општине председник г. Милан Нешић, потпредседник г. Никола Крстић и кмет-правник г. Иса Протић. Затим претставници разних државних надлештава, просветних и хуманих установа и т. д.

После богослужења одржао је Њ. Св. Патријарх Варнава говор, у коме је истакао важност Првог децембра. Између осталог рекао је: „Наш је народ под мудрој владавином нашег љубљеног Краља, дошао до оног најзначајнијег датума у историји Југословена, а то је 1 децембар 1918 године. То је уједињење нашег народа, уједињење наше браће, која су вековима била раздвојена стицајем околности, али су у души својој увек би-

ли уједињени. И та браћа, тако дуго разједињена, ујединише се овога дана, тако да данас претстављају моћну југословенску нацију у моћној држави.

Од тога дана па до другог једног датума, а то је 6 јануар, у историји тако важног као и оног 1 децембра 1918 године, протекло је то међувреме када, због разних околности, извесни елементи нашег народа не схватише свој положај у нашој моћној и уједињеној држави и одоше многим странпутицама, толико да пренебрегоше своје родољубиве дужности према својој отаџбини и према сређивању прилика у њој онако, како је то захтевало Уједињење нашег југословенског народа. Све је ово загрозило једном моменталном опасношћу по нас, из које нас је извео наш оми-

но клицање народа. Пред црквом је музика интонирала државну химну.

И соколи су прославили у Београду најсвечаније дан Првог децембра. Пре подне из-

Претседник Краљевске Владе дивиз. генерал г. Петар Живковић.

вршена је смотра целокупног чланства свих група у Вежбаоници Соколског друштва Београд I у Кнез Милетиној ул. На крају свечане прославе у соколском дому, положили су заклетву нови соколи.

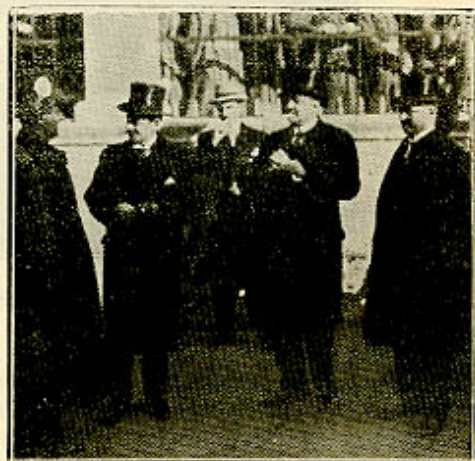
За време ове соколске свечаности, отишла је једна делегација сокола на гробове пок. старешина и чланова сокола, положила венце и одржала дирљиве говоре.

Њ. В. Кнез Павле и Књегинја Олга

љени Краљ, који је створио 1 децембар у нашем народу. Тај моћни Краљ који је 6 јануара спасао нашу државу, наш југословенски народ, спасао га је својим историјским Манифестом, да би све оно што је у нашем народу здраво и моћно, изишло на браник наших југословенских интереса и наше моћне државе, на браник мира и љубави за којим тежи наш љубљени Краљ и цео наш народ".

Грађани су бурно поздравили Њ. В. Краља и Краљевски Дом. Патријарх са владикама пришао је Њ. В. Краљу и Краљици, као и осталим члановима Краљевског Дома, и дао им нафору. Њ. В. Краљ, Краљица и чланови Краљевског Дома напустили су цркву уз бур-

Претставници Београдске Општине: претседник инж. г. М. Нешић, п.претседник г. Н. Крстић и кмет-правник г. И. Протић.

По подне су приређене соколске академије и забаве у свима вежбаоницама, као и у подмлатку Црвеног крста, који је такође прославио празник Првог децембра, дан Уједињења.

ДРУШТВЕНА ХРОНИКА

Величанствене манифестације француској нацији у Београду

Једанаестог новембра Београд, а преко њега цела Југославија, прославио је дан посвећен манифестацији наше захвалности Француској. Тога дана сви смо ми пренели

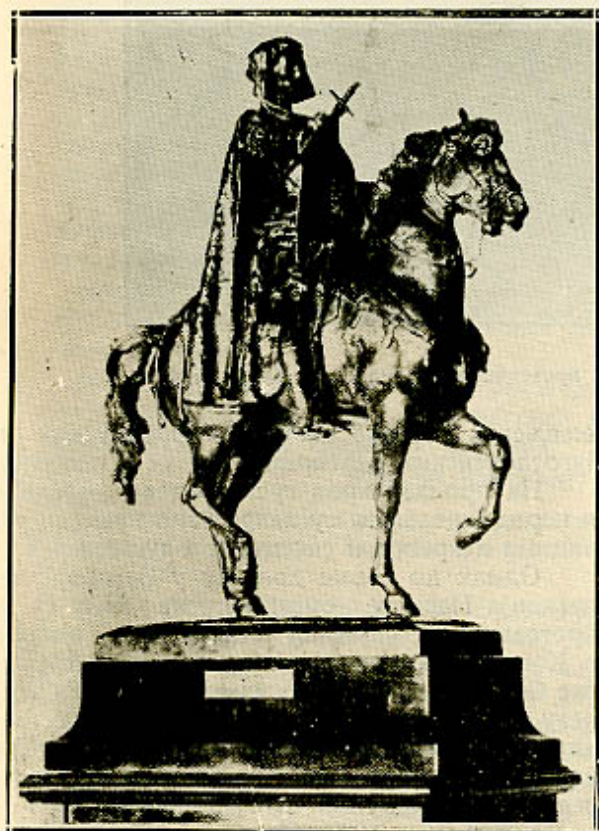
мученика, болнице своје нашим рањеницима, светлост науке своје деци нашој, домове своје нашим незбринутим породицама, љубав своју нашој војсци! А поврх свега тога — своје животе, животе својих синова за слободу наше домовине!

Огромна је зато била радост наших душа у оном светом моменту, када смо једним видним знаком, подизањем Мештровићевог споменика Француској, манифестовали и за потомство обележили нашу снажну љубав, захвалност и пријатељство према великом Народу француском, према моћној заштитници слободе свих народа, према Француском Генију, у чијој је колевци створена култура и дух целог слободног човечанства.

ДОЧЕК ФРАНЦУСКИХ ГОСТИЈУ И ПРЕДАЈА ПОКЛОНА ПАРИСКЕ ОПШТИНЕ БЕОГРАДСКОЈ ОПШТИНИ

Десетог новембра у осам часова ујутру, као први весник доласка наше француске браће, ступила је на тло Београда, престонице народа који зна бити тако несаломљиво горд, и који зна тако трајно љубити када једном заволи, делегација националне федерације Поали д'Ориан, на челу са својим поносним прорешетаним ратничким заставама. И ступајући на тло престонице, савезничке заставе, симболи победе правичности, још једном гордо залепришаше кроз улице града који им се поклонили као себи равнима, свестан да су очи његових добрих и храбрих грађана засузиле, и да су њихова грла пустила громке усклике пред најпоноснијим заставама света, заставама, које беху у сукобу моћног Цесара и малог Српског поносног племена — Симболи Слободе!

Истота дана око 11 часова допутовала је и званична француска делегација, на челу са Министром пензија г. Де Рибом, вице-адмиралом г. Робером и генералом г. Шарпиом. Долазак гостију дочекали су звуци војне му-

Миниатура статуе Етјена Марсела, поклон Париск. Општине Београдској Општини.

своје мисли у успомене захвалности према овоме великом пријатељском народу, који нас је несебично прихватио, пре једва минуле деценије, у Голготи нашег националног страдања; који је најгостољубивије пружио своју домовину за уточиште легијама наших

зике, која је интонирала Марсељезу. Одмах иза тога, госте је поздравио г. др. Нико Миљанић, претседник одбора за подизање споменика, једним топлим говором. На говор г. др. Миљанића одговорио је г. Де Риб, гласом који је дрхтао од узбуђења, али гласом који је снажно изговорио и четири речи, искрене, братске. Оне импресионираше својом простотом и својом искреношћу све присутне:

„..... доносим Вам пољубац Француске...“

На београдској железничкој станици дочеку су присуствовали поред целог Београ-

Напољу, у кругу око трга пред станицом, па дуж целе Немањине улице, била је постројена дуж тротоара непрегледна поворка школске омладине и грађана, са француским и југословенским заставицама.

Праћени звуцима француске химне делегати су пошли излазу. Пред Дворском чекаоницом министар г. Де Риб руковао се са претставницима војске и власти. Затим, кроз Дворску чекаоницу, делегати су изашли из станице. Из хиљаду грла подигли су се громки усклици поздрава и оду-

Претставници Париске Општине у посети код претседништва Општине Града Београда.

да, и званични претставници: др. Нико Миљанић са члановима одбора, Министар војни генерал г. Хацић, Министар просвете г. Божа Максимовић, Министар г. др. Кумануди, Министар г. Франгеш, врховни инспектори г.г. Дуњић и Николић, претседник Општине г. Милан Нешић, потпретседници Општине г.г. др. Мил. Стојадиновић и Ник. Крстић, помоћник Министра спољних послова г. Константин Фотић, помоћник Министра унутрашњих дела г. Добрица Матковић, шеф протокола Министарства спољних послова г. Ика Новаковић, претседник Народне одбране г. Радојловић, претставник Удружења резервних официра и ратника г. Милан Радосављевић, велики број професора Универзитета и претставници свих друштава.

Изаšlo је на станицу целокупно француско посланство, са послаником г. Даром, саветником г. Дибажем и војним аташеима, генералима г.г. Ле Петием и Дозом на челу. Поред тога дошли су француски лекари који се налазе у Београду и чланови француске колоније.

шевљења. Хиљаде заставица француских и југословенских залепршале су се у ваздуху.

На пролазу кроз густе редове омладине и народа, делегати су непрестано праћени узвизима искреног и спонтаног одушевљења.

Одмах по своме доласку у Београд, делегација Париске општине, на челу са п. претседником париског општинског одбора г. Контено, посетила је претседника Београдске Општине г. инж. Милана Нешића. У кабинету претседника Општине, где су претставници Париза примљени било је поред чланова Суда — претседника г. Нешића, потпретседника г.г. др. Мил. Стојадиновића, Н. Крстића и кмета г. И. Протића — одборници г.г. др. Аранђеловић, др. Б. Пијаде, М. Ђурић, М. Матић, Д. Милошевић и др.; затим директор финансиско-економског одељења г. др. Ђулизибарић, деловођа г. Б. Павловић, шеф кабинета г. Маруцић, референт за штампу г. Слободан Ж. Видаковић и секретар г. др. Ђуровић. У посети, приликом, које је извршена срдачна измена поздрава и мисли, између претставника Париза и Бео-

града, предала је делегација париске општине писмо председника париске општине г. де Кастелана, у којем он обавештава председника Београдске општине о поклону, који Париз чини Београду.

ПИСМО ПРЕДСЕДНИКА ПАРИСКЕ ОПШТИНЕ ПРЕДСЕДНИКУ ОПШТИНЕ ГРАДА БЕОГРАДА.

Писмо г. Жана де Кастелана, упућено председнику Београда гласи:

„Господине председниче општине и драги колега!

Једно изасланство општинског одбора града Париза — сажаљевам што га не предводим ја сам — долази у Београд да би присуствовало, 11. новембра, откривању споменика захвалности Француској.

Моје колеге и ја били смо јединодушни у жељи да вам то изасланство, приликом ове посете преда залог наше захвалности за толико топли пријем, којим је Београдска општина увек излазила у сусрет претставницима наше општине и којег се моје колеге г.г. Рајмон Лоран и Бесон који су пре неколико месеци имали част да буду ваши гости, очарани сећају. Зато смо поверили шефу изасланства г. Контену, потпредседнику општинског одбора, да вам преда у име града Париза једну умањену репродукцију кипа Етјена Марсела, који се диже пред нашом општинском палатом.

Ми вас молимо да примите ову Статуу као знак наше верне љубави и наших братских симпатија.

Изволите примити, господине председниче и драги колега, израз мога високог поштовања и мојих срдечних осећања.

Жан де Кастелан

Приликом предаје статуе шеф делегације Париске општине г. Контен одржао је следећи говор:

— Господине председниче! Захваљујем вам, што сте били добри, да у почетку овог дивног празника, који Југославија указује Француској, одвојите неколико минута да би се изразило пријатељство између Београда и Париза. Ово пријатељство нашло је израза пре рата, затим и после победа, изражавало се у току посета које смо измењали. Али никада нисмо осетили таква нарочита осећања, одушевљење и љубав целог народа као у овим незаборавним тренутцима које смо провели у вашој средини. Ми смо желели, дирнути вашим дивним дочеком и пријемом, да вам оставимо успомену наше благодарности и наш избор је пао на минијатуру Етјена Марсела, која стоји пред Градском кућом у Паризу. Примите је као симбол слободе општинске, према којој и једни и други га-

јимо нарочите осећаје и која јача темеље отаџбине. Примите је нарочито као знак наших братских симпатија, које проистичу из личних побуда, заједничких интереса, сродних култура и заједничких идеала. Част Београду, и нека живи и напредује француско-југословенско пријатељство!

Сви присутни дочекали су коначан говор са узвиком:

— Живела Француска!

На говор г. Контена председник Београдске општине инж. г. М. Нешић одговорио је овим говором:

— Господине потпредседниче општинског савета града Париза, господе делегати!

Ја вам захваљујем на вашој деликатној пажњи, што сте дали граду Београду једно уметничко дело, дело једног од ваших многобројних уметника, који су увек допринели слави Француске. Ја видим у томе израз љубави једне велике сестре за једну, истовремено и врло стару и врло младу сестру, која ће, поносећи се пријатељством велике Француске, бити срећна да ради са њом у једном правцу. Београдска општина, којој ја овде имам част да председавам, сматра као своју врло пријатну дужност да се сећа тога да је Француска наша велика сестра. Многе наше улице носе француска имена: Француска улица, улица Жоржа Клемансоа, Поенкареова улица, Брианова улица, Ламартинова улица, Пастерова улица, Франше Делереова улица, улица адмирала Пикона, улица Гастона Гравијеа. За сведочанство нашег великог поштовања према Француској ја сам вам дао спремити један скроман — о, врло скроман! — дар, пошто је то само репродукција једне табле што означава нашу Француску улицу, али дар који ће вам показати нашу вољу да верно гајимо у душама наших суграђана љубав према великој Француској.

Кажите Парижанима, кажите нашим колегама, општинским одборницима великога града, кажите мом колеги, господину председнику Општине града Париза, да ће кип тог националног хероја, што нам га доноси из Француске, земље која обилује херојима, и где сте ви имали само тешкоћу у избору, бити за град Београд један вечити залог уважања које ви имате према нама, уважања које ћемо се старати да сачувамо кроз све промене људског и народног живота. Живела Париска општина! Живела Француска!

— Живела Француска! Живео Париз! прихватили су одборници.

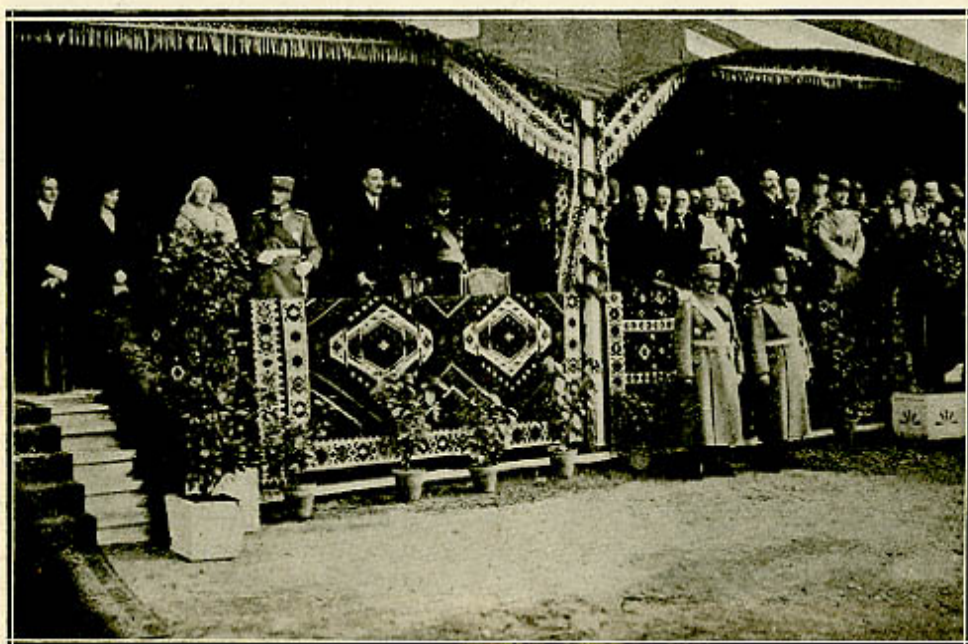
После неколико минута проведених у срдечном разговору, претставници Париза су напустили Општину, добивши по један примерак свечаног и специјалног броја на француском језику „Београдских општинских новина“, посвећен Француској.

БАНКЕТИ Г. ДАРА И КРАЉЕВСКЕ ВЛАДЕ И ПОМЕН НА ФРАНЦУСКОМ ГРОБЉУ.

Истога дана, француски посланик на нашем Двору, г. Емил Дар, приредио је ручак у част гостију. Том приликом, г. Дар одржао је говор, у коме је наздравио људима који су највише допринели да се оствари велика свечаност откривања споменика: великом мајстору Мештровићу и претседнику Одбора за подизање споменика г. др. Миљанићу.

После подне, око 3 часа, у присуству изасланика Њ. В. Краља генерала г. Драгомира

оград. општине г. инж. Милан Нешић, потпретседници општине г.г. др. Милослав Стојановић и Никола Крстић са целим Општинским одбором. Десетине хиљада београђана, са исто толико гостију из унутрашњости, прекрили су Калемегдан и све улице којима је поворка требала проћи. А цео Југословенски народ одавао је у души спонтано признање Великој Француској Нацији и искрено и топло саучествовао у чину изражавања љубави и пријатељства према Великом Диву, Великој Савезници, Републици Француској.

Њихова Величанства Краљ и Краљица, Њ. В. Принц Павле и Кнегиња Олга присуствују свечаности Народне захвалности Француској.

Стојановића, министара и осталих достојанственика, одржан је помен на Француском гробљу — палим херојима за Слободу и Правду. На гробове су положени венци Њ. В. Краља, Француске, и Југословенске владе.

Увече је Краљевска влада приредила свечани банкет гостима, којом је приликом г. др. Воја Маринковић, Министар спољних послова, одржао дугу здравицу, наздравивши Претседнику Француске Републике, а за величину и част славне Француске.

СВЕЧАНО ОТКРИВАЊЕ СПОМЕНИКА ЗАХВАЛНОСТИ ФРАНЦУСКОЈ

11 новембра, у 11 часова пре подне, извршено је на свечан и велелепан начин откривање споменика наше захвалности Француској. Овој историској свечаности присуствовали су Њ. В. Краљ и Њ. В. Краљица, Принц Павле и Принцеза Олга, цела Краљевска влада са претседником г. Петром Живковићем на челу, Суд општине београд.— претседник Бе-

Самим доласком Њихових Величанстава, свечаност је отпочела. Први говор одржао је на француском г. др. Миљанић.

ПРЕДАЈА СПОМЕНИКА ЗАХВАЛНОСТИ ФРАНЦУСКОЈ НА ЧУВАЊЕ ПРЕТСЕДНИКУ ОПШТИНЕ БЕОГРАДСКЕ

Свој говор завршио је г. др. Миљанић овим речима:

— Господине претседниче Општине града Београда, предавајући вам, у име Одбора за подизање споменика захвалности Француској, ово дело нашег Мештровића, молим вас да га чувате као симбол наше неизмерне благодарности Француској, као завет вечитог пријатељства између француског и југословенског народа.

Г. др. Миљанић је предао споменик претседнику општине г. Нешићу. Г. инж. Нешић узео је реч и одржао овај говор на француском:

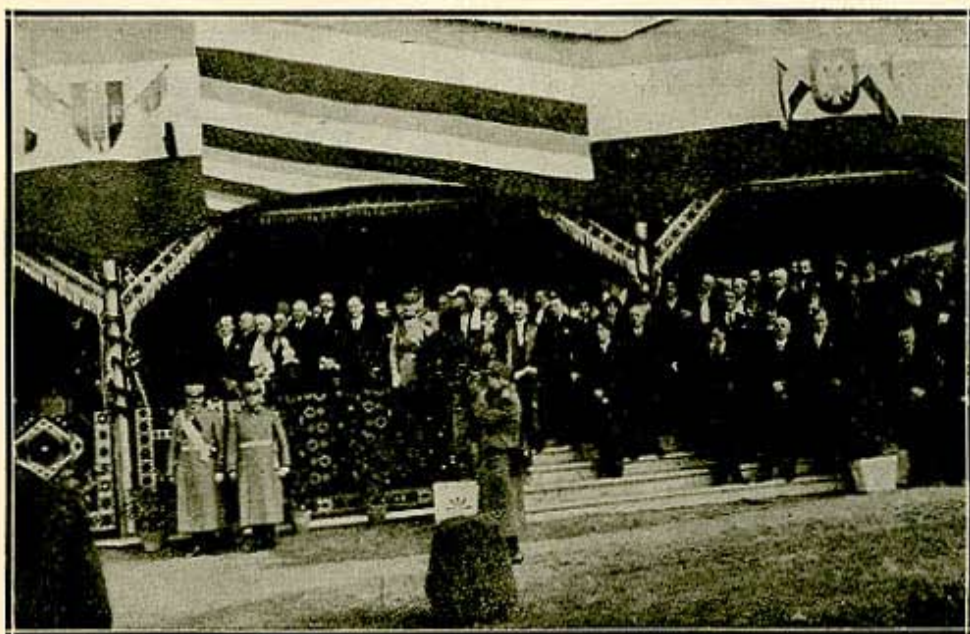
Ваше Величанство,
Драги пријатељи који сте дошли из
лепе Француске.

Господо Министри,
Госпође, Господо,

У овом свечаном тренутку, чиним једну
колико свету, толико и пријатну дужност; то
осећање није само моје, то је оно што у овом
тренутку осећају сви Београђани, и сви Југо-
словени. Престоница, коју имам част прет-
стављати овде у овом тренутку, сматраће за
своју свету дужност да сачува овај споменик,
који ће улити будућим генерацијама нашу ду-

шевним особинама, интелигенцијом и енерги-
јом. У сред својих личних невоља, патњи и
бола, они нам указују свестрану помоћ: вој-
ничку и техничку, моралну и интелектуалну,
санитетску и материјалну. Ова љубав се иска-
зала у безброј облика!

Наш уметник, славни вајар југословенски
Мештровић, претставио је овде као Мајку.
Француска се заиста и показала као мајка,
мајка права, уметности, оружја и закона, пра-
ва мати чија се љубав дели и умножава. — У
томе се и одликује француски геније; мајка
која је поново запалила огањ у души наших

Гости и делегације Француске Државе на трибини.

боку захвалност према Француској. Наш на-
род чува дубоко урезан у своме срцу дуг за-
хвалности, који он дугује овој лепој земљи.
Воleti је — мало је: јер наше срце испуњено
приврженом оданошћу куцаће увек за јунач-
ку Француску, која нас је вратила у живот.
Сетимо се тога! Наша војска — у врло теш-
ком положају, наш велики Владар, Краљ Пе-
тар Велики Ослободилац, наш Врховни Ко-
мандант Њ. Величанство Краљ Александар I,
приморани да напусте своју родну груду, и
тада када је цео свет замишљао да је српски
народ пропао за навек, један глас је одјекују
у свету: „Не, један народ неће пропасти! Јер
народ — то је душа, а душа је бесмртна. —
Полетимо у помоћ његовим војницима, њего-
вим синовима, његовој деци.” И још једном,
прослављајући овим великодушним делом
своју величанствену историју, Француска је
полетела у помоћ нејаким.

Овај напор није био лак за њу; једанаест
округа заузетих, њена војска и сама претрпе-
ла велике губитке, болнице препуне сопстве-
ним рањеницима, намирнице већ у велико о-
граничене... Али је душа француска богата ду-

војника, мајка која је поправила неправду
судбине у слатком спокојству француских до-
мова, који су исто тако били доста напаћени
и сами; наша срца су куцала исто као и њи-
хова; у њиховим школама наша су деца осећа-
ла како им се душе уздижу ка свему ономе што
је лепо, узвишено, и то није најмање добро-
чинство које нам је учинила Француска! По-
моћи нам да поново дођемо на своју родну
груду, на своје тле, да успоставимо наше гра-
нице, да! Али исто тако требало је уздићи на-
ше душе на висину која ће одговарати за-
машном задатку реорганизације која је имала
да се изврши. Француска је све предвидела и
свуда помогла!

Само јунаци и могу да разуму јунаке!

Слава овим јунацима! Живела Француска!

Пошто је завршио део свога говора на
француском, г. Нешпић завршава свој говор
на српском речима:

Драги суграђани!

Нека овај величанствени споменик прича
будућим генерацијама о величини захвалне
душе и хероизма нашега народа!

Нека се са развијених крила ове сјајно

симболизоване заточнице човечанских права, спусти на чело дичних Југословена венац највеће од свих врлина — признања и захвалности за све оно добротинство, које нам је у данима нашег највећег искушења и страдања учинио велики Француски народ. Нека никад не заборавимо да нам је тамо далеко преко река, брда и долина, један натприродни геније пружио руку спасења и приграбио нас на своје груди у најтрагичнијим часовима наше судбине. Дао би Бог да дах те љубави који је у нашим срцима развио жетву најлепших осећања донесе мир и срећу целокупном

цуске делегације, Министар пензија г. Шампетје де Риб.

Одушевљење, на које је наишао говор г. де Риб, тешко је описати. То је била ретко спонтана провала осећања, коју је било немогуће зауставити неколико минута. И док је Њ. В. Краљ био у разговору са г. де Рибом, Министар г. др. Коста Кумануди почео је свој говор. Г. др. Кумануди говорио је у име Краљевске владе на француском и на нашем језику.

Говором г. др. Куманудија, свечаност је завршена. После подне извршено је открива-

Њихова Величанства Краљ и Краљица са Њ. Височанствима Принцом Павлом и Кијегинјом Олгом пролазе кроз редове одушевљеног народа.

човечанству. Нека нас, најзад, овај симбол истине, као добра мајка, кроз сва времена бодри и снажи у једнодушној љубави за нашу највећу пријатељицу, најоданију сестру нашу, за Француску.

Господине Претседниче и
Господо чланови Одбора!

Ја Вам захваљујем у име грађана престонице града Београда и са њима и у име целог Југословенског народа на предаји овог споменика Вечности. У исто име а у својству Претседника града ја Вам дајем реч да ће овај камен земље Француске бити заветно очуван.

Живело Његово Величанство Краљ и Његов Дом!

Живели наши драги гости! Живела Француска!

После говора претседника Београдске општине г. инж. Милана Нешића, који је на све присутне оставио дубок утисак, одржао је дуги, диван и особито значајан говор вођа фран-

ње спомен-плоче у згради Француског интерната.

БАНКЕТ КОД „СРПСКОГ КРАЉА“

11 новембра у подне, приредио је Одбор за подизање споменика свечани банкет гостима код „Српског Краља“. Банкету су присуствовале најугледније званице, чланови Краљевске владе, претставници свих националних друштава и т. д. Госте је поздравио г. др. Миљанић, а одговорио је г. де Риб, испоручивши у свом говору поздрав претседника Француске Републике г. Думерга Југославији и њеној престоници.

У име Београда, који је, према њиховим властитим речима, дочекао велике пријатеље тако спонтано и одушевљено, одржао је говор претседник Београдске општине, г. инж. Милан Нешић.

На говор претседника престонице, који је био срдечно поздрављен, одговорио је потпретседник Париске општине г. Контеоа завршујући са речима:

— Париз очекује Београд, да га прими и да га слави!

Са пажњом је саслушан говор претставника града Загреба, градоначелника г. др. Сркуља, који је рекао:

— Дозволите ми, господо, да вам изразим у томе свечаном тренутку — осећаје Загреба, осећаје оданости, љубави и захвалности према Француској. То је традиција Југословена, како Срба, тако и Хрвата. Кад су се у хрватскоме народу осетили први дрхтаји за политичку слободу, у доба завере Зрињског и Франкопана, Петар Зрињски затра-

ју верност, љубав и благодарност дивном народу француском, који нам је својим великим срцем омогућио стварање наше државе, Краљевине Југославије. Наша благодарност према Француској трајаће вечно.

СВЕЧАНА СЕДНИЦА НА УНИВЕРСИТЕТУ.

На сам дан свечаности, у 9 часова пре подне, одржана је свечана седница на Университету у част гостију. Њ. В. Краља заступао је генерал г. Антоније Пекић. Од стране Краљевске владе били су присутни господа министри: г.г. Хацић, Максимовић, Кумануди,

Претставник француске Владе г. Де Риб, министар за пензије, долази на свечаност откривања Споменика Захвалности.

жио је помоћ Луја Четрнаестог и добио ју је. Революционар и херој Хрватске, Еуген Кватерник упрко је своје погледе у Наполеона III. А ко од нас не познаје душевне везе великог бискупа Штросмајера са великим умовима француског народа. Ја ћу се чак осмелити да тврдим, да су бесмртна појава и живот Штросмајера били створени из две истине: жарког осећаја љубави према своме југословенском народу и универсалног генија француске расе. Тај велики апостол југословенске идеје увек је себи налазио за све своје акције, политичке и свештеничке, моралну помоћ и потпору у Француској.

А када је дошао светски рат — куцнуо је час за решење југословенскога проблема. Осећаји поштовања оданости и љубави претворили су се у дела; пријатељство посвећено је заједничким жртвама и општим мучеништвом. Велика Француска узела је ствар Југославије за своју. И ми Хрвати и Словенци са браћом Србима приказујемо у споменику сво-

Дринковић, Франгеш и Радивојевић. Београдску општину претстављао је Суд са Одбором. На овој свечаној седници била се сакупила цела интелектуална и друштвена елита престонице.

Академско певачко друштво „Обилић“ отпевало је Марсезезу, после чега су говорили г. г.: ректор Београдског универзитета Влада Митровић, загребачког др. Јосип Белобрк, љубљанског др. Адолф Шерко, професор Богдан Поповић, С. Мародић, и најзад, у име гостију, одговорио је ректор универзитета у Поатјеу. После његовог говора свечана седница је закључена југословенском химном, коју је отпевао „Обилић“.

ПРИЈЕМ ФРАНЦУСКЕ ДЕЛЕГАЦИЈЕ КОД Њ. В. КРАЉА

На свечаном ручку који је 11 новембра приређен у Двору, у част званичне делегације Француске Републике, Његово Величанство Краљ одржао је овај говор:

ГОВОР Њ. В. КРАЉА НА СВЕЧАНОМ РУЧКУ У ДВОРУ:

„Господине Министре,

Врло сам срећан што могу да поздравим у Мојој престоници претставнике Француске, који су дошли на откривање Споменника, симбола захвалности југословенског народа према племенитој француској нацији.

Ви сте могли да се уверите колико је Француска умела да освоји љубав целог

Министре, да изволите код г. Претседника Републике бити тумач Мојих осећаја и рећи да сам био веома дирнут изванредном чашћу коју је он указао Наследнику Престола, Моме Сину, дарујући Му Велики Крст Легије Чести.

У дубоком осећању непоколебљивог пријатељства, Ја подижем Моју чашу у здравље Претседника Републике и за напредак Француске”.

Споменик захвалности Француској

југословенског народа. Заједничка прошлост страховитих страдања учврстила је пуно поверење које је непоколебљива залога будућности.

Исто, као и у часовима страдања, југословенска нација остаће верна истим идеалима као и Француска: она од тога неће никада отступити, она ће посветити све своје напоре одржању и организовању мира.

Овом приликом молим Вас, Господине

Француски Министар пензија, г. Шампение де Рио, одговорио је Његовом Величанству Краљу, следећим говором :

Ваше Величанство,

Незаборавни дани које смо провели у Београду остаће за моје сународнике и за мене драгоцене успомена коју никада нећемо заборавити.

Понећемо собом у Француску овај сјајни доказ љубави коју према њој гаји цео један народ, љубави која није заснована само на

неугасивим успоменама, него још и на заједничком идеалу реда и мира.

Побожно сам се поклонно гробу Незнаног јунака и гробу Блаженопочившег Краља Петра. Поздравио сам славне претке Вашег Величанства. Ја сам имао велику срећу, која ми је пала у део, да предам Престолонаследнику Орден Великог Крста Легије Чести, одличје које је у Његовој Породици наследно.

На тај начин Француска посведочује да

и одборник Општине београдске г. Милан Радосављевић, предао је члановима делегације Поали д'Ориан одликовања, којима их је одликовао Њ. В. Краљ.

Одликовани су: г. Марк Еро, вођа делегације, орденом Југословенске круне другог степена, и Луј Кордје, који има већ и нашу Карађорђеву звезду, орденом Југословенске круне трећег степена, г. Пјер Лоан орденом Југословенске круне трећег степена и г. Мо-

На гробу блаженопочившег Краља Петра ослободиоца Делегација Француске са председником Општине београдске г. инж. Миланом Нешићем.

она није само пријатељица из прошлости и садашњости, него и пријатељица будућности.

Дубоко задахнут таквим осећајима, дигнем своју чашу у здравље Његовог Величанства Краља, Њеног Величанства Краљице, Краљевског Дома и за срећу Југославије”.

ФРАНЦУСКИ ГОСТИ РАЗГЛЕДАЈУ БЕОГРАД, ПОЛАЖУ ВЕНЦЕ НА ГРОВОВЕ КРАЉА ПЕТРА И НЕЗНАНОГ ЈУНАКА. — ОДЛИКОВАЊЕ ЧЛАНОВА ДЕЛЕГАЦИЈЕ ПОАЛИ Д'ОРИАН.

Други дан свога боравка у Београду, 12 новембра — гости су провели у разгледању Београда, његових знаменитости, библиотека, музеја, тврђаве и другог. Нарочито су били импресионирани београдским пејсажом, за који су одушевљено изражавали своје дивљење. Неколико пута, претставници Француске видно су одавали признање Београдској општини, која тако одлично схвата дужност уређаја и одржавања једнога модерног града, као што је престоница Београд.

Један део гостију одвезао се до Тополе и Авале, где је положио венце на гробове Краља Петра Великог Ослободиоца и Незнаног јунака.

Истог дана у подне, одржана је интимна и лепа свечаност у сали хотела „Унион”. Претседник Међународног удружења ратника

није, који је донео минијатурну статуу Етјен Марсела, орденом Југословенске круне трећег степена.

Орденом Светог Саве трећег степена одликовани су шефови секција г.г. Давид, Пево и Ле Ото. Орденом Југословенске круне петог степена одликовани су г.г. Шапел, Мес, Рикато, Кеник, Сарас, Резон и остали.

По предаји одликовања г. Милан Радосављевић одржао је језгровит говор, топло поздрављен од присутних.

СВЕЧАНИ ИСПРАЋАЈ ДЕЛЕГАЦИЈЕ И ГОСТИЈУ ИЗ ФРАНЦУСКЕ. — ПОКЛОН БЕОГРАДСКЕ ОПШТИНЕ ПАРИСКОЈ ОПШТИНИ

У четвртак, 13 новембра, на свечан начин испраћени су наши француски гости. Поред огромне и непрегледне масе света, испраћају су присуствовали највиши претставници цивилних и војних власти. Био је присутан велики део претставника Београдске општине, који су у име Суда и Одбора предали потпредседнику Париске општине један диван поклон, који Београд чини Паризу: резбарију — кутију са минијатурним таблицама, на којима су исписана и израђена сва имена улица, посвећених успомени на француске велике људе.

Уз звуке Марсеље и френетично клицање хиљада и хиљада Београђана и свих Југословена који љубе Француску, њени претставници напустили су Београд, поносни град који уме да буде тако горд и тако захвалан...

Свечано освећење цркве Светог Александра Невског

-- Чинодејствовао је Њ. Св. Патријарх и присуствовао Њ. В. Краљ --

Новосаграђена, велелепна црква православна на Дунаву, добила је име Св. Александра Невског. Као једна од красивих тековина Београда, она ће гордо носити своје име за успо-

Црква св. Александра Невског

мену на блаженопочившег Александра Невског, победника Шведа на реци Неви из године 1240, победника Немаца и Татара, великог Руса који је цео свој живот био посветио служби Богу и одбрани православља.

23. новембра извршено је свечано освећење храма св. Александра Невског, чији је темељ на месту на коме је црква сада подигнута, ударен још 5 маја 1912 године.

Освећењу је присуствовао лично Њ. В.

Краљ. Запажени су многи угледни грађани, између којих и: председник Београдске општине г. инж. Милан Нешић, п.председници г. г. др. Милослав Стојадиновић и Никола Крстић, министри г.г. др. Коста Кумануди и Божа Максимовић, врховни инспектор г. Милан Николић и гувернер Народне Банке г. Бајлони.

Око 8 часова, уз звоњаву звона, ушао је у цркву Њ. Св. Патријарх Варнава, који је извршио чинодејство уз асистенцију епископа г. г. Мардарија, Серафима и Венијамина, руског епископа г. Гермогена, 12 свештеника и три ђакона.

После чинодејствовања извршен је главни део освећења: троструки опход око цркве.

У 9,15 отпочела је свечана архијерејска служба.

Долазак Њ. В. Краља

У 10 и по часова, праћен одушевљеним усклицима присутних, ушао је у цркву Њ. В. Краљ. На улазу у порту, Њ. В. Краља је дочекао Одбор за подизање цркве, на челу са председником г. Миланом Банићем, који је Њ. В. Краља поздравио речима:

— Ваше Величанство, одбор за изградњу цркве необично је срећан што му је дата згодна прилика да може Вашем Величанству у име своје и целокупног становништва овога краја, уз изјаву верности и оданости, захвалити се на богатим Краљевским даровима. Народ је веома радостан овој првој Вашој посети прве службе у овој цркви.

Њ. В. Краљ поздравио се љубазно, и рекао г. Банићу:

— Радили сте, трудили сте се, и постигли успех...

Око 11 часова завршена је литургија. Тада је Њ. Св. Патријарх одржао беседу, у којој је рекао:

— Ваше Величанство, драга моја браћо и сестре у Господу нашем Исусу Христу, овога момента кад узносимо топле молитве Господу Богу, у којима учествује наш омиљени и узви-

Н. В. Краљ долази на освећење нове цркве св. Александра Невског

шени Краљ Његово Величанство Александар Први (јединодушно клицање: Живео Краљ!) за здравље и срећу узвишеног Краља и Његовог Светлог Дома обузети смо неописаном радошћу и испуњени дубоким пијететом захвалности према свима нашим претцима који допринеше да се дође до овога светог храма, који се по својој лепоти приближује нашим средњовековним храмовима и манастирима. Али поред архитектонске стране овога храма и ње-

говог украса, важан је, као и при свима нашим другим верским споменицима, историјат храма, његов значај у времену у коме се подигао.

И подизање овога храма у царствујућем граду Београду има своју значајну историју. Његова изградња очекивала се у току неколико деценија, управо од момента када су наша једноверна, једнокрвна браћа Руси кренули из северне престонице Петрограда, са обале реке Неве, да притекну у помоћ браћи на

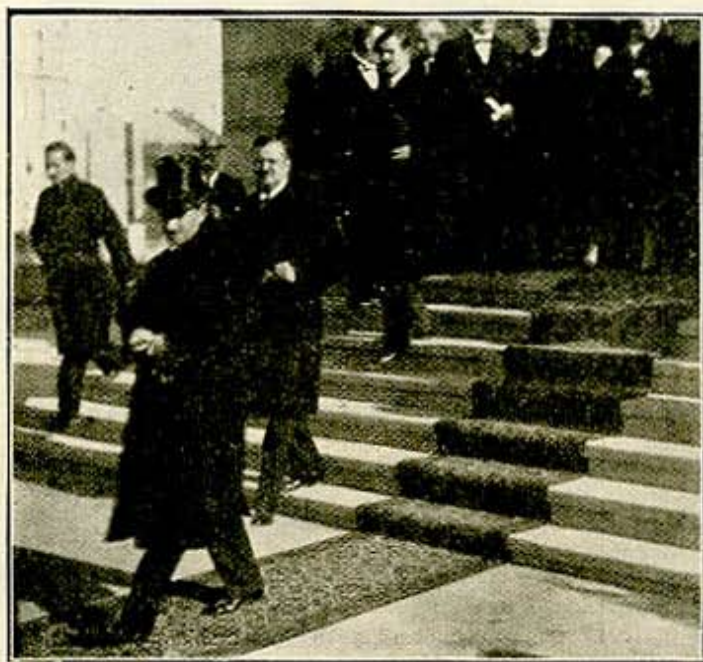

Н. Св. Патријарх Варнава, г.г. Епископи са Одбором за освећење цркве св. Александра Невског.

југу у оним тешким моментима њихове борбе за слободу и своју православну веру. Тада су они загрејани духом Св. Кнеза Александра Невског, који је добио име Невски по својој оправданој победи на реци Неву, понели са собом његову икону и покретни храм, који је по Божјем провиђењу био смештен у овом крају на обалама Дунава, где је и подигнут овај велелепни храм, опет у славу Св. Александра Невског.

одбора за подизање храма. Главни ктитор храма је Њ. В. Наш Краљ, (Живео!), који стоји увек добро на бранику свију наших верских споменика, који су израз наше вере и културно-просветне моћи.

И данас нема ни једног храма у држави који се подиже, а да Њ. В. Краљ не пружи Своју милостиву Краљевску десницу и помогне подизање ових верских споменика тако драгих нашем народу.

Претседник Општине београдске г. инж. Милан Нешћ и претседник г. Никола Крстић излазе из цркве после освећења.

Славећи његово име, ми видимо у нашем моћном краљу Александру Првом (Живео Краљ!) да је Он тај, који је оваплотио све оно што су носили благочестиви и мудри наши и руски владари.

Наш узвишени и велики Краљ (клицање: Живео!) није данас само Заточник југословенске мисли и пијетета према нашим светињама, него је Он у исто време и једини заточник словенске мисли. А данашње скромно верско славље у Престоници поводом освећења овога светог храма посвећеног Св. Александру Невском, јесте свију нас, на челу са нашим омиљеним Краљем, израз дубокога пијетета према овом светитељу и израз захвалности према великоме руском народу, који је увек био на стражи наших оправданих интереса, наше цркве и наше нације, када су били у тешким и судбоносним данима робовања и тежње да се ослободе и створе данашњу нашу моћну државу Југославију.

Овај свети храм довршен је заузимањем

Ја овога пута у име Своје и Своје пастве града Београда, у најдубљој поданичкој верности, изјављујем Вашем Величанству захвалност на Вашој Краљевској помоћи указаној овом светом храму, у коме сви видимо почетак зидања оног главног храма, који ће бити посвећен Светом Сави.

Призивајући на све вас благослов, позивам вас да сви кликнемо из дубине душе нашем моћном Краљу: Живео!

— Живео, прихватили су у једном узвику сви присутни.

Пољубивши Патријархову руку и изменивши с Њим неколико срданих реченица, Њ. В. Краљ је напустио цркву бурно поздрављен спонтаним узвицима присутних грађана.

Сутра дан, 24. новембра, приређен је у ново освећеној цркви парастос Краљу Петру, Цару Николи II., изгинулим за Отаџбину и добротворима храма.

Освећење темеља школе у Шуматовачкој Улици

23. о. м. извршено је после неколико месеци грађења освећење камена темеља нове школе у Шуматовачкој улици. Освећењу су присуствовали угледни претставници Београдске општине, на челу са г. инж. Миланом Нешићем, п.претседником г. Николом Крстићем, и директором техничке управе г. Кузмановићем.

Пошто је парохиски свештеник обавио чин освећења, претседник Општине г. инж. Нешић ставио је у темељ нове школе повељу.

У повељи се истиче, да се школа у Шуматовачкој улици подиже за владавине Њ. В. Краља Александра, Њ. В. Краљице Марије и престолонаследника Петра, под претседништвом владе генерала г. Петра Живковића, црквеним поглаварством Њ. Св. Патријарха Варнаве, као и за време претседника општине града Београда г. Милана Нешића, инжењера.

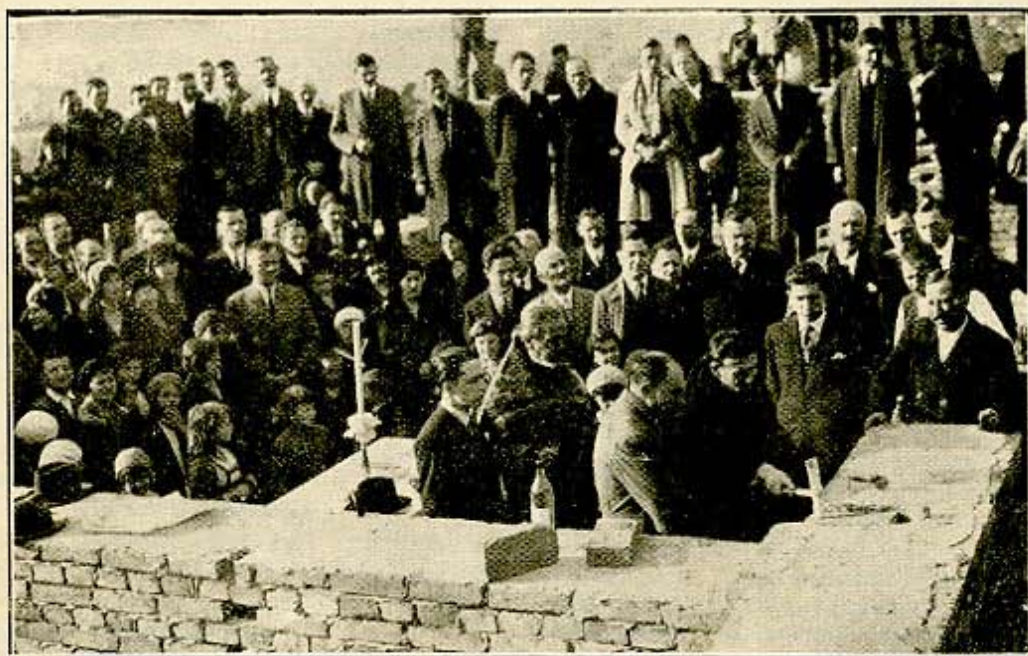
По извршеном освећењу, свештеник је одржао топао говор, истичући огромну корист коју ће ова нова велика школа дати и захвалио се свима који су имали удела у њеном подизању.

Иза тога претседник Општине г. инж. Нешић одржао је следећи говор:

Поштоване госпође и господо,
Драга децо,

Да свету светлост спреми; да породу вида да; да отвори извор срећнијег века своме роду — за то моли наш највећи дечији пријатељ неумрли Чика Јова Змај. Зато он учи нашу српску децу да из једне душе кличу, — „Дожите школе!“

Том љубављу прожети сви Ви вредни и заслужни чланови Одбора, борили сте се и заузимали читав један низ година да би сте нас са пуним срцем, свесном душом, ведро

Претседник Општине Београдске г. инж. Милан Нешић удара чекићем у камен основац Основне Школе у Шуматовачкој улици.

чела положили камен-темељац овоме храму просвете, овоме жаришту љубави и родољубља, њива будућих све лепших дана наших све дичнијих нараштаја.

Том истом љубављу понесене, из лепо схваћене дужности, наше претходне Општинске управе такође су живо настојале, да за добро наших поколења и срећу деце наше упале што више ових буктиња народне просвете и задовоље ту најосновнију потребу нашу.

Једна управа дође у посед овог у истини дивног имања, овог јединственог котежа са благим и топлим јужним сунцем. Нека им је хвала у име нас и деце наше!

Друга, заче мисао и спреже напоре да створи сретства за зидање. Нека се то и није остварило у замишљеној форми. хвала им, аманет је срдачно прихваћен и ево где данашња општинска управа, којој ја стојим скромно на челу, ужива већ то ретко задовољство да, у име Божије освећује темеље школи која претставља задовољење једне преке потребе и која је истинска радост за све нас, који допринесосмо њеном остварењу.

Нека би ова школа била сталан и непресушни источник здравља, среће и напретка кроз сва времена за наше младе школске нараштаје!

Нека се из њених учионица шири светлост народног просвећивања!

Нека би у њој наши просветни радници — наши вредни учитељи — скидали облаке са чела наше дечице, нашег уздања, на понос наше генерације, на корист и срећу наше дичне Домовине!

Нека Вам је најзад срећан рад и живели!

Топао говор претседника престоничке општине дочекан је срдачним усклицима од свих присутних.

Говорили су још управитељ основне школе на Савинцу и, у име грађана који су покренули питање подизања ове школе г. Прока Илић.

Школа у Шуматовачкој улици један је леп прилог новом Београду. Ова највећа школа у Београду има диван поглед на Дедиње, Топчидерско Брдо и предграђе Војводе Степе.

Свечаност оснивања радничког летовалишта и опоравилишта на Бањици

У недељу по подне, 16 новембра, извршено је свечано освећење оснивања радничког игралишта и летовалишта са опоравилиштем, забавиштем и стадионом на Бањици, које се подиже на иницијативу Централе за радничко васпитање. Поред претставника радничке коморе, свих радничких установа у Београду и огромног броја радништва, овој значајној свечаности присуствовали су:

Претседник Београдске општине г. Милан Нешић и први потпредседник г. др. Милослав Стојадиновић; изасланик Претседништва Владе г. Ђорђе Ђорђевић; изасланик Министарства Социјалне Политике и Народног Здравља начелник г. Душан Јеремић; изасланик Министарства Просвете начелник г. Страхинја Дамјановић; изасланик друштва Црвеног Крста г. др. Љ. Поповић; изасланик Савеза трезвене омладине г. др. Милош Поповић; изасланик Лиге жена за мир и слободу г-ђица Вукосава Даниловић; изасланик Округног Уреда за осигурање радника у Београду. Затим други многобројни гости: професор Университета г. др. Драгољуб Аранђеловић; гувернер Народне Банке г. Игњат Бајлони; Никола Милојевић, сликар; Стеван Ресавац, трговац; Момир Коруновић, пројектант игралишта, и г. Здравко Ђурић, инжињер, његов градитељ.

Свечаност је отворио претседник Централе за радничко васпитање г. др. Драгиша Ђурић, професор Университета. Он је претставио госте и дао реч претседнику Општине г. Милану Нешићу.

Г. М. Нешић поздравља, у име Београдске општине, подизање радничких и културно-хуманих установа.

Г. Милан Нешић, пажљиво саслушан од огромног броја радника и гостију, одржао је овај говор:

Господо изасланици!

Драги грађани!

Социјална делатност савремене градске општине сва је прожета нитима широке ак-

ције на помагању и подизању подмлатка, нарочито ширих економски необезбеђених, сиромашних и радничких редова. Само се кроз снажну социјалну акцију подиже здрав раднички staleж, са развијеном национално-државотворно-социјалном свешћу. Наше радништво је то последњих година најбоље потврдило и посведочило својим високим националним и културним развојем.

Зато сам срећан и искрено задовољан што као претседник града Београда могу данас поздравити још једну у низу лепих активности духовног претставништва нашег радништва, врло похвалну и опште-корисну иницијативу Централе за радничко васпитање на подизању на Бањици радничког игралишта и летовалишта са забавиштем и стадионом за радничку децу. Верујем да ће ова установа, чије оснивање данас освећујемо, одговарати у потпуности својим циљевима опште корисности, високим циљевима подизања културног и физичког оснажења радничког подмлатка, затим његове и духовне и материјалне заштите. Надам се да ће у овом радничком летовалишту наћи увек најлепши пријем како сви београдски радници, тако и све групе радника, када буду посећивале Београд из разних крајева наше државе и иностранства. И да ће та високо хумана установа увек одушевлено прихваћати наше радништво, вршећи тако на њих благотворни утицај пуног оснажења и оспособљавања за снажни замах наше радности и националне привреде.

У то знамење поздрављам у име Суда општине града Београда подизање ових радничких културно-хуманих установа. Општина Београдска, показујући увек живо интересовање за све велике потребе нашег радништва, са пуно љубави и воље дала је новац и ово земљиште на коме се данас подиже неоспорно корисно радничко летовалиште са забавиштем и стадионом за физичко-културно развиће, и као што је и до сада Београдска општина показивала неограничено интересовање за њих, у чему се труди да истраје и да са пуно ра-

зумевања и даље помаже и морално и материјално ову и сличне њој социјалне и хумано-културне установе наших радника!

Нека је срећан почетак и рад! Живели!

Говор г. Нешића поздрављен је бурно од свих присутних.

У име Министарства социјалне политике и народног здравља поздравио је топло оснивање ове нове радничке установе г. Душан Јеремић, начелник Министарства; у име Министарства просвете г. Страхинића Дамњановић, начелник Министарства; у име Претседништва владе г. Ђорђе Ђорђевић.

Претседник Централе за радничко васпитање г. др. Драгиша Ђурић захваљује претставницима власти на пажњи коју су указали овом раду. Нарочито захваљује београдској општини на уступљеном земљишту, захваљује дародавцима, архитекти г. М. Корунувићу и инжењеру г. Здравку Ђурићу. Излаже потом који су циљеви Централе и што је она све до сада радила, нарочито рад са радничким школама и са радничким Универзитетом. Показује да је Централа у чврстој вези са свима организацијама Уједињеног радничког синдикалног савеза Југославије и са културно-просветним и спортским организацијама које раде са београдском Радничком Комором.

Данас, као што видите, — завршио је г. Ђурић, — полаже се камен темељац новом радничком дому, дому културе и среће, — у коме ће радничка класа наћи не само физички одмор и узгој после напорног рада, него и дом, у коме ће се неговати дух — душа радничке класе. У тој души неће бити изражај радништва само за његову садашњицу него и за његову сретнију будућност.

Ја својим духовним очима видим стотине хиљада радника, преко њих и милиониту радничку класу, са испруженим радним рукама и дубоким историјским изразом на њиховом лицу, где са пуно душе узвикују хвала и нека је сретан рад!

У то име с целом радничком класом и свима Вама, драги пријатељи, нек је сретан започети посао, нек је благословен дом културе, дом пуне будућности! Нек је племенит и узвишен рад радничке класе — рад Централе за радничко васпитање! Наше дело нека је дело свију нас, дело нашег народа, дело човечанства!

Говорили су затим претставници разних радничких установа, па је свечаност завршена дефиловањем радничких спортских и културних група преко игралишта, уз песму и свирку радничких певачких и тамбурашких друштава.

КОМУНАЛНЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

ВЕЛИКИ РАДОВИ У СКОПЉУ.

Према плану, који је одобрио општински одбор, идуће године треба да отпочну у Скопљу велики општински радови на грађењу новог водовода, канализације и електричне централе.

Осим ових општинских радова приступиће се у Скопљу идуће године и грађењу нове банске палате, проширењу железничке станице и још неких државних зграда.

Што се приватне иницијативе тиче, то се у Скопљу подиже нов, туристички хотел са 100 соба.

ЗАЈАМ ГРАДА СУБОТИЦЕ.

Суботичка општинска управа закључила је код Државне Хипотекарне Банке зајам од 10 милиона динара. Зајам ће служити грађењу нове царинарнице. Амортизација зајма вршиће се из прихода од градске калдрмине.

НИШ ЈЕ ДОБИО ТРАМВАЈ

У недељу 16. о. м., свечано је предат саобраћају нови трамвај у Нишу. Тиме је остварена давнашња замисао Ниша. Први разговори о подизању трамвајске пруге у Нишу јављају се још у доба Краља Милана, који је имао нарочитих симпатија за Ниш и који се много трудио да допринесе подизању тога града. Коначно је питање у конкретнијој форми изнето на тапет кад је 1909. год., за председавања Тодора Миловаковића у Нишу најзад створено електрично осветљење. Требало је међутим да прође од тада још више од двадесет година, па да Константинов град стварно дође до трамваја.

Ниш је после Београда први град преткумановске Србије који добија трамвај.

У Југославији до сад имају електричне трамваје ови градови:

Београд (од 1894. год.); Загреб (од 1911. год.); Љубљана, Дубровник (од 1910. год.); Сарајево (добрио га је крајем деvedесетих година); Нови Сад (од 1913. год.); Суботица, Осијек (од 1926. год.) и сад Ниш.

НОВИ ИНВЕСТИЦИОНИ ПЛАН ОСИЈЕКА.

Осијечки општински одбор усвојио је нови план инвестиционих радова, који му је поднео градоначелник др. Хенгл. Тиче се радова у укупној

вредности 45 милиона динара. Сретства за радове обезбедиће се зајмом, чији ће се анuitети (од неких 4,5 милиона дин. годишње) покрити делом уштедама на киријама, делом касарнских доприносом Министарства Војске, око кога град сад преговара са војним властима.

ГРАЂЕВИНСКА ДЕЛАТНОСТ У ЗАГРЕБУ

У Загребу је од 1. јануара до 31. октобра 1930. год. издан следећи број дозвола за грађење:

за подизање нових грађевина	1,261 дозвола
за подизање нових спратова	37 „
за друга проширења постојећих зграда	95 „
за преправке зграда	148 „
разне радове	72 дозволе

Од 1.261 дозволе за подизање нових грађевина односе се на:

петокатнице	1 дозвола
четворокатнице	26 „
трокатнице	55 „
двокатнице	53 „
једнокатнице	104 „
приземне зграде обичне	870 дозвола
приземне зграде са мансардом	7 „
зграде по двориштима	60 „
фабричке зграде	9 „
занатске радионице	25 „
магацине и слично	13 „
баракe и др. привремене зграде	10 „

ЗАЈАМ ГРАДА ДУБРОВНИКА

У последње време, читав низ наших градова могао је да подмири своје текуће потребе код наших приватних новчаних завода. Помислимо зајам града Београда од 125 милиона, зајам Загреб од 40 милиона, зајам Осијека од 75 милиона; овоме ваља додати зајмове што их је закључио читав низ мањих наших градова. Међутим, док се код скоро свих тих зајмова ради о обичним и непосредним обавезама по текућим рачунима, зајам од 40.000 динара, што га је закључио град Дубровник посредством Прве Хрватске Штедионице, претставља новину како за наше општине (бар што се закључивања зајмова у земљи тиче), тако и за наше домаће банке. По среди је тако рећи први покушај такве врсте у земљи. Ако тај покушај успе, то ће бити од користи како за

наше општине, тако и за наше банкарство, јер ће остати у земљи много новца, који би иначе, на име камата, провизиона и режијских трошкова отишли у иностранство. На име, зајам града Дубровника закључен је на основици, да град Дубровник полаже Првој Хрватској Штедионици обавезнице по утврђеном курсу, а у номиналном износу од 40 милиона динара, док Прва Хрватска Штедионица полаже граду Дубровнику износ зајма. Пласирање обавезница, т.ј. да ли ће их, како и где пласирати, ствар је искључиво „Прве Хрватске Штедионице“, те град Дубровник с овим нема никакве везе, осим што има на време да одобри кредите за плаћање интересних купона.

Као што рекосмо, ако тај први покушај зајма закљученог у земљи на овој основи успе, то ће у велико бити подстрек за подражавање. Бар „Прва Хрватска Штедионица“ изјављује да ће у том случају пристаћи да на истој основи прибави зајмове и другим градовима, т.ј. примити се пласирања њихових општинских обавезница.

У нашим привредним круговима постоји велико интересовање, како начелно, тако и конкретно, за ову трансакцију.

Обавезнице дубровачког зајма, чим буду издате, биће пуштене за котирање на свима нашим домаћим берзама.

ГРАД ПРАГ ПРИМА ПРОТЕКТОРАТ НАД IX. СОКОЛСКИМ СЛЕТОМ

Градеки Савет (општински одбор) града Прага на молбу „Чехословенске Обци Соколске“, решио је да прими протекторат над IX. Свесоклским Слетом, који ће се одржати 1932. године у Прагу.

ПРИПРЕМЕ ЗА ПОПИС СТАНОВНИШТВА У ПРАГУ

Прашки општински одбор решавао је на последњој својој седници о припремама за извршење општег пописа становништва у Чехословачкој Републици, а при коме град Праг на својој општинској тери-

торији руководи пописом као власт делегирана од државе. Између осталог је решено, да се за прашку општинску територију одреде укупно 963 комесарисара. Претставници немачке мањине тражили су, да се при постављању ових пописивача узме као основица народносни кључ. Предлог је одбијен, јер се коси са прописима закона. Исто је тако одбијен предлог немачке мањине о издавању двојезичних (чешко-немачких) пописних листа.

НОВЕ МЕРЕ ЗА ПОЈЕВЊИВАЊЕ СТАНОВА У ПРАГУ

Нашавши, да је сразмерно скупа цена цемента, коју намеће строго картелирана чехословачка индустрија цемента, један од битних разлога скупоћи станова у Прагу, општинска управа чехословачке престонице решила је да и у том правцу утиче на појевњивање станова куповином фабрике цемента, а из које би се уз повољне услове издавао цемент лицима, која се обавезу да граде зграде са јевтиним становима по условима које буде прописала прашка општинска управа. У ту сврху поведени су преговори са управом властелинства кнеза Шварценберга око куповине фабрике цемента, која се налази на једном од кнежевских имања. Преговори су се разбили. Прашка општина међутим не напушта замисао о властитој фабрици цемента. Ако се сви покушаји куповине какве постојеће фабрике разбију о отпор картела, позабавиће се општина мишљењу о грађењу нове фабрике.

ОПШТИНСКИ БУЏЕТ МОРАВСКЕ ОСТРАВЕ.

Ономад је општинском одбору Моравске Остраве, једног од најважнијих индустријских центара Чехословачке Републике, усвојен нацрт буџета за идну годину. Укупни буџет издатака износи 106.792.000 чешких круна, од чега 58.424.000 чешких круна отпада на редовне, а 48.368.000 чешких круна на ванредне издатке са социјалним циљем!

СЛУЖБЕНИ ДЕО:**Рад Општинског одбора:****ЗАПИСНИК**

XXV. Редовне седнице одбора општине Београдске, одржане 24. октобра 1930. год. у 6 часова по подне.

Претседавао председник г. Милан Нешић.
Деловођа, г. Божидар Павловић.

Потпретседник г. Никола Крстић и кмет-правник г. Исидор Протић.

Од одборника били су г.г.: инж. Јов. Мисирлић, Мих. Л. Ђурић, Д-р Драг. Ђ. Новаквић, инж. К. Букавац, Д-р Лазар Генчић, Петар М. Гребенац, Дим. Станчуловић, Негослав Илић, Свет. Гођевац, Драгољуб К. Милошевић, Влад. К. Петровић, Триф. Јовановић, Д-р Љуб. Стојановић, М. Ј. Стојановић, Р. Живковић, Д-р Страш. Љ. Милетић, Јов. Дравић, Милован Ј. Матић, Т. Здравковић, арх. Ђура Бајаловић, Хасан М. Ребац, Д-р Мића Анић, Д-р Александар Леко, Шемајо де Мајо, Тјеш. Старчевић, Д-р Б. Пијаде, Д-р М. Недићковић, инж. Павле Миљанић, Мил. Ђ. Радосављевић, Д-р Д. Аранђеловић, Драг. Матејић, Ђ. Попара, Бранко Половић, А. Фирт, Јосиф Фрид.

1.

Примљен је записник XXIV редовне седнице.

2.

Деловођа одбора саопштава да су се извинили одборници г.г.: Благоје Антонијевић, Крста Гиноввић, Милош П. Радојловић, Јоца Поповић, Радисав Јовановић и Богдан Крекић.

Затим саопштава, да је Општина града Београда добила један телеграм од председника Свесловенског лекарског конгреса у коме изражава Општини захвалност за братски дочек, који је Општина приредила учесницима овога конгреса. Телеграм су потписали: председник Пољског удружења лекара Савицки и председник Удружења чешких лекара Весели.

После тога одборник г. Хасан Ребац добија реч да се поздрави са Судом и Одбором, пошто одлази на нову дужност у Скопље. У своме говору г. Ребац каже:

„Дужност ме нова зове у Скопље. Морам напустити Београд и сарадњу са Судом и Одбором општинским. Тешко ми пада овај растанак, нарочито са Београдом, градом о коме сам још као дечко сањао у коме сам провео скоро 20 година, делећи са његовим синовима и зло и добро у најсудбоноснијим данима наше нације. Београд је господо увек

био стојер нашег националног отпора, нашег националног стварања, град у коме је увек на првом месту био патриотизам и братска широкогрудост. Увек је био жижка братства, широког, не само Југословенског него и Словенског, који се никада није огрешио о националне идеје него је увек на њима најпреданије радио. У своме раду нисам се бавио комуналном политиком и према томе нисам сањао а камо ли прижељкивао да postanем одборник општински. Али кад сам Указом Њ. В. Краља постављен за одборника наше велике престонице то ми је силно ласкало и био сам горд на тако високом поверењу. Трудио сам се да оправдам то поверење, настојао сам да у свакој прилици дам све што су моје скромне силе могле да дају. Знам да нисам ништа учинио што би било вредно помена, али знам да сам увек имао и имаћу пуно срце Београда и да ћу му увек бити веран у љубави. Био би ми врло тежак растанак да ме дужност не зове на наш класични југ, у престоницу нашег старог царства, где сам примио тежак задатак и положај на коме мислим да ћу моћи послужити Краљу Витезу, отаџбини и идеалима које сам учврстио у овој престоници. Верујући да ћу то моћи брзо да покажем и на новом положају, ја узимам од вас збогом и до виђења кличући: Живео наш лени, поносни и тако ми драги Београд! (Сви одборници дочекују завршетак говора г. Ребца бурним аплаузом).

Претседник г. Нешић одговорио је г. Ребцу овим говором:

Господине одборниче, у име Суда и Одбора, ја мислим да могу изразити пуну захвалност и признање за сав ваш одан, лојалан и користан рад у нашој средини. И ако велите да нисте ни сањали, ни прижељкивали ово место тако пуно части, како сами рекосте, ипак сте ви, вршећи своју одборничку дужност по моме пуном уверењу дали збиља пуну меру своје сарадње и пуно корисних услуга учинили и Суду и Одбору својим радом. Ја с тога не могу да пропустим, а да вам искрено не захвалим и пожелим успеха и много среће на новој дужности, за коју се унапред радујем што вас тако много одушевљава, те ми и то само даје уверење, да ћете на новој дужности можда и више и боље постићи резултате какви се од вас очекују и

какве и сами желите. Нека вам је срећан пут, као одговор на ваше збогом, и нека вам Бог да много среће и успеха у вашем корисном пословању.

Затим се одборник г. Хасан Ребац поздравио са Претседником општине Београдске и удаљио са седнице, испраћен аплаузом и узвицима: Срећан пут!

3.

Код тачке дневног реда „Предлог правилника о регулисању положаја наставника општинских забавишта, ложача и школских служитеља“, прочитан је предлог Суда. Претседник г. Нешић дао је потребна објашњења, па је затим Одбор на предлог Суда Обр. 24876

РЕШИО:

Да се усвоји предлог Правилника о примени Статута општине града Београда у погледу регулисања положаја наставника општинских забавишта, ложача и служитеља београдских основних школа, како је примљен у Обласном школском одбору и усвојен од стране Стручног правног одбора, а који гласи:

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Чл. 1.

Према пропису чл. 9. Статута Општине града Београда, наставници општинских забавишта, школски ложачи и школски служитељи, сматрају се као општински службеници.

СТУПАЊЕ У СЛУЖБУ

Чл. 2.

Наставнице у општинским забавиштима, прима, пензионисте и отпуста Суд Општине града Београда по предлогу Школског одбора за град Београд.

Чл. 3.

За забавиљу у општинским забавиштима, или обдаништима, може бити постављена она наставница, која има услова из § 73. Закона о народним школама од 5. децембра 1929. г.

Чл. 4.

Према указаној потреби, а на основу чл. 130. Закона о чиновницима, за забавиље у општинским обдаништима могу се постављати и дневничарке, без обзира да ли су поданице Краљевине или страни, само ако имају услове из § 73. Закона о народним школама.

Овакве службенице немају права која имају остале забавиље по овом правилнику. Њима ће се награда за рад одређивати писменим уговором или одлуком о постављању.

Чл. 5.

Наставнице општинских забавишта или обданишта у материјалном погледу потпадају под школски Одбор за град Београд, а у административном и дисциплинском погледу под управитеља основне школе, у чијем се реону забавиште, односно обданиште налази.

У наставном погледу забавишта ће стаја-

ти под школским надзорником, у чијем се реону буду налазила.

Чл. 6.

Школске ложаче и служитеље, према пропису § 114. тач. 15. Закона о народним школама, прима и отпуста управитељ дотичне школе.

Чл. 7.

За школског ложача и служитеља може бити постављено оно лице, које има услове из чл. 10. и 12. Закона о чиновницима и осталим службеницима грађанског реда и чл. 7. Општинског Статута.

Поред општих услова, ложачи морају поднети и уверење Занатске коморе о својој стручности и оспособљењу за руковање инсталацијама централног грејања.

За школске служитеље могу се постављати и жене, које испуњавају опште услове из чл. 7. Општинског Статута.

Чл. 8.

Приликом ступања у службу забавиље, ложачи и служитељи полажу заклетву, прописану чланом 29. општинског Статута. Забавиље полажу заклетву пред Претседником општине града Београда, а ложачи и служитељи пред управитељем дотичне школе.

Чл. 9.

Број школских служитеља одређиваће Школски одбор за сваку школску годину буџетом, водећи рачуна о рационалном искоришћењу радне снаге.

Чл. 10.

За сваког школског службеника водиће се службенички лист, који ће, према одредби чл. 38. општинског Статута, прописати Општински Суд.

Службенички листови забавиља чуваће се у канцеларији Школског одбора, а ложача и служитеља код управитеља дотичне школе.

ПРИНАДЛЕЖНОСТИ

Чл. 11.

Наставнице општинских забавишта, школски ложачи и служитељи, према одредби чл. 11. општинског Статута, имаће: основну и полагајну плату.

Поред ових принадлежности, школски ложачи и по један служитељ при свакој школи, кога управитељ школе наименује за домаћина, имаће у школској згради бесплатан стан и огрев (чл. 23. Закона о народним школама).

Тако исто и општинске наставнице забавишта по пропису чл. 23. Статута имају право на бесплатан стан и огрев, а ако овога немају добијаће станарину из § 29. Закона о народним школама.

Чл. 12.

Наставнице општинских забавишта према пропису чл. 8. и 9. општинског Статута, постављају се за службенике III категорије и,

према годинама службе, разврставају се у одговарајући степен основне и класу положајне плате.

Чл. 13.

Школски ложачи, према чл. 8. и 9. Статута постављају се и разврставају у IV категорију, а одговарајући степен основне и класу положајне плате која им према provedеним годинама у овој или истоименој општинској служби припада.

Чл. 14.

Школски ложачи у времену престанка загревања школских зграда, имају се, према нахођењу Општинског Суда и у споразуму са управитељем школе, употребити на друге општинске послове.

Чл. 15.

Школски служитељи постављају се и разврставају у V категорију, а у одговарајући степен основне и класе положајне плате, која им припада према provedеним годинама у овој служби.

Чл. 16.

За превод наставника општинских забавишта, школских ложача и служитеља, у виши степен основне плате и унапређење у вишу класу положајне плате, важе прописи чл. 13. и 16. општинског Статута.

Одлуке о унапређењу општинских забавишта доносиће Општински Суд по предлогу Школског одбора за град Београда, а одлуке о унапређењу школских ложача и служитеља доносиће школски управитељи.

Чл. 17.

Исплата принадлежности школским службеницима вршиће се на општинској благајни по пропису чл. 18. општинског Статута.

ОТСУСТВА, БОЛОВАЊА И ДИСЦИПЛИНСКА ОДГОВОРНОСТ

Чл. 18.

За отсуства и боловања забавиља, ложача и служитеља, важе прописи чл. 26., 27. и 28. општинског Статута. Одлуке по овим предметима доносе они исти органи, који су према чл. 2., 6. и 16. овог правилника надлежни за доношење одлука о њиховом пријему и унапређењу.

Чл. 19.

У погледу дисциплинске одговорности ових службеника, важе одредбе, чл. 30., 40., 41., 42., 43. и 44. општинског Статута.

Чл. 20.

За ситније повреде службене дужности и службеничког угледа (дисциплинске иступе), школски службеници (забавиље, ложачи и служитељи), могу бити и административно кажњени: опоменом, укором, умањењем плате до 20% и то најдаље за три месеца, и отпустом из службе, ако није стекао сталност по чл. 47. Статута. Ове казне изриче: над на-

ставницама забавишта Претседник општинског Суда, или орган кога он одреди, а над ложачима и служитељима — управитељ дотичне школе.

Ове се казне не могу изрећи више него двапут годишње. Код поновљеног иступа, службеника може управитељ школе оптужити дисциплинској комисији.

ПРЕСТАНАК СЛУЖБЕ

Чл. 21.

Служба забавиља, ложача и служитеља престаје:

1. — кад због немарног вршења дужности буде из службе отпуштен;

2. — Кад им се редовним путем уважи оставка на дотадању службу (чл. 46. Статута);

3. — кад се не јави на дужност за осам дана (у овоме случају упражњава им се место);

4. — кад иступе из држављанства;

5. — кад по оцени дисциплинске комисије постану недостојни за јавну службу;

6. — кад их редовни суд осуди на казну која повлачи губитак звања; и

7. — кад редовни суд осуди службеника на казну дужу од године дана.

Преступи под 3, 4, 5, 6. и 7. повлаче губитак службе, без обзира да ли је службеник стекао право на пензију или не.

Чл. 22.

Сходно чл. 47. општинског Статута, служба забавиља, ложача и служитеља, после пет година од ступања у исту, постаје стална. По истеку овога рока, они се не могу отпустити из службе, сем случајева које предвиђа Статут за општинске службенике и чл. 21. овог правилника.

ПЕНЗИЈЕ

Чл. 23.

Право на општинску пензију имају наставнице општинских забавишта и сви ложачи и служитељи београдских основних школа и њихове породице. За личне и породичне пензије ових службеника важе у свему одредбе чл. 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57. и 60. Статута општине града Београда.

Чл. 24.

Забавиље, ложачи и служитељи су дужни да уплаћују улог у Пензиони фонд за удовице и децу умрлих чиновника и службеника Општине Београдске, према правилнику о Пензионом фонду (чл. 58. Статута). Из овога фонда, који ће бити јединствен за све општинске и школске службенике, даваће се породична пензија и породицама умрлих школских службеника, (забавиља, ложача и служитеља), које на исти имају неоспорног законског права. У коме случају добија породица преминулог службеника (активног или пензионисаног), право на пензију и у коликом износу, регулисано је правилником о Пензио-

ном фонду службеника Општине града Београда.

Чл. 25.

Право на већ одобрену пензију губи се у свима оним случајевима, када то губе и државни службеници (чл. 59. Статута и 154. Закона о чиновницима и осталим државним службеницима грађанског реда).

ПРЕЛАЗНА НАРЕЂЕЊА

Чл. 26.

Чим се овај правилник одобри и објави у „Општинским Новинама“, одмах ће се приступити разврставању свих наставника општинских забавишта, ложача и служитеља београдских основних школа, који се тада у служби буду затекли, без обзира на њихове квалификације.

Чл. 27.

Принадлежности ових службеника по новом Статуту рачунаће се од 1. септембра 1930. год.

Чл. 28.

Ако се у некој школи буде затекло више служитеља по што јој припада по чл. 9. овог правилника, он ће се и даље задржати у служби с тим, да се прекобројни служитељи упуते на рад школе, у којој се укаже потреба за новим служитељима.

Чл. 29.

Чим овај Правилник ступи на снагу, ставиће се у пензију сви они школски служитељи, који су, према чл. 49. Статута, навршили 65 година старости или су онеспособљени за даље вршење службе. За пензиски основ рачунаће им се досадања плата и лични додаток на скупшћу. Пензија ће им се рачунати према годинама непрекидне службе, коју су провели на досадањој дужности.

Чл. 30.

Прописи овог правилника о платама и пензијама поменутих службеника и њихових породица вредиће дотле докле вреде и прописи општинског Статута за принадлежности и пензије општинских службеника.

Чл. 31.

Овај Правилник ступа на снагу кад га одобре: Министар унутрашњих послова и Министар просвете и кад се објави у Београдским општинским новинама.

4.

На предлог Суда ОБр. 26092 Одбор је

РЕШИО:

Да се овласти Стручни Правни одбор да може решавати по молбама за помиловање и своје мишљење у заједници са Општинским судом достављати Министарству правде, о чему ће накнадно обавештавати одбор.

5.

На предлог Суда ОБр. 25785 Одбор је

РЕШИО:

Да се образује једна комисија, која ће

проучити предлог Правилника о трговању са јажима од домаће перади на трговима и по радњама у Београду, и о истом поднети свој извештај и мишљење Суду и Одбору.

У ову комисију да уђу одборници г. г.: Д-р Лазар Генчић, Д-р Букић Пијаде и Милован Матић.

6.

На предлог Суда ОБр. 25.652 Одбор је

РЕШИО:

Да се одобри лицитација за набавку фарбарског материјала и уступи као најповољнијим понуђачима и то:

1.) фирми „Мостер“ у износу	Дин. 20.324.—
2.) фирми Глиша Андрејевић у износу	„ 5.374.—
3.) фирми Недељку Савићу у износу	„ 117.480.—
Свега Дин. 143.178.—	

У комисију за пријем материјала одређују се г. г. одборник Павле Миљанић, инспектори Вој. Марковић и Петар Жикић.

7.

Код тачке дневног реда: „Одобрење лицитације за набавку 100 вагона угља“, прочитан је предлог Суда па је одборник г. Светозар Гођевац ставио примедбу, да би требало набавку угља вршити у месецу јулу и августу када су и угаљ и подвоз јевтинији, а осим тога да се набавка врши од домаћих угљених рудника.

Одборник г. Д-р Страшимир Милетић подвлачи потребу, да се угаљ набавља од рудника у нашој земљи, где се већ осећа суперпродукција угља.

Одборник г. Јован Дравић износи да је пре 3—4 године понесен жељом да фаворизира домаћу производњу одбор одлучио, да се за потребе основних школа набавља домаћи угаљ, али се одмах показало да тај угаљ није подесан за школе, стизале су многе жалбе од управитеља школа, и зато сада када се ради само о набавци угља за потребе школа и општинског Суда треба усвојити предлог Суда.

Претседник г. Нешић наглашава, да Суд врши све набавке у већим размерама од домаћих угљених рудника, али у овом случају где су у питању мала деца, предлаже набавку шлеског угља да не би било сметњи, прека и незгода за саму децу.

За овим је на предлог Суда ОБр. 25.991 Одбор

РЕШИО:

Да се одобри лицитација за набавку 100 вагона шлеског угља за парна грејања основних школа и општинских надлештава и да се набавка овога угља уступи фирми „Гориво“, као најповољнијем понуђачу, који нуди 100 вагона (10.000 кгр. један вагон) I-а горњешлеског угља марке „Гише“ или „Фридендер“ са 7.400-7.500 калорија, по цени од дин. 5.540.— од једног вагона, франко место потрошње. Лифровање се има извршити по условима од 16.-IX.-1930. год. ЕБр. 3.602.

8.

Код тачке дневног реда: „Одобрење лиценцијације за набавку електротехничког материјала“, одборници г.г. Д-р Страшимир Милетић, Ранко Живковић, Клементије Букавац и Јован Мисирлић, говорили су о присуству органа Контролног Отсека при лиценцијацијама и истакли, да се општински одборници одређују зато да ову контролу врше и да је незгодно, да у овим комисијама поред одборника учествује као контролни орган чиновник Контролног Отсека, јер онда изгледа да тај чиновник контролише одборника, што се не би слагало са одборничком функцијом.

Претседник г. Нешић одговара на ове примедбе, да Суд није тако схватио улогу органа Контролног Отсека у овим комисијама, већ да је тај орган само једно стручно лице, које треба да мотри да ли су испуњене све формалности, које су нужне да би се лиценцијација могла правилно одржати. У томе тај орган може бити само од помоћи одборнику. Ако одбор налази да у томе има какве незгоде, Суд ће ограничити употребу органа Контролног Отсека само на случајеве директне набавке.

За овим је на предлог Суда Обр. 25.654 Одбор

РЕШИО:

Да се одобри лиценцијација за набавку електричног материјала за Дирекцију трамваја и осветлења и иста уступи најповољнијим понуђачима и то:

1.) фирми Технички Биро Јована Милосављевића	за суму Дин. 176.340
2.) фирми „Норис“	„ „ „ 26.720
3.) фирми „Елин“	„ „ „ 24.200
4.) фирми Милосав Марковић	„ „ „ 5.700
Свега Дин. 232.970	

У комисију за пријем овог материјала одређују се г.г. одборник Павле Миљанић, инж. Никола Илић и инспектор Вој. Т. Марковић.

9.

На предлог Суда Обр. 25.655 Одбор је

РЕШИО:

Да се одобри лиценцијација за набавку мазива и уступи као најповољнијим понуђачима и то:

1.) фирми „Астра“

3.000 кг. уља летњег за аутомобиле по цени од 9.— динара један килограм.

1.000 кг. уља зимског за аутомобиле, по цени 9.— динара од једног килограма.

1.000 кг. уља за теретне аутомобиле, по цени 9.— динара од једног килограма.

200 кг. диференцијал уља за аутомобиле, по цени 13,50 дин. од једног килограма.

1.500 кг. летњег уља за аутомобиле по цени 9.— динара од једног килограма.

500 кг. уља за теретне аутомобиле по цени 9.— динара од једног килограма.

100 кг. уља за диференцијал за теретне аутомобиле по цени 13,50 динара од једног килограма.

За укупну суму од Динара 67.050.—

2.) фирми Љубомира Михаиловића

30.000 кг. густог уља за аутомобиле по цени 7,73.— динара од једног килограма.

30.000 кг. ретког уља за аутомобиле по цени 6,93 динара од једног килограма.

За укупну суму од Динара 439.800.—

3.) фирми „Гориво“

7.000 кг. вагонског летњег уља по цени 4,15 динара од једног килограма.

6.000 кг. вагонског зимског уља по цени 4,15 динара од једног килограма.

1.500 кг. конзистентне масти обичне по цени 7,30 динара од једног килограма.

6.000 кг. вагонског зимског уља по цени 4,15 динара од једног килограма.

1.500 кг. конзистентне масти обичне по цени 7,30 динара од једног килограма.

3.000 кг. машинског уља по цени 4,15 дин. од једног килограма.

За укупну суму од динара 64.900.—

4.) фирми Глиши Андрејевићу

10 кг. белог вазелина по цени од 24.— динара од једног килограма.

За укупну суму од динара 240.—

5.) фирми Душана Новосела

12.000 кг. турбинског обичног уља по цени 5,25 динара од једног килограма.

14.000 кг. машинског уља по цени 4,90 динара од једног килограма.

За укупну суму од динара 131.600.—

6.) фирми С. К. Ф.

500 кг. конзистентне масти по цени 30.— динара од једног килограма.

За укупну суму од динара 15.000.—

Целокупна набавка мазива износи динара 731.040.—

У комисију за пријем мазива одређују се г.г.: одборник Павле Миљанић, инспектори Мих. Вељковић и Петар Жикић.

10.

Код тачке дневног реда: „Одобрење лиценцијације за набавку 1000 комада струјомера“, прочитан је предлог Суда, па је одборник г. Јован Мисирлић напоменуо, да је приликом ранијег решавања о набавци 3000 комада струјомера у одбору нарочито истицано, да треба набављати једнообразне струјомере. Како су извесне фирме задошле да се јаве на ову лиценцијацију, предлаже да се иста поништи и распише друга како би се дала прилика и осталим фирмама да се јаве са својим понудама.

Претседник г. Милан Нешић одговара, да се на лиценцијацији јавило шест понуђача и да

с те стране нема разлога да се лицитација ништи. У Београду има свега 29.000 комада струјомера, од којих 8.000 приватних. Недостаје још 2.500 струјомера и тај се број мора набавити. Суд сада предлаже набавку 1.000 комада јер за толико има кредита. Не постоји ни један разлог због кога би се лицитација могла поништити.

Одборник г. Алберт Фирт наглашава, да би требало набављати једнообразне струјомере, али не би требало ништити лицитацију ако за то нема разлога. Општина је на рачун репарација добила 3.000 комада струјомера од А. Е. Г. за електрично осветљење, а били су поручени за моторну снагу.

За овим је на предлог Суда Обр. 26563 Одбор већином гласова

РЕШИО:

Да се 1.000 комада струјомера набаве од фирме инжињера Милослава Марковића, куће Ландис и Гир из Швајцарске, пошто исти струјомери одговарају расписаним условима, а по цени од 15,5 швајцарских франака, по курсу који буде на дан исплате за један комад са свима плаћеним државним и општинским таксама, као и са плаћеном царином франко магацин Дирекције трамваја и осветљења, укупно 15.500.—штајцарских франака.

У комисију за пријем струјомера одређују се г.г. одборник Павле Миљанић, П. Јоксимовић, шеф административног одељења и Вој. Марковић, инспектор Контролног отсека.

11.

Код тачке дневног реда: „Предлог Суда о калдрмисању улице Војводе Глигора“, прочитан је предлог Суда па је председник г. Милан Нешић дао у име Суда образложење, у коме је рекао, да је та улица једна од првих из т. зв. периферијског програма. Она се хитно узима у рад и ако је време на измаку зато што је то једна важна саобраћајница, која везује предграђе Душановац са Небојшином и Браничевском улицом преко Котежа и једним делом излази на Шумадијску улицу, а другим својим крајем омогућава приступ школи на Душановцу, која се сада проширава додавањем једнога спрата. Та улица је до скоро била непроходна, али ће се сада до почетка зиме изградити и на тај начин ће се помоћи грађанству онога краја.

Одборник г. Д-р Странимир Милетић у своме говору каже, да је на више места приметио у новим улицама, да државни органи раскопавају поједине улице и разбијају бетонске тротоаре, ради постављања каблова, а по том не враћају у привитно стање те отуда грађани морају и даље да газе блато. Улица Војводе Глигора је важна улица и штета је што она није шири и што није почета раније да се калдрмише. Општина треба да пропише условима какав цемент има да се употребљава за израду бетонске подлоге у

улицама, да се не би десило, као што је већ било случајева да се због рђавог цемента бетонска подлога троши.

Председник г. Милан Нешић одговара, да се расписују услови за цемент и да општински органи испитују да ли цемент одговара прописаним условима а не упуштају се у то одакле је он пореклом.

За овим је Одбор на предлог Суда Обр. 26141

РЕШИО:

Да се израда коловоза од ломљеног камена на бетону и бетонских тротоара улице Војводе Глигора од улице Бокељске до Основне школе уступи у рад Техничком Бироу инжињера Лаз. Д. Костића и М. К. Антића из Београда, као најповољнијем понуђачу, за суму од 864.063,76 динара.

Да издатак за овај посао падне на терет унутрашњег зајма од 125.000.000.— динара закљученог код Конзорције банака а из кредита тога зајма одређеног за калдрмисање.

Да надзорни инжињер на овоме послу буде г. Крсмановић Боровоје, инжињер Инжињерског отсека Техничке дирекције.

12.

Код тачке дневног реда: „Предлог да се Миодраг Митић преведе из коњице у пешадију“ под Обр. 25742 Одбор је

РЕШИО:

Да се у смислу чл. 234. тач. 3. Закона о Устројству Војске, преведе из коњице у пешадију Миодраг син Јована Митића, вљачара из Београда — Теслина ул. бр. 4., пошто је утврђено, да његово материјално стање није такво да може коња држати.

Ово решење доставити са актима Команди Београдског војног округа.

13.

Код тачке дневног реда: „Закуп просторија за потребе општинског музеја и библиотеке“, прочитан је предлог Суда па је Председник г. Милан Нешић изнео разлоге због којих се предлаже закуп ових просторија. Општинска библиотека се из дана у дан све више богати примерцима књига, а музеј се снабдева све већим бројем предмета тако да је садањи простор, који се састоји из једне једине собе недовољан да све то прими. Крајње је време да се тај материјал распореди и Суд је изабрао једну кућу у улици Краља Петра са десет просторија где има места за библиотеку и музеј слика и старина и две велике сале за читаонице, једна за одрасле, а друга за децу.

Одборник г. Петар Гребенац наводи случај са кварталом IV за који је закупљено више просторија него што му је потребно, а Управа града не допушта да Општина те просторије искористи за музеј и библиотеку. Предлаже да се за квартал нађе друга зграда и да

се садања зграда кварта употреби за музеј и библиотеку, или да се слободан простор у згради кварта изда под кирију.

Одборник г. Негослав Илић истиче да кирија за предложене просторије неће бити велика ако Општина намерава да музеј и библиотеку стави на јавну употребу грађанству, што се из судског предлога не види довољно јасно.

Одборник г. Д-р Букић Пијаде, налази да су библиотека и музеј стручне установе и да би њихово организовање и припрема за јавну употребу требало да буде у рукама стручних лица, и у том погледу тражи обавештење од Суда.

Одборник г. Д-р Милорад Недељковић са своје стране изјављује, да би се сви одборници радовали да од стране Суда чује програматску изјаву о томе, како Суд намерава да поступи и да што пре подигне општинску библиотеку. Општински музеј ма колико да је скроман може се проширити, а библиотека би се могла брзо основати у размери да буде понос Београда. Ми решавамо о калдрмисању улица и дајемо стотине милиона за техничке радове па је желети од стране Суда више иницијативе у погледу културе душе. Сви велики градови такмиче се у отварању библиотека и читаоница и наводи по том како су оне организоване у Њујорку и другим великим градовима. Моли Суд да у што краћем року обрадује одбор једним таквим програмом и изјављује да одбор неће жалити жртава да се Београд у том погледу модернизира.

Претседник г. Милан Нешић одговара на примедбе предговорника да ће библиотека и музеј у скором времену бити стављени грађанству на расположење, и да за сада послове око уређења и организовања библиотеке и музеја води довољно стручно лице, г-ђа Д-р Марија Илић, у чију способност Суд верује, а доцније када потреба то захте, Суд може ангажовати и друга стручна лица за ове послове. Суд свакако тежи да библиотеку и музеј подигне на ону завидну висину како је то истакао одборник г. Недељковић, али при томе се мора водити рачуна о буџетским приликама и ићи од мањег ка већем.

За овим је на предлог Суда ОБр. 25744 Одбор

РЕШИО:

Да се за потребе општинског музеја и библиотеке узме под закуп од 1. новембра 1930. год. цео други спрат над мезанином у згради стецнише масе Браће М. Алкалај у улици Краља Петра бр. 26, чији је сопственик Јосип М. Алкалај, заједно са парним грејањем целокупних просторија за месечну кирију од 8.000.— динара, с тим да се плаћа крајем месеца.

Власник зграде дужан је да према спо-

разуму са општинским библиотекараром изведе све потребне оправке: фарбање свих просторија и извесне измене у унутрашњем распореду соба према потребама општинског музеја и библиотеке.

Да би се усељење у зграду могло извршити 1. новембра власник ће све оправке благовремено довршити и о томе обавестити Отсек добара, да би се комисијски пријем зграде могао извршити пре 1. новембра. Отказ је уобичајени законски рок.

14.

На предлог Суда ОБр. 25838 Одбор је

РЕШИО:

1. — Да се одобрава рад колаудирајуће комисије одређене решењем Суда од 10. IX. 1930. год. ТДБр. 21390 за колаудовање извршене набавке ситних каменних коцака за калдрмисање Београда од предузећа „Грађеник“ Ј. Козинског и Ј. Палибина, која је извршена на основу решења одбора ОБр. 1362.

2. — Да усваја обрачун ове комисије по коме вредност излиферованих ситних коцака износи суму од 398.847.85 динара с тим, да се лиферанту иста исплати по одбитку већ до сада примљених рата.

3. — Да се лиферанту врати основна кауција положена приликом лицитације, пошто погодбеним документима није предвиђен никакав рок гаранције а такође и допунска кауција, која је задржата приликом исплата појединих рата.

Исплата пада на терет партије 47/8 буџета за 1930. годину.

151

На предлог Суда ОБр. 25.833 Одбор је

РЕШИО:

1. — Да се Даница Матејић, удова инвалидкиња ослободи дужне кирије у суми од 1.284.— дин. за стан у Делиградској ул. 27. (баракe), а за време од 1. јануара до 1. јула 1930. год.

2. — Да се Душан Миросавић ослободи дужне кирије у суми од 180.— дин. за општинско земљиште у Моравској ул. бр. 25. а за месец децембар 1929. год. и јануар и фебруар 1930. год.

3. — Да се Милоје Ђорђевић, бив. чиновник трошарине О. Б. ослободи дужне кирије у суми од 1.092.— динара, за општински стан у улици Св. Николе а за време од 1. априла до 1. јула 1930. године.

4. — Да се Живка удова Петра Томашевића, ослободи дужне кирије у суми од 1.498 динара за општински стан у Прокупачкој ул. бр. 14. а за време од 1. новембра 1929. год. па до 17. јуна 1930. год.

5. — Да се Мара Перишић, удова ослободи дужне кирије у суми од 642.— динара за општински стан у Прокупачкој ул. бр. 14. а за време од 1. фебруара до 1. маја 1930. г.

6. — Да се Теодор Дабић, бив. чиновник Електричне централе ослободи дужне кирије у суми од 1.011.— динара за општински стан у Раденичкој улици, а за време од 1. фебруара до 1. маја 1930. год.

7. — Да се Десанка Гајић удова ослободи дужне кирије у суми од 543.— динара за општински стан у Дечанској бр. 6, а за време од 1. фебруара до 15. марта 1930. год.

8. — Да се Тома Владимировић, студент сликарства ослободи дужне кирије у суми од 1.320.— динара за општински стан у улици Св. Николе, а за време од 1. маја до 1. октобра 1929. године.

9. — Да се Милорад Јевтић, бив. кочничар Дирекције трамваја ослободи дужне кирије у суми од 264.— динара за општински стан у улици Св. Николе за септембар 1929. г.

10. — Да се Живојин Јовановић, ослободи дужне кирије у суми од 1.300.— динара за општински стан у Змајевој ул. бр. 6. за месеце фебруар и март 1929. године.

1. — Да се Драгиња Војиновић, удова ослободи дужне кирије у суми од 1.060.— динара за општински стан у Прокупачкој ул. бр. 14. за време од 1. октобра 1928. до 1. марта 1929. године.

12. — Да се Драга Радошевић, инвалидиња ослободи дужне кирије у суми од дин. 17.148.— за стан у Делиградској ул. бр. 27. а за време од 10. јануара 1921. до 1. маја 1930.

13. — Да се Коста Максимовић ослободи дужне кирије у суми од 4.977.— динара за општински плац у Моравској ул. бр. 3-а, а за време од 15. маја 1929. до 1. јануара 1930. г.

14. — Да се Милутин Степановић, обућар ослободи дужне кирије у суми од 500.— динара за општински плац у Капетан Мишиној ул. бр. 40. а за време од 1. марта 1930. год.

16. — Да се Милица Павловић, удова инвалидиња ослободи дужне кирије у суми од 3.000.— динара за општински киоск на Великом Калемегдану, а за време од 1. фебруара до 1. маја 1930. год.

17. — Да се Љубица Девић, инвалидиња ослободи дужне кирије у суми од 207.— динара за стан у Дринчићевој ул. бр. 3., а за месец дана месеца маја 1930. год.

18. — Да се Васа Богдановић, ослободи дужне кирије у суми од 1.050.— динара за општински стан у Карађорђевој ул. бр. 103., а за време од 1. маја 1927. до 1. марта 1928. г.

19. — Да се Чедомир Милановић ослободи дужне кирије у суми од 112.— динара за бивши општински стан у Карађорђевој ул. бр. 103. за месец априла 1927. год.

16.

На предлог Суда Обр. 25.834 Одбор је

РЕШИО:

1. — Да се Вујо Батинић, бив. кочијаш општине Београдске ослободи дужне кирије у суми од 741.— дин.

2. — Да се Илија Станковић, раденик ослободи дужне кирије у суми од 297.— дин.

3. — Да се Димитрије Андрејевић, кројач, ослободи дужне кирије у суми од 1.458,90 динара.

4. — Да се Михаило Крстић, бив. општ. службеник ослободи дужне кирије у суми од 2.000.— динара.

5. — Да се Драгољуб Гујошевић, четкар, ослободи дужне кирије у суми од 810.— дин.

6. — Да се Милош Арсић, пиљар, ослободи дужне кирије у суми од 810.— дин.

17.

На предлог Суда Обр. 25.739, 24.992, 24.993, 24.994, 24.995, и 25.965 Одбор је

РЕШИО:

1. — Да се Зорка Ђорђевић, инвалидиња, ослободи дужне кирије у суми од 2.782.— динара.

2. — Да се Даница Урошевић — Цинамгзварова ослободи дужне кирије у суми од 1.050.— динара.

3. — Да се Миленија Видосављевић ослободи дужне кирије у суми од 162.— динара.

4. — Да се Милева Вељковић ослободи дужне кирије у суми од 162.— динара.

5. — Да се Нинко Мијатовић, жандарм ослободи дужне кирије у суми од 400.— дин.

6. — Да се Ковиљка Бељуцев ослободи дужне кирије у суми од 80.— динара.

18.

Код тачке дневног реда: „Измена регулације Кајмакчаланске улице“, прочитан је предлог Суда па је председник г. Милан Нешић образложио потребу корекције генералног плана по којој имање задужбине Симе Игуманова добија грађевински плац који се може изградити, док би по првобитном плану морало целокупно да се откупи и да се по том апроприше суседима. Измена је незначителна јер се ширина улице од 28 метара своди на 25 метара.

Одборник г. Тјешимир Старчевић истиче да оно шта се ради са нашим генералним планом чини да он није више генерални јер се сваке недеље мења. „Тај план су израдили људи од највећег знања и искуства и ми нисмо квалификовани да вршимо измене тога плана.“

Затим је на предлог Суда Обр. 25.778 Одбор

РЕШИО:

Да се одобри измена генералног регулационог плана града Београда — измена регулације од Кајмакчаланске — сада почетак улице Краља Александра од Престолонаследниковог трга до имања Бр. 8. са десне стране и имања Бр. 5. са леве стране и смањи њена ширина на 25 метара, како је то у плану означено плавом бојом.

19.

На предлог Суда ОБр. 24.924 Одбор је

РЕШИО:

Да се усвоји извештај комисије за одређивање месечне помоћи и да се месечна помоћ даје овим лицима:

1. — Деци Љубици, Ружици, Милеви и Милошу — стари 9, 8, 4 и 2 године удове Анке Ђурђевић, Херцеговачка 29. 100.— дин.

2. — Исаку Албахари, Кнез Михајлов венац 45. 50.— дин.

3. — Александри Миловановић, Качаничка 18. 50.— дин.

4. — Драги Јосифовић, Преспанска бр. 10. 50.— дин.

5. — Милици Војиновић, Шуматовачка 116. 100.— дин.

6. — Љубици Јерковић, Босанска бр. 21. 50.— дин.

7. — Милеви Николић, инвалидкињи Кр. Александра бр. 100. 80.— дин.

8. — Анки Михајловић, Церска бр. 80. 150.— дин.

9. — Деци пок. Зорке Костић, Радмила 8 и Будимир 6 год. чији је старалац тетка Наталија Лупуровић, Јатаган мала 17. Бр. 38. 100.— дин.

10. — Божидару Здравковићу (његовој деци Милораду, Зорки и Владимиру — 10, 6 и 3 год.) Кнез Данилова 23. 120.— дин.

11. — Јулки Ипић, Димитрија Туцаковића ул. бр. 82. да се повећа месечна помоћ са динара 50.—.

12. — Марији Мијатовић, Ратарска бр. 59. да се повећа месечна помоћ са динара 50.—. Укупно месечно 950.— динара.

Ови издатци имају да падну на терет редовних партија и позиција предвиђених за давање помоћи 9/1.

20.

Код тачке „Експропријације и апропријације“, Одбор је

РЕШИО:

1. — На предлог Суда ОБр. 24.670:

„Да се усвоји записник извршене комисијске процене од 5. октобра 1930. год. дела имања г. Бор. Ђурића на Зеленом венцу и то у погледу за земљиште; у погледу накнаде за зграду а у вези сопственикове дате изјаве код Грађевинског одбора Општине од 26. априла 1929. год. заведену под ГБр. 1.078 од 26. априла 1929. год. у којој јасно изјављује да ће зграду уклонити без икакве накнаде када се трг регулише или када Општина то захте; да се сопственику не да никаква накнада већ да зграду поруши и материјал однесе“.

По овом питању одборник г. Шемајо де Мајо налази, да је стављеном интабулацијом

од 100.000.— динара опредељена вредност на коју сопственик не тражи накнаду штете, али би требало сопственику накнадити штету за рушење зграде која је раније постојала.

Одборник г. Триша Јовановић предлаже да се предмет упути Стручном Правном одбору на проучавање и мишљење.

Потпредседник г. Никола Крстић одговара, да је сопственик зграде г. Ђурић дао једну писмену изјаву у којој изрично стоји, „да ће зграду без икакве накнаде уклонити кад се трг регулише или кад Општина то захте“. То што је он ставио интабулацију само на 100.000.— динара не може одредити величину његове обавезе, коју је дао Општини, већ сама та обавеза. Општина од њега ништа друго и не тражи него да испуни своју обавезу, која се садржи у његовој писменој изјави од 26. априла 1929. год.

2. — На предлог Суда ОБр. 24871:

„Да се у вези дате изјаве сопственика имања г. Дим. Радивојевића у Челопечкој улици од 9. фебруара 1928. год. усвоји његова молба да ће изменом Генералног плана на сужавању ове улице од 15 на 10 м. уступити Општини бесплатно своје земљиште за проширење Челопечке улице, пошто је измена Генералног плана на основу његове молбе и извршена и улица сужена на 10 м. ширине“.

3. — Код тачке: „Предлог да се изјави жалба на процену имања Селестина Гроса у Америчкој улици“, Претседник г. Милан Нешић обавештава одбор, да је Суд добио петицију грађана тога краја, којом моле да се то питање просецања улице реши хитно, јер зима већ наступа а они немају пролаза. Вредност имања које се експроприше износи око 23.000.— динара и грађа моле, да се жалбом не комплицира ствар, већ да се та експропријација изврши по процени и да они добију потребну везу са улицом.

После тога одбор је по предлогу Суда ОБр. 24868 једногласно одлучио, да се не изјављује жалба на ову процену.

4. — На предлог Суда ОБр. 24869 већином гласова (против шест):

„Да се изјави жалба на извршену комисијску процену од 3. октобра 1930. год. дела имања са постојећом зградом г. Драг. Андоновића у Бранковој ул. бр. 23. с обзиром на високу цену и у погледу земљишта и у погледу зграде“.

По овом питању говорили су против изјављивања жалбе одборници г. Милован Матић и Јован Дравић, а у прилог изјављивања жалбе говорили су г.г. Јован Мисирлић и Д-р Страшимир Милетић.

Одборник г. Клементија Букавац, предложио је да се ствар још једном проучи, па да се по том изнесе пред Одбор на решавање.

5. — На предлог Суда Обр. 24843:

„Да се апроприше имању г. Драгише Даниловића на углу Војводе Бране и Војводе Богдана улице, ради изласка на регулациону линију, део земљишта Регулационог фонда Општине Београдске од 7,36 м², по цени од 250.— динара по квадратном метру. Преносну таксу да сноси купац“.

6. — На предлог Суда Обр. 24844:

„Да се апроприше имању г. Димитрија Живковића у улици Краља Милутина бр. 14, ради изласка на регулациону линију, део земљишта Регулационог фонда општине Београдске у површини око 1,29 м², по цени од 1.000.— динара по квадратном метру. Преносну таксу да сноси купац“.

7. — На предлог Суда Обр. 24845:

„Да се апроприше имању г. Борка Грачанина у Новопазарској улици бр. 19, ради изласка на регулациону линију, део земљишта Регулационог фонда Општине Београдске у површини око 5,92 м², по цени од 500.— динара од квадратног метра. Преносну таксу да сноси купац“.

8. — На предлог Суда Обр. 24846:

„Да се апроприше имању г-ђе Лепосаве Димитријевић-Вуковић у Дубљанској ул. бр. 16, ради изласка на регулациону линију, део земљишта Регулационог фонда општине Београдске у површини око 13,68 м², по цени од 300.— динара по квадратном метру. Преносну таксу да сноси купац“.

9. — На предлог Суда Обр. 24847:

„Да се апроприше имању Филипа Ашковића у Бистричкој улици бр. 39, ради изласка на регулациону линију, део земљишта регулационог фонда општине Београдске, у површини око 8 м², по цени од 160.— динара по квадратном метру. Преносну таксу да сноси купац“.

10. — На предлог Суда Обр. 24848:

„Да се апроприше имању г-ђе Емилије и

г. Димитрија Станимировића у Драгачевској ул. бр. 8, ради изласка на регулациону линију, део земљишта Регулационог фонда општине Београдске у површини око 4 м², по цени од 400.— динара по квадратном метру. Преносне таксе да сноси купац“.

11. — На предлог Суда Обр. 24849:

„Да се апроприше имању г. Славољуба Лазића на углу Врњачке и Четничке улице, ради изласка на регулациону линију, део земљишта Регулационог фонда општине Београдске у површини око 81 м², а по цени од 180.— динара по квадратном метру. Преносну таксу да сноси купац“.

12. — На предлог Суда Обр. 24850:

„Да се апроприше имању г. Душана Мирковића у улици Краљице Наталије бр. 30, ради изласка на регулациону линију, део земљишта Регулационог фонда општине Београдске у површини око 1 м², а по цени од 1.000.— динара квадратни метар. Преносне таксе да сноси купац“.

13. — На предлог Суда Обр. 24851:

„Да се апроприше имању г. Миољуба Тодоровића у Врњачкој улици бр. 3., ради изласка на регулациону линију, део земљишта Регулационог фонда општине Београдске у површини око 68 м², а по цени од 150.— дин. по квадратном метру. Преносну таксу да сноси купац“.

14. — На предлог Суда Обр. 24842:

„Да се апроприше имању г-ђе маре Бирцлих-Алексић у Московској ул. бр. 84, ради изласка на регулациону линију, део земљишта Регулационог фонда општине Београдске а у површини 1,74 м², по цени од 180.— дин. по квадратном метру. Преносне таксе да сноси купац“.

Седница је закључена у 9 часова у вече.

Претседник

Београдске Општине,

инж. Милан Нешић, с. р.

Деловођа,

Бож. Л. Павловић, с. р.

ЗАПИСНИК

XXVI Редовне седнице одбора општине Београдске, одржане 6. новембра 1930. године у 6 часова по подне.

Претседавао Претседник г. Милан Нешић.
Деловођа г. Божидар Павловић.

Потпретседници г.г. Д-р Милослав Стојановић и Никола Крстић и кмет-правник г. Исидор Протић.

Од одборника били су г.г.: Д-р Лазар Генчић, Т. Здравковић, Влада К. Петровић, Свет. Гођевац, Мих. Л. Ђурић, Јоца Поповић, Никола Ђорђевић, Ранко Живковић, Бл. Антонијевић, Јов. Дравић, Дим. Станчуловић, Не-

гослав Илић, Богдан Крекић, А. Фирт, Драгољуб М. Милошевић, М. Ј. Стојановић, Петар М. Гребенац, Д-р Љуб. Стојановић, Милош П. Радојловић, Триф. Јовановић, Ђура Бајаловић, Д-р Драг. Ђ. Новаковић, инж. Јов. Мисирлић, Д-р М. Недељковић, Д-р Б. Пијаде, инж. К. Букавац, Д-р Мића Анић, Тјеш. Старчевић, Д-р Страш. Љ. Милетић, Р. Ј. Јовановић, Мил. Ђ. Радосављевић, Д-р Драг. Аранђеловић и Јосиф Фрид.

1.

Примљен је записник XXV. редовне седнице, са исправком г. Д-р Страшмира Милетића, да он у свом говору у дискусији о калдрмисању улице Војводе Глигора није рекао да тротоаре и калдрму кваре државни органи, већ предузимачи који постављају каблове у дотичним улицама.

2.

Деловођа одбора саопштава да су се извинили одборници г.г. Павле Миљанић, Крста Гинових, Драгиша Матејић и Милић Сокић.

Претседник г. Нешић обавештава одбор да је пројекат буџета у главном готов и да ће ускоро бити изнет одбору на решавање.

Затим обавештава одбор о свечаности откривања споменика захвалности Француској, која ће се обавити на дан 11. новембра ове године.

Обавештава даље одбор да је 5 и 6 новембра одржао у одборској сали Савез градова Краљевине Југославије своју конференцију, на којој су узета у проучавање многа питања у вези са финансирањем општина и саставом њихових буџета. Београдска општина приређује учесницима ове конференције вечеру код „Српске Круне“ и с тога позива г.г. одборнике да на ову вечеру дођу и приме на себе улогу домаћина.

Најзад обавештава одбор о одлуци Општинске Штедионице, којом је ставила општини на расположење суму од 10,000.000 динара за израду тротоара у Београду, под условима о којима ће одбор бити детаљније упознат кад предмет буде стављен на дневни ред једне од наредних седница.

3.

На предлог Суда ОБр. 27326 Одбор је

РЕШИО:

1. — Да у знак трајног сећања и успомене на храбре браниоце Београда, који су пали у борбама 1915. године општина Београдска приређује помен сваке године на дан 11. новембра на њиховим костурницама.

2. — Да се пројектовани велики трг пред кафаном „Мостар“ назове „Трг Бранилаца Београда“.

3. — Да се Банатска улица назове улица Сремског добровољачког одреда.

4. — Да се вотира и у буџет за 1931. и наредне године уноси кредит за давање стипендија сиромашним ученицима, чији су очеви погинули у одбрани Београда.

5. — Да се одреди и у буџет унесе потребан кредит за награду најбољег историјског дела о Београду.

6. — Да се одреди извесна сума као помоћ за довршење споменика на костурници бранилаца Београда.

7. — Да се одреде и у буџет унесу потребне суме за расписивање конкурса у циљу додељивања награда и то:

а.) за најбољи роман или причу у вези са одбраном Београда;

б.) за најбољу песму посвећену храбрим браниоцима Београда;

в.) за најбољу драму чији је главни мотив одбрана Београда, и

г.) за најбољу слику која би претстављала Београд из доба одбране, његову борбу и јунаштво.

4.

Код тачке дневног реда „Предлог Суда за ликвидацију питања набавке три путничка аутобуса од француске фирме „Рено“, Претседник г. Милан Нешић изложио је историјат и разне фазе ове набавке као и могућност споразума са фирмом у погледу ликвидирања овога питања.

Потом Деловођа одбора прочита предлог Суда.

Потпретседник г. Никола Крстић у своме говору изнео је да су ови аутобуси погођени још маја месеца 1928. године по цени од 438.000 динара за један аутобус, франко Београд, оцарињено. Уговорени начин плаћања: 270.000 динара одмах у готову, 500.000 динара кад фабрика отпреми кола за Београд, а 540.000 динара при предаји кола у Београду, или за 3—4 месеца са 8% камате годишње. Општина је међутим до сада платила само 270.000 динара при поруџбини и никакву другу суму није платила и ако је по уговору то морала учинити пошто су аутобуси приспели у Београд почетком 1929. год. Затим је прочитао извештај прве комисије и ургирања фирме и Француског посланства да се ово питање ликвидира. Пошто је утврђено да је кров недовољно висок, одређена је друга комисија од претставника општине инж. г. Савића и претставника фирме инж. г. Мил. Милосављевића, која је утврдила све преправке које фирма има да изврши пре дефинитивне предаје ових аутобуса општини.

Одборник г. Д-р Милорад Недељковић излаже на који је начин дошло до откупа целог Возног парка ранијег концесионара за аутобуски саобраћај у Београду. Концесионар је и ова три аутобуса унео у списак својих аутобуса и ако они нису били у Београду, и кад је видео да је то примљено, отишао је и поручио их код фирме „Рено“. Општина је о свему томе направила и потписала уговор, и ми сада то морамо платити. Али ми те аутобусе морамо продати јер нису за нашу употребу и са тим треба да будемо начисто овом приликом.

Одборник г. Ранко Живковић истиче своје гледиште да је режијски рад за општину штетан. Као члан комисије за пријем возног парка износи да је затекао неколико аутобуса од којих је један био демонтиран и радило се на томе да се он претвори у кола за љубре. Мисли да би боље било за општину

да се аутобуси не оправљају већ да се постигне споразум са фабриком да се они плате по јевтинијој цени.

Одборник г. Петар Гребенац са своје стране наглашава да се ово питање мора ликвидирати и да је с тога Суд и поднео овакав предлог, и ако је убеђен да прима рђаву ствар. Али одбор не може ту ствар оставити у архиву већ треба преко једног анкетног одбора да испита како је дошло до те лицитације, на који је начин дошло да се општина ангажује и купује те аутобусе и да се извиди цео рад по овом питању, као и да се види да ли има кривице до данашњих општинских службеника. Наводи случај да је по једној другој лиферијацији аутобуса фирма „Рено“ изгубила спор зато што је уговарач — приватно лице — унело у уговор тачку, да је за пресуђење евентуалних спорова надлежан Суд Београдске берзе. И Суд берзе је пресудио на штету фирме „Рено“. Општина међутим није унела никакву клаузулу у уговор и зато мора сада да плати.

За овим је на предлог Суда ОБр. 27398 Одбор

РЕШИО:

Да се питање набавке 3 путничка аутобуса од француске фирме „Рено“ ликвидира на следећи начин:

1.) Фирма је дужна да о свом трошку изврши све поправке на аутобусима према комисијском извештају одређених вештака од 7. октобра тек. год., и у том циљу аутобуси се имају одмах предати фирми.

2.) Да општина плати фирми остатак уговорене куповне цене и то: Дин. 144.000 када аутобуси буду готови и оправљени, што ће се при пријему констатовати, а динара 900.000 исплатиће се за 15 дана од дана ступања на снагу буџета за 1931. годину.

3.) Да општина Београдска одустане од поведеног спора за накнаду штете услед неиспуњења уговора, с тим да свака странка сноси своје трошкове.

По предлогу г. Гребенца изабрана је једна комисија да целу ствар испита. У ову комисију изабрана су г.г. Петар Гребенац, Д-р Страшимир Милетић, Таса Здравковић и Јован Мисирлић.

5.

На предлог Суда ОБр. 27362 Одбор је

РЕШИО:

Да се по одржатој оферталној лицитацији за набавку 100 пари униформи за службенике Дирекције трамваја и осветлења уступи израда поменутих униформи фирми Светолика Миловановића, као најповољнијем понуђачу, по цени од динара 1.460 од једног комплекта, који обухвата блузу, панталоне, шињел и капу. Укупан издатак је од динара 146.000 и пада на терет партије 55. позиције 11. буџета за 1930. годину.

6.

Код тачке дневнога реда „Допуна одбор-

ске одлуке од 20. децембра 1913. године о уступању земљишта на Тркалишту Београдском Универзитету“ Претседник г. Милан Нешић изнео је разлоге због којих би требало ово земљиште, које је уступљено на бесплатно уживање, уступити у својину Универзитету. Универзитет је направио распоред зграда и почео је са њиховим подизањем, али у многим случајевима где је то потребно Универзитет не може да поднесе тапију, јер је нема.

Затим је прочитан предлог Суда.

Прочитана је и одлука одбора АБр. 14754 од 20. децембра 1913. године којом је ово земљиште уступљено на бесплатно уживање Универзитету.

У дискусији која се развила по овом питању узели су учешће г.г. Д-р Страшимир Милетић, Петар Гребенац, Д-р Драгољуб Новаковић и Претседник г. Нешић. Примљен је предлог г. Новаковића да се ово земљиште уступи у својину под условом, да Универзитет не може ни једно парче продати или уступити за друге сврхе.

За овим је извршено гласање. Против предлога о уступању овог земљишта у својину гласали су одборници: Д-р Страшимир Милетић, Димитрије Станчуловић, Ранко Живковић, Милан Стојановић, Алберт Фирт, Влада Петровић, Драг. Милошевић, Јосиф Фрид и Никола Ђорђевић. Према томе Одбор је на предлог Суда ОБр. 27217 већином гласова (против 9)

РЕШИО:

Да се одборска одлука од 20. децембра 1913. године АБр. 14754 допуни у толико што ће се земљиште на Тркалишту, које је том одлуком уступљено Београдском Универзитету на бесплатно уживање, уступити бесплатно у својину, с тим да општина пренесе тапију тога земљишта на Београдски Универзитет, а да Универзитет не може ни један део овога земљишта продати или уступити на друге сврхе.

7.

На предлог Суда ОБр. 26992 и 27221 Одбор је

РЕШИО:

I да се изврши вирминисање између следећих партија и позиција буџета расхода за 1930. годину:

на терет:

поз.	1	партије	54	у износу	Дин.	1.000.000.—
„	12	„	60	„	„	2.500.000.—
„	4	„	64	„	„	2.500.000.—

а у корист:

поз.	8	парт.	50	у износу	од дин.	400.000.—
„	18	„	57	„	„	1.600.000.—
„	23	„	57	„	„	3.905.000.—
„	1	„	59	„	„	95.000.—

Свега Дин. 6.000.000.—

II Да се изврши вирминисање између следећих партија и позиција буџета расхода за 1930. годину.

на терет:

буџетске партије	46. позиције	3. у износу	Динара	100.000.—
"	48.	1. "	"	300.000.—
"	48.	3. "	"	45.000.—
"	48.	10. "	"	5.000.—
"	48.	11. "	"	15.000.—
"	48.	12. "	"	10.000.—
"	49.	4. "	"	20.000.—
"	51.	3. "	"	35.000.—
"	51.	4. "	"	5.000.—
"	51.	5. "	"	37.000.—
"	61.	7. "	"	100.000.—
"	63.	3. "	"	190.000.—
"	64.	1. "	"	80.000.—
"	64.	4. "	"	113.000.—
"	64.	7. "	"	500.000.—
"	65.	1. "	"	1.500.000.—
"	65.	4. "	"	100.000.—
Свега Динара				3,155.000.—

а у корист:

буџетске партије	47. позиције	4. у износу	Динара	300.000.—
"	47.	8. "	"	100.000.—
"	50.	1. "	"	400.000.—
"	50.	2. "	"	300.000.—
"	50.	4. "	"	1,300.000.—
"	50.	6. "	"	50.000.—
"	50.	8. "	"	470.000.—
"	50.	9. "	"	100.000.—
"	50.	10. "	"	5.000.—
"	50.	11. "	"	10.000.—
"	66.	1. "	"	20.000.—
"	66.	2. "	"	100.000.—
Свега Динара				3,155.000.—

Код партије 65.1 треба овом приликом претходно деангажовати 600.000.— динара, ангажованих по решењу Т.Д.Бр. 584.30., пошто ће мањак посла толико изнети. Исто тако код партије 63.2. треба претходно деангажовати 150.000.— динара, ангажованих по решењу Т.Д.Бр. 22088.30., пошто је грађење објекта доцкан почело, те се пре зиме неће утрошити цела ангажована сума.

Ово решење доставити г. Министру Финансија на одобрење.

8.

На предлог Суда О.Бр. 26993 Одбор је

РЕШИО:

1) Да се одобре измене у пројекту за потпорне зидове Гробљанског моста у толико, што ће се темељи ових зидова фундирати дубље а према предлогу комисије која је прегледала земљиште.

2) Да се зидови израде у ламелама од по 5 м. дужине и да се на тим местима од темеља до врха зидова предвиде фуге.

3) Да се ради лепшег изгледа ових зидова израде на њиховим видним површинама нише по предлогу комисије.

Одобрава се вишак од 100.000 динара

који произилази у земљаним радовима и бетонским радовима услед дубљег фундирања темеља на низводним потпорним зидовима.

Исплата овога вишка да падне на терет одговарајуће партије 63. и позиције 2. буџета за 1931. годину.

9.

На предлог Суда О.Бр. 27153 Одбор је

РЕШИО:

Да се предузимачу г. Павлу Андорију, поред калдрмисања, уступе и водоводни и канализациони радови, који се имају извршити у улицама Краља Петра од Богојављенске до Грачаничке и Узун Миркове до Душанове; и Књегинје Љубице од Васине до Душанове према понуди тога предузимача од 18. X. 1930. године т. ј. по ценама које за сличне радове има Опште Грађевинско А. Д. по уговору од 31. VIII. 1930. године, а са попустом од 13% од тих цена.

Издатак у суми од 68.493.— динара, колико приближно треба за извршење ових радова, има да падне на терет кредита од 35.500.000.— динара одређеног за калдрмисање из унутрашњег зајма од 125.000.000.— динара.

10.

Тачка дневног реда „Колаудација набавке коцке, ивичњака и т. д.“ од А. Д. за трговину и индустрију и предузећа „Огран“ скинута је с дневног реда, по предлогу одборника г. Мисирлића, ради накнадног проучавања.

11.

На предлог Суда ОБр. 27222 Одбор је

РЕШИО:

1. — Да се одобри рад мешовите комисије састављене на основу решења Суда Т.Д.Бр. 1866 од 8. фебруара 1930. г. од претставника Општине Београдске и бив. Босанске сада Удружене Југословенске банке, у колико се тај рад односи на утврђивање јединичних цена за радове на калдрмисању Александрове улице од Београдске до Гробљанске улице те да се по тим утврђеним јединичним ценама изврши ликвидација за ту улицу са предузимачем „Првом босанском асфалтном индустријом“.

2. — Да комисија одређена решењем Суда Т.Д.Бр. 1866 од 2. фебруара 1930. г. утврди нове јединичне цене за оне врсте радова које су извршене приликом калдрмисања Крунске улице од Добрињске до Студеничке а за које комисија није утврдила цене код радова за Александрову улицу с тим да комисија ове цене утврди на бази јединичних цена које је имало предузеће „Прва босанска асфалтна индустрија“ по уговору за калдрмисање у 1927. год. узевши у обзир и пијачне цене које су важиле у времену када је тај део Крунске улице калдрмисан.

3. — Да се по тачки 2. утврђене јединичне цене поднесу на одобрење Суду и Одбору општине Београдске, те да се по одобрењу истих изврши обрачун и ликвидација калдрмисања Крунске улице од Добрињске до Студеничке такође са „Првом босанском асфалтном индустријом“ којој је тај посао уступљен у рад одлуком Одбора општинског АБр. 17438 од 24. августа 1930. год.

12.

На предлог Суда ОБр. 26987 Одбор је

РЕШИО:

Да се Добросав Стефановић, закупац општинског плаца у Балканској улици бр. 66 ослободи дужне кирије за суму од 2.100 динара а да плати динара 2.100, као половину укупне дужне кирије у динара 4.200 пошто је сиромашног стања и због економске кризе послови му иду слабо. Отказ закупа остаје на снази с тим да се има одмах иселити.

13.

На предлог Суда ОБр. 27275 Одбор је

РЕШИО:

Да се Централном Хигијенском Заводу одобри да за смештај сиротне деце Дечје станице узме под закуп зграду г. Вел. Кузмано-

вића, инспектора Министарства Унутрашњих послова у улици Краља Звонимира бр. 42, а за цену од 5.000 динара месечно.

Овај издатак пада на терет партије 44. позиције 2.

14.

Код тачке дневног реда „Закуп зграде за IV жандармеријску чету“ прочитан је предлог Суда па се потом развила дискусија у којој су учествовали Потпретседник г. Никола Крстић, Петар Гребенац и Д-р Драг. Новаковић.

За овим је извршено гласање и констатовало се, да је већина гласала против предлога Суда. Према томе предлог Суда ОБр. 26362 је одбачен.

15.

На предлог Суда ОБр. 26714 Одбор је

РЕШИО:

Да се расходује разни алат Гробљанског отсека према комисијском извештају и списку, па потом преда Возном Парку на употребу.

16.

На предлог Суда ОБр. 26991, 27142, 26990, 26989, 26988 и 26 284 Одбор је

РЕШИО:

1. — Да се Гвозденија Марковић ослободи дужне кирије за стан у згради бивше Керамичке фабрике за месец август и септембар у укупном износу од 100 динара, због тога што је отпутовала незнано куд и не може се пронаћи.

2. — Да се Ђорђе М. Радовановић бив. трговац ослободи дужне кирије за општинско земљиште на углу Моравске и Сарајевске улице, за време од 1. децембра 1927. до 1. маја 1928. године у укупном износу од динара 16.833,25 због тога што је сиромашног стања зашта је поднео и уверење.

3. — Да се Милорад Лазаревић, надзорник, дневничар Возног парка ослободи дужне кирије за један месец за стан код Топовских шума у укупном износу од 414 динара због тога што је сиромашног стања а и због тога што се разболео, и због болести не може да ради.

4. — Да се Душан Кењан, лађар ослободи дужне кирије за општинско земљиште у Бари Венецији за време од 1. јануара до 1. априла 1929. године у укупном износу од 180 динара због тога што је отумарао незнано куд и не може се пронаћи.

5. — Да се Петар Дамњановић, помоћник монтера Дирекције Т. и О. ослободи кирије за стан у улици Старине Новака бр. 15 за време од 15. октобра до 15. новембра 1930. године у укупном износу од 528 динара због тога што му је стан изненада отказан због рушења зграде.

6. — Да се Стеван Радовановић ослободи дужне кирије у суми од 428 динара за време од 1. марта до 1. маја 1930. године, пошто после своје смрти није оставио имовине одакле би се могла ова кирија наплатити.

17.

Код тачке „Експропријације и Апропријације“, Одбор је

РЕШИО:

1) По предлогу Суда Обр. 26826:

„Да се предмет експропријације имања Хрисанде Балугић рођ. Кумануди упути на проучавање стручном правном одбору“.

По овом питању говорили су Потпретседник г. Никола Крстић и одборници г.г. Петар Гребенац и Јован Мисирлић.

2) На предлог Суда Обр. 26727:

„Да се експроприше део имања г. Тодора Филиповића у Сребрничкој улици бр. 4. по цени од динара 700 по м². Преносну таксу да сноси сопственик“.

3) На предлог Суда Обр. 26143:

„Да се за потребе електричне пумпе и прихватног резервоара за снабдевање водом новоподигнуте астрономске опсерваторије Универзитета у Београду, експроприше земљиште г. Милорада Чулића на углу Тамишке и Војводе Пећанца ул. у површини од 447,61 квад. метара.“

Ову експропријацију извршити у смислу чл. 8. Закона о атару а за општинске проценице одређују се г.г. Боривоје Аранђеловић и Мил. К. Тодоровић, а за њихове заменике г.г. Иван Добросављевић и Лазар К. Илић“.

4.) На предлог Суда Обр. 26750:

„Да се апроприше имању г. Младена Бугарског у Млетачкој улици део земљишта Регулационог фонда ради изласка на регулациону линију, по цени од 600 динара по 1 м². Преносну таксу да сноси купац“.

5) На предлог Суда Обр. 26748:

„Да се апроприше део земљишта Р.Ф.О.Б.

имању г. Миливоја Попова на углу Француске и Југовића улице, по цени од 2.000 динара од 1 м². Преносну таксу да сноси купац“.

6) На предлог Суда Обр. 26747:

„Да се апроприше део земљишта Р.Ф.О.Б. имању г-ђе Јорданке Пантић у Далматинској улици бр. 105, ради изласка на регулациону линију, по цени од 500 динара од 1 м². Преносну таксу да сноси купац“.

7) На предлог Суда Обр. 26746:

„Да се апроприше део земљишта Р.Ф.О.Б. имању г. Владе Миловановића у Захумској улици бр. 60 по цени од 250 динара од 1 м². Преносну таксу да сноси купац“.

8) На предлог Суда Обр. 26845:

„Да се апроприше део земљишта Р.Ф.О.Б. имању г-ђе Загорке Лозанић у Римској улици бр. 12 по цени од 500 динара од 1 м². Преносну таксу да сноси купац“.

9) На предлог Суда Обр. 26744:

„Да се апроприше део земљишта Р.Ф.О.Б. имању г-ђе Софије и Виктора Мојисиева у улици Стевана Сремца бр. 4, ради изласка на регулациону линију по цени од 1.000 динара по 1 м². Преносну таксу да сноси купац“.

10) На предлог Суда Обр. 26303:

„Да се апроприше део земљишта Р.Ф.О.Б. имању Свет. Милојковића у улици Мајке Јевросиме ради изласка на регулациону линију по цени од 1.000 динара по 1 м². Преносну таксу да сноси купац“.

11) На предлог Суда Обр. 26749:

„Да се апроприше део земљишта Р.Ф.О.Б. имању г-ђе Јулке Перуничкић у Милешевској улици, ради изласка на регулациону линију, по цени од динара 500 по 1 м². Преносну таксу да сноси купац“.

Седница је закључена у 9 часова у вече:

Деловођа,	Претседник
Бож. Л. Павловић, с. р.	Београдске Општине,
	Инж. Милан Нешић, с. р.

ЗАПИСНИК

XXVII Редовне Седнице Одбора Општине Београдске, одржане 19. новембра 1930. године у 6 часова по подне.

Претседавао Претседник г. Милан Нешић.
Деловођа г. Божидар Павловић.

Потпретседници г. г. Др. Милослав Стојановић и Никола Крстић, и
Кмет-правник г. Исидор Протић.

Од одборника били су: г. г. инж. Јов. Мисирлић, Јов. Дравић, Никола Ђорђевић, Влад. К. Петровић, Негослав Илић, Богдан Крекић, Др. Лазар Герчић, Драгољуб К. Милошевић,

Александар М. Лско, Ђура Бајаловић, Мих. Л. Ђурић, Мил. Ђ. Радосављевић, Ранко Живковић, Дим. Станчуловић, Т. Здравковић, Др. Љуб. Стојановић, П. М. Гребенац, инж. М. М. Сокић, Драг. Матејић, Др. Драг. Ђ. Новаковић, Др. Б. Пијаде, Свет. Гођевац, Триф. Јовановић, Милован Ј. Матић, Др. Страш. Љ. Милетић, Р. Ј. Јовановић, Др. Драг. Аранђеловић, А. Фирт, Милош П. Радојковић, Ђ.

Попара, инж. Павле Миљанић, Др. М. Недељковић, Ст. К. Трпковић, К. Гиновић и Јосиф Фрид.

1.

Примљен је записник XXVI Редовне Седнице.

2.

Деловођа Одбора саопштава да су се извинили одборници г. г. Јоца Поповић, Тјешимир Старчевић и Благоје Антонијевић.

Даље саопштава да је поводом несреће која је задесила град Лион у Француској Претседник Београдске општине г. Нешић изјавио једним телеграмом Претседнику Општине Лионске саучешће Београда и београђана. Претседник Лионске Општине г. Ерио захвалио је на тој изјави саучешћа такође једним телеграмом.

Саопштава да је чехословачки посланик у Београду изјавио захвалност Суду једним писмом што је приликом прославе дана ослобођења Чехословачке Претседник у Одбору исказао неколико пријатних речи упућених на адресу Чехословачке и чехословачких народа.

Исто тако саопштава да је група Британских певача која је недавно гостовала у Београду једним писмом изјавила благодарност Претседнику Општине на срдачном пријему и дочеку у Београду.

Претседник г. Милан Нешић саопштава да ће у недељу 23. ов. месеца бити освећење темеља основне школе у Шуматовачкој улици, а да ће истог дана у 10,30 бити освећена црква Александра Невског у Душановој ул. Освећење темеља школе одређено је за 9,30 час. пре подне, тако да г.г. одборници могу присуствовати и једном и другом освећењу.

3.

Код тачке дневног реда „Предлог Суда да се по једна улица у Београду назове: Париска, Маршала Пилсутског и Томаша Јежа“ Потпретседник г. Др. Милослав Стојадиновић дао је у име Суда образложење овога предлога, по коме се део од Карађорђевог улице до Узун Миркове, који се звао Кнез Михајлов Венац, од сада има звати Париска улица, а део од Узун Миркове па на даље именом Маршала Пилсутског док би се Поцерска улица назвала улицом Томаша Јежа.

Одборник г. Радисав Јовановић предлаже да се нека друга улица назове Поцерском, јер ово име не би требало да се изгуби.

Потпретседник Др. Стојадиновић одговара да у Београду постоје улице Милоша Поцера, Поцерска и Церска и да то често ствара забуну код публике па је баш с тога згодно да Поцерска улица промени своје име.

Одборник г. Гребенац тражи да се једна улица у Београду назове именом Милосава Чамције који се истакао при заузимању Бео-

града од Турака и тиме заслужује да се његово име сачува.

Одборник г. Др. Генчић у своме говору инсистира на својим ранијим предлозима да једна улица у Београду добије име старог београђанина, да се део Симине улице од Француске до Скадарске назове именом проф. Др. Суботића а Гробљанска улица да се назове именом Др. Владана Ђорђевића.

Одборник Др. Страшимир Милетић ставља примедбу да се имена вароши из источне Србије, која су била дата појединим београдским улицама, доцнијим изменама постепено брисана тако да те вароши више немају својих улица у Београду. Моли да се то згодном приликом исправи.

Претседник г. Нешић одговара г. Милетићу да је наименовање улица вршила једна нарочита комисија одборника и да је предлог те комисије Одбор усвојио и према томе примедбе ове врсте не могу се односити на Суд.

За овим је на предлог Суда Обр. 28292 одбор

РЕШИО:

1. — Да се у знак признања за гостопримство указано нашим грађанима и школској омладини у току рата у Паризу једна улица у Београду назове Париска улица. — Данашњи Кнез Михајлов Венац од Карађорђевог улице до Узун Миркове зваће се од данас Париска улица.

2. — Да се продужење Кнез Михајловог Венаца почев од улице Узун Миркове па до краја, од данас зове улица Маршала Пилсутског.

3. — Да се Поцерска улица од данас зове улица Томаша Јежа

4.

Код тачке дневног реда „измена регулације и намене по генералном плану имања на коме је кафана „Албанија“, Претседник г. Милан Нешић дао је у име Суда образложење овога предлога и истакао добре стране које се тим предлогом постижу. — Затим је прочитан предлог Суда.

Одборник Милован Матић сматра да ово питање не треба брзо решавати већ да треба проучити могућност уклањања свих зграда са тога блока, како би се на томе месту могао створити слободан простор у виду једног мањег парка или сквера.

Одборник г. Петар Гребенац напомиње да би због оваквих предмета требало заказивати конференције одбора, на којима би се одборници могли детаљно упознати са предлогом и плановима. Замера што је по предлогу остављена велика ширина између Коларца и имања Београдске Задруге и мисли да би на том простору било довољно 35

м. ширине. Суд прописује и нека ограничења у погледу висине и облика зграда, ма да он нема то право јер је то регулисано самим грађевинским законом.

Одборник г. Ђура Бајаловић предлаже да се предмет упути Грађевинском Одбору да га он претходно проучи.

Одборник г. Ранко Живковић изјављује да треба примити предлог Суда, јер су сопственици имања на томе блоку до сада били ограничени у располагању са истим и требало би их најзад ослободити.

Претседник г. Милан Нешић одговара на примедбе г. Гребенца и наглашава да је предложена ширина између Коларца и имања Београдске задруге 40 м. а не 45 као што мисли г. Гребенац. Даље суд не прописује никаква ограничења на која није овлашћен. Мора се водити рачуна о спољнем изгледу зграде, о њеној висини и односу према висини суседних зграда.

Одборник г. Др. Драгољуб Новаковић у своме говору истиче да је крајње време да се овај блок изгради. Налази да не би требало у предлогу Суда помињати висину спратова, већ само висину зграде, јер би се на тај начин допустило да се на томе месту изгради нека већа сала која би могла ићи кроз два спрата.

Одборник г. Јован Мисирлић предлаже да се образује техничка секција, да се предмет претходно упути њој на проучавање па да се по том изнесе на решавање.

На предлог Суда О. Бр. 27830 Одбор је
РЕШИО:

1. — Да се блок између Кнез Михајлове, Коларчеве, Краља Алберта I и Позоришног трга ослободи намене за палату Београдске Берзе, како је то генералним планом било предвиђено.

2. — Да се дозволи сопственицима подизање приватних зграда у овоме блоку према типу фасаде и прописима израђеним у општини за овај блок.

3. — Да промени регулацију овога блока и Позоришног трга онако како је то у плану плавом бојом учртано, и

4. — Да се обрада фасаде зграде Коларца саобрази са обрадом фасаде супротних зграда блока Албаније а према пропису поменутом у тач. 2. овог решења.

5.

На предлог Суда О. Бр. 28320 Одбор је
РЕШИО:

Да се одобри измена регулације Дунавског краја на делу између Калемегдана, Гундулићевог Вена и Позоришне улице, а у већи са утврђеном изменом пројекта железничког чвора, из разлога изнетих у акту Министарства Грађевина од 16. IV. 1930. године, у колико отступа од раније одобреног регула-

ционог плана, а које су измене учртане плавом бојом у плановима.

6.

На предлог Суда О. Бр. 27829 Одбор је
РЕШИО:

Да се одобри измена регулације Дечанске улице на делу код Александрове ул., како је то у плановима означено плавом бојом.

7.

На предлог Суда О. Бр. 28291 Одбор је
РЕШИО:

Да се усвоји измена регулације Позоришне, Скендербегове, Душанове и Раденичке улице, као што је у приложеним плановима измена означена плавом бојом, у колико отступа од раније одобреног плана.

8.

Тачка дневног реда „предлог за ликвидацију израде дрвене кадрме у Кр. Милана ул. од Москве до Лондона“ по предлогу одборника г. Драгољуба Аранђеловића скинута је с дневног реда да се претходно упути Стручном Правном Одбору на проучавање и мишљење.

9.

На предлог Суда О. Бр. 28077 Одбор је
РЕШИО:

Да се одборска одлука од 16 и 17. јула О. Бр. 15555 допуни у толико, што ће се општина Београдска задужити на своје имање на углу Душанове улице и Кнез Михајловог Вена, са још 100.000 динара поред већ извршеног задужења у динара 500.000.— ради довршења зграде обданишта бр. 3.

Услови за закључење овога зајма као и однос општине према обданишту бр. 3. остају у свему исти као и у одлуци О. Бр. 15555.

Пуномоћник за закључење овога зајма биће опет г. Богомир Богић, адвокат и општински пуномоћник.

10.

На предлог Суда О. Бр. 27618 Одбор је
РЕШИО:

1 да се на терет партије 13 позиције 3 буџета расхода за 1930. годину вирманише у корист партије 1 позиције 4 износ од

Динара 50.000.— (педесет хиљада)

И да се на терет партије 13. позиције 6 буџета расхода за 1930. годину вирманише у корист партије 1. позиције 4 износ од

Динара 100.000. (сто хиљада)

пошто по партији 1 позиција 4 нема довољно слободног кредита.

Ову одлуку доставити Г. Министру Финансија на одобрење.

11.

На предлог Суда О. Бр. 27342 Одбор је
РЕШИО:

Да се поред предвиђених такса по Тар. Бр. 382 таксене тарифе наплаћује у корист општинске касе и она такса, коју су поједини клаци плаћали Акционарском Друштву и то:

1. — за вола, краву, бивола и говече од комада по Дин. 27.—
2. — за свињу од комада по дин. 16,20.
3. — за сву осталу ситну стоку од комада по дин. 5,50.

Ова такса додаће се Т. Бр. 382 и наплаћиваће се од дана када се општинска Кладница пусти у рад и трајаће у погледу висине до даље одлуке.

12.

На предлог Суда О. Бр. 28181 Одбор је

РЕШИО :

1. — Да се дужна сума у динара 3.900 којом је погрешно задуживан Михајло Станковић бивши ковач од 1. јануара 1929. до 1. фебруара 1930. године отпише, пошто је Михајло умро 5. децембра 1928. године према извештају цркве Св. Александра Невског бр. 83. од 28. фебруара 1930.

2. — Да се дужна сума у 2.270 динара колико је остао дужан Живко Станковић за време од 1. фебруара до 18. септембра 1930. године отпише пошто је уверењем Суда општине Пожаревачке бр. 19646 утврђена његова немаштина.

13.

На предлог Суда О. Бр. 28175 Одбор је

РЕШИО :

Да се по књигама Отсека за паркове и пошумљавање расходују 4 велике државне заставе које су упропашћене за време изложбе Југословенског Учитељства у Београду, а које је у износу њихове вредности надокнадило Удружење Југословенског Учитељства и новац предат Благајни Прихода Општине Београдске 29.-Х.-1930. године, у дин. 176.—

14.

На предлог Суда О. Бр. 27266 Одбор је

РЕШИО :

Да се Никола Димић, ослободи дуга за електричну струју за шест месеци у 1927. години у укупној суми од динара 2.403,95 пошто је умро не плативши овај дуг, а после своје смрти није оставио никакве имовине из које би се овај дуг могао наплатити.

15.

Тачка дневног реда „парцелација имања Чеде Јахимовића у Миријевској улици“ по предлогу одборника г. Јована Мисирлића повучена је с дневног реда ради проучавања.

16.

По предлозима Суда О. Бр. 27516, 26675 и 27375 Одбор је

РЕШИО :

1. — Да се г. Др. Драгољубу Ђулизибарићу, директору Привредно-Финансијског Одељења призна у смислу чл. 14. Статута за степен основне плате 7 месеци и 10 дана приватне службе.

2. — Да се г. Слободану Видаковићу, референту за штампу општине Београдске, на основу чл. 14. Статута накнадно призна за степен основне плате време новинарског јавног рада од 1. јануара 1921. године до 1. августа 1923. године што свега износи 2 године и 7 месеци, те да се према томе г. Видаковић преведе из 1 категорије 3 степена у 1. категорију 4 степена основне плате, с тим да му се признати степен има рачунати од 1. јануара 1930. године.

3. — Да се г. Браниславу Баџићу, писару кабинета председништва призна за степен основне плате 3 године и 1 месец државне и приватне службе с тим да степен тече од 1. октобра 1930. године.

17.

Код тачке „Експропријације и апропријације“ Одбор је

РЕШИО :

1. — На предлог Суда О. Бр. 27677.

„Да се изврши накнадна процена имања масе Симе Поповића у Пашићевој ул. бр. 9. ради просецања нове улице која ће везивати ову са Поенкареовом улицом. За општинске процениоце одређују се г. г. Јанко Шафарик, зам. Ђока Поповић, и Чеда Ивановић, зам. Пера Милошевић.“

2. — На предлог Суда О. Бр. 27431.

„Да се изврши накнадна процена имања Антонија Јовановића на Зеленом Венцу бр. 6. ради проширења Бранкове улице. За општинске процениоце одређују се г. г. Јанко Шафарик, зам. Ђока Поповић, и Чеда Ивановић, зам. Пера Милошевић.“

3. — На предлог Суда О. Бр. 27429.

„Да се изврши накнадна процена имања г-ђе Евгеније Ђорђевић на Дедињу које се експроприше за резервоар. За општинске процениоце одређује се: Стојан Вељковић, зам. Вељко Милошевић и Милић Поповић, зам. Мил. Јовановић.“

4. — На предлог Суда О. Бр. 27427.

„Да се изврши накнадна процена имања г. Косте Тодоровића у Фрушкогорској улици бр. 11. које се експроприше за потребе Савског моста. За општинске процениоце одређују се г. г. Јанко Шафарик, зам. Ђока Поповић и Чеда Ивановић, зам. Пера Милошевић.“

5. — На предлог Суда О. Бр. 26.826.

„Да се изјави жалба на процену имања г-ђе Христине Балугџић — Кумануди на углу Поп Лукине, Јаворске и Црногорске улице, с обзиром на то што Избрани Суд није састављен по решењу Х Кварта Управе града

Београда Н° 16.989; што је изабрани Суд пропустио да цени повишену вредност имања које преостаје сопственици; што су проценци дали несразмерно већу цену овом имању него суседним и што су зграде процењене веома ниско и ако су биле слабе, трошне, нездраве и склоне паду.“

6. — На предлог Суда О.Бр. 27.428

„Да се изврше експропријације делова земљишта са постојећим зградама за потребе Управе Водовода ради постављања водоводних цеви и то ових сопственика:

1. — Властимира Ђорђевића у улици Војводе Мишића бр. 63.

2. — Милана Савића, хлебара у улици Војводе Мишића бр. 62.

3. — Прашке Банке у улици Војводе Глигора бр. 67.

За општинске проценце одређују се г.г. Никола Тирианић зам. Милан Јовановић и Јосиф Гранжан зам. Александар Драгичевић.“

7. — Тачка „Експропријација имања Сотира Јовановића на Дедињу“ повучена је с дневног реда док се не расправи питање својине истог имања.

18.

На предлог Суда О.Бр. 24.860 Одбор је РЕШИО:

Да се поводом извештаја анкетне комисије о пекарницама у Београду изабере једна комисија одборника која ће у вези тога извештаја прегледати и проучити израђени пројекат правилника, као и проучити питање хлеба у опште и учинити Суду и одбору конкретан предлог за решење овога питања. У ову комисију одбор одређује одборнике г.г. Др. Драгољуба Аранђеловића, Петра Гребенца, Милована Матића, Алберта Фирта, Др. Драгољуба Новаковића, Др. Лазара Генчића, Богдана Крекића и Милића Сокића.

Седница је закључена у 9,30 час. у вече.

Претседник

Деловођа,

Београдске Општине,

Бож. Л. Павловић, с. р. Милан Нешић, с. р.

Извештај стручно-финансиског одбора о предлогу буџета Општине града Београда за 1931 год.

-- поднет општинском Одбору на седници истог од 5 децембра т. год. --

Господо одборници,

Стручни Финансијски одбор прегледао је предлог буџета Општине града Београда за 1931. годину, и извршивши поверени му задатак, има част поднети вам овај извештај.

Финансијски одбор је са задовољством могао констатовати да је предлог буџета за 1931. годину састављен са довољно пажње и напора да се издаци сведу на најпотребнију меру, а да се при том ипак задовоље оправдана очекивања у погледу културног, здравственог и економског развоја Београда. С друге стране, приходи су предвиђени са довољно критичности и опрезности, тако да се у реалност предложеног буџета може с довољно основа веровати. Финансијски одбор је при детаљном претресу буџета имао прилике да учини извесне примедбе и напомене, које је претседништво општине радо уважавало, и тако се у дефинитивном предлогу буџета, који је пред вама ради коначног одобрења и усвајања, дошло у многим чему до компромисних решења. С обзиром на све ово, Финансијски одбор је мишљења, да вам се овакав буџет за 1931. годину може предложити на одобрење

Улазећи у ближа објашњења поднетог

вам предлога Финансијски одбор жели да истакне, да је главна реформа овога буџета **ограничење трошарине**. Ово је један крупан потез. Трошарина, каква је до сада била, нападана је оштро са многих страна, као неправична за потрошаче и економски нецелисходан облик порезе за произвођаче настанале у Београду. При том се у њеној примени често ишло у претеривања и шикане, које су јој по некад давале некултуран изглед. Отуда се јавила жеља да се трошарина ако не сасвим укине, а оно бар темељно реформише. С друге стране издашност овога прихода, лакоћа његове наплате у већини случајева, и погодност овога намета да се њиме коригирају непотпуности и неправичности других облика порезивања, налагале су извесне мере опрезности и поступности у реформама. После дугих саветовања и свестраног обавештавања са обе стране, Претседништво Суда и Стручни Финансијски одбор дошли су до решења на коме је најзад израђен поднети вам предлог буџета. То је решење у овоме: под трошаринским оптерећењем задржавају се извесни предмети потрошње, које је и са гледишта здравственог, и са гледишта социјалне правичности, и са гледишта економске (продукционе) политике, као и са

гlediшта фискалних интереса општинских, могуће и целисходно опорезовати трошарином (н. пр. алкохол, увезени предмети луксузне потрошње), док се од трошарине савим ослобађају основне животне намирнице, т. ј. неизбежне намирнице најширих слојева грађанства. Укидају се трошарински реон, трошаринске станице, трошарински стражари, а ону трошарину која се задржава наплаћивање државни органи (уз државну трошарину односно царину); тиме се постижу извесне режијске уштеде у општинском буџету.

Ради даљег образложења ове реформе морамо нагласити неколико важних чињеница. Пре свега мањак општинских прихода, који настаје напуштањем великог броја трошаринских оптерећења, компензира се у буџету на следећи начин:

Прво, вишковима других редовних општинских прихода (вишковима прихода од трамваја, осветлења, водовода — због проширења експлоатације и т. д.). Увећање ових редовних прихода навело је Суд општине да помишља на смањење општинских намета, ради појевтињавања живота у Београду. Отуда је и уследило најпре редуцирање трошарине, а за овим има да уследи, према изјавама које је Претседништво Суда учинило Финансијском Одбору, смањење цена за потрошњу електричне струје и за воду.

Друго, избацивањем извесних инвестиционих издатака из првобитног предлога буџета. То су делом грађевине и послови који се у току наступајуће буџетске године не би ни могли извести, јер нису још ни планови за њих готови, или има других околности које одлажу њихово извођење. С друге стране, заједничко је мишљење Суда и Финансијског одбора, да многе инвестиције не треба вршити на терет редовних општинских прихода, него их треба пренети на један дугорочни зајам, да би се финансијски терет тих инвестиција расподелио на дуги низ година и оптеретио и оне грађане који ће се током идућих година њима служити.

Треће, уводи се **општински прирез** од 20% на основне облике непосредних државних пореза. Замерке које се чине увођењу овог облика општинских намета (који међутим постоји у свима осталим градовима наше државе) обеснажене су највећим делом тиме, што је стопа његова одмерена овако ниско. На овај начин прирез ће задовољити захтев о правичнијем распореду социјалних терета, према имућности грађана, не идући до драстичности и претеривања, која могу учинити непосредне порезе исто толико неправичним (само у обрнутом смислу) као и посредне порезе, кад су рђаво подешене. Овако малом стопом овај се прирез допуњује са трошари-

ном и осталим општинским наметима у један комбиновани систем опорезивања, којим се лакше може оперисати у правцу што правичније расподеле општинских терета, но системом једног јединог облика порезе. При том, општински приходи добијају више изгледа на стабилност када се распоређују на више извора, него ли налагањем њиховим само на један извор. У осталом, сматрамо за дужност да утврдимо овде изјаву Суда, да намерава да овај прирез постепено смањује па и укине, чим се појаве довољни вишкови других прихода, да се буџет може и без њега уравнотежити.

Сматрамо за потребно да напоменемо још и то, да је Претседништво Суда уверило Финансијски одбор, како ће трошаринско особље, од сад непотребно за убирање трошарине, бити распоређено по другим општинским службама, сходно њиховим квалификацијама; тако да егзистенција ових људи и њихових породица не долази у питање.

*

Приликом прегледања личних издатака, Стручни Финансијски Одбор је дошао до закључка да ту има још много нерационалног трошења општинских прихода, али да је потребну коректуру немогуће извести, док се не изврши ревизија у Статуту општинског особља. Сматрајући то као озбиљну и прешну потребу, Финансијском одбору је част ставити вам овом приликом конкретан предлог: да се избере комисија, која ће са Судом општине имати задатак да изврши ревизију Статута и поднесе потребне предлоге о његовим изменама.

*

Стручни Финансијски одбор жели и са своје стране да истакне велики преокрет у финансирању општинских радова, који је настао закључењем унутрашњег општинског зајма од 125.000.000,— динара код домаћих новчаних завода. Еклатантни успех овога зајма дао је доказа, колико наша општина ужива љубави код својих грађана и колико поверење њене финансије улевају пословном свету. На овом успелом покушају могу се сад правити даљи планови о једном већем консолидационом и инвестиционом зајму на дужи рок, који би дефинитивно растеретио редовни општински буџет од великих инвестиционих задатака и тиме олакшао смањење свакогодишњих општинских намета: онда би се тек могли постићи већи резултати у појевтињању живота (потрошње) и потстрекавању производње у нашем граду. Финансијски одбор жели да ово своје гледиште о зајму програмски истакне у овом свом извештају.

И ове године као и лане, Стручни Финансијски Одбор жели да истакне чињеницу, да

су у целом свету, у свима историјским епохама, престонице потпомагане од стране државе у свом развитуку и улепшавању. Подизање престонице је ствар целе нације, јер престоница има да репрезентује цео народ пред иностранством, његову културу и његову моћ. Отуда се у престоницама изводе многе грађевине, постројења и уређаји који служе искључиво сврхама репрезентације целе нације и целе државе, а који међутим својим финансијским теретом далеко премашају пореску снагу грађана престонице. Нерасудно је остављати грађане престонице, да сами сносе терете ове националне репрезентације без икакве помоћи од стране државе, јер би под тим теретима економско благостање грађана престонице морало опадати и црпети се. То нарочито важи за Београд, који је нагло постао престоница једне велике државе, сутра дан по завршетку великог рата, из кога је изашао страховито порушен, опустошен и опљачкан. Београђани се поносе жртвама које су поднели за наше национално уједињење, као и чашћу што је њихов град постао престоницом; и далеко су од помисли, да своје у рату поднете жртве сада материјално наплаћују. Али сматрају да могу указати на несразмеру између своје економске моћи, толико упропашћене ратом, и свих ових репрезентативних задатака који им се намећу као престоничкој општини, и апелују још једном на правичност и увиђавност целе нације, да у извршењу својих престоничких задатака буду потпомогнути од државе.

Овом приликом намеће нам се дужност да још једном покренемо питање дуговања државе према Београдској општини. Невероватна је скоро чињеница, да су се дуговања државе према нашој општини нагомилала на 256,045.460,— динара, само на име закупнине за општинска имања која држава употреб-

љује за своје потребе, не рачунајући ту дуговања за воду и осветлење, која такође иду у милионе. У данашњим приликама Општине Београдске, када нагло подизање и уређење Београда намеће једва подносиве терете финансијама нашег града, ми морамо сви гласно и једнодушно замолити надлежне државне власти, да ово питање што пре ликвидирају. Кад би ово питање било брзо и справедливо решено, читав сплет летећих општинских дугова добио би своје најприродније решење, а отпала би за сада и потреба приреза, и многих других допунских намета. При том се ради искључиво о приватно-правним односима, где нема ни сенке сумње о каквој субвенцији Београду од стране државе. И место да држава помаже престоницу, како налазимо да би било право и умесно, испада сасвим обрнута ситуација, која још већма погоршава услове живота Београђана.

*

Зауостављајући се на овим својим најважнијим опаскама и погледима на поднети вам предлог буџета општине града Београда за 1931. годину, Стручном Финансијском одбору је част још једном изјавити своје мишљење, да вам се овај предлог буџета, у садањој редакцији, у укупном износу предложених расхода у дин. 395,408.401,— може предложити на одобрење.

Дефинитивна редакција и одобрење поднетог предлога остаје, разуме се, у надлежности општинског одбора.

Чланови Стручног Финансијског одбора:

Д-р Драг. Ђ. Новаковић, с. р.

Драг. Матејић, с. р.

Мих. Ј. Ђурић, с. р.

Д-р Милорад Недељковић, с. р.

Јов. Дравић, с. р.

Деловођа

Бож. Л. Пагловић, с. р.

ПИТАЊЕ ХЛЕБА

Питање хлеба од вајкада је било актуелно, па било да се испољава у тежњи организације производње и боље продаје у циљу појевтињавања хлеба као таквог, или да се ради о квалитету хлеба и о могућности правилне исхране широких народних слојева. Никад ни једно друштво, па ма колико изобиловало животним намирницама, није могло да се ослободи одговорности према ширим народним масама у колико су у питању исхрана и њен главни елемент: хлеб. Та важност питања снабдевања становништва добрим и јевтиним хлебом долази отуда што је хлеб био, јесте и остаће главни део исхране свега становништва, ма како изгледала његова структура и ма на коме културном степену се оно налазило. **Показало се да хлеб никад није довољно јевтин.** Увек се тежило и тежиће се појевтињавању хлеба. За моменат ово се питање не изражава у оскудици хлеба ни код нас ни у свету. У последњим годинама, а нарочито поратним, далеко су веће засејане површине, према томе већа је и производња житарица у свету, а нарочито у Северној и Јужној Америци и у Аустралији. У овој години ступила је на сцену и Русија са извозом већих количина пшенице и кукуруза, чији је експорт, на штету исхране сопственог становништва, фаворизиран демпинг-системом против кога се у Европи већ подижу гласови. По својој економској структури и захваљујући добром географском положају наша земља никад неће оскудевати у хлебу. При томе и не долазе у питање тако звани пасивни крајеви, чија се исхрана лако обезбеђује великом активностју других плодних покрајина, а ако успемо, да пасивне крајеве подигнемо још више економски до степена далеко јачег привређивања, онда је и њихова исхрана обезбеђена у потпуности без помоћи Општине и Државе.

Овога пута проблем се поставља у сасвим другој форми и с обзиром, у главном, на тежњу појевтињавања хлеба. Потреба за тим појевтињавањем резултира на једној страни из апсолутне нужности добре исхране становништва, која се не да замислити без јевтиног хлеба, на другој пак из утврђивања несраз-

мере цене пшенице и брашна на једној страни и цене хлеба на другој страни. Улазећи у ближе испитивање узрока пада цене пшенице у последњим месецима за нас је важна чињеница да су масе варошког становништва, као и становништва у опште, очекивале јаче снижење цене хлеба, у најмању руку у складу са несумњивим појевтињавањем пшенице и брашна које је наступило на свима линијама. Та разлика јесте узрок негодовању што се цена хлеба држи на висини која се не може правдати постојањем великих цена брашну и пшеници, које су иначе у сталном паду.

У колико се тиче Београда специјално, проблем о коме је реч на овом месту компликује се и другим чињеницама, рекли бисмо специфично београдским. Нигде на свету ни једно земаљско насеље, најмање градско, нема тако велики број пекарница као што их има наш Београд, који се са својих 359 пекарница издваја од свих других вароши света. Докле у Бечу и Берлину масе једу хлеб чија је производња сконцентрисана у рукама неколико фирми, дотле у Београду 359 пекарница производе хлеб за једва 230.000 становника, што значи да на једног пекара не долази ни 700 становника. Већ сама по себи ова појава довољна је да открије једно рђаво стање које се по свој прилици не може трајно одржати. Није потребно ближе испитивање стања у београдским пекарницама да би се утврдио сав ужас који у њима постоји. Овај број сам по себи довољан је ради илустровања тога стања, за које се унапред може и сме рећи да је испод сваке критике. Од те претпоставке пошли смо у моменту доношења одлуке у Суду Општине Београдске, да се хлебнице београдске подвргну озбиљном прегледу и стављајући их под једну добро организовану и непристрасну анкету, учинимо и Општини и исхрани становништва, па и самим нашим пекарима једну велику услугу. Није било могуће ма шта предузимати у правцу сређивања прилика на овој страни пре но што се утврди тачно стање у нашим пекарницама, т. ј. испитају сви услови под којима се обавља производња у овако великом броју пекарница, а у вези тога испитају и услови

рада као и све остало што се везује за рад и живот хлебара и њиховог помоћног особља. Рад ове анкете обилази је и значајан у исто време. Код нас су веома ретке анкете ове врсте, докле се оне на страни често практикују и дају одличне резултате. На место општинских пописа, који су скупи, сложени и тешко изводљиви, анкете ове врсте изводе се у мањем обиму, обухватају извесне категорије социјалне услед чега и стају мање материјалних жртава. Суд Општине Београдске може бити горд на одлуку коју је донео о образовању ове анкете, чије резултате предаје јавности ради даље употребе и коначног решења питања београдских пекарница, па самим тим и питања хлеба. Овај материјал тећ је употребљен згодно у комисији, коју је Општински одбор изабрао да са Судом проучи питање хлеба и пекарница и онда поново пред Одбор изађе са једним стручним елаборатом, који ће Одбору послужити за доношење даљих одлука. Поред извештаја, иначе веома стручног и исцрпног, комисија је спремила и правилник о пекарским радњама и начину продаје хлеба, на основу кога ће се у будуће односи на овој страни регулисавати далеко правилније. У правилнику специјално има одредаба које су од особите важности и с обзиром на саму цену хлеба. Тако на пример приликом ранијих преговора са претставницима Пекарског удружења ови су изјавили претставнику Суда Општине Београдске, да би они пристали на снижење цене хлеба ако Суд усвоји неке од њихових захтева, међу којима се нарочито истицао захтев да се хлеб продаје на килограм. Правилник садржи јасне одредбе о томе, тако да ће самим тим олакшати даље преговоре Суда са пекарима у свима покушајима да се питање реши на бољи и социјалнији начин.

Вредно је истаћи и ту чињеницу да је ово први покушај да се једно питање као што је хлебно реши на бази проучавања једне анкете, чији се стручни извештај предаје јавности. Подаци садржани у извештају анкете послужиће тако исто и за регулисање свих других односа у пекарницама, а пре свега мораће се приступити рушењу једног великог броја потпуно неупотребљивих хлебарница. Извештај износи поражавајуће податке и слике о стању београдских пекарница. Исто тако важни су подаци о самом животу пекарских радника. И ако непотпуни али они ће ипак и у овом обиму згодно послужити за даље сређивање прилика на овој страни т. ј. у осетној мери побољшати услове рада. Што је главно изве-

штај ће послужити да се, као што је горе речено, приступи решавању питања хлеба на рационалан начин, а није искључено да у вези свега тога и свих мера које ће Суд предузети у даљем споразуму са управним властима, представницима наших хлебара, радничких и других установа, да и сама производња у будуће буде организована на начин који би обезбедио и бољи и јефтинији хлеб. Нарочито је значајно да је ствар покренута са мртве тачке на којој се раније налазила и да ће Суд Општине Београдске настати свим силама да овом питању да конкретну социјалну форму, не само у погледу цене хлеба него тако исто и у погледу начина производње хлеба, која мора бити и рационална и одговарати више захтевима хигијене, а тако исто учинити и да се сама продаја обавља боље него што је то до сада учињено. И ово је једно веома важно питање, важно са гледишта интереса становништва као и самих хлебара. У низу осталих питања, која сва скупа стоје у тесној органској вези, мора се, дакле, решити и начин продаје хлеба, у толико пре јер и од стране хлебара као и других друштвених редова постоје већ конкретни предлози. Битно је у свему да се призна важност чињенице да код решавања ових питања у опште никада не треба условити крајње решење ствари испуњавањем само једног услова т. ј. не треба прибегавати једностраним мерама, него се морају узети у обзир и прорачун сви услови и чињенице које су од утицаја на једно стање чија се измена тежи да спроведе. Питање хлеба, ма колико иначе изгледало просто на први поглед, у пуној је зависности од многих других питања, веће или мање важности, услед чега је Општина учинила веома добро што га је схватила и поставила у његовој свестраности и, увлачећи у сарадњу и све друге установе, што је пустила да рад анкете претходи крајњим закључцима о хлебу, производњи и начину продаје у опште. Желети је да се и код свих других питања, пре но што се приступи њиховом дефинитивном решавању, путем сличних анкета утврди право стање ствари и тек на основу тога донесу одлуке, као што ће Суд Општине Београдске учинити овога пута по претходном споразуму са комисијом изабраном од стране Одбора за даље проучавање овога питања. Почетак је добар и на томе путу треба истрајати.

Д-р Милослав Стојадиновић.

Извештај Комисије о стању пекарница и продавница хлеба у Београду

I

РЕШЕЊЕ СУДА О. Г. Б. О КОМИСИЈСКОМ ПРЕГЛЕДУ ПЕКАРНИЦА

Од стране органа ове општине примећено је да многе пекарнице, радионице где се производи хлеб и продавнице хлеба не одговарају хигијенским условима и као такве у неким случајевима могу престављати опасност за здравље грађана.

Поред тога Радничка Комора актом својим Бр. 1755 од 4. ов. мес. и хлебарско-пекарско удружење актом својим Бр. 74 од 8. ов. мес. скренули су пажњу Суду на ту околност и молили да се изврши генерални преглед, путем једне стручне комисије, свих пекарница и продавница хлеба у Београду и утврде хигијенске прилике производње и продаје хлеба, и на основу тих података предузму потребне мере за успостављање задовољавајућих хигијенских услова у производњи и продаји хлеба.

Одељење за социјално и здравствено старање поднело је Суду реферат о овом питању.

С обзиром на све то, у интересу здравља грађанства ове општине, а на основу чл. 95. закона о општинама, чл. 3. закона о изменама и допунама у истом закону од 12. фебруара 1929. год., чл. 4, 5, 6, и 8 Правила о нездравим становима и локалима у којима се људи стално или привремено задржавају и чл. 208 Наредбе Управника Града Београда А.Бр. 7718/29. — Суд Општине Града Београда

РЕШАВА:

Да се изврши комисијски генерални преглед свих пекарница и продавница хлеба у атару ове општине.

У ову комисију да уђу од стране Суда као претседник комисије г. Иса Протић, кмет правник, од стране Одељења за социјално и здравствено старање г. Др. Свет. Стефановић, в. д. шефа отсека за сан. установе, од стране Грађевинског одбора г. Ђура Бајаловић, одборник.

Замолити Управу Града Београда и Централни Хигијенски Завод да пошаљу у ову комисију по једног свог преставника.

Позвати Радничку Комору и хлебарско-пекарско удружење да са своје стране пошаљу по једног преставника који би комисији пружили потребне податке и информације.

Комисија ће извршити преглед свих пекарница и продавница хлеба у Београду и записнички утврдити нађено стање по нарочитом формулару. У том формулару утврђују

се следеће рубрике које комисија има да испуни.

1. Датум кад је преглед извршен.
 2. Улица и број радње.
 3. Име лица које води радњу и одакле је, број куће где станује и имена чланова породице са назначењем старости и занимања.
 4. Кад је радња отворена на том месту.
 5. Име сопственика зграде, његово занимање и адреса.
 6. Кратак опис нађеног стања: од каквог је материјала зграда, број одељења и њихова употреба, хигијенске прилике по одељењима; закључак.
 7. Ако радња не одговара прописаним условима, може ли се преправком довести у задовољавајуће стање или не може.
 8. За радње које се преправком могу довести у задовољавајуће стање, одредити време за које преправке могу бити извршене.
 9. Примедба. Навести све остале околности које се односе на здравствене услове производње и продаје хлеба.
- При прегледу комисија ће нарочито обратити пажњу на радионице у којима се хлеб израђује.
- Једновременно са овим прегледом комисија ће, у нарочито отвореним рубрикама поменутог формулара, за евентуалне потребе отсека за социјалне установе, прикупити следеће податке:

1. Капацитет производње хлеба за 24 часа у кгр.
2. Колико сада производи.
3. Број запослених: а) калфи б) шегрта.
4. Где шегрти ноћивају: код мајстора или код своје куће. Ако ноћивају код мајстора, да ли у његовом стану или негде око радионице.

По свршеном прегледу свих пекарница и продавница хлеба у Београду комисија ће саставити опширан извештај и поднети га Суду. У том извештају комисија ће изнети и своје мишљење о захтеву хлебарско-пекарског удружења „да се продаја хлеба мора вршити само у зиданим просторијама“.

Један засебан списак израдиће комисија у који ће унети имена пекара и продаваца хлеба код којих је нашла да им радње не одговарају условима прописаним правилима о нездравим становима и локалима у којима се људи стално или привремено баве и Наредбом Управника Града Београда А.Бр. 7718/29, како би се према тим лицима предузеле законске мере.

Комисија ће почети свој рад чим Управник Града Београда и Централни Хигијенски

Завод одреде свога делегата у комисију, а најдаље за петнаест дана од данас. Претседник комисије, по споразуму са преставницима Управе Града Београда и Централног Хигијенског Завода, одредиће да ли ће комисија радити преко целог дана или само пре или после подне.

Ставља се у дужност комисији да учини све што до ње стоји да у што краћем року изврши преглед и поднесе Суду извештај.

О извршењу овог решења стараће се Одељење за социјално и здравствено старање. Економат ће набавити потребан број формулара.

Решено у Суду Општине Града Београда 5. јуна 1930. године О.Бр. 12.546

ОПШТИНА ГРАДА БЕОГРАДА

ОПШТЕ ОДЕЉЕЊЕ

О.Бр. 12.546

5. јуна 1930 год.

БЕОГРАД

Претседник

Општине Београдске

Инж. Милан Нешић, с. р.

Потпретседници

Општине Београдске

Др. М. Стојадиновић, с. р.

Ник. М. Крстић, с. р.

II

ПРЕТХОДНА АКТА

A.

РЕФЕРАТ ОТСЕКА ЗА СОЦИЈАЛНУ ПОЛИТИКУ

Суду Општине Града Београда

за Кабинет I потпретседника г. Др. Стојадиновића

Овај Отсек примио је две претставке, једну Радничке коморе од 4. априла 1930. г. Бр. 1755. заведену под С.Бр.977., једну Хлеббарско-пекарског удружења од 8. априла 1930. год. Бр. 74. заведену под С.Бр. 1015. И једна и друга претставка односе се на регулисање здравственога стања, генерално побољшање хигијенских услова производње и продаје хлеба. Поред тога у обадве претставке тражи се завођење строго контроле у погледу мере хлеба приликом продаје.

Ове претставке резултат су анкете одржане у Радничкој комори почетком овог месеца на којој су присуствовали, поред претставника иницијатора ове анкете — Радничке коморе — и претставници Министарства социјалне политике, Управе Града Београда, Општине Града Београда, Занатске коморе, удружења хлеббарско-пекарских мајстора и подружнице живежарских радника.

Општину су представљали у овој анкетној комисији г.г. Иса Протић, кмет правник, Ге-

нић, чиновник техничке дирекције, и Др. Ђура Ђуровић, шеф отсека за помагање сиротиње и социјалне установе.

Циљ анкетне комисије био је, да на основу закона о заштити радника регулише питање раднога времена у хлеббарско-пекарским радњама као и питање седмичног одмора.

У вези са овим основним питањем дискутован је и проблем хигијенских услова рада у пекарницама као и проблем хигијенских услова производње и продаје хлеба. Са обзиром на потрошачку публику скренута је пажња на продавање хлеба са нетачном мером, што би требало у општем интересу отклонити.

Претставници општине били су у овој анкетној комисији у улози посматрача. Но како су извесни захтеви, по својој природи, улазили и у компетенцију општинског суда, кмет правник г. Иса Протић позвао је Радничку и Занатску комору да своје захтеве писмено формулишу Суду Општине Града Београда, како би их овај могао проучити и у границама своје надлежности предузети потребне мере.

Тако је дошло до ове две претставке. У место занатске коморе претставку од стране послодаваца поднело је хлеббарско-пекарско удружење.

У својим предлозима и радници и послодавци се слажу са малим изузетцима у свима тачкама својих захтева.

Њихови се захтеви своде на предлоге који обухватају производњу и на предлоге који обухватају продају хлеба.

1. У области производње хлеба тражи се у обадве претставке, да се што пре изврши генерални преглед и попис свих пекарница и продавница хлеба у Београду помоћу једне стручне комисије. У питање састава комисије Радничка комора улази само у толико што захтева да она буде образована по споразуму између Управе Града Београда и Општине, и да у њој буду представљене, преко својих стручњака, радничка и занатска комора. — Хлеббарско-пекарско удружење, међутим, бави се детаљније саставом ове комисије. Оно захтева, на име, да комисија има четири члана и то: претставника Грађевинске дирекције, Санитетског одељења, Управне власти и Хлеббарско-пекарског удружења.

Циљ ове комисије односно ових комисија био би да изврше генерални преглед хлеббарских радионица и продавница и да записнички утврде здравствене прилике сваке од ових радњи. За оне радње које не одговарају хигијенским условима комисија би утврдила могу ли се оне довести у задовољавајуће стање или не. За оне радње које се могу довести у задовољавајуће стање извесним преправкама оставио би се рок од 6 месеци да се потребне преправке изврше. За оне

радње и пекарнице, које се пак никако не могу довести у исправно стање мањим преправкама, извршила би се забрана рада. По гледишту хлебарско-пекарског удружења ова забрана би требала да важи после шест месеци од дана прегледа. Радничка Комора не изражава се о овоме детаљу.

Независно од овог захтева хлебарско-пекарско удружење тражи још и ово: „све пекарнице које су подигнуте у последње три године или су за такве направљене од других просторија, а за то нису добијена одобрења од надлежне власти нити одговарају свим потребама за ту грану радиности, имају се затворити и у истим забранити даљи рад. Саопштење о забрани рада у тим локалитетима има се доставити сопственику зграде”.

Овај захтев Хлебарско-пекарског удружења без сваке сумње не спада у надлежност Општинског суда, који није позван да се стара о примени закона о радњама, бар у колико се тиче формалних услова за отварање и вођење радње. Ако се пак он односи на нехигијенске прилике у радњи, онда је обухваћен претходним захтевом који се односи на рад предложених комисија.

Поред ове комисије за генералан преглед и попис свих пекарница и продавница хлеба Пекарско-хлебарско удружење тражи установљење сталне редовне комисије за преглед поменутих радњи. Ова комисија била би састављена од три члана међу којима би, по мишљењу Пекарско-хлебарског удружења, требало да буду један лекар и један управни чиновник. На послетку Хлебарско-пекарско удружење тражи да Суд у споразуму са њим изрази скицу - план типа пекарница са потребним просторијама по којима би се у будуће подизале пекарнице.

2. — Други део предлога Радничке коморе и Хлебарско-пекарског удружења односи се на продају хлеба.

Радничка комора и Хлебарско-пекарско удружење слажу се у захтеву да продају хлеба треба подврћи строгој контроли. У том смислу учињен је предлог, да се хлеб продаје на кило, а не на парче као што се сада практикује. Тежина печеног хлеба мора бити таква да се увек могу вршити обрачуни са полудинарцима. Поред тога, ради контроле од стране потрошача, у свакој радњи мора бити вага и на видном месту истакнут ценовник. Сваки продати хлебца продавац мора измерити пред кулцем, да се овај увери о стварној тежини.

Радничка комора у својим захтевима не иде даље. Хлебарско-пекарско удружење, напротив, захтева још утврђивање услова под којима се хлеб може продавати. Ови се услови односе на Продавнице, које, по овом захтеву, морају бити у зиданим локалитетима. Сваку продају по баракама, капијама, на тезга-

ма, слободном простору и трговима као и по радњама у којима се не продају продукти од брашна, као бурек и томе слично, треба забранити.

Продавнице које су везане с пекарницом могу бити споља затворене дрвеним капцима, по иза истих морају бити застаклени рамови. Продавнице морају бити довољно простране, увек добро чисте, а зидови и таванице бело обојени.

Ови специјални захтеви Хлебарско-пекарског удружења, који се не налазе у представци Радничке коморе, имају за циљ не само интерес здравља грађана него и сузбијају конкуренцију коју трпе произвођачи хлеба од продаваца буцаклија.

То су захтеви Радничке коморе и Хлебарско-пекарског удружења. Сам факат да су се у главним питањима сложили радници и послодавци захтева озбиљнију пажњу приликом разматрања ових преставки. Но предмет на који се преставке односе није чисто професионални, да рекнем еснафски, него спада у материјалне и здравствене интересе свег грађанства. Отуда би било неумесно и нетактично ако се по учињеним предлозима ништа не би поступило. То у толико пре, што је Хлебарско-пекарско удружење још у октобру чинило сличне предлоге и, како каже, добило и нека усмена обећања.

Суд Општине по чл. 95. Зак. о општинама има дужност да води рачуна о здравственом стању својих грађана. Полицијска власт, коју му даје овај члан у области о којој је реч, још више је прецизирана Правилником о нездравим становима и локалитетима у којима се људи стално или привремено задржавају.

По одредбама тих правила прецизирано је који се станови, радње и продавнице имају сматрати за нездраве. Наредбом управника града Београда А.Бр. 7718 објављеном у Службеним Новинама од 16. септембра 1929. године (чл. 207 и 213) такође је регулисано ово питање и контрола здравственог стања радњи стављена у дужност и Општинских санитетских органа. Закон о контроли над намирницама за живот ниуколико није изменио поменута правила и наредбу.

Суд општине дакле може, на основу преставке Радничке коморе и Пекарско-хлебарског удружења, а на основу чл. 4, 5 и 8 правила о нездравим становима и локалитетима у којима се људи стално или привремено задржавају и чл. 208. наредбе Управника града Београда А.Бр. 7718 29 донети из сопствене иницијативе одлуку да се комисијски изврши попис и преглед свих намирница и продавница хлеба у Београду. Ради бржег свршавања посла може се образовати више комисија. Свака комисија на основу горе наведених

правила мора имати три члана: једног лекара, једног члана Грађевинског одбора и једно лице које Суд одреди. Једна таква стална Комисија за преглед нездравих станова, састављена на основу горе споменутих прописа, већ постоји. Њени су чланови: г.г. Иса Протић, кмет-правник, Др. Драг. Радишић, шеф Општине. Санитета, и Жарко Крстић, архитекта. Ова комисија врши прегледе нездравих станова и по службеној дужности и на захтев појединаца.

Ако пак Суд хоће да врши овај преглед у колаборацији са управом града Београда за трећег члана могао би се узети делегат Управе града Београда. Можда би још боље било да број преставника Општине остане исти, а да као четврти члан комисије буде преставник Управе града Београда.

Сматрам да би у ову комисију требало позвати преставника Радничке и Занатске коморе, који би били у улози посматрача и саветодавца, а не пуноправни чланови, јер за то нема ослободилаца ни у каквом пропису.

У извештајима комисије морало би се констатовати све што је предвиђено у правилима о нездравим становима и сваки запатлија чија радионица и продавница хлеба не би одговарала прописима ових правила и наредби Управника града Београда морао би бити оптужен.

Истовремено комисија би имала да констатује, одговара ли свака радња у питању општим хигијенским условима и ако не одговара, био би предвиђен рок до кога треба да се доведе у исправно стање. У преставци пекара тај је рок шест месеци. Суд може усвојити тај рок или прописати неки други. Но, по моме мишљењу, у пекарницама и продавницама које потпуно не одговарају хигијенским условима због положаја, конструкције и томе слично, требало би у далеко краћем року извршити забрану посла у интересу народног здравља.

Што се тиче израде плана за тип пекарница, Суд може, пошто се изврши овај генерални преглед, образовати једну информативну комисију која би, ако не баш могла утврдити једнообразност, оно бар детаљисати какве нове пекарнице не смеју бити.

II. — Што се тиче продаје хлеба, комисија би имала да испитује здравствено стање продавница као и радионица, о чему је унапред било речи.

Даљим захтевима пекарско-хлебарског удружења и Радничке коморе могло би се изаћи у сусрет по споразуму са Управом града Београда.

По свршеном комисиском прегледу свих пекарница и продавница Суд би могао поднети једну преставку управнику града Београда и на основу прикупљеног материјала

тражити да он својом наредбом обавезе пекаре да хлеб продају на кило, да га приликом продаје мере на теразијама које морају стално бити на тезги, да имају на дивном месту истакнут ценовник и томе слично.

Што се тиче, пак, самих продавница, њиховог облика и конструкције, то би се питање решило заједно са питањем типа пекарнице о чему је напред било речи. Управа града, међутим, могла би наредбом забранити рад буцакијама продавцима.

Пекарница у Узун-Мирковој ул. 2: Остатак за судове.

Пре него Суд донесе своју одлуку могао би позвати преставника Радничке коморе и Хлебарско-пекарског удружења и изнети им свој план како би акција Суда добила карактер пуне предустретљивости и жеље за искреном и разумном колаборацијом.

У прилогу преставка Радничке коморе и преставка Хлебарско-пекарског удружења.

ОДЕЛЕЊЕ ЗА СОЦ. И ЗДРАВ. СТАРАЊЕ
Отсек за помагање сиреткње и Соц. установе

С.Бр. 977 и 1015

22. априла 1930. год.

БЕОГРАД

По наредби
Претседника Београдске Општине
Референт
Д-р Драг. Радишић

Шеф
Оделења за Социјалну Политику
Д-р Ђура Ђуровић

Б.

АКТ РАДНИЧКЕ КОМОРЕ

Суду Општине Града Београда
Одељење за социјалну политику

БЕОГРАД

На Анкети одржаној у овој Комори, по питању уређења радног времена и недељног одмора хлебарско-пекарских радника, којој су присуствовали и претставници Општине, покренуто је питање: **хигијенског уређења пекарско-хлебарских радионица и продавница, као и начина продаје хлеба.**

По овим питањима претставници Занатске и Радничке коморе као и претставници хлебарско-пекарских послодаваца и радника конкретно су истакли следеће:

1) да се за пекарске радње преправљају старе, влажне и паду склоне зграде;

2) да је огроман број данашњих хлебарских радионица (амурлука) у влажним подрумима и просторијама, а има их и у непосредном додиру са нужницима из којих се мокраћа разлива по радионицама и пролази ма кроз које се вуку вреће са брашном;

3) да радници, који израђују тесто за хлеб, спавају у истим радионицама, на њаконима са брашном, па да те њаконе истресају у текнега у којима месе хлеб;

4) да се у индустријским хлебарским предузећима на време непродати хлеб суши па меље и понова меша са брашном из кога се израђује хлеб;

5) да су неке продавнице хлеба преправљене из дрвених барака које не само својим спољним изгледом руже престоницу, него и својом трошном конструкцијом омогућавају да се хлеб у њима обасипа спољном прашином и другом нечистоћом;

6) да се на продавницама индустријских хлебарских предузећа продаје хлеб произвољно и неконтролисане тежине и цене, чиме се не само ствара несолидна конкуренција већ се и материјално штете потрошачи и т. д. и т. д.

Пошто је предњим излагањима констатирана права анархија у производњи и продаји хлеба и утврђено: да је данашња хлебна привреда у Београду не само штетна за здравље запосленог радништва у тој врсти привреде, већ и огромна опасност за здравље београдског грађанства у опште, Анкета се сагласила на следећем:

Да се умоли Општински Суд и Управа града Београда да хитно предузму све законске мере којима би:

1) Здравље и кеса београдских грађана били заштићени, и

2) здравље запосленог радништва било очувано.

А да се то постигне, требало би: а) из-

дати строго наређење да се у одређеном року, а најдаље за шест месеци, затворе све хлебарске радионице и продавнице које не одговарају хигијенским прописима; б) да се хлеб за јавну продају меси само од чистог пшеничног брашна и да се мери и продаје по килограму и на разломке који би се исплаћивали у округлим ценама — динарима и полудинарцима; в) да у свакој продавници мора бити тачна вага (теразије) за мерење хлеба с тим, да је продавац дужан сваку продату количину хлеба пред купцем измерити; и г) да је сваки продавац хлеба дужан у својој продавници јасно и читко истаћи написане цене и тежине хлеба. Прописи под б, в, г, да важе за све радње као и бакалнице, кухиње, ашчине и т. д. које продају хлеб изван радње.

За утврђивање: које би хлебарске радионице, пекарнице и продавнице требало и у којем року затворити а које би се и у којем року имале, по грађевинским и хигијенским прописима, преправити, Анкета се сагласила: да умоли Општински Суд и Управу града Београда, да одмах образују једну или више санитетских комисија у којима би и Радничка и Занатска комора биле преко својих стручњака заступљене.

Молимо наслов да предњим жељама изађе у сусрет.

РАДНИЧКА КОМОРА

Бр. 1755

4. априла 1930. год.

Београд.

Секретар,

Лука Павићевић, с. р.

Претседник,

Негослав Илић, с. р.

В.

МИШЉЕЊЕ ХЛЕБАРСКО-ПЕКАРСКОГ
УДРУЖЕЊА

Суду Општине Града Београда

Београд.

Још 15. октобра прошле године одржана је иницијативом Суда једна конференција под претседништвом п. претседника г. Др Стојадиновића са циљем снабдевања Београда довољном количином здравог и по цени солидног хлеба. Конференцији су присуствовали поред преставника Општине још и изасланици Занатске Коморе и Удружења Хлебарско-Пекарских Мајстора.

Конференција је начелно прихватила предлоге поднете од стране Управе Хлебарско-Пекарског Удружења и сагласила се, да се накнадно поново састане ради доношења коначне одлуке, а која би по том била од надлежних санкционисана.

Након тога, иницијативом Радничке Коморе, састала се је анкетна комисија да на основу Закона о Заштити Радника изради предлог о регулисању радног времена у хле-

барско-пекарским радњама као и питање седмичног одмора. На анкети учествовали су представници Министарства Социјалне Политике, Управе Града, Суда Општине, Занатске и Радничке Коморе, Удружења Хлебарско-Пекарских Мајстора и Подружнице Живежарских радника.

Анкета је успешно завршила одређени јој рад и након тога узела у разматрање питања хигијенских услова рада, начина производње, стање локала у којима се налазе радионице и продавнице као и све остало што је у вези са производњом и продајом хлеба у Београду. Том приликом представници послодаваца изнели су своје гледиште, које је било изнето и на конференцији у Општинском Суду. Са задовољством констатујемо, да су сви присутни представници једнодушно прихватили излагање послодаваца; на крају одлучено је, да Управа Удружења Хлебарско-Пекарских Мајстора поднесе Суду Општине Београдске писмено своје предлоге како би се по истим могла донети једна корисна одлука.

Удружењу Хлебарско-Пекарских Мајстора част је на основу тога доставити Суду своје предлоге, уверено да ће их Суд узети поново у двестрано разматрање и по могућству сазвати једну анкету како би и то питање добило једно правилно решење. Ово је несумњиво интерес како грађанства тако и Општине, а и исправних хлебар-пекара.

Предлози су следећи:

1.) Продаја хлеба мора се вршити по килограму а не по комаду;

2.) У свакој продавници мора бити вага, иста мора стајати на продајном столу (тезги) и продавац је дужан сваки хлеб измерити и тиме уверити купца да цена одговара тежини;

3.) Хлеб мора бити добро печен, може се месити у уобичајеним величинама, само тежина печеног хлеба мора бити таква, да се може обрачунати са максималним разломком од 0.50 динара;

4.) У свакој продавници мора бити истакнут на видном месту ценовник;

5.) Продаја хлеба може се вршити само у локалим, који су за то подешени. Ако је продавница везана са пекарницом, спољни затвори могу бити дрвени капци, но иза истих морају бити застаклени рамови. Све продавнице морају бити довољно простране за улазак купаца. Продавнице, пекарнице као и радионице морају бити чисте, а зидови и таванице бело обојене;

6.) Продаја хлеба може се вршити само у зиданим просторијама. Забрањује се продаја у баракама, капијама, на тезгама, слободном простору и трговима, исто тако забрањује се и у осталим локалим сем оних у којима се продају продукти од брашна, као бело пециво, бурек и т. д.;

7.) Све хлебарнице и пекарнице које су подигнуте у току последње три године или су за такве преправљене од других просторија а за то нису добијена одобрења од надлежних власти нити одговарају свима потребама за ту грану радиности, имају се затворити и у истим забранити даљи рад. Саопштење о забрани рада у тим локалим има се доставити сопственику зграде;

8.) Суд Општине Београдске преко свог надлежног Одељења а у споразуму са Хлебарско-Пекарским Удружењем израдиће скицу-план типа пекарница са потребним нуз-просторијама, по којима се у будуће морају подизати пекарнице;

9.) У року од 2 месеца извршиће се генерални преглед и попис свих пекарница и хлебарница у атару Општине Београдске. У ту сврху образоваће се једна комисија од 4 члана састављена од по 1 представника: Грађевинске Дирекције, Санитетског Одељења, Управне власти, Хлебарско-Пекарског Удружења. Комисија ће записнички констатовати у каквом се стању сви локали налазе;

10.) Код пекарница које не одговарају хигијенским условима а које се извесним преправкама могу довести у употребљиво стање, Суд Општински ће сопственику оставити рок од 6 месеци, да те преправке изврши. За пекарнице код којих се ни доградњом или преправком не може постићи употребљивост, Суд Општине забраниће рад, но с тим, да забрана наступа у року од 6 месеци;

11.) О здравственом стању запосленог особља дужан је водити рачуна послодавац. За доказ служи уверење лекара Округног Уреда за Осигурање Радника;

12.) Редовна Комисија за преглед хлебарница и продавница биће састављена од 3 члана од којих је један лекар и један управни чиновник.

Усвајањем напред изложених предлога, створио би се једнообразан рад у свим предузећима, неопходно потребни хигијенски услови били би задовољени, избегла би се несолидна конкуренција на рачун квалитета и тежине хлеба, а хлебари би били сви подједнако третирани.

Достављајући Суду ову представку, Удружењу је част умолити, да се истој посвети она пажња, коју ово питање заслужује. Истовремено изјављујемо, да смо готови на захтев Суда сваку од изложених ставки било усмено или писмено образложити.

ХЛЕБАРСКО-ПЕКАРСКО УДРУЖЕЊЕ

Бр. 74

8. априла 1930. год.

Београд.

Секретар,

Претседник,

М. Милошевић, с. р. Јордан Стефановић с. р.

III

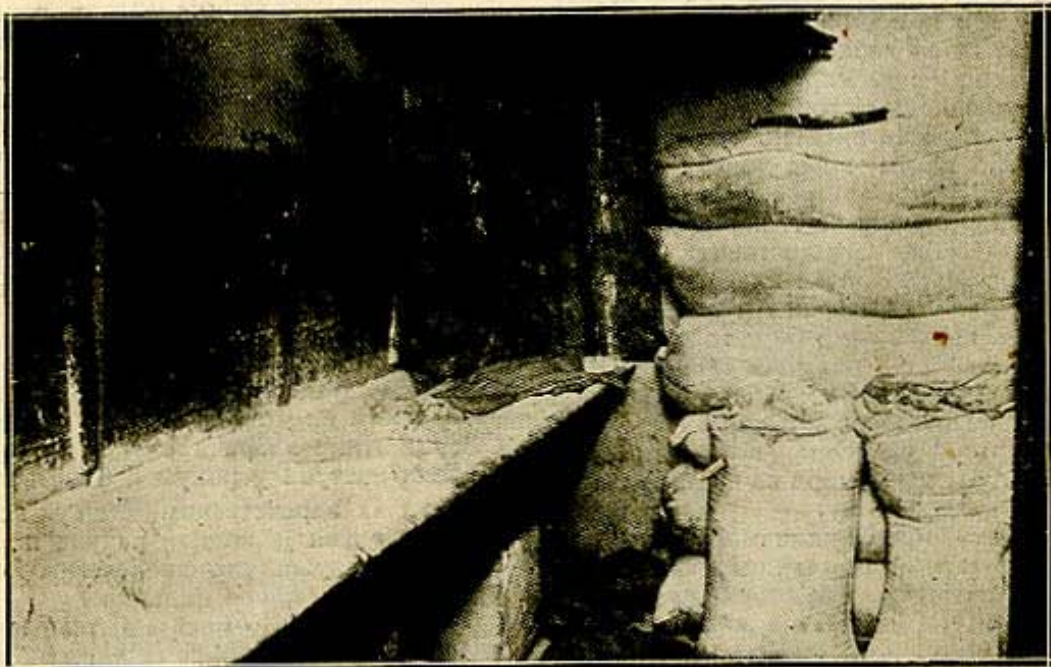
Извештај Комисије

Комисија за преглед пекарница и продавница хлеба у атару Општине београдске.

Суду Општине Града Београда

Састављена решењем тога суда О.Бр. 12.546. од 5. маја тек. године Комисија за преглед пекарница и продавница хлеба у атару Општине града Београда завршила је рад и сада има част да поднесе суду свој извештај о нађеном стању са конкретним предлогом о начину и методама које би требало

ставила у дужност шефу статистике, да преко чиновника испуни у формулару „Комисијски преглед“ све рубрике осим рубрике под бројем 17., 18., 19. и 20., пошто се тим испуњавањем, које се састојало у искључивом констатовању чињеница, увелико олакшава рад Комисије. Комисија сматра за потребно да нагласи, да је она, приликом прегледа сваке пекарнице и продавнице проверавала констатације чиновника. Овај посао свршили су за време од 15. јула до 14. септембра Чобановић Јован, писар статистичког

Једна пекарница у Србобранској улици: Амурлук са оставом.

усвојити да се у интересу здравља престоничког становништва побољшају хигијенски услови производње и продаје хлеба.

1. — УВОД

Комисија је почела свој рад 14. јула тек. године. Прву своју седницу посветила је испитивању најлакшег начина обављања повереног јој посла за најкраће време. Тада је решено да се предходно, преко чиновника, изврши попис свих пекарница и продавница хлеба, са назначењем тачне адресе. Из приложеног извештаја шефа статистике од 1. септембра 1930. види се, да су овај неопходни посао за рад комисије обавили Вуковић Властимир, писар статистичког отсека, уз припомоћ чиновника пекарског удружења Трајковића Настаса, за време од 15. јула до 3. септембра. На истој седници комисија је

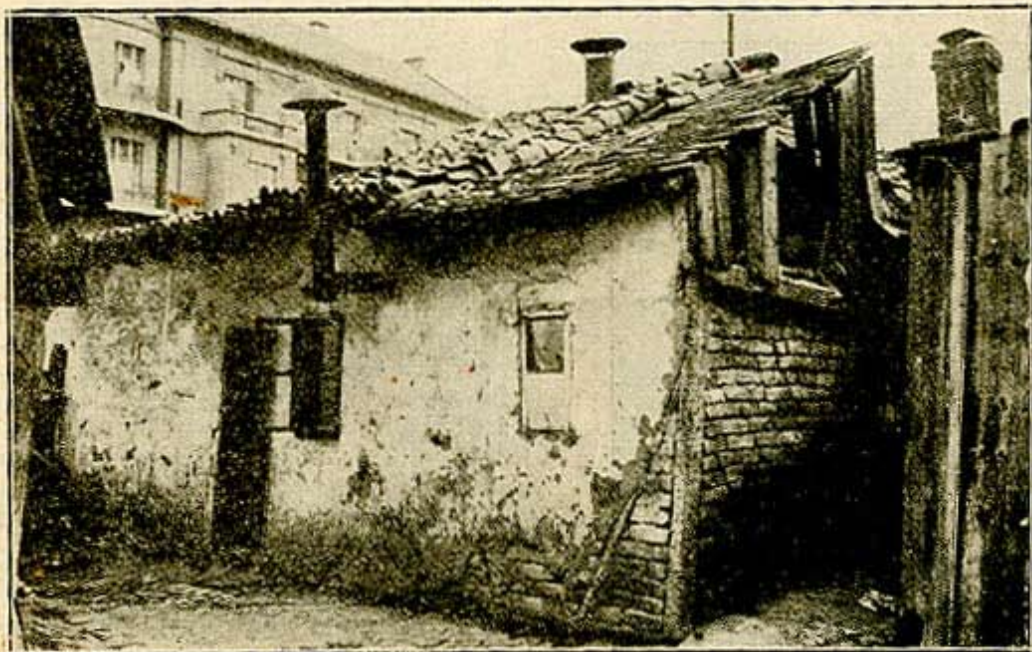
отсека, уз припомоћ административног секретара хлебарско-пекарског удружења Дрњаковића Љубише, техничког пословође архитектонског отсека Техничке Дирекције Константиновића Мирослава, члана хлебарско-пекарског удружења Филиповића Симе и лекарског помоћника хигијенског отсека Д-р Србислава Дојчиновића, што се све види из приложеног извештаја шефа статистике од 11-IX-1930. године. Комисија истиче да је ова друга група чиновника, поред констатација у формулару „Комисијски преглед“, прикупљала податке који нису предвиђени у судском решењу о саставу комисије, али који су потребни хигијенском отсеку, и који, једном сређени, бацају нову светлост на хигијенске прилике производње и продаје хлеба у престоници. О резултатима овог прикупљања података Суду ће поднети засебан из-

вештај шеф хигијенског отсека г. Д-р Рамзин, који је за све време активно учествовао у раду Комисије.

Са прегледом пекарница и продавница хлеба на лицу места Комисија је почела 21. јула, радећи увек само после подне, и завршила цео посао на терену 27. септембра, у тридесет и седам теренских састанака. Сређивање материјала извео је, у колико је потребно за извештај Комисије, шеф статистичког отсека код кога се налазе сви испуњени формулари.

Уз овај извештај, поред пројекта поменутог правилника, Комисија подноси три врсте статистичких података о своме раду. У првој групи, обележеној са римским I и II, налази се сређен материјал, у целини и по квартовима, о броју пекарница и одлуци Комисије у погледу даљег рада ових предузећа. У другој групи, обележеној са римским III, налази се сређен материјал, у целини и по квартовима, о капацитету производње и броју запослених радника у предузећима.

Поред овога, уз извештај се прилаже из-

Једна пекарница са Дорћола.

Поред својих теренских састанака Комисија је одржала осам седница на којима је претресала питање побољшања хигијенских услова производње и продаје хлеба, проучавала прикупљене податке и сређивала заједничке утиске. Резултат тога рада на овим седницама је овај извештај и пројекат Правилника о уређењу пекарских радњи и продаји хлеба који Комисија подноси Суду као практичан предлог за постигнуће циља због којег је ова Комисија и састављена.

На својој седници од 23. септембра ове год. Комисија је ставила у дужност г. Д-р Ђури Ђуровићу, шефу отсека за социјалне установе, који је за све време рада Комисије вршио дужност њеног деловође, и г. Д-р Рамзину, шефу хигијенског отсека, да израде пројекат поменутог правилника, а г. Д. Анагностију, шефу статистике, да им стави на расположење сав потребан статистички материјал. Они су тај посао свршили савесно, и у дискусији која је вођена и у начелу и у појединостима, њих су двојица имали улогу референата.

вестан број фотографија појединих пекарница и њихових одељења, којима је Комисија хтела да још боље илуструје нађено стање, уверена, да ће се у непосредној будућности, то се прихвати њен предлог, подићи здравствени услови производње хлеба на задовољавајућу висину. Уз овај извештај приложене фотографије остаће као очевидан доказ не само садашњег стања хлебарске производње него ће послужити и за мерило напретка који се буде постигао агилним радом Општинске управе.

Уз извештај Комисија прилаже и књигу записника својих састанака и седница.

2. — ПРОИЗВОДЊА ХЛЕБА.

Производња хлеба у атару Општине београдске врши се у 359 пекарница од којих се 340 поред производње баве на истом месту и продајом хлеба, што ће рећи да је у том броју случајева продавница непосредно везана за радионицу и пећ.

Поред ове занатске — ручне производње, у Београду постоји и фабричка произ-

водња хлеба у три творнице које су отворене после рата и чији је капацитет производње за 24 часа 28.000 кг.

Начин производње у занатским предузећима је исти, ако не и гори, као што је био пре педесет и више година. Ваљда се ни у једној грани занатске радности тако мало не иде са напретком технике и схватањем културнијег начина обављања посла. Та зачуђавајућа заосталост, коју ће одмах цифре потврдити, има за један од својих многобројних узрока и чињеницу, да је криза у локалима присиљавала нове предузетнике да

ца или задовољавајућа или се преправком може довести у задовољавајуће стање.

У процентима изражено нађено стање изгледа овако:

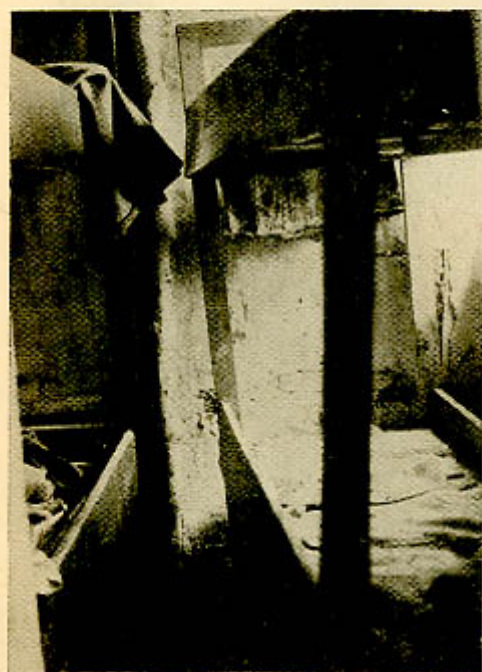
Од укупног броја пекарских радњи, рачунајући продавницу и фуруну заједно, 2,06% су у исправном стању, 48% могу се преправком довести у задовољавајуће стање, 44% морају се без одлагања, у интересу здравља грађана, затворити, т.ј. у њима се има забранити и производња и продаја хлеба, а у 5% случајева има се дозволити само продаја и забранити производња хлеба.

Од 19 пекарница без продавнице само су 3 (15%) исправне, 2 (10,5%) се могу преправком довести у исправно стање, а 14 (73%) се као посве нехигијенске, и обичном преправком недоводљиве у задовољавајуће стање, морају затворити у интересу здравља становништва престонице.

Овако мизерно стање пекарског заната у Београду, који није забележио никакав напредак за више од пола века, има разних узрока. Један је споменут на почетку излагања овог поглавља и састоји се у оскудици локала у вароши, околност која је нове предузетнике силила да се задовоље тескобним, мрачним, често пута влажним одељењима за своје ново предузеће. Тај разлог је резултат послератних прилика у престоници и није битан за постојеће стање у хлебарској производњи. По мишљењу Комисије данашње стање у хлебарској производњи да се објаснити следећим околностима. На првом месту долази околност, да за пекарски занат није потребна нека особита стручна спрема нити велики капитал. Скоро сваки пекарски радник, с положеним мајсторским испитом, ако је могао скунаторити десетак хиљада динара највише, могао је привести у дело своју мисао о отварању самосталне радње. Са малим сретствима, нови подузетник није могао, и кад би хтео, тражити удобан локал за своју радњу. Тако се дошло до парадокса да нове радње, у место да буду боље од старих, раније отворених, биле су све горе и горе у колико се њихов број повећавао у Београду.

Оваквом методом рада сведени су трошкови производње на минимум. Тиме је с једне стране онемогућено инвестирање већег капитала, због страха од конкуренције произвођача са ниским трошковима производње, и тако укочен прогрес у хлебарском занату, а с друге стране опет умањена зарада пекара, који, да би се одржали на пијаци, морају радити са минималним зарадама.

Исто тако важна је околност културан ниво сопственика пекарских радњи. Велики број између њих, дошавши са села, обично из Јужне Србије, и прошавши кроз примитивну пекарницу свога мајстора, није ниуколико увећао своје потребе у току година. И

Пекарница у Кн. Љубице бр. 20: Рафови од дасака за преноћиште пекарских радника.

организују своја предузећа и у најгорим и с хигијенског гледишта најнеподношљивим просторијама, које су у много случајева не одељења за рад него праве избе, влажне, неосветљене, пуне нечистоће, у којима влада хаос од нереди и прљавштине.

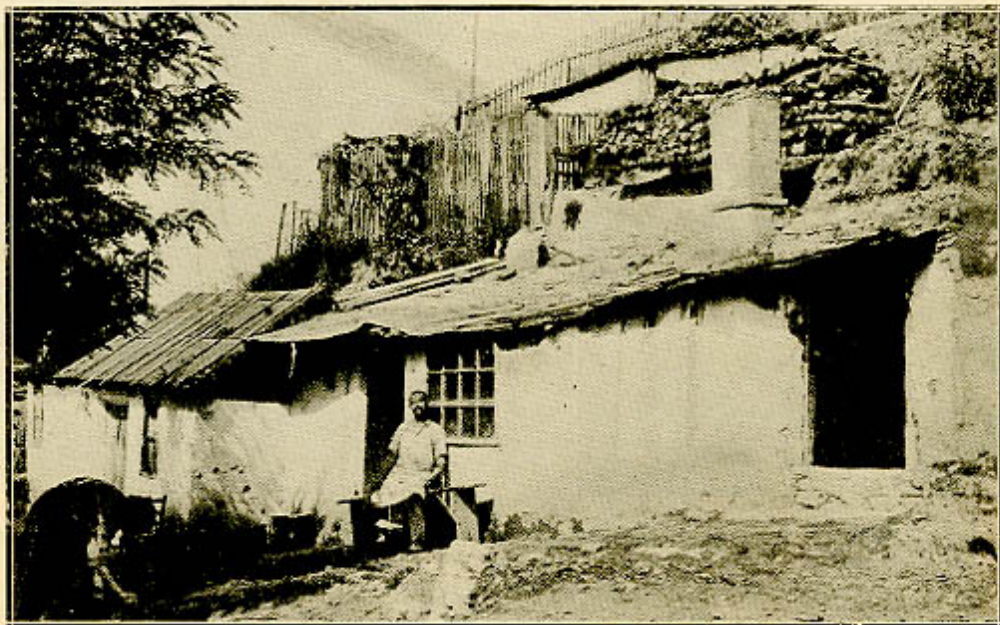
Комисија, поред најбоље воље, није могла да утврди један тип пекарске радње, с обзиром на постојеће прописе, на основу којег би се, приликом прегледа, одређивала у доношењу своје одлуке. Она је у сваком конкретном случају испитивала све околности па тек онда доносила закључак. Од 340 пекарских радњи с продавницом комисија је нашла да су само њих 9 у исправном стању, 164 радње могу се преправком довести у задовољавајуће стање; у 150 случајева треба, у интересу здравља грађанства, забранити и производњу и продају хлеба, а у 17 случајева забранити само производњу хлеба, док продају треба дозволити пошто је продавница

као сопственик радње, он живи скоро истим животом као и његов радник кога плаћа за рад од 10—16 часова између 15 и 30 динара дневно. Код њега не постоји осећање за удобнији живот, за уреднији, бољи стан, светлу и чисту продавницу, радионицу и друга одељења. Рibaјући сваки дан тезгу на којој му стоји хлеб, београдски пекар сматра да тиме одржава идеалну чистоћу у радњи и ако му је све остало прљаво, неуређено, разбацано, и ако му веш чист и нечист закрчује простор по одељењима, и ако му је радио-

но, ако не одговарају, нова пекарска радња не може бити отворена.

Није без интереса нотирати да центар вароши, у погледу производње хлеба, ни мало не одмиче од периферије. Има случајева где су пекарнице у центру далеко горе са сваке тачке гледишта него најгоре пекарнице удаљене од центра. То је сигурно једини случај у радиностима свих врста где се центар, са малим изузетком, потпуно изједначаје са периферијом.

Стање запослених радника у пекарском

Једна пекарница у Прокупачкој ул.

ница неосветљена, загушљива, а стан за раднике права изба.

Напоследку најглавнији разлог постојећем стању хлебарске производње лежи у оскућу сваке контроле приликом отварања нових радњи. У културним земљама та, могло би се рећи превентивна контрола, није потребна, али код нас, где пекарнице ничу као печурке, без ње се не може замислити побољшање хигијенских услова у производњи хлеба. Без те контроле илузорна је контрола полицијско-санитетских органа самог начина и производње и продаје хлеба, прво зато, што контролни орган нема никаквог мерила у оцени наилазећи на безброј сличних случајева, и друго због тога, што су казне незнатне да би се њима могли декуражирати произвођачи. Из тих разлога комисија је предвидела, у пројекту правилника, установу санитетско-техничке Комисије, која има да прегледа сваку нову пекарницу пре њеног отварања и констатује на лицу места, да ли просторије намењене за производњу хлеба одговарају прописаним условима. Следстве-

занату може се наслутити из претходног излагања. Они живе још и под горим условима него њихови послодавци. Не само да ти људи раде у рђавим, нехигијенским радионицама, него, пошто су везани за радњу ноћним радом и приморани да ту станују, спавају у правим ђумезима. Комисија је у току прегледа наишла на десетине случајева где се стан за три четири радника састоји из једног малог собичка у коме су, један изнад другог, смештени рафови, који служе за спавање радника. Свака преграда тога рафа, две три њих, широка нешто више од пола метра, али никад више од једног метара, служи за кревет једном, а у доста случајева двојици радника. Од простирке у тим креветима нађе се по једно нечисто и одрпано ћебе, које служи једновременно и за простирач и за покривање. У неколико случајева, Комисија је наишла на радничке станове без дневне светлости, а у једном случају на одељење без прозора. Купатило за раднике права је реткост. Ретко који радник има више од две преобуке. Кад год нису на послу, Комисија

их је затекла преко дана у дубоком сну, негде у радионици, на цаковима или голим даскама. Радећи под оваквим приликама ти људи се не само лично физички упропаштају, него су опасност за здравље грађана који једу хлеб којег они израђују. Од човека запосленог на овај начин не може се очекивати никаква чистоћа.

Низак културни ниво радника запослених у пекарским занатским предузећима још више повећава нечистоћу која је иначе условљена другим околностима. Тамо где имају

дан крупан привредни проблем који, бар у колико се тиче хлебарског заната, још није решен. Одбијајући поменути предлог ђа изнесених разлога, већина чланова Комисије сложила се у схватању, да би укидање ноћног рада у пекарским радионицама било дело колико хуманости, толико и социјалне правде, и да би Суд, у границама могућности, требао да покрене то питање код Министра социјалне политике и народног здравља, у колико се тиче рада у пекарском занату у Београду.

Пекарница у Књ. Љубице 20: Зграда радионице

бољи стан, влада хаос. Свега у неколико случајева комисија је наишла на радничку собу чисту, са стварима лепо уређеним и креветом како треба намештеним.

За заштиту хигијенског живота радника у опште, постоји читав низ прописа, о чијем се извршењу стара Инспекција рада. Бар код пекарског заната те одредбе остале су мртво слово на хартији. Због тога, не уводећи никакву новину, ни једну одредбу која не би имала ослонаца у прописима издатим од стране државе, Комисија је у пројекту правилника предвидела минимум потребних мера за побољшање начина живота пекарских радника, настанених код послодавца, како би се на тај начин помогло, не само радницима него и подигла хигијена производње хлеба на задовољавајућу висину.

У току израде пројекта правилника пао је предлог, од стране шефа хигијенског отсека, за укидање ноћног рада по пекарницама и уношење у правилник постојећих одредаба о трајању радног времена и о недељном одмору. Већина чланова Комисије нашла је за неумесно уношење ових одредаба у правилник, прво, због тога, што одређивање дужине радног времена спада у компетенцију државних органа законом нарочито одређених, и друго, што је питање ноћног рада је-

Пекарница у Књ. Љубице 20: Остава за брашно и судове.

3. — ПРОДАЈА ХЛЕБА.

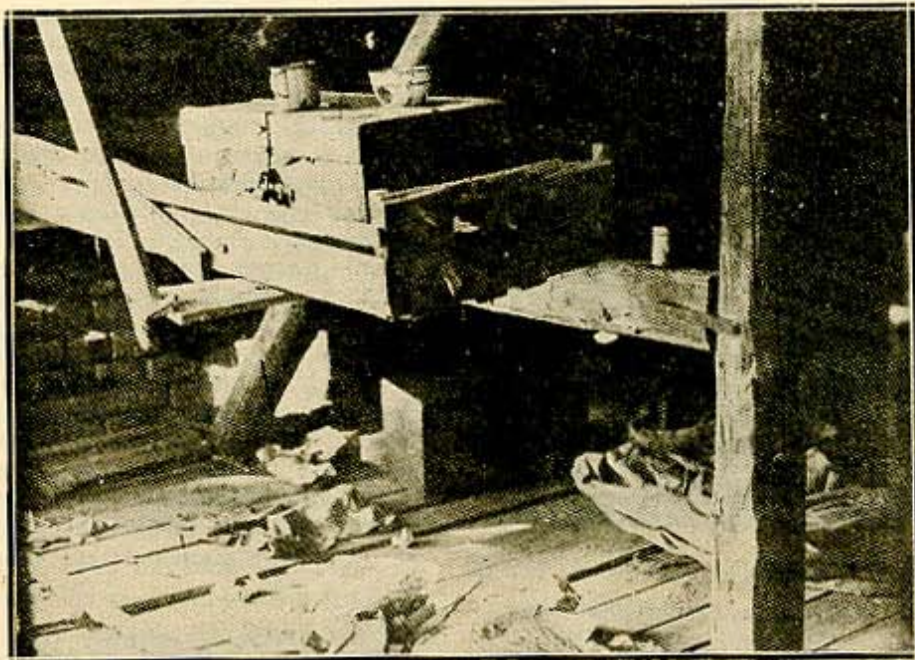
У атару Општине београдске продаја хлеба врши се у 627 локала. Како се производња хлеба на истом терену обавља у 359 пекарница, излази да на сваку пекарницу долази, без мало, две продавнице. Од укупног броја продавница 340 су непосредно везане уз пећ, 9 су саставни део „Народне кујне“, 12 су саставни део продавнице млекарских производа, 131 је саставни део бакалнице, пиљарнице или бифе-а, а 135 су искључиво продавнице хлеба.

Комисија је нашла да треба забранити продају хлеба у 150 продавница које су везане за пећ, јер су скроз нехигијенске а по грађевинској конструкцији су такве, да се обичном преправком не могу довести у задовољавајуће стање. Комисија је даље стала на гледиште да треба забранити продају хлеба у свима баракама од дасака, јер су дашчаре неподесне за продају, чак и кад се продавац труди да у њима одржава најбољу чистоћу. Таквих дашчара употребљених за продавнице хлеба има 84. Напослетку комисија је мишљења да треба забранити продају хлеба у свим нехлебарским радњама, као што су народне кујне, пиљарнице, бифе-и и томе слично. Пре свега, у хлебарским радњама, наро-

чито где се продају бакалски производи, немогуће је посветити довољну пажњу хигијени хлеба. На другом месту, кад се од пекара тражи, ако се усвоје одредбе у пројекту правилника, веће инвестиције, потребно је обезбедити права пекара да они првенствено продају хлеб. С тим у вези комисија је мишљења да треба забранити продају хлеба под ведрим небом, на пијацама, по капијама и томе слично. **Продавница** треба да испуни извесне услове без којих се не може обезбедити довољна гаранција за заштиту здравља

4. — ПОСЛЕДИЦА ЗАТВАРАЊА ПЕКАРНИЦА И ПРОДАВНИЦА.

Затварањем пекарница и продавница хлеба, ако би се извршило по предлогу Комисије који је напред изложен, задовољила би се једна неодложна потреба београдског становништва. Суду, међутим, може на први поглед изгледати ризикантна једна таква мера, ма колико била оправдана, јер би се, ако се спроведе у дело, могла очекивати: оскудица у хлебу или поскупљивање хлеба, а можда и једно и друго. Несавесни критичари са улице

Соба на тавану, за преноћиште пекарских радника у Краља Милана ул. бр. 45.

потрошача. Ти минимални услови предвиђени су у пројекту правилника који комисија подноси Суду као свој предлог. Комисија је слободна да нагласи да се побољшавањем хигијенских услова производње неће постићи жељени циљ ако се паралелно са тим побољшањем не побољшају и хигијенски услови продаје хлеба.

Бавећи се питањем продаје хлеба, Комисија је водила рачуна не само о интересима здравља потрошача него и о њиховим материјалним интересима. У томе циљу она излази с предлогом, изнесеним у пројекту правилника, да се продаја хлеба врши на кило, а не као до сада на хлебац и његове делове, без мере, чиме се у много случајева потрошачима продаје хлеб мање тежине, него што хлеб, односно његов део, треба да мери.

Резимирајући ово излагање, Комисија предлаже, да се у интересу здравља грађана, од 627 продавница колико их има у Београду, према констатацијама и одлукама донесеним на лицу места, забрани продаја хлеба у 392 продавнице.

вероватно ће употребити и такве аргументе. Комисија, међутим, има намеру да овде у цифрама покаже, да таквој бојазни у конкретном случају апсолутно нема места. Затварањем предложених пекарница и продавница хлеба, нити ће Београд остати без довољне количине хлеба, нити ће због те околности наступити поскупљивање истог.

1 — По предлогу Комисије, од 359 пекарница треба затворити, забранити производњу хлеба, у њих 181 пошто су по своме уређају потпуно нехигијенске и као такве претстављају апсолутно опасност за здравље грађана, а не могу се обичним преправкама довести у задовољавајуће стање. То значи да треба смањити број пекарница у Београду за 47%. Капацитет производње ових пекарница у времену од 24 часа износи 152.850 кгр.

Затварањем овог броја пекарница са овим капацитетом производње остаје у Београду да и даље ради 178 пекарница чији је капацитет производње у 24 часа 257.450 кгр. хлеба. По последњем попису Београд има, узимајући округлу цифру, 227.000 становника.

Значи, да је капацитет пекарница које остају и даље да раде толико велики, да могу свакодневно да баце на пијацу више од једног кила хлеба на сваког становника, рачунајући овде и децу, што је више него довољно, кад се зна да просечно, за једног становника у градовима треба дневно хлеба око $\frac{1}{2}$ кгр. Из овога факта, не изводи се само закључак, да је капацитет пекарница које не треба затворити довољан, него и немогућност повећања цене хлеба. Јер, докле год стоји понуда нешто већа или равна тражњи, цене остају на истој висини. С друге стране, самим искориш-

рањем нехигијенских пекарница и продавница хлеба.

III — Из претходног излагања види се, да затварање нехигијенских пекарница и продавница хлеба, погађа искључиво пекаре и раднике који су у њима радили. Комисија је, на основу прикупљених података, испитивала и обим овога ефекта, па је нашла, као што ће се одмах видети, да је он врло незнатан.

Упуштајући се у ово питање треба одвојити продавнице од пекарница. По предлогу Комисије треба затворити, забранити производњу хлеба, у 167 пекарница везаних с продавницом и 14 пекарница које нису уз продавницу. У ове 181 пекарницу запослено је, поред сопственика радње, 226 радника и 100 шегрта, што чини укупно 326 запослених. Затварањем ових радњи сви ови радници неће остати без посла, јер ће друге пекарнице, чији ће се капацитет производње повећати, морати увећати и број запослених радника. Овај остатак једним делом ће напустити Београд, а једним делом ће се запослити у нова хлебарска предузећа, која ће сопственици затворених радњи сигурно одмах покушати да отворе. Исти случај ће бити и са 181 пекаром и њиховим породицама. Чак и кад би сви, и пекари и њихови радници, остали без посла, надлежни фактори не смеју бити бољећиви према тако незнатном броју људи, кад је у питању здравље престоничког становништва.

Поред продавница које се затварају, затварањем пећи (181) има се забранити продаја хлеба још у 240 локала, од којих су само 135 праве продавнице хлеба, док су остали локали и продавнице других продуката у којима се хлеб продаје као акцесоран артикл. Као што се види, забраном продаје у ових 240 локала били би директно погођени само 92 продавца, јер од 135 локала у којима се продаје само хлеб треба затворити 90 продавница, од којих су 83 дашчаре. Но последица овог затварања биће врло брзо ублажена самим фактом, што ће се отворити, где буде потребно, нове хигијенске продавнице. Чак и кад тога не би било, продавци хлеба, који нису пекарски радници, моћи ће се увек запослити као продавци, у другим радњама, ако су за продају по радњама способни.

Из предходног излагања јасно се види да не постоји ни један озбиљан разлог против спровођења у дело предлога комисије који има за искључив циљ обезбеђење здравствених прилика у производњи и продаји хлеба.

Пекарница у Узун-Мирковој ул. 2: Стан за шегрте.

ћавањем пуног капацитета своје пећи, произвођач ће имати, због већег обрта, већу зараду него што ју је имао кад је користио само један део тога капацитета. Постоји дакле могућност за појефтинивање а никако за поскупљивање хлеба.

II — Кад тако ствар стоји са последицама у производњи хлеба, забрана продаје хлеба у 392 локала од 627, колико их има у Београду, не може имати никаквог неповољног ефекта, нити на цену хлеба, нити на тешкоћу у снабдевању грађана хлебом. Пекарнице и продавнице распоређене су по целом Београду. На свим местима, где произвођачи осете потребу, биће приморани да одмах отварају нове продавнице, које ће одговарати хигијенским прописима. Једини ефекат забране продаје осетиће потрошачи у неким крајевима у толико, што ће бити приморани, у место да купују хлеб од пекара-суседа, који и производи и продаје хлеб под таквим околностима да купцу увек може сервирати какву болест, да направе пут од 200—300 метара више, и купе чист хлеб од пекара, који ову насušну намирницу људског организма производи под повољним условима и продаје ју потрошачу чисту и здраву. Та жртва потрошача вреди сигурно користи коју ће добити затва-

5. — МЕТОДЕ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЗАБРАНЕ РАДА У НЕХИГИЈЕНСКИМ ПЕКАРНИЦАМА И ПРОДАВНИЦАМА ХЛЕБА.

Комисија се бавила и овим питањем. На образложен предлог претставника Управе града Београда г. Шошкића, Комисија се сагласила, да би најбоље било кад би се извршење одлука комисијских о забрани рада у нехигијенским пекарницама и продавницама хлеба поверило полицијским органима Управе града, с позивом на Закон о надзору над намирницама за живот и § 329. тач. 19. старог кривичног закона, који је, у овом свом делу, још на снази. У томе циљу било би потребно да Суд упуту све „Комисијске прегледе“ Управи града, и то груписане по квартовима, са једним спроводним писмом и списком приложених комисијских извештаја („Комисијски преглед“) о пекарницама и продавницама које би, у интересу здравља грађана, требало затворити. Да општина не би остала без ових података, Комисија је ставила у дужност шефу статистике г. Анагностију, да изврши препис свих ових комисијских извештаја. Тај је препис извршен, и Суд би одмах, по пријему овог извештаја, могао приступити одашиљању Управи града свих „Комисијских прегледа“ у којима је реч о забрани рада и поправкама продавница и пекарница.

Комисија сматра за потребно да нагласи, да овај посао треба извршити одмах, како би до 15. окт. м-ца заинтересовани пекари и продавци хлеба могли отказати локале сопственицима зграда.

6. — ПРОЈЕКАТ ПРАВИЛНИКА О ПЕКАРСКИМ РАДЊАМА И ПРОДАЈИ ХЛЕБА.

Пројекат правилника који Комисија износи пред Суд као свој предлог за воспостав-

љање нормалних хигијенских прилика у производњи и продаји хлеба може бити издан, по мишљењу комисије, од стране општинске власти, а може исто тако бити издан и од стране Управника града Београда у виду наредбе. Комисија сматра да би овај други начин био ефикаснији и због саме санкције и због ауторитета полицијских органа, који би се старали, заједно са општинским санитетско-полицијским органима, о извршењу одредаба поменуте наредбе. Члан комисије г. Шошкић, који претставља Управу града, упознао је о овој ствари г. Управника, и по извештају који је он поднео комисији, г. Управник је обећао радо прихватити предлог Суда. Комисија сматра да је то најбоља метода, коју би Суд требао да прихвати у своме даљем раду.

Завршујући овај свој извештај, комисија сматра за потребно да још једном нагласи, да је неопходно потребно прописати минимум хигијенских услова, које треба свака пекарница и продавница да задовољи, минимум који је предвиђен у приложеном правилнику, и без кога се не могу довести хигијенске прилике производње и продаје хлеба на задовољавајућу висину.

10. октобар 1930. г.

Београд.

Деловођа комисије,
Др. Ђура Ђуrowић.

Претседник комисије,
И. А. Протић.

Чланови комисије:

Др. Свет. Стефановић, арх. Ђура Бајаловић, Алексеј Шошкић, ст. кв. У. Г. Б. Милоје Стојић, преставник пекарског удружења, Мустафа Турк, преставник Радничке Коморе.

Табела бр. I.

Статистички отсек О.Г.Б.

Попис пекарница у Београду 1930. г.

БРОЈ ПЕКАРНИЦА И ПРОДАВНИЦА ХЛЕБА.

Редни број		у релону кварта														Сума
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV	
1.	Пекарница са продавницом	21	19	18	23	30	36	42	37	14	25	46	4	11	14	340
2.	Пекарница	1	2	1	1	1	3	—	2	2	—	3	2	1	—	19
3.	Продавница { од тврдог материјала . .	13	3	9	2	1	2	5	6	3	7	1	—	—	—	52
4.	ница { дашчара — барака	2	4	10	10	9	10	4	11	8	11	2	—	1	1	83
5.	Народна кујна	—	—	—	—	—	—	1	3	1	3	—	—	—	1	9
6.	Млекар	1	1	—	—	1	—	1	2	4	2	—	—	—	—	12
7.	Бакарница, пиларница или бифе	4	6	2	4	9	17	19	11	20	3	27	1	8	—	131
8.	Радоница бурека	—	—	1	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	4
9.	Продавница { од тврдог материјала . .	—	1	—	—	—	—	1	1	2	1	—	—	—	—	6
	бурека { барака — дашчара . .	1	—	1	—	—	—	—	3	—	4	2	—	—	—	11

Табела бр. II.

Статистички отсек О.Г.Б.

Попис пекарница у Београду 1930. г.

БРОЈ ПЕКАРНИЦА И ПРОДАВНИЦА ХЛЕБА.

КОМИСИЈА ПРОНАШЛА		Б Р О Ј									
		Пекарница са прода- ницом	Пекарница	Продавница		Народна кућа са про- дајом хлеба	Месара са продајом хлеба	Бакалница, мезарни- ца или бифе са про- дајом хлеба	Радioniца бурека	Продавница бурека	
				Од тврдог ма- теријала	Дашчара — барака					Од тврдог ма- теријала	Барака — даш- чара
I Исправних:											
у реону кварта	I	•	•	5	•	•	•	•	•	•	•
" " "	II	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
" " "	III	•	1	5	•	•	•	•	•	•	•
" " "	IV	1	1	•	1	•	•	•	•	•	•
" " "	V	1	•	1	•	•	•	•	•	•	•
" " "	VI	1	•	1	•	•	•	•	•	•	•
" " "	VII	4	•	1	•	•	•	•	•	•	•
" " "	VIII	•	•	3	•	•	•	•	•	•	•
" " "	IX	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
" " "	X	•	•	2	•	•	•	•	•	•	•
" " "	XI	1	•	•	•	•	•	•	•	•	•
" " "	XII	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
" " "	XIII	1	•	•	•	•	•	•	•	•	•
" " "	XIV	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
II Да се изврши преправка:											
у реону кварта	I	8	•	7	•	•	•	•	•	•	•
" " "	II	4	•	3	•	•	•	•	•	•	•
" " "	III	10	•	3	•	•	•	•	•	•	•
" " "	IV	7	•	1	•	•	•	•	•	•	•
" " "	V	17	•	•	•	•	•	•	•	•	•
" " "	VI	19	•	1	•	•	•	•	•	•	•
" " "	VII	23	•	2	•	•	•	•	•	1	•
" " "	VIII	17	•	2	•	•	•	•	•	1	•
" " "	IX	6	1	1	•	•	•	•	•	•	•
" " "	X	12	•	5	•	•	•	•	1	1	1
" " "	XI	24	1	1	•	•	•	•	•	•	•
" " "	XII	2	1	•	•	•	•	•	•	•	•
" " "	XIII	8	•	•	•	•	•	•	•	•	•
" " "	XIV	7	•	•	•	•	•	•	•	•	•
III Радње у којима треба забранити продају хлеба или бурека:											
у реону кварта	I	•	•	•	•	•	1	4	•	•	•
" " "	II	•	•	•	•	•	1	6	•	•	•
" " "	III	•	•	•	•	•	•	2	•	•	•
" " "	IV	•	•	•	•	•	•	4	•	•	•
" " "	V	•	•	•	•	•	1	9	•	•	•
" " "	VI	•	•	•	•	•	•	17	•	•	•
" " "	VII	•	•	•	•	1	1	19	•	•	•
" " "	VIII	•	•	•	•	3	2	11	•	•	•
" " "	IX	•	•	•	•	1	4	20	•	•	•
" " "	X	•	•	•	•	3	2	3	•	•	•
" " "	XI	•	•	•	•	•	•	27	•	•	•
" " "	XII	•	•	•	•	•	•	1	•	•	•
" " "	XIII	•	•	•	•	•	•	8	•	•	•
" " "	XIV	•	•	•	•	1	•	•	•	•	•

(наставка Табеле бр. II.)

КОМИСИЈА ПРОНАШЛА			Б Р О Ј									
			Пекарница са продавањем	Пекарница	Продавница		Народна кујна са продајом хлеба	Млекар са продајом хлеба	Бакалница, тилдарица или бифе са продајом хлеба	Радионица бурека	Продавница бурека	
					Од тирдог материјала	Дашчара — барака					Од тирдог материјала	Барака — дашчара
IV Да се затворе: пекарнице са продавницама:												
у реону кварта	I	9										
" " "	II	10										
" " "	III	7										
" " "	IV	13										
" " "	V	12										
" " "	VI	16										
" " "	VII	15										
" " "	VIII	16										
" " "	IX	8										
" " "	X	12										
" " "	XI	21										
" " "	XII	2										
" " "	XIII	2										
" " "	XIV	7										
V Да се затворе: пекарнице:												
у реону кварта	I	4 ¹⁾	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.
" " "	II	5 ¹⁾	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.
" " "	III	1 ¹⁾	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.
" " "	IV	2 ¹⁾	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
" " "	V	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.
" " "	VI	.	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.
" " "	VII	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
" " "	VIII	4 ¹⁾	2	.	.	.	.	.	1	.	.	.
" " "	IX	.	1	.	.	.	.	.	1	.	.	.
" " "	X	1 ¹⁾	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
" " "	XI	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.
" " "	XII	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.
" " "	XIII	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.
" " "	XIV	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
VI Да се затворе: продавнице:												
у реону кварта	I	.	.	.	1	2	.	.	.	.	.	1
" " "	II	.	.	.	.	4	.	.	.	.	1	.
" " "	III	.	.	.	1	10	.	.	.	.	.	1
" " "	IV	.	.	.	1	9	.	.	.	.	.	.
" " "	V	.	.	.	.	9	.	.	.	.	.	.
" " "	VI	.	.	.	.	10	.	.	.	.	.	.
" " "	VII	.	.	.	2	4	.	.	.	.	.	.
" " "	VIII	.	.	.	1	11	.	.	.	.	.	3
" " "	IX	.	.	.	2	8	.	.	.	.	2	.
" " "	X	.	.	.	.	11	.	.	.	.	.	3
" " "	XI	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	2
" " "	XII	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
" " "	XIII	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
" " "	XIV	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.
РЕКАПИТУЛАЦИЈА												
У свима квартовима:												
I Исправних:			9	2	18	1	.	.	.	.	.	.
II Радње у којима треба извршити преправку:			164	3	26	.	.	.	.	1	3	1
III Радње у којима треба забранити продају хлеба или бурека:			.	.	.	.	9	12	131	.	.	.
IV Да се затворе: пекарнице са продавницама:			150	.	.	.	.	.	.	.	.	.
V Да се затворе: пекарнице:			17 ¹⁾	14	.	.	.	.	.	3	.	.
VI Да се затворе: продавнице:			.	.	8	82	.	.	.	.	3	10

1) Затварају се пекарнице, а њихове продавнице остају.

Табела бр. III.

Статистички отсек О.Г.Б.

Попис пекарница у Београду 1930 г.

КАПАЦИТЕТ ПРОИЗВОДЊЕ ХЛЕБА И БРОЈ ЗАПОСЛЕНИХ РАДНИКА

ПЕКАРНИЦА	Број пекарница	Капацитет производње хлеба за 24 часа, у килогр.			Колика је сада производња хлеба у килограмима								Број запослених			Где запослени поношавају				
		Ручна	Машинска	Свега	Ручна				Машинска				УКУПНО	Калоризујућих радника	Шегрта	Радника	Код мајстора по-словаца			
					Белог хлеба	Црног хлеба	Пешина	Свега	Белог хлеба	Црног хлеба	Пешина	Свега					У његовом стању	Негде у радном	Код своје куће, односно ван стаја мајсторског	
I. Одговара прописаним условима:																				
у реону кварта	I	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
" " " "	II	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
" " " "	III	1	8000	8000	.	.	.	.	1000	1000	150	2150	2150	8	.	.	.	.	8	
" " " "	IV	2	1400	15000	16400	50	150	200	400	2000	500	2900	3100	12	2	.	2	.	12	
" " " "	V	1	1200	.	1200	.	300	300	.	.	.	.	300	1	.	.	1	.	.	
" " " "	VI	1	1200	.	1200	.	200	200	.	.	.	.	200	1	.	.	1	.	.	
" " " "	VII	4	3900	5000	8900	250	640	890	300	.	20	320	1210	1	.	.	1	.	.	
" " " "	VIII	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
" " " "	IX	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
" " " "	X	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
" " " "	XI	1	700	.	700	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
" " " "	XII	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
" " " "	XIII	1	2500	.	2500	100	700	800	.	.	.	.	800	5	.	.	5	.	.	
" " " "	XIV	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
II. Преправком може се довести у задовољавајуће стање:																				
у реону кварта	I	8	9800	.	9800	610	1230	130	1970	.	.	.	1970	13	8	1	17	.	5	
" " " "	II	4	4000	.	4000	220	650	10	880	.	.	.	880	5	3	.	8	.	.	
" " " "	III	10	19100	.	19100	600	3260	65	3925	.	.	.	3925	23	11	5	36	.	3	
" " " "	IV	7	9200	.	9200	330	1560	100	1990	.	.	.	1990	12	5	.	17	.	.	
" " " "	V	17	19400	1800	21200	420	3920	2	4342	200	300	500	4842	21	10	5	34	.	2	
" " " "	VI	19	25650	.	25650	200	4030	5	4235	.	.	.	4235	20	9	.	27	.	2	
" " " "	VII	23	32500	.	32500	900	4710	30	5640	.	.	.	5640	21	10	5	34	.	2	
" " " "	VIII	17	21200	.	21200	415	3750	.	4165	.	.	.	4165	27	7	.	33	.	1	
" " " "	IX	7	7300	.	7300	250	700	20	970	.	.	.	970	6	4	.	10	.	.	
" " " "	X	12	16100	.	16100	150	2720	7	2877	.	.	.	2877	20	8	1	27	.	2	
" " " "	XI	25	29900	.	29900	640	3920	.	4560	.	.	.	4560	21	8	.	27	.	2	
" " " "	XII	3	3500	.	3500	140	580	.	720	.	.	.	720	2	2	.	4	.	.	
" " " "	XIII	8	9300	.	9300	490	1930	.	2420	.	.	.	2420	12	6	.	18	.	.	
" " " "	XIV	7	9800	.	9800	390	1270	.	1660	.	.	.	1660	8	5	.	8	.	5	
III. Треба затворити:																				
у реону кварта	I	14	10600	3000	13600	860	1870	115	2845	120	300	200	620	3465	29	12	2	31	7	5
" " " "	II	17	15000	.	15000	750	2060	115	2925	.	.	.	.	2925	35	17	6	36	10	12
" " " "	III	8	7300	.	7300	130	1440	.	1570	.	.	.	.	1570	8	3	1	10	2	.
" " " "	IV	15	13500	.	13150	700	2430	190	3320	.	.	.	.	3320	24	13	1	30	.	8
" " " "	V	13	10100	.	10100	390	2530	3	2923	.	.	.	.	2923	14	8	.	20	.	2
" " " "	VI	19	13900	.	13900	100	2250	.	2350	.	.	.	.	2350	11	1	.	12	.	.
" " " "	VII	15	12900	.	12900	210	2390	30	2630	.	.	.	.	2630	14	8	.	20	.	2
" " " "	VIII	22	20450	.	20450	360	3620	.	4025	.	.	.	.	4025	24	20	.	44	.	.
" " " "	IX	9	8700	.	8700	500	1670	.	2170	.	.	.	.	2170	10	4	.	13	.	1
" " " "	X	13	13050	.	13050	430	2490	25	2945	.	.	.	.	2945	24	7	2	30	.	3
" " " "	XI	23	12900	.	12900	80	1680	20	1780	.	.	.	.	1780	15	2	.	17	.	.
" " " "	XII	3	2500	.	2500	200	250	.	450	.	.	.	.	450	3	1	.	4	.	.
" " " "	XIII	3	2800	.	2800	.	450	.	450	.	.	.	.	450	2	.	.	2	.	.
" " " "	XIV	7	6500	.	6500	.	890	.	890	.	.	.	.	890	4	1	.	3	.	2

(наставак Табеле бр. III.)

ПЕКАРНИЦА	Број пекарница	Капацитет производње хлеба за 24 часа, у килогр.			Колика је сада производња хлеба у килограмима								Број запослених			Где запослени попињају			
		Ручна	Машинска	Свега	Ручна				Машинска				УКУПНО	Кадри-акумулационих рад-ница	Шегрта	Радника	У његовом стану	Негде у радији	Код своје куће, односно ван стана мајсторовог
					Белог хлеба	Црног хлеба	Печива	Свега	Белог хлеба	Црног хлеба	Печива	Свега							
РЕКАПИТУЛАЦИЈА																			
У свима квартовима:																			
I. Одговара прописаним условима		11	10900	28000	38900	400	1990		2390	1700	3000	670	5370	7760	32	4		16	20
II. Преправком може се довести у задовољавајуће стање		167	216750	1800	218550	5755	34230	369	40354	200	300		500	40854	220	99	12	306	25
I. и II. укупно		178	227650	29800	257450	6155	36220	369	42744	1900	3300	670	5870	48614	252	103	12	322	45
III. Треба затворити		181	149850	3000	152850	4710	26020	543	31273	120	300	200	620	31893	214	100	12	274	33
I., II. и III. УКУПНО		359	377500	32800	410300	10865	62240	912	74017	2020	3600	870	6490	80507	466	203	24	596	78

СЛУЖБЕНЕ ВЕСТИ

РАСПОРЕД РАДА И УЖЕ НАДЛЕЖНОСТИ ЧЛАНОВА ПРЕТСЕДНИШТВА ОПШТИНЕ

На основу чл. 103 закона о општинама и чл. 3. Статута општине града Београда

Наређујем:

Да распоред рада и уже надлежности чланова Претседништва општине буде следеће:

I. Претседник г. Милан Нешић водиће контролу и давати правац рада Техничкој Дирекцији, Дирекцији трамваја и осветлења, Привредно-финансијском Одељењу без отсека општинских добара и Економата, а поред тога водиће још Општи и Месни школски одбор и Општинску штедионицу.

II. Потпредседник г. Д-р Милослав Стојадиновић вршиће контролу и давати правац рада Одељењу за Социјално и здравствено старање, из Општег одељења Статистичком отсеку и Одељку за штампу, а уз то ће водити још Грађевински Одбор.

III. Потпредседник г. Никола Крстић водиће контролу и давати правац рада Општем одељењу, без Статистике и Одељка за штампу, а из Привредно-Финансијског одељења под његову надлежност спадају Општинска добра и Економат.

IV. Судско Одељење задржаће и даље кмет-правник г. Исидор Протић.

Сви Директори Одељења и шефови отсека за сва упуства, инструкције и обавештења дужни су обраћати се прво надлежном члану Претседништва.

Исто тако дужни су свако решење за потпис Суда, како приликом појединачног потписивања, тако и приликом заједничког потписивања, да га поднесу најпре надлежном члану Претседништва на потпис, па затим осталима.

Ову наредбу доставити у препису свима директорима, шефовима отсека и осталим чиновницима Општине Београдске.

Овом наредбом замењује се распоред рада О.Бр. 11801 од 27. маја тек. год.

О.Бр. 28433

19. XI. 1930.

Претседник Београдске Општине,
Инж. Милан Нешић, с. р.

НАРЕДБА О УПОТРЕБИ ОПШТИНСКИХ АУТОМОБИЛА И КОЛА

Пошто су се и после моје наредбе О.Бр. 19535 појавили случајеви неправилне употребе општинских аутомобила и кола, а да би се у будуће завео ред у употреби службених кола, то на основу чл. 103. Закона о општинама:

Наређујем:

Да сви директори и шефови одељења и отсека, којима су превозна сретства дата за службену употребу, иста могу и смеју употребљавати само у Београду, за који је вршење службе везано, и само у часовима службе, а никако изван Београда, па ма то било и најближе место, изузев у случају мога личног одобрења.

Сваки ко прекрши ову наредбу биће строго кажњен.

Општинска возила: аутомобили и кола која се налазе у Возном парку и другим општинским установама служе искључиво службеној употреби и не смеју се ни за какве друге послове и ствари употребљавати, јер се тиме општина излаже великим трошковима око потрошње бензина, кварења кола, гума и т. д.

Ову наредбу доставити свима директори-ма и шефовима отсека којима су дата кола за службену употребу и саопштити је свима општинским чиновницима.

Претседник Београдске Општине,
Инж. Милан Нешић, с. р.

ИЗМЕНЕ У ПРАВИЛНИКУ ЗА НАПЛАТУ ТРОТОАРСКИХ ТАКСА У БЕОГРАДУ.

На предлог Суда општине града Београда од 29 октобра ове године О.Бр. 26695, Господин Министар грађевина, одлуком својом од 6. овога месеца Бр. 81417, одобрио је предложене измене члана 5. и 6. Правилника за наплату тротоарских такса у Београду, који измењени у садржини има да гласе:

Члан 5.

У чл. 5. други ред на место речи „Таксено-привредног отсека“, ставити речи „Одељак за мрежу и рачуноводство водовода“, те да на тај начин цео измењен члан 5 гласи:

„Ове таксе наплаћиваће Општина града Београда од сопственика имања преко Одељка за мрежу и рачуноводство водовода, а на основу техничко-рачунских податка Техничке дирекције Општине града Београда и списка, које ће Техничка дирекција за сваку улицу понаособ израђивати, а Суд општине оверавати.“

Члан 6.

У чл. 6 други ред на место речи „Таксено-привредни отсек“, ставити „Одељак за мрежу и рачуноводство водовода“, те да овако измењени чл. 6 гласи:

„Наплата таксе у смислу овога Правилника вршиће се на тај начин, што ће Одељак за мрежу и рачуноводство водовода упутити рачун и писмени позив сваком сопственику имања, да дужне рате положи у роковима одређеним по чл. 4 овог Правилника.“

Ове измене члана 5 и 6 ступају на снагу 1. јануара 1931. године.

Директор
Привредно-финансијског одељења,
Д-р Драг. Булизибарић

ПОЗИВ ГРАЂАНСТВУ ЗА УПЛАТУ ТАКСА КОД ТАКСЕНО-ПРИВРЕДНОГ ОТСЕКА ОПШТИНЕ ГРАДА БЕОГРАДА. (Југовићева улица бр. 1.)

Поједина лица запремају улице и улице тротоаре: столовима, грађевинским материја-

лом, робом и другим непријављујући за то запремање Таксено-привредном отсеку Општине града Београда, ради разреза и наплате таксе по ТБр. 396. и 397. таксене тарифе.

Поред тога, дешава се још и то, да хотелијери, ресторатери и закупци осталих локала држе музичке групе, приређују концерте, забаве, преставе, часове играња, хрвачке, боксерске утакмице и друге без претходне пријаве, неуплативши предвиђену таксу по ТБр. 407. таксене тарифе.

Приређивање претстава, забава и друго сопственици односно закупци хотела, ресторана, кафана и механа не смеју дозвољавати никоме, док приређивачи не покажу признацицу о уплатеној такси код овога отсека; у противном случају наплата ове таксе тражиће се од сопственика, односно закупца локала у коме буде приређен ма који од горе поменутих концерата, забава, претстава и томе слично.

Како се овакав поступак — непријављивање противи постојећим законским одредбама, и, на тај начин, очигледно штети интереси Општине, која за регулисање својих обавеза за потребе грађанства и уређење Београда готово највећим делом црпи своје приходе путем наплате таксе, то се овим скреће пажња свима лицима, која су позвана сама законским прописима на пријаву и уплату општинске таксе да за сваки напред наведени случај благовремено поднесе пријаву ради разреза и наплате таксе. Тако исто се позивају да поднесе потребне одјаве о престанку било заузећа или музике, како би се отворене партије могле затворити, да се не би разрезана такса и даље водила на дугу и на тај начин излагали излишни трошкови.

Све напред наведено важи и за таксене обвезнике за истицање и држање фирми по ТБр. 404. таксене тарифе, с тим, да су они дужни поред пријаве о истицању фирме, подносити и одјаве на случај престанка фирме, као извештај о свакој промени, на случај пресељавања радње из једног у други локал и уступања радње другоме лицу.

За непријаву, одјаву и неблаговремено плаћање ма које од напред означених такса поред редовне таксе, дотично лице осудиће се на основу чл. 52. закона о таксама и на плаћање казнене таксе поред редовне таксе, па се с тога препоручује свима, да одређену таксу благовремено положи да не би без потребе били изложени новчаним казнама.

Позивају се сви сопственици паса, да одмах пријаве своје псе и одређену таксу у динара 100.— на основу ТБр. 406. таксене тарифе положије благајни овога отсека; у противном биће кажњени поред редовне још и троструком казненом таксом, ако пријаву и уплату не буду извршили најдаље до 15. децембра тек. год.. Скреће се пажња, да сва

она лица, која воде псе на ланцићу улицама, да увек уза се носе и признанице о уплаћеној такси и на захтев контролора имају показати, у противном ако немају и нису таксу платили биће троструко кажњени поред редовне таксе и пас ће им се одузети.

У исто време саопштава се свима, да је Суд донео одлуку под ОБр. 6195 од 17-III-1930 године, да се потказивачима за лица, која имају псе, а нису их пријавили и таксу уплатили даје по 15% на име награде од редовне пријављене и наплаћене таксе од сваког пса.

Хотелијери, кафице, механике и сопственици, односно закупци хотела, кафана, механа и јавних домова, који служе за преноћиште путника таксу наплаћују по ТБр. 409. таксене тарифе полагаће на време благајни овог отсека по истеку сваких 10 дана, у противном случају, одговорност и накнаду сносиће исти у смислу тачке в. III. става напред помелутог члана као и тродуплу казнену таксу од редовне у смислу члана 52. Закона о таксама.

Сва лица која су истакла и истичу рекламе било сталне или несталне, позивају се, ако до сада нису уплатили таксу одговарајућу по ТБр. 405 и 405-а таксене тарифе да своје рекламе одмах пријаве и општинску таксу уплате, како не би били изложени и плаћању казнене таксе поред редовне.

Таксе за рекламе имају се полагати само овлашћеним општинским органима, а никако другим приватним лицима.

Најзад обавештавају се и сва она лица која буду добила налоге како за уплату дугованих такса, тако и за уплату редовних текућих такса да исту одмах исплате, како се не би вршила наплата егzekутивним путем на основу члана 32. Закона о таксама.

Наплату такса врше инкасанти снабдевени са уредним легитимацијама, на којима мора бити и фотографија, и које су дотична лица дужна сама показати чим се јаве за наплату.

Из Таксено-привредног отсека Општине града Београда 27-X-1930. године Бр. 11.126.

ДЕЗИНФЕКЦИЈУ И ДЕЗИНСЕКЦИЈУ

врши Хигијенски Отсек Дирекције за социјално и здравствено старање О. Г. Б., а у циљу сузбијања заразних болести по званичној дужности. На захтев приватних лица, врши се и дезинсекција а по следећој такси за утрошени материјал: по 1 м³ простора:

Дезинсекција са Галардијевом течномшћу (Шијанводоночном киселином) а 1,50 дин. са цијанкалијумом а 1,70 дин.

Пријаве за дезинфекцију и дезинсекцију прима секретаријат Хигијенског Отсека (тел. 30—16). Посао се обавља хитно.

ТРАЖИ СЕ ДА СЕ ЈАВИ ВОЈНОМ ОДЕЛЕЊУ

Тражи се регрут Нићифор Крављанац, син Тодора, рођен 1911 године у Београду, по занимању — — — да се одмах јави војном отсеку општине Београдске (Бранкова улица бр. 2, — соба бр. 2.) ради даљег рада.

ПРЕЗИМЕ И ИМЕ СОПСТВЕНИКА	Улица и број имања	ПРЕЗИМЕ И ИМЕ ПРОЈЕКТАНТА	Каква је зграда	Примедба
Козински Јаков Ђорђевић Александар Радовановић Љуб. Ђорђевић Живојин Шира Себастијана Маса Пећанца Алексе Наумовић Илија Краинових Драг. Валдман Занаида Николић Љубица Станојевић Сретен Јовановић Ана Бајлони И. и Синови Матејић Десанка Костић Исидор Љиљак Душан Васић Љубомир Пантић Јордан Брановачки Момчило Бедковић Ђорђе Русимовић Александар Туркуловић Драгутин и Муркоглави Павловић Александар Перунички Јулијана Стојановић Драгиња Удружење породица по- гинулих и умрлих офи- цира у рату Станчуловић Димитрије Лазаревић Олга Бајлони И. и Синови „Неимар“ А. Д. Јовановић Јован Дом Њ. В. Краља Алек- сандра I. за Средњо- школску омладину Мишић Коста Станковић Живан Месаровић Милутин Ранчев Даница Драгутиновић Милорад Стојановић Катарина Јовановић Алекса Савез Руских Ратника Димовић Анка Браћа Ђорђевић Козински Јаков Поповић Марко и Софија Врачарска Задруга Чолак-Антић Вој. Шкара Петар Лаловић Анка Љубинковић Јован	Х. Милентијева 72 Космајска 37 Малајничка 23 Веницелосова 7 Поп-Стојанова Војв. Протића 18 Голубачка 5 Дубљанска 112 Реонска 88 Далматинска Сомборска 21 Цара Уроша 37-а Цетињска 13 Сање Живанов. 8 Милешевска 41 Шуматовачка 13 Кр. Милана 87 Далматинска 105 Х. Милентијева 2 Нова ул. 23 Слав. Венац 33 Крунска 21 Кр. Наталије 54-56 Милешевска 38 Синђелићева 18 Прилепска—Нова —Звечанска Сарајевска 2 Деспотовачка 41 Сарајевска 39-43 Ђошак Престо- наслед. и Корунске Престол. Петра 5 угао Сењачке и Нове ул. Стој. Протића 5 Дубљанска 72 Цар. Милице 11 Четничка 28 Гледстонова 151 Синђелићева 11 Главашева 32 Авалски Пут Београдска 25 Призренска 4 Банатска 17 Ст. Новаковића 7 Крунска 5 Топчид. Венац Цвијићева 80 Кр. Александра 207 Мил. Великог 93	Козински Јаков Петровић Јордан Јовановић Мил. Гоџић Боривоје Јовановић Станиша Новичић Васа Дингарац Душан Јовановић Милутин Путник Петар Радивојевић Жив. Урбан Фрања Милошевић Вељ. о Лазич Светомир Пауновић Влад. Костић Исидор Живановић Тома Швабић Синиша Радивојевић Жив. Крстић Петар Стаменковић Рад. Петровић Јордан Пауновић Влад. Сташевски Валерије Владимировић Драг. Ђорђевић М. Ђорђе Урбан Фрања Дингарац Душан Гоџић Бор. Анђелковић Цветко Путник Петар Божич Божидар Петровић Војин Лазич Светозар Ђурић Здравко Дубови Јан Радовановић Мих. Ђорђевић Александар Ђорђевић Ђорђе Добросављевић Иван Сташевски Валерије Лазич Светомир Таназевић Б. М. Козински Јаков Борисављевић Мил. Драгићевић Чед. Париводић Александар Лазич Светомир Пајовић Жарко Радивојевић Жив.	приземна приземна приземна са 2 спрата приземна приземна приземна приземна са 1 спратом са 1 спратом са 4 спрата са 2 спрата са 1 спратом приземна са 2 спрата приземна са 1 спратом са 2 спрата приземна приземна са 1 спратом приз. и манс. са 3 спрата са 1 спратом приземна са 1 спратом са 1 спратом приземна са 1 спратом приземна приземна	дозифив. преправке и дозифивања 2 зграде преправке и дозифивања шупе преправке преправке и дозифивања преправке и дозифивања и мансар. дозифив. шупе и мансар. са 2 спрата 2 зграде 2 зграде киоск преправке дозифив. преправке и дозифивања дозифив. преправке и дозифивања преправке и дозифивања преправке преправке и дозифивања преправке

ПРЕЗИМЕ И ИМЕ СОПСТВЕНИКА	Улица и број имања	ПРЕЗИМЕ И ИМЕ ПРОЈЕКТАНТА	Каква је зграда	Примедба
Пешић-Радоњић Драга Лозанић Загорка Јовановић Јован Павловић Жика Живадиновић Мил. „Ковница“ А. Д. Јовановић Владимир	Престолонасл. 12 Римска 12 Ал. Ненадовића 39 Которска 6 Кнез Милетина 9 Војв. Мишића 49 Бојанова парц. 133	Стаменковић Рад. Матејић Никола Јовановић Мил. Радовановић Мих. Живадиновић Бож. Несторовић Богдан Станковић Петар	са 2 спрата приземна са 1 спратом	дозифив
Димић Милан	Цара Душана 14	Дингарац Душан	приземна приземна са 2 спрата и са 3 спрата	из дворишта са лица 2 згр.
Хорватовић Даница Ђулић Живка Калман Дожа Милошевић Радисав Јовановић Милка Димитријевић Димитрије Др. Пацини Алфред Нахман Марсел Музеј Савремене Уметности	Четничка 26 Баба Вишњина 25 Војв. Саватија 5 Железн. Колонија Цара Николе II 12 Војв. Путника 6 Браће Недића 5 Јеврејска 21 Богојављенска ул.	Прхал Јар. Паљибин Борис Урбан Франја Шиђански Драг. Петровић Нико Димитријевић Дим. Гранић Дујам Нахман Марсел Илић Милутин	приземна	трапр. и дозиф.
Никодијевић Радован Владуловић Димитрије Ружичка Јован Шефер Јосиф	Дринчићева 28 Дубровачка 13 Ђуре Даничића 5 Церска 43	Дубови Јан Крехлик и Јелинек Урбан Франја Дингарац Душан	приземна	настрешн.
Драмићанин Теофил Шмит Арман Трајковић Алекса Петровић Мирослав Филиповић Михајло Стошић Вукосава	Железн. Колонија Далматинска 102 Новопазарска 8 Далматинска 82 Небојшина 6 Св. Ник. парц. 189	Костић Вој. Шмит Арман Матејић Никола Матејић Никола Анђелковић Цветко Дингарац Душан	приземна приземна приземна приземна	дозифив. доз. шупе преправке и дозификација
Андрејевић Јован Јовановић Христина Габај Исак Митровић Андра	Зорина 23 Илирска 7 Ц. Уроша 19—21 Новопазарска 30 Корн. Станкови- ћа 1 – Браничевска	Крат Андреја Поповић Драгољуб Нахман Марсел Швабић Синиша	приземна	шупа преправке и дозификација
Сретенковић Војислав	Јеврејска 38	Дингарац Душан	са 1 спратом	преправка
Крстић Игњат Сретковић Милан Борисављевић Бора Управа Држ. Монопола Тодоровић Радомир Прељевић Антоније	Гружанска 11 Кр. Александра 280 Влајковићева Вразова 35 Ивковићева 8	Јовановић Станиша Швејкар Ана Куманин Никола Таросов Л. Дингарац Душан	приземна приземна приземна	шупе-клож.
Управа Држ. Монопола Филиповић Михајло Марјановић Драгутин Предић Марија Маршићанин Милан	Милешевска-Ивина Небојшина 6 Обилићева 11 Ж. Клемансоа 29 Престолон. Трг 37	Гоцић Боровоје Игњатијевић Вид. Анђелковић Цветко Велимировић Драг. Несторовић Никола Гоцић Боровоје	приземна приземна са 2 спрата приземна	израда настрешн.
Мијовић Ђорђе	Пашићева — Нова	Мијовић Ђорђе	меџанин и 4 спрата	2 зграде
Браћа Н. Димић Шећеров Славко Браћа Н. Димић	Његушева 18 Бирчанинова 13 Његушева 18	Младеновић Светолик Дубова Јан Јовановић Милутин		преправке и дозификација дозифив. преправка
				преправка преправка преправка

Из Одсека Контроле Зиданја

СТАНОВНИШТВО БЕОГРАДА ПО ЗАНИМАЊУ

Статистички отсек О.Г.Б.

Попис становништва на дан 15. априла 1929. год.

Ред. број

К Л А С Е, ГЛАВНЕ ГРУПЕ И ПОДГРУПЕ З А Н И М А Њ А			ЛИЦА ЗАПОСЛЕНА У ЗАНИМАЊУ															Сва издржавана лица			Укупно: сва лица која зара- ђују и издржавана лица				
			Самостални		Закупци		Чиновници и намештеници		Радници		Надничари и слуге		Шегрти		Помоћни чланови породице		Сва лица која зарађују								
			м.	ж.	м.	ж.	м.	ж.	м.	ж.	м.	ж.	м.	ж.	м.	ж.	Свега	м.	ж.	Свега	м.	ж.	Свега		
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
А. Пољопривреда и шумарство.																									
1	А I	Земљорадња, виноградарство и баштованство	399	30	2	.	7	2	662	54	125	7	.	.	181	313	1376	406	1782	105	407	512	1481	813	2294
2	Пољопривреда и шумарство	Стокарство, млекарство и живинарство	69	3	.	.	2	1	98	2	11	1	1	.	3	.	184	7	191	49	104	153	233	111	344
3	А II Риболов	Риболов у слатким водама	83	.	.	.	.	.	58	3	10	1	.	.	.	.	151	4	155	48	158	206	199	162	361
4	А III Угљарство	Угљарство (дрвени угљ.)	8	.	.	.	.	.	7	.	7	.	.	.	.	.	22	.	22	4	21	25	26	21	47
А. Свега:			559	33	2	.	9	3	825	56	153	9	1	.	184	313	1733	417	2150	106	690	896	1939	1107	3046
Б. Индустрија и занати																									
5	Б IV.	Рудници жељеза	7	.	.	.	8	1	4	.	.	.	.	.	.	.	19	1	20	6	16	22	25	17	42
6	Рударство	Рудници угљена	11	1	.	.	15	.	9	.	.	2	.	.	.	.	35	3	38	30	40	70	65	43	108
7		Остали рудници	4	.	.	.	4	.	10	.	.	.	.	.	.	.	18	.	18	6	15	21	24	15	39
8	Б V. Индустрија и занати ковина (метала)	Ливнице и фабрикација жељезне робе	19	.	.	.	16	1	975	.	.	2	50	.	.	2	1060	5	1065	273	588	861	1333	593	1926
9		Ковачи	124	.	.	.	.	.	460	.	5	.	43	.	.	1	632	1	633	191	535	726	823	536	1359
10		Бравари	295	.	.	.	4	.	1993	1	22	7	400	.	2	.	2716	8	2724	660	1741	2401	3376	1749	5125
11		Лимари	173	1	.	.	.	.	292	.	15	2	103	.	2	.	585	3	588	143	361	504	728	364	1092
12		Кујунџије	5	.	.	.	.	.	11	.	.	.	1	.	.	.	17	.	17	8	11	19	25	11	36
13		Казације	36	.	.	.	.	.	250	.	3	2	3	.	.	.	292	2	294	105	226	331	397	228	625
14	Б VI. Фабрикација стројева, алата и инструмената	Жељезничке раднице	5	.	.	.	30	.	879	.	84	.	28	.	.	2	1026	2	1028	137	395	532	1163	397	1560
15		Колари	41	.	.	.	1	.	139	.	6	.	18	.	.	.	205	.	205	68	202	270	273	202	475
16		Часовничари	61	1	.	.	6	.	57	.	1	.	21	.	.	.	146	1	147	60	104	164	206	105	311
17		Електричари, инсталат., механичари, монтери	193	.	.	.	80	1	1289	4	8	3	190	.	8	1	1768	9	1777	322	1161	1483	2090	1170	3260
18	Б VII. Индустрија и занати камена и земље	Добијање камена	5	.	.	.	1	.	10	.	4	.	.	.	1	.	21	.	21	7	23	30	28	23	51
19		Палење креча	9	.	.	.	2	.	13	.	.	.	.	.	1	.	25	.	25	5	19	24	30	19	49
20		Фабрикација опека и шамотне робе	51	.	.	.	28	1	1216	2	303	4	29	.	1	1	1628	8	1636	188	440	628	1816	448	2264
21		Каменоресци	41	.	.	.	3	.	200	3	1	.	11	.	1	1	257	4	261	76	255	331	333	259	592
22		Лончари и пећари	13	.	.	.	2	.	18	.	.	.	13	.	2	.	48	.	48	11	33	47	62	33	95
23	Б VIII. Индустрија и занати дрвета	Фабрикација стругане робе	20	.	.	.	9	.	223	2	26	3	18	.	.	1	296	6	302	38	109	147	334	115	449
24		Столари	260	.	.	.	5	.	1529	1	15	2	305	.	10	.	2124	3	2127	581	1467	2048	2705	1470	4175
25		Бачвари	20	.	.	.	.	.	58	.	3	.	6	.	2	.	89	.	89	46	82	128	135	82	217
26		Израда дрвеног и плетеног намештаја	72	.	.	.	22	.	140	13	1	7	37	1	3	2	275	23	298	71	248	319	346	271	617
27	Б IX.	Чињење и израда коже	16	.	.	.	7	.	95	17	2	.	11	.	.	.	131	17	148	24	76	100	155	93	248
28	Индустр. и занати коже и чињење	Седлари и сарачи	57	.	.	.	.	.	131	2	7	.	24	.	.	1	219	3	222	77	194	271	296	197	493
29	Б X. Текстилна индустрија и занати	Вуне	9	2	.	.	29	5	565	1026	.	13	1	1	.	2	604	1049	1653	205	657	862	809	1706	2515
30		Лана и конопља	1	.	.	.	2	2	34	100	.	.	.	.	.	1	37	103	140	26	68	94	63	171	234
31		Памука	40	.	.	.	15	4	484	418	99	121	22	1	.	.	660	544	1204	208	461	669	868	1005	1873
32		Ткање ћилима	12	1	.	.	3	1	19	13	.	.	1	.	.	.	35	15	50	13	30	43	48	45	93
33		Ужари и ситари	18	2	.	.	4	.	35	.	1	1	8	.	1	.	67	3	70	26	52	78	93	55	148
34	Б XI. Индустрија и занати одевана	Кројачи и терзије	514	876	.	.	7	1	1636	2283	.	6	281	229	22	39	2460	3434	5894	726	1808	2534	3186	5242	8428
35		Крзнари (хурчије)	46	3	.	.	1	1	101	7	1	1	20	.	.	.	169	12	181	51	122	173	220	134	354
36		Фабрикација и шивење рубља	5	21	.	.	7	1	18	404	.	1	4	15	4	3	38	445	483	41	178	219	79	623	702
37		Прављење шешира, фесова и капа	42	3	.	.	3	.	61	28	.	.	21	2	1	.	128	33	161	39	85	124	167	118	285
38		Модискиње	4	92	.	.	.	4	1	376	.	2	1	34	1	11	7	519	526	12	99	111	19	618	637
39		Обућари и папуџије	485	2	.	.	15	.	1561	91	12	1	203	5	13	.	2289	99	2388	469	1320	1789	2758	1419	4177
40		Одзигари	44	1	.	.	.	.	99	.	1	.	7	.	.	.	151	1	152	38	125	163	189	126	315
41		Прање, глачање и чињење	19	23	.	.	.	2	41	1061	1	272	1	18	2	1	64	1377	1441	122	221	343	186	1608	1784
42			Бербери	311	23	.	.	11	6	507	118	6	.	140	33	2	6	977	186	1163	367	757	1124	1344	943
43	Б XII.	Фабрикација целулозе и хартије	5	1	.	.	12	6	63	67	3	4	3	.	1	.	87	78	165	21	59	80	108	137	245
44	Индустрија и занати папира	Књиговесци	36	1	.	.	4	.	207	140	8	9	48	4	.	.	303	154	457	110	260	370	413	414	827

Ред. број	К Л А С Е, ГЛАВНЕ ГРУПЕ И ПОДГРУПЕ ЗАНИМАЊА		ЛИЦА ЗАПОСЛЕНА У ЗАНИМАЊУ															Сва издржавана лица			Укупно: сва лица која зара- ђују и издржавана лица				
			Самостални		Закупци		Чиновници и намештеници		Радници		Надничари и слуге		Шегрти		Помоћни чла- но- ви породице		Сва лица која зарађују								
			м.	ж.	м.	ж.	м.	ж.	м.	ж.	м.	ж.	м.	ж.	м.	ж.	Свега	м.	ж.	Свега	м.	ж.	Свега		
			2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
1			2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
45	Б XIII. Индустрија и занати хране	Млинарска индустрија	17	.	.	.	9	.	63	3	5	1	4	.	.	.	98	4	102	103	142	245	201	146	347
46		Пекари и посластичари	443	3	.	.	8	8	959	19	33	10	155	3	22	9	1620	52	1672	264	684	948	1884	736	2620
47		Алважије и бозарије	110	.	.	.	1	.	133	.	21	1	27	.	8	.	300	1	301	19	61	80	319	62	381
48		Месари и кобасичари	290	3	.	.	2	1	634	17	9	8	96	.	14	4	1045	33	1078	278	863	1141	1323	896	2219
49		Производња сира и масла	49	15	.	.	2	1	48	10	10	1	6	.	.	1	115	28	143	26	78	104	141	106	247
50		Производња шећера	4	.	.	.	27	7	99	19	1	2	3	.	1	.	135	28	163	54	146	200	189	174	363
51		Производња бомбона и чоколаде	18	1	.	.	22	5	45	48	15	7	2	.	.	.	102	61	163	23	71	94	125	132	257
52		Сушење и конзервирање воћа	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	.	3	5	15	20	8	15	23
53		Прерада дувана	.	.	.	.	3	.	13	.	.	.	.	.	.	.	16	.	16	11	16	27	27	16	43
54		Фабрикација шпиритуса и алкохолних пића	29	.	.	.	12	1	32	1	.	.	.	.	.	4	73	6	79	22	52	74	95	58	153
55		Фабрикација пива и слада	6	.	.	.	57	1	298	12	3	.	.	.	1	.	365	13	378	61	170	231	426	183	609
56	Б XIV. Хигијенска индустрија и занати	Фабрика хемиј. продуката у тид. и фар. сврхе	25	.	.	.	53	7	33	16	6	1	9	.	.	.	126	24	150	44	77	121	170	101	271
57		Апотекари	46	1	.	.	95	31	5	8	8	12	.	.	.	.	154	52	206	56	158	214	210	210	420
58		Фабрикација пибица и експлоз. материјала	6	.	.	.	9	.	47	.	.	2	.	.	.	.	62	2	64	17	79	96	79	81	160
59		Фабрикац. свећа, сапуна и масти за обућу	23	.	.	.	21	2	69	5	.	2	11	.	1	.	125	9	134	28	60	88	153	69	222
60	Б XV. Грађевински занати	Архитекте, грађевинари и грађ. предузимачи	532	1	.	.	514	36	339	19	34	50	18	.	6	4	1443	110	1553	467	1153	1620	1910	1263	3173
61		Зидари	171	.	.	.	9	.	2972	6	73	.	37	.	.	.	3262	6	3268	587	1482	2069	3849	1488	5337
62		Покривачи кровова	14	.	.	.	.	.	122	.	.	.	3	.	.	.	139	.	139	69	134	203	208	134	342
63		Стаклоресци	60	.	.	.	2	.	85	1	8	3	28	.	.	.	183	4	187	59	148	207	242	152	394
64		Калдрмије	19	.	.	.	1	1	286	.	3	.	1	.	.	.	310	1	311	101	216	317	411	217	628
65		Молери	180	.	.	.	1	1	720	7	10	4	89	1	7	.	1007	13	1020	266	801	1067	1273	814	2087
66		Димничари	.	.	24	4	.	.	70	11	.	.	1	.	.	.	95	5	100	44	76	120	139	81	220
67	Б XVI. Полиграфски и уметнички занати	Штампариие	57	.	1	.	104	23	822	249	13	7	132	10	3	1	1132	290	1422	414	1046	1460	1546	1336	2882
68		Фотографи	85	2	.	.	16	3	117	9	.	.	36	3	2	4	256	21	277	85	199	284	341	220	561
69	Б XVII. Гостионичарски занати	Хотели	90	6	.	.	62	12	263	62	136	71	22	.	2	6	575	157	732	146	340	486	721	497	1218
70		Гостионице и кафане	1110	54	2	2	46	3	1465	425	370	72	62	1	42	36	3097	593	3690	841	2007	2848	3938	2600	6538
Б. Свега:			6516	1140	27	6	1432	180	25172	7114	1396	719	2814	361	189	144	37546	9664	47210	9700	24917	34617	47246	34581	81827
71	В XVIII. Т р г о в и н а	Стоком	57	.	.	.	11	2	12	.	2	1	1	2	3	2	86	7	93	37	89	126	123	96	219
72		Пољопривредним производима	256	25	.	.	121	7	44	4	35	6	12	9	4	9	472	60	532	165	375	540	637	435	1072
73		Дрветом и другим шумским производима	146	2	.	.	50	1	329	1	17	7	22	1	4	1	568	13	581	164	384	548	732	397	1129
74		Златном и сребрном робом (јувелири)	29	.	.	.	21	1	26	1	.	1	14	.	.	.	90	3	93	19	62	81	109	65	174
75		Железном и другом металном робом	182	.	.	.	59	11	182	1	3	10	39	.	1	4	466	26	492	152	364	516	618	390	1008
76		Земљом и стакленом робом	66	1	.	.	11	3	89	1	1	5	27	.	1	1	195	13	208	70	163	233	265	176	441
77		Дрвеном ситном и галантеријском робом	287	11	.	.	21	6	263	22	7	6	97	4	11	.	686	49	735	182	517	699	868	566	1434
78		Текстилом и конфекцијском робом	460	11	.	.	235	19	608	188	19	12	117	2	6	4	1445	236	1681	407	975	1382	1852	1211	3063
79		Кожом и производима од коже	113	2	.	.	45	3	199	16	1	6	61	1	.	.	419	28	447	144	328	472	563	356	919
80		Животним намирницама и пићем	1177	184	.	.	93	11	389	9	20	10	182	3	43	22	1904	239	2143	676	1621	2297	2580	1860	4440
81		Продаја дувана	77	43	.	.	17	3	7	.	.	.	2	.	1	.	104	46	150	63	119	182	167	165	332
82		Хемијским производима (дрогерије)	67	2	.	.	86	37	32	17	4	8	18	4	.	.	207	68	275	62	165	227	269	233	502
83		Књигама, уметн. произв., хартијом и писаћим прибором	120	3	.	.	11	13	144	9	7	11	38	3	1	.	321	39	360	100	244	344	421	283	704
84		Мешовитом робом	634	47	1	.	40	8	528	28	13	11	170	5	34	8	1420	107	1527	361	1064	1425	1781	1171	2952
85		Торбари	9	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	9	.	9	6	6	12	15	6	21
86		Комисионари, агенти и сензали	263	1	.	.	128	29	668	2	24	14	16	.	5	4	1104	50	1154	416	1017	1433	1520	1067	2587
87		Остала и недовољно означена трговина	269	13	.	.	81	21	210	2	11	33	48	2	9	4	628	75	703	192	506	698	820	581	1401
88	В XIX. Новчани заводи	Банке и други кредитни заводи	.	.	.	.	1194	343	67	8	113	54	.	.	.	.	1374	405	1779	475	1388	1863	1849	1793	3642
89		Штедионице	.	.	.	.	81	29	4	1	6	7	.	.	.	.	91	37	128	59	101	160	150	138	288
90		Осигуравајућа друштва	.	.	.	.	174	38	24	1	11	6	.	.	.	.	209	45	254	75	231	306	284	276	560
91	В XX. Саобраћај	Железнице и трамваји	.	.	.	.	771	71	1030	34	117	17	1	.	.	.	1919	117	2036	931	2043	2974	2850	2160	5010
92		Бродарство	10	.	.	.	263	36	391	2	26	1	2	.	.	2	692	41	733	248	627	875	940	668	1608
93		Пошта, телеграф, телефон и радио	.	.	.	.	610	386	225	18	92	11	.	.	.	.	927	415	1342	466	1081	1547	1393	1496	2889
94		Шпедитери, шофери, кочиј																							

Ред. број	К Л А С Е, ГЛАВНЕ ГРУПЕ И ПОДГРУПЕ З А Н И М А Њ А			ЛИЦА ЗАПОСЛЕНА У ЗАНИМАЊУ															Сва издржавана лица			Укупно : сва лица која зара- ђују и издржавана лица					
				Самостални		Закупци		Чиновници и намештеници		Радници		Надничари и слуге		Шегрти		Помоћни чла- нови породице		Сва лица која зарађују									
				м.	ж.	м.	ж.	м.	ж.	м.	ж.	м.	ж.	м.	ж.	м.	ж.	Свега	м.	ж.	Свега	м.	ж.	Свега			
				2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	
	1																										
95	Г XXI. Јавна служба и слободна занимања	Јавна управа	Државна служба	.	.	.	.	5353	2006	758	334	687	328	.	.	.	.	6798	2668	9466	2737	6299	9036	9535	8967	18502	
96			Самоуправна служба	.	.	.	.	892	171	534	66	448	48	.	.	.	.	1874	285	2159	799	1952	2751	2773	2237	4910	
97			Жандарм., полиција и финансијска контрола	.	.	.	.	784	8	446	.	76	13	.	.	.	.	1306	21	1327	375	875	1250	1681	896	2577	
98		Правосуђе	Државна служба у правосуђу	.	.	.	.	209	26	.	.	56	10	.	.	.	.	265	36	301	104	223	327	369	259	628	
99			Адвокати	348	2	.	.	209	47	.	.	10	43	.	.	1	.	568	93	661	217	524	741	785	617	1402	
100		Просвета	Наставници јавних школа	.	.	.	.	584	483	.	.	42	72	.	.	.	.	626	555	1181	516	823	1339	1142	1378	2520	
101			Наставници приватних школа	13	12	.	.	48	132	.	.	6	7	.	.	.	.	67	151	218	46	72	118	113	223	336	
102			Остала научна звања, књижевници и уметн.	107	28	.	.	18	14	.	.	11	6	.	.	.	.	136	48	184	38	111	149	174	159	333	
103		Здравство санитет	Лекари у јавној служби	.	.	.	.	301	105	.	.	32	43	.	.	.	.	333	148	481	153	298	451	486	446	432	
104			Приватни лекари	220	109	.	.	40	35	.	.	18	38	.	.	8	2	286	182	468	130	307	437	416	489	905	
105	Бабице (примаље)		.	81	.	.	.	31	.	.	.	.	.	.	1	.	.	113	113	20	30	50	20	143	163		
106	Ветеринари		19	.	.	.	23	.	.	.	2	2	.	.	.	.	44	2	46	22	48	70	66	50	116		
107	Црквена служба	Масери и болничари	1	12	.	.	320	302	73	50	53	19	.	.	.	2	447	386	833	112	218	330	559	604	1163		
108		Разна слободна занимања	.	.	.	.	162	20	.	.	52	18	.	.	.	.	214	38	252	130	261	391	344	299	643		
109			960	211	1	.	428	113	248	69	106	30	15	.	.	5	1758	428	2186	498	1372	1870	2256	1800	4056		
110	Г XXII. Војска и морнарица			.	.	.	.	2493	.	11129	.	.	.	.	.	.	.	13622	.	13622	532	1527	2059	14154	1527	15681	
Свега Г				1668	457	1	.	11864	3491	13188	519	1599	677	15	.	9	10	28344	5154	33498	6429	14940	21369	34773	20094	54867	
111	Д XXIII Самостално вршење домаће службе			.	2579	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	13	.	575	2592	2592	432	772	1204	432	3364	3796	
112	Д XXIV Домаћа (кућна) послуга			.	.	.	.	.	.	.	.	575	5438	.	.	.	.	575	5438	6013	115	199	314	690	5637	6327	
113	Д XXV Приватни чиновници без ознаке посла			.	.	.	.	1543	746	.	.	.	.	.	.	.	.	1543	746	2289	536	1256	1792	2079	2002	4081	
114	Д XXVI Радници и надничари без ознаке посла			.	.	.	.	.	.	1768	421	532	623	.	.	.	.	2300	1044	3344	699	1637	2336	2999	2681	5680	
115	Д XXVII Рентниери и пензионери			3644	4158	.	.	.	3	1	24	12	263	.	.	1	.	3658	4448	8106	2667	6039	8706	6325	10487	16812	
116	Д XXVIII Лица издржавана у заводима и ван својих породица			.	.	.	.	6	28	13	10	5	35	.	.	.	.	24	73	97	4589	1426	6015	4613	1499	6112	
117	Д XXIX Притвореници и осуђеници			.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	632	42	674	632	42	674		
118	Д XXX Остала занимања, без занимања и непозната занимања			42	18	.	.	19	5	150	106	17	11	.	.	.	.	228	140	368	56	138	194	284	278	562	
Свега Д				3686	6755	.	.	1568	782	1932	561	1141	6370	.	.	1	13	8328	14481	22809	9726	11509	21235	18054	25990	44044	
Укупно становника Београда				17230	8733	31	6	19096	5544	48655	8630	5074	8031	3711	397	516	541	94313	31882	126195	32246	67848	100094	126559	99730	226289	

(Продужење табеле бр. 8.)

СТАНОВНИШТВО БЕОГРАДА ПО ЗАНИМАЊУ

РЕКАПИТУЛАЦИЈА

Статистички отсек О.Г.Б.

Попис становништва на дан 15. априла 1929. год.

Ред. број	ГЛАВНЕ ГРУПЕ ЗАНИМАЊА		ЛИЦА ЗАПОСЛЕНА У ЗАНИМАЊУ															Сва издржавана лица			Укупно: сва лица која зарађују и издржавана лица				
			Самостални		Закупци		Чиновници и наместеници		Радници		Надничари и слуге		Шерги		Помоћни чланови породице		Сва лица која зарађују								
			м.	ж.	м.	ж.	м.	ж.	м.	ж.	м.	ж.	м.	ж.	м.	ж.	Свега	м.	ж.	Свега	м.	ж.	Свега		
			2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
1																									
1	А. Пољопривреда и шумарство	у апс. бр. у %	559 28,83	33 2,98	2 0,10	— 0,00	9 0,47	3 0,27	825 42,55	59 5,33	153 7,89	9 0,81	1 0,05	— 0,00	184 9,49	313 28,28	1733 89,38	417 37,67	2150 70,58	206 10,62	690 62,33	896 29,42	1939 100,00	1107 100,00	3046 100,00
2	Б. Индустрија и занати	у апс. бр. у %	6516 13,79	1140 3,30	27 0,06	6 0,02	1432 3,03	180 0,52	25172 53,28	7114 20,57	1396 2,95	719 2,08	2814 5,96	361 1,04	189 0,40	144 0,42	37546 79,47	9664 27,95	47210 57,69	9700 20,53	24917 72,05	34617 42,31	47246 100,00	34581 100,00	81827 100,00
3	В. Трговина, банкар- ство и саобраћај	у апс. бр. у %	4801 19,56	348 1,94	1 0,00	— 0,00	4223 17,20	1088 6,06	7538 30,71	377 2,10	785 3,20	256 1,42	881 3,59	36 0,20	133 0,54	61 0,34	18362 74,80	2166 12,06	20528 48,30	6185 25,20	15792 87,94	21977 51,70	24547 100,00	17958 100,00	42505 100,00
4	Г. Јавна служба и сло- бодна занимања	у апс. бр. у %	1668 4,80	457 2,28	1 0,00	— 0,00	11864 34,12	3491 17,37	13188 37,93	519 2,58	1599 4,60	677 3,37	15 0,04	— 0,00	9 0,02	10 0,05	28344 81,51	5154 25,65	33498 61,05	6429 18,49	14940 74,35	21369 38,95	34773 100,00	20094 100,00	54867 100,00
5	Д. Друга занимања	у апс. бр. у %	3686 20,42	6755 25,99	— 0,00	— 0,00	1568 8,69	782 3,01	1932 10,70	561 2,16	1141 6,32	6370 24,51	— 0,00	— 0,00	1 0,00	13 0,05	8328 46,13	14481 55,72	22809 51,79	9726 53,87	11509 44,28	21235 48,21	18054 100,00	25990 100,00	44044 100,00
У к у п н о :		у апс. бр. у %	17230 13,61	8733 8,76	31 0,03	6 0,01	19096 15,09	5544 5,56	48655 38,44	8630 8,65	5074 4,01	8031 8,05	3711 2,93	397 0,40	516 0,41	541 0,54	94313 74,52	31882 31,97	126195 55,77	32246 25,48	67848 68,03	100094 44,23	126559 100,00	99730 100,00	226289 100,00

СЛУЖБЕНИ ОГЛАСИ

О Г Л А С

Усмена лицитација за набавку 455—456 литара млека дневно за потребе Завода за стерилизацију млека и основних школа за целу 1931. годину.

Извештавају се заинтересовани да ће се на дан 13-XII-1930. године у 11 часова пре подне одржати у Економату београдске општине Узун Миркова ул. бр. 1. јавна лицитација за набавку 455—456 литара млека дневно за потребе Завода за стерилизацију млека и основних школа за целу 1931. годину.

Услови се могу добити у Економату београдске општине сваког радног дана.

Е.Бр. 6.076. Из канцеларије Економата београдске општине од 3-XII-1930. године.

О Г Л А С

Лицитација за набавку 1790 комада завеса ланених, за трамвајска кола и аутобусе Дирекције трамваја и осветлења.

Извештавају се заинтересовани да ће се на дан 18. децембра 1930. год. у 11 час. пре подне одржати у Економату Београдске општине Узун Миркова ул. бр. 1. офертална лицитација за набавку 1790 комада завеса ланених, за трамвајска кола и аутобусе Дирекције трамваја и осветлења.

Услови се могу добити у Економату сваког радног дана од 8—12 часова пре подне.

Е.Бр. 5.529. Из канцеларије Економата београдске општине од 22-XI-1930. године.

О Г Л А С

Интернационални конкурс за израду најбољег пројекта, испоруку и монтажу једне нове станице за црпке на Белим Водама.

Управа Водовода Општине Београдске према решењу Суда Општине Београдске Т. Д. Бр. 18.699 од 12. децембра 1930. расписује овим: Интернационални конкурс за израду најбољег пројекта, испоруку и монтажу једне нове станице за црпке на Белим Водама.

За три најбоље израђена пројекта одређене су следеће награде:

I награда од 18.000.— динара

II награда од 12.000.— „

III награда од 6.000.— „

Поред овога Суд Општине Београдске ће откупити извесан број бољих пројеката по цени од 2.000.— динара.

Рок за подношење пројеката и понуде је 15. јануар 1930. године закључно.

Услови, податци и планови као и сва обавештења могу се добити у Управи Водовода, Југовићева ул. бр. 1. у канцеларијско време.

Из канцеларије Управе Водовода, Техничке Дирекције Општине Београдске Т. Д. Бр. 18.699 на дан 20. новембра 1930. год.

О Г Л А С

Лицитација за куповину једног ваљка од 2000 кг. тежине за ваљање шеталишних стаза.

Општина београдска је намерна да купи један ваљак 2000 кгр. тежине за ваљање шеталишних стаза. Бензински мотор на ваљку треба да има 10 коњских снага. Понуђачи нека дају цену франко вагон Београд, оцарињено. Понуде ће Техничка Дирекција Општине београдске примати до 22. децембра ове године у подне.

Из Техничке Дирекције Општине београдске Т.Д.Бр. 29.923 30.

О Г Л А С

Лицитација за набавку 110 кгр. хлеба дневно за потребе Дома стараца и старица за целу 1931. годину.

Извештавају се заинтересовани да ће се на дан 16-XII-1930. године у 11 часова пре подне одржати у Економату београдске општине јавна усмена лицитација за набавку 110 кгр. хлеба дневно за потребе Дома стараца и старица за целу 1931. годину.

Услови се могу добити у Економату београдске општине Узун Миркова ул. бр. 1. сваког радног дана.

Е.Бр. 6.077. Из канцеларије Економата београдске општине од 3-XII-1930. године.